

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИ З ПРОБЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Збірник тез доповідей
XIII Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених та студентів
до 80-річчя від дня заснування банківського інституту

(5 квітня 2024 року, м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

Харків
2024

УДК 334.7:330.341

Н 91

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(№ 549 від 07 грудня 2023 року)*

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 29 квітня 2024 року)*

Редакційна колегія:

д-р. екон. наук, проф. Б. В. Самородов (головний редактор);

к.філос.н., доц. А.А. Чхеайло;

д-р. екон. наук, проф. Г. М. Азаренкова;

д-р. екон. наук, проф. А. П. Грінько;

к-т. екон. наук, доц. Н. Л. Морозова;

к-т. екон. наук, доц. Р. О. Піскунов;

к-т. пед. наук Н. І. Стяглик.

Адреса редколегії:

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4

Н 91 Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції: збірник тез доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів до 80-річчя від дня заснування банківського інституту (5 квітня 2024 року, м. Харків, Україна) [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Процесор Pentium-класа ; ОС Windows 7/10 ; дисковод CD-ROM; Acrobat Reader 10. – 350 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників XIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів на загальну тему «Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції».

Для студентів, аспірантів, науковців вищих навчальних закладів. Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст і оформлення матеріалів несуть автори.

Усі права застережено. Посилання на матеріали обов'язкові.

УДК 334.7:330.341

ISBN 978-966-285-782-5

URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18596>

© Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна, 2024

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
V.N. KARAZIN KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY

YOUTH RESEARCH ON EUROPEAN INTEGRATION

Collection of abstracts
XIII International Scientific and Practical Conference
of Young Researchers and Students
to the 80th anniversary of the founding of the banking
institute

(April 5, 2024, Kharkiv, Ukraine)

Electronic resource

Kharkiv – 2024

UDC 334.7:330.341

*Registration certificate UkrINTEI
(№ 549 desember 07, 2023)*

*Approved for posting on the Internet by the decision of the Academic Council
in V. N. Karazin Kharkiv National University
(Minutes № 9 of 29 April 2024)*

Editorial board:

Dr. of Econ Sciences, Prof. B. V. Samorodov (editor in chief);
PhD of Philosophical Sciences, Assoc. Professor A.A. Chkheailo;
Dr. of Econ. Sciences, Prof. G. M. Azarenkova;
Dr. of Econ. Sciences, Prof. A. P. Grinko;
PhD in Econ. Sciences, Assoc. Prof. N. L. Morozova;
PhD in Econ. Sciences, Assoc. Prof. R. O. Piskunov;
Ph.D. of Pedagogic Sciences N. I. Styaglik.

Editorial board address:
61022, Kharkiv, Svobody Square, 4

Youth research on European integration: a collection of abstracts of the XIII International Scientific and Practical Conference of Young Researchers and Students to the 80th anniversary of the founding of the banking institute (April 5, 2024, Kharkiv, Ukraine) – Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 2024. – electron. resource. – 1 el. disk (CD-ROM). – Systems. requirements: Pentium-class processor; OC Windows 7/10; CD-ROM drive; Acrobat Reader 10. - 350 c

The collection presents abstracts of the participants of the XIII International Research and Practice Conference of Young Researchers and Students on the general topic «Youth research on European integration».

For students, post-graduate students, scientists of higher educational institutions. Materials are submitted in the author's edition. The authors are responsible for the content and design of the materials.

All rights reserved. References to materials are required.

UDC 334.7:330.341

ISBN 978-966-285-782-5

URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18596>

© V. N. Karazin Kharkiv National
University, 2024

РОЗДІЛ 1.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ І ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Bozhynska Olena,
3rd year student
specialization 071 "Accounting and taxation",
Pryluky Technical Professional College;
scientific supervisor: Lecturer of Special
Disciplines Zayets L.B.,
Pryluky Technical Professional College*

MODELS OF ACCOUNTING IN FOREIGN COUNTRIES

Each country has its own historical, cultural, economic, political, and religious peculiarities. Accounting in different countries also varies. In the process of economic development, certain national features of accounting have emerged in each country.

Differences in accounting principles and rules in different countries affect financial reporting information, leading to discrepancies that cast doubt on its reliability. This hampers the investment process, slows down capital flows, and reduces business activity [3].

Research on the classification of accounting and reporting models has been conducted in foreign countries since the early 20th century.

The first attempt to classify accounting systems was made by G.R. Hatfield. In 1911, he identified and described three types of accounting system models: American, British, and Continental.

The following accounting models are distinguished:

Anglo-American model. The basic principles of this model were developed in Great Britain and the USA. The Netherlands made a significant contribution to its development. This model is oriented towards the information needs of investors and creditors. The needs of government bodies, including tax authorities, are beyond the scope of financial accounting and reporting.

Countries using this model have well-developed securities markets, where most companies find additional sources of financial resources. Significant attention is paid to determining the real financial result of activities. The system of professional education adheres to high standards, which apply to both accountants and users of accounting information.

Continental model. Used in the Old World, Europe, and those countries that were colonies of these countries. The economies of such countries are characterized by a low level of inflation and a significant influence of the state on the activities of enterprises. The post-war economic boom and industrial growth in Europe contributed to the creation of multinational corporations, which required a unified approach to accounting rules. Most European countries adhere to this model.

Businesses in these countries have close ties with banks that satisfy the financial needs of companies. Accounting is regulated legislatively, characterized by considerable conservatism, and a high level of state intervention in accounting practice.

Orientation towards the management needs of creditors is not a priority task of accounting. On the contrary, accounting practice is primarily aimed at satisfying the requirements of government bodies, especially regarding taxation, in accordance with national macroeconomic plans. The financial result of activities is determined by the rules established by tax legislation.

South American model. Applied in countries of South America and some African countries. These are countries with a high level of inflation and little state influence on reporting and enterprise activities. Except for Brazil, whose official language is Portuguese, these countries share a common language - Spanish, as well as a common past.

The main difference of this model is the permanent adjustment of accounting data to inflation rates. Accounting is oriented towards the needs of government bodies, and accounting methods are quite standardized. Information necessary for monitoring compliance with tax policy is also accurately reflected in accounting and reporting.

Islamic model. It is greatly influenced by religious views and has several peculiarities. For example, dividends are prohibited as profit. Market prices are preferred in assessing the assets and liabilities of companies. It is considered that this model has not yet reached the level of development that the models described above have [2].

International model. This accounting model began to develop due to the active growth of international economic relations. This model allows comparing financial reporting data compiled in different countries, thus capable of satisfying the information needs of investors, the state, and other users. However, unfortunately, not all enterprises can boast that their reporting is compiled in accordance with international accounting standards [1].

Each of the described models has its advantages and disadvantages, as each of them is formed and developed in unique socio-economic conditions and within a certain time frame.

The use of foreign experience in Ukraine should correspond to the specifics of the domestic socio-economic environment, as the lack of adaptation of borrowed practices in conducting business activities and accounting will result in low efficiency and a lack of sustainable results in the long term [4].

Market transformations in Ukraine have caused significant changes in the accounting system. Today, state regulation, the influence of tax legislation, bring the accounting system in Ukraine closer to the continental model, but to eliminate the impact of negative factors, it is necessary to formulate a clear concept for the development of the national accounting system, which defines the prospects for further research.

In this manner, the introduction of foreign, primarily European, experience in organizing accounting by Ukraine can be an important step towards optimizing the national accounting model.

REFERENCES

1. Bohashko O.L. Zarubizhni modeli bukhhalterskoho obliku. Retrieved from URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12898/1/Zarubizhni_modeli.pdf

2. Butynets F.F. (2002). Bukhhalterskyi oblik v zarubizhnyh krainah. Zhytomyr. [in Ukrainian].
3. Gubachova O.M., Melnyk S.I. (2008). Oblik v zarubizhnyh krainah [Oblik in foreign countries]. Kyiv: [in Ukrainian].
4. Trends of the Accounting Development in Ukraine Taking into Account Foreign Experience. O.F.Yarmoliuk, O.M.Dmytrenko, S.A.Viter. Retrieved from URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12024/1/OiF_2021_1%2891%29_44-51.pdf

Городянська Л. В.,
канд. екон. наук, чл.-кор. АЕН України, доцент,
Київський національний університет технологій та дизайну
(orcid.org/0000-0002-4482-1690);
Онуфрійчук А. М.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний, Університет технологій та дизайну

ВИКОРИСТАННЯ ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах цифровізації (діджиталізації) суспільства трансформації потребують бізнесові структури підприємств усіх видів економічної діяльності. Діджиталізація суспільства не оминула й сферу бухгалтерського обліку, а також соціальну сферу. Оптимізація облікових операцій залежить від застосування належного програмного забезпечення, перенесення значної частини комунікацій до віртуального простору, забезпечення прозорості облікових процесів, формування належного рівня цифрових компетентностей у працівників бухгалтерської служби тощо.

Метою дослідження є визначення напрямів використання діджитал-технологій в обліку суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

Упровадження діджитал-технологій в обліку сприяє, насамперед, оптимізації процедури організації бухгалтерського обліку, зосередженню фахівців на результатах його аналізу в контексті розроблення заходів оптимізації фінансового стану підприємства й захисту економічної інформації. Це також сприяє інноваційному розвитку держави шляхом реалізації важливих завдань амортизаційної політики, як складової облікової політики підприємств з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів [1, с. 74-78].

Варто зауважити, що в Україні з травня 2023 року автоматизовано процес отримання грошової допомоги від держави на ремонт житла, пошкодженого через бойові дії, почала діяти державна програма «eВідновлення» [2]. З метою організації обліку та реалізації державних програм використано низку веб-порталів, застосунків, програмних продуктів, серед яких: веб-портал електронних сервісів «Дія»; технологія «BigData»; сервіс цифрового обліку BookKeeper; електронний кабінет платника податків у податковій системі; електронна публічна послуга «e-Підприємець» та інші. Наприклад, на порталі електронних сервісів «Дія» створено новий сервіс «Дія-бізнес», який дає можливість проводити дистанційні операції з реєстрації та закриття діяльності фізичних осіб-підприємців, вибору загальної чи спрощеної системи оподаткування та реєстрації їх в автоматизованому режимі тощо. Технологія «BigData» надає можливість зберігати та обробляти облікові дані, керувати й

переглядати всю облікову інформацію на конкретному підприємстві. Сервіс цифрового обліку BookKeeper дозволяє здійснювати бухгалтерський облік, складати й подавати фінансову звітність до регуляторних органів, проводити операції з обліку необоротних активів, придбання та продаж основних засобів та інших необоротних активів, контроль за залишками на кінець звітного періоду, нарахування амортизації, облік запасів на складі та інші.

Вважаємо, що до основних переваг діджиталізації бухгалтерського обліку відносяться наступні: віддалений доступ до облікових даних, безпечність збереження інформації та гнучкість доступу, точність виконання операцій при передачі інформації, зручність виконання облікових операцій та підвищення продуктивності праці бухгалтера, інтеграцію та синхронізацію бізнес-процесів, універсальність виконання операцій. Однак попри беззаперечні переваги діджиталізації в обліку, звітності та оподаткуванні існують певні недоліки. Так, деякі економісти [3] вважають, що основними недоліками діджиталізації в обліку є: недостатня системність нормативно-правового забезпечення, зокрема бракує механізмів реалізації постанов та підзаконних актів; спостерігається фрагментарність, інфраструктурна недосконалість, що унеможлиблює доступ суб'єктів господарювання до цифрових інновацій; інституційна невизначеність, що гальмує імплементацію світових стандартів до вітчизняної облікової практики; витрати на впровадження та подальше обслуговування програмного забезпечення у сфері обліку.

Варто зазначити, що разом з вищезазначеним, важливим є оволодіння обліковим персоналом сучасними програмними продуктами, формування у працівників низки цифрових компетентностей що потребує відповідних грошових та часових витрат на навчання.

Щодо перспектив використання діджитал-технологій в обліку та оподаткуванні в сучасних умовах, на наш погляд, ключовою перспективою є подальше удосконалення інформаційної системи бухгалтерського обліку в контексті її подальшої трансформації задля підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання й посилення їх конкурентоспроможності.

Отже, застосування діджитал-технологій в обліку суб'єктів господарювання забезпечує повноцінний та швидкий доступ до інформації як фахівців з обліку, так і аналітиків, сприяє оптимізації процесів збереження даних, розширює коло засобів бізнес-комунікації, а також сприяє формуванню й удосконаленню цифрових компетентностей фахівців з обліку й аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городянська Л. В. Відтворювані економічні ресурси: теорія та методологія обліку і аналізу : монографія. Riga, Latvia : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2019. 298 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/25972>

2. Павлиш О. В Україні стартувала програма виплат коштів на відновлення житла: як подати заявку в “Дії”. *Економічна правда* : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/10/699949/> (дата звернення: 14.03.2024).
3. Тенюх З. І., Пелех У. В. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. С. 1-8. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1588/1528>

*Налецька А.О.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.,
к.е.н, доцент кафедри обліку та оподаткування
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне управління витратами та фінансовими результатами від операційної діяльності в сучасному бізнес-середовищі надзвичайно актуальна проблема. В реаліях сьогодення суб'єкти господарювання постійно стикаються з тиском на зниження цін і підвищення якості, що вимагає від управління витратами виваженого моніторингу подій, адже нестабільність економічної ситуації в країні не може не впливати на споживчі тенденції, цінову політику, обсяги замовлень і формування портфелю ресурсів.

Ефективне управління витратами та фінансовими результатами допомагає підприємствам адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, дозволяє ефективно розподіляти ресурси для впровадження нових технологій та забезпечення конкурентоспроможності, адже швидкий розвиток технологій може вимагати значних інвестицій у модернізацію обладнання та процесів виробництва. Кризові ситуації, природні катаклізми та геополітичні конфлікти, безумовно, впливають на фінансові результати підприємства. Тому саме ефективне управління витратами та фінансовими результатами допомагає мінімізувати ризики та забезпечити стабільність у складних умовах, в тому рахунку в умовах воєнного часу [1, с. 207].

Проблемні аспекти управління витратами та фінансовими результатами можуть виникати на кожному етапі фінансово-господарського процесу функціонування підприємства, включаючи облік, аналіз, контроль, планування та прогнозування. Головні з них включають таке:

1. Неякісне збирання та формування обліково-аналітичної інформації, що може призвести до недооцінки витрат в системі фінансового планування. Так, відсутність чітких цілей може призвести до неефективного розподілу ресурсів та значних відхилень від запланованої стратегії розвитку.

2. Недостатня увага щодо окремих деталей в системі бюджетування, що може призвести до неправильного витрачання коштів та неефективного використання ресурсів. Так, відхилення від запланованих витрат може призвести до перевищення бюджету та, як слідство, незадовільних фінансових результатів.

3. Неефективний та непрофесійний нагляд за витратами та фінансовими результатами може призвести до несвоєчасного виявлення

проблем. Так, відсутність ретельного аналізу фінансових звітів та недоліки самої звітності можуть ускладнити процес прийняття виважених управлінських рішень [3, с. 159].

4. Відсутність ефективного обліково-аналітичного забезпечення в аспекті використання багатьма суб'єктами господарювання застарілих методик обліку та аналізу, що не враховують специфіку їх діяльності та галузеві особливості, що може призвести до невірної оцінки рівня витрат, розрахунку собівартості, непередбачених витрат, доходів та фінансових результатів і, в кінцевому плані, зниження ефективності господарювання підприємства в цілому [4, с. 369-370].

Подолання проблемних аспектів управління витратами та фінансовими результатами від операційної діяльності підприємства вимагає сьогодні комплексного підходу та впровадження ряду заходів, головні з яких, на нашу думку, такі:

1. Проведення комплексного аналізу витрат, що допоможе ідентифікувати головні їх джерела та їхній вплив на фінансові результати підприємства. На основі такого аналізу можна сформувати стратегію зменшення надмірних витрат.

2. Оптимізація операційних процесів, що допоможе зменшити витрати, підвищити продуктивність та фінансові результати з використанням автоматизації процесів, удосконалення ланцюга постачання та впровадження ефективних методів управління.

3. Систематичний контроль над витратами та фінансовими результатами, що забезпечить вчасне виявлення різноманітних аномалій. Проведення внутрішнього аудиту допоможе виявленню шляхів оптимізації витрат та підвищенню фінансових результатів.

4. Ефективне використання ресурсів, а саме людських, матеріальних та фінансових, що може значно вплинути на процес формування, розподілу та використання фінансових результатів функціонування сучасного підприємства. Тут можна запропонувати раціоналізацію робочого процесу, ефективно управління виробничими запасами та зниження витрат на виробництво.

5. Інвестування у навчання та розвиток персоналу підприємства, що покращить навички управління витратами та фінансовими результатами. Так, компетентний персонал здатний приймати обґрунтовані, виважені рішення та допомагати в досягненні стратегічних цілей підприємства.

6. Розробка стратегічних планів, що дозволить підприємству визначити напрямки розвитку на перспективу та зосередити головні зусилля на досягненні ключових показників ефективності та результативності [2, с. 356].

Зазначені вище заходи допоможуть підприємству подолати проблемні аспекти управління витратами та фінансовими результатами, а також забезпечити стабільність і конкурентоспроможність на довгострокову перспективу.

Отже, управління витратами та фінансовими результатами від операційної діяльності є вагомими аспектами для успішного функціонування будь-якого підприємства. Ефективне управління такими аспектами передбачає впровадження якісної системи контролю витрат, ретельне планування та бюджетування, комплексний аналіз витрат та фінансових результатів, а також постійне вдосконалення бізнес-процесів відповідно до реалій сьогодення. За умови правильного та виваженого управління підприємство зможе досягти фінансової стабільності, забезпечити сталий розвиток у конкурентному бізнес-середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М. Д., Бабіч В. В. Обліково – аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств. Бізнес Інформ. 2015. № 4. С. 207.
2. Тесленко Т.І. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення. Бізнес Інформ. 2013. № 4. С. 356-360.
3. Яріш П.М., Касьянова Ю. В. Методи проведення аналізу фінансових
4. результатів діяльності організацій. Управління розвитком. 2015. № 4(144). С. 159–162.
5. Шубіна С.В., Налецька А.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами. Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20 листопада 2023 року).- С.369-370. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/>

*Слободян Т.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет;
науковий керівник: Потриваєва Н.В.,
доктор економічних наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет*

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОБЛІКУ

В умовах стрімкої цифрової трансформації бізнесу важливим елементом оптимізації робочих процесів та підвищення ефективності стає впровадження електронного документообігу. Ця ініціатива впливає не лише на швидкість обробки інформації, але і на якість обліково-фінансових процесів підприємства.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (далі – Закон № 851) встановлює основні організаційно-правові принципи функціонування електронного документообігу та використання електронних документів. Відповідно до цього закону, електронний документообіг (обіг електронних документів) представляє собою комплекс процесів, пов'язаних зі створенням, обробленням, передаванням, одержанням, зберіганням, використанням та знищенням електронних документів, які виконуються за допомогою перевірки цілісності та у разі підтвердження факту одержання таких документів. Закон № 851 визначає електронний документ як документ, інформація в якому, включаючи обов'язкові реквізити документа, зафіксована у вигляді електронних даних і зміст якого придатний для його сприйняття людиною. Такий електронний документ має ту ж юридичну силу, що й документ у паперовому вигляді, і це не може бути відхилено виключно через його електронний формат. Таким чином, якщо електронний документ відповідає вимогам чинного законодавства і містить необхідні реквізити, він має повну юридичну силу, порівняно з документом у паперовій формі [1].

На сучасному етапі електронний документообіг є необхідним та логічним процесом, що значно спрощує підписання та обмін документами з клієнтами або підрядниками. Цей підхід надає можливість виконувати підписання онлайн і забезпечує прозорість в русі документів, а також контроль за їх виконанням [1].

Електронний документообіг у сфері бухгалтерського обліку насичений численними перевагами, спрямованими на покращення функціонування підприємства та підвищення його конкурентоспроможності. Серед ключових переваг виділяються [2]:

- зменшення бюрократії та паперових витрат (заміна паперових документів електронними значно скорочує необхідність використання паперу та витрати на його друк, сприяючи економії ресурсів);
- збільшення продуктивності та швидкості оброблення документів (електронний документообіг сприяє автоматизації процесів та розподілу документів, що різко збільшує швидкість оброблення і зменшує затримки);
- підвищення рівня безпеки та захисту інформації (використання сучасних технологій, а саме електронні підписи та системи автентифікації, гарантує захист інформації та унеможливорює несанкціонований доступ);
- підтримка сталого розвитку та охорони довкілля (зменшення використання паперу сприяє збереженню природи, економії водних ресурсів та зменшенню викидів вуглекислого газу, поліпшенню екологічної відповідальності підприємства тощо).

Додатково, електронний документообіг дозволяє оптимізувати робочі потоки та підвищити ефективність працівників, а також забезпечує можливість одночасного оброблення документів різними користувачами, що стає особливо важливим в умовах глобальної командної співпраці та зростаючого обсягу роботи [2].

Невід'ємною перевагою є також можливість автоматизованого обліку та архівування документів, що зменшує ризик помилок та втрати даних. Процеси автоматичного збереження та резервного копіювання роблять документи більш доступними та безпечними. Усі ці аспекти взаємодіють для створення інтегрованої та інноваційної системи обліку, яка, крім поліпшення ефективності бізнес-процесів, також сприяє екологічно відповідальному підходу до ведення діяльності підприємства [2].

Перехід на електронний документообіг у бухгалтерському обліку є перспективним, але супроводжується викликами, такими як технічні проблеми, нормативно-правове забезпечення, зміна корпоративної культури та кібербезпека. Технічні проблеми включають вибір програмного забезпечення, забезпечення безпеки та масштабованості. Нормативно-правове регулювання застосування електронних документів українським законодавством є недостатнім. Зміна корпоративної культури та управління вимагає навчання та підтримки персоналу. Кібербезпека стає важливою з урахуванням ризиків кібератак. Незважаючи на ці виклики, перехід на електронний документообіг в бухгалтерському обліку має значні перспективи, такі як розвиток штучного інтелекту, використання блокчейн-технологій та хмарних рішень для поліпшення ефективності та безпеки [2].

Найбільш ризиковані аспекти впровадження електронного документообігу на підприємстві можна висвітлити через такі ключові точки [3]:

1. Огляд структурних підрозділів, що відносяться до бухгалтерської служби, для ефективного впровадження електронного документообігу. Визначення проблем, пов'язаних із визначенням пріоритетних напрямків бухгалтерського

обліку, враховуючи специфіку діяльності підприємства. Реалізація електронного документообігу у сфері бухгалтерського обліку потребує врахування різноманітних факторів, таких як бізнес-процеси, організаційна структура, юридичний статус, місцезнаходження та програмне забезпечення.

2. Аналіз функцій, що доручаються бухгалтерській службі, і тих, які виконуються або делегуються іншим підрозділам підприємства.
3. Упорядкування взаємодії та розробка графіку обігу документів. На підприємствах значний час витрачається на узгодження документів, і це особливо актуально при впровадженні електронного документообігу. Встановлення чітких правил і формалізація процедур дозволять прискорити обіг документів. Електронний документообіг, у свою чергу, дозволяє створювати звіти з врахуванням термінів подачі документів та використовувати бази даних для надання документів за запитом користувачів.

Впровадження системи електронного документообігу на підприємстві без визначення технології документообігу, термінів та відповідальності за впровадження є недоцільним, оскільки бази для комп'ютеризації практично немає. При розробленні графіка документообігу з метою його комп'ютеризації бажано уникати таких поширених помилок: велика аналітичність, чіткий опис бізнес-процесів та їх спрощення для подальшої комп'ютеризації, а також уникання використання нечітких термінів відповідно до бізнес-процесів підприємства. У контексті впровадження системи електронного документообігу необхідно чітко визначити часові рамки обробки конкретного документа, а також привести терміни до єдиної одиниці вимірювання, узгоджуючи їх із термінами подачі звітності [3].

Впровадження електронного документообігу в бухгалтерському обліку є ключовим елементом стрімкої цифрової трансформації бізнесу. Ця ініціатива сприяє покращенню робочих процесів та ефективності підприємства. Ключові переваги включають зменшення бюрократії та паперових витрат, підвищення продуктивності, підвищення рівня безпеки і захисту інформації, а також сприяння сталому розвитку та охороні довкілля. Незважаючи на виклики, такі як технічні проблеми та нормативно-правове регулювання, перехід на електронний документообіг має значні перспективи, сприяючи інтеграції та інноваціям у систему обліку. Для успішного впровадження елементів цифровізації необхідно уважно враховувати фактори, такі як структура підрозділів, функціональні обов'язки та упорядкування взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костякова, А. (2021). Діджиталізація документообігу. *Економіка та суспільство*, (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-72> (дата звернення 12.03.2024).

2. Khocha N., Moskal N. (2023). Transition to electronic document workflow: perspectives and challenges. *Economics. Finances. Law*. 2023. № 10. P. 17–20. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.10.3> (дата звернення 12.03.2024).
3. Svetlana Romanova, Inna Nazarenko, Alvina Oriekhova, Alla Milka, Olena Tsvirko. (2019). Organizational and Accounting Basis of Electronic Document Management of Enterprise. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. Vol 23 (2). URL: <https://www.abacademies.org/articles/organizational-and-accounting-basis-of-electronic-document-management-of-enterprise-8410.html> (дата звернення 12.03.2024).

Філенко В.П.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Шубіна С.В.,
к.е.н, доцент кафедри обліку та оподаткування
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Важко знайти підприємство, що у своїй господарській діяльності не використовувало б основні засоби. Основні засоби виступають важливим фактором забезпечення функціонування будь-якого підприємства, тому у переважній кількості галузей вони займають левову долю активів. Достовірність оцінки основних засобів дозволяє зробити висновки щодо ефективної роботи підприємства на довгострокову перспективу, що робить інформацію про їх стан і вартість важливою для керівництва, інвесторів, засновників та акціонерів.

Україна поступово стає важливою частиною світової економіки, тому вітчизняні підприємства повинні вести облік та подавати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Метою дослідження є аналіз особливостей ведення бухгалтерського обліку основних засобів згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності.

Відповідно до МСБО 16 «Основні засоби» основними завданнями бухгалтерського обліку основних засобів виступають такі: визнання та класифікація активів, їх балансової вартості, а також відповідної амортизації та збитків від знецінення, що підлягають визнанню [1]. Крім того, за даним стандартом, до основних засобів належать: земля, будівлі, машини, обладнання, автомобілі, кораблі, літаки, меблі, техніка тощо. Для їх визнання, зауважимо, повинно виконуватися дві умови, а саме: по-перше, ставиться питання про те, чи матиме підприємство можливість отримати майбутні економічні вигоди від використання активу. Дотримання такої умови проводиться окремою перевіркою під час інвентаризації основних засобів, як того потребують МСФЗ. У випадку встановлення неприбутковості існуючих об'єктів, балансова вартість таких активів списується за рахунок нерозподіленого прибутку. По-друге, необхідно визначити первісну вартість активу, до якої входить таке: ціна придбання з вирахуванням отриманих знижок, митні збори, невідшкодовані податки, витрати для налагодження основних засобів.

Зауважимо, що витрати, які складають собівартість основних засобів суб'єкта господарювання, являють собою грошове вираження витрат, що даним суб'єктом придбано (побудовано, збудовано), здано та введено в експлуатацію, плюс розрахункові витрати на ліквідацію після закінчення експлуатації.

МСФЗ, крім базової рекомендованої оцінки основних інструментів за первісною ціною, допускають альтернативний підхід, а саме: основні інструменти можуть бути відображені у звіті за переоціненою вартістю [2].

Щодо амортизації основних засобів, МСБО 16 «Основні засоби» визначає її як систематичний розподіл вартості об'єкта основних засобів, що підлягає амортизації протягом терміну його корисного використання. Відповідно до цього, необхідно виконувати визначені умови, а саме: по-перше, вартість, яка амортизується, повинна систематично списуватись протягом терміну її корисного використання; по-друге, визначений підприємством метод амортизації повинен відображати процес використання економічних вигод від даного об'єкта; по-третє, амортизація за кожен період відноситься до витрат, але за винятком тих випадків, коли вона включається до балансової вартості інших основних засобів.

Треба наголосити, що вибір методу нарахування амортизації згідно з МСБО 16 «Основні засоби» залежить від міри узгодження форми отримання економічних вигод від використання основних засобів [3]. Так, відображення переоцінки основних засобів в обліку вимагає певних стандартів: якщо внаслідок переоцінки балансова вартість активів зменшується, то це необхідно відобразити у вигляді витрат звітного періоду; якщо в процесі переоцінки балансова вартість збільшується, то це вносять до категорії доходу, безпосередньо до капіталу за статтю «Додатковий капітал при переоцінці».

Як відомо, стан та ефективність використання основних засобів напряму впливають на виконання виробничої програми підприємства і можливість отримання прибутку, тому діяльність підприємства напряму залежить від забезпечення їх основними засобами, а також ефективності їх використання. Саме ефективність використання основних засобів визначається отриманим результатом, що співвідноситься з витратами ресурсів [4].

Таким чином, в результаті дослідження було обґрунтовано необхідність якісного обліку та контролю основних засобів відповідно до МСФЗ, що виступає першочерговою умовою для зовнішнього використання фінансової звітності. Націлення вітчизняних систем бухгалтерського обліку на МСФЗ дозволить не тільки порівнювати показники фінансової звітності підприємств інших країн з власними, але й надавати інвесторам вичерпну інформацію в процесі прийняття виважених управлінських рішень щодо реалізації міжнародних інвестиційних проектів, сприяння руху капіталу та національній економічній інтеграції [5]. Зазначене вище, на нашу думку, допоможе ефективному обліку та незалежному контролю за станом й використанням основних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Радіонова Н. Й. Особливості обліку та аудиту основних засобів відповідно вимог міжнародних стандартів / Н. Й. Радіонова, Д. В. Губська //

- Економічний простір. – 2019. – № 146. – С. 113-124.
2. Золотухін О. Бухгалтерський облік основних засобів: від придбання до вибуття / О. Золотухін // Офіційно про податки. Вісник державної фіскальної служби України. – 2012. – № 40.
 3. Кононова І. В., Бакум А. О. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. № 6. С. 19–23.
 4. Шубіна С. В., Літвінцева Н. С. Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів промислового підприємства. Перспективні наукові дослідження – 2017: матер. міжнар. наук.-практ. конф. США, 2017. URL: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2017/Economics/7_222739.doc.htm
 5. Муравицька Г. В., Кузик Н. П. Міжнародний досвід та вітчизняна практика обліку основних засобів. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2013. Вип. 10(3). С. 524–530.

Фоменко Д.С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.е.н, доцент Піскунов Р.О.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація є однією з ключових тенденцій у розвитку сучасного бізнесу, яка впливає на всі сфери діяльності підприємств, включаючи фінансовий контролінг та його обліково-інформаційне забезпечення. В умовах цифрової трансформації відкриваються нові перспективи для розвитку обліково-інформаційного забезпечення стратегічного фінансового контролінгу, які дозволяють підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства, збільшити прозорість та достовірність фінансової звітності, а також прийняти більш обґрунтовані рішення.

Однією з ключових переваг цифрової трансформації в обліково-інформаційному забезпеченні стратегічного фінансового контролінгу є підвищення ефективності збору, обробки та аналізу фінансової інформації. Завдяки автоматизації рутинних операцій та використанню інтелектуальних систем аналізу даних фінансові контролери зможуть зосередитися на стратегічному аналізі та прийнятті рішень, що дозволить підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства. Наприклад, завдяки використанню технологій машинного навчання, можна прогнозувати фінансові результати підприємства та визначати потенційні ризики, а також оптимізувати витрати та підвищити рентабельність.

Крім того, цифрова трансформація дозволяє підвищити прозорість та достовірність фінансової звітності, що є ключовим фактором для прийняття виважених рішень керівництвом підприємства. Завдяки використанню блокчейн-технологій, смарт-контрактів та електронного підпису можна забезпечити надійний та безпечний обмін фінансовою інформацією між усіма зацікавленими сторонами. Це дозволяє підвищити рівень довіри до фінансової звітності та зменшити ризики шахрайства та помилок.

Однак, для реалізації цих переваг необхідно вирішити низку викликів, пов'язаних з впровадженням цифрових технологій в обліково-інформаційне забезпечення стратегічного фінансового контролінгу. Серед них - необхідність підвищення кваліфікації фахівців, забезпечення інформаційної безпеки, впровадження стандартів обміну даними та інтеграція різних інформаційних систем в діяльність підприємства.

Необхідність підвищення кваліфікації фахівців є одним з ключових викликів в умовах цифрової трансформації. Фінансові контролери повинні володіти не тільки знаннями в галузі обліку та фінансів, але також мати навички роботи з інтелектуальними системами аналізу даних, програмування та роботи з хмарними сервісами. Для цього необхідно впроваджувати програми навчання та підвищення кваліфікації фахівців, а також сприяти розвитку відповідної освітньої інфраструктури.

Забезпечення інформаційної безпеки є ще одним важливим викликом в умовах цифрової трансформації. Збільшення обсягів даних та їх обміну між інформаційними системами збільшує ризики кібератак та витоку конфіденційної інформації. Для забезпечення інформаційної безпеки необхідно впроваджувати сучасні методи захисту інформації, такі як шифрування, аутентифікація користувачів, контроль доступу та моніторинг діяльності користувачів.

Впровадження стандартів обміну даними та інтеграція різних інформаційних систем є необхідними умовами для забезпечення ефективної взаємодії між підприємствами та їх партнерами в умовах цифрової трансформації. Для цього необхідно впроваджувати міжнародні стандарти обміну даними, такі як XBRL, та забезпечувати інтеграцію інформаційних систем за допомогою API-інтерфейсів.

Таким чином, цифрова трансформація створює нові можливості для розвитку обліково-інформаційного забезпечення стратегічного фінансового контролінгу, але для їх реалізації необхідно вирішити низку викликів та провести комплексну трансформацію діяльності підприємства в цілому.

В перспективі, розвиток обліково-інформаційного забезпечення стратегічного фінансового контролінгу в умовах цифрової трансформації дозволить підприємствам бути більш конкурентоспроможними на ринку та успішно розвиватися в умовах швидкозмінного бізнес-середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Руденко С. В., Погрібняк Д. С. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. *Вісник Хмельницького національного університету (Економічні науки)*. 2021. № 1. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=6676>
2. Королук Т. М., Співак С. М., Ратинський В. В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль: ТНТУ, 2023. Том 85. № 6. С. 88–96. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/44097>
3. Сазонова С., Новиков Д. Контролінг стратегічного управління на підприємствах в умовах цифрової економіки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2023, С. 201-208. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.24>

Чуль Д.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»;
науковий керівник: д.е.н., професор Єршова Н.
ННІ «Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут».

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІДПРИЄМСТВА: ПОГЛЯД З ОБЛІКОВОЇ ТА АНАЛІТИЧНОЇ ПОЗИЦІЙ

Процес господарської діяльності обумовлює перманентний характер формування зобов'язань, що є джерелом формування та фінансування активів. Під час здійснення господарських операцій облікова інформація, для управління зобов'язаннями, має бути оперативною, всі зміни в динаміці зобов'язань мають фіксуватись максимально швидко та забезпечувати об'єктивність оцінки фінансового стану та платоспроможності підприємства.

Вагомий внесок у дослідження сутності розрахунків і зобов'язань в системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю здійснили такі науковці, як, зокрема, А. Вещунов, О. Лінник, Дж. К. Лоббек, Н. Єршова, М. Протасов, Дж. К. Робертсон, В.П. Суйц, Дж. Фостер, Ч.Т. Хорингер, Л. Шмельцер, С. Шохін та ін. Автори розглядають поняття "розрахунки" з точки зору взаємовідносин А. Вещунов, В. Лінник), системи взаємовідносин (Дж. К. Лоббек, Т. Попова, М. Протасов), зобов'язань (Дж. К. Робертсон, В.П. Суйц, Дж. Фостер) [1-6].

З точки зору розрахункового процесу виокремлюються одночасно два суб'єкта: «постачальник ↔ покупець», тому і виникнення заборгованості у них збігається у часі. Але різниця саме у характеристиці такої заборгованості: для постачальників це величина «до одержання», або ДЗ – дебіторська заборгованість; для покупців – величина оплати постачальнику, або КЗ – кредиторська заборгованість. Але незмінно одне – заборгованість є результатом проведених розрахункових операцій між вказаними суб'єктами. Для цієї теми актуальною є юридична сторона процесу. Чому? Тому, що для бухгалтерського обліку важливим є договір між учасниками. Якщо одна зі сторін здійснює певні дії (або не здійснює навпаки), що передбачені договором, то результатом і є виникнення заборгованостей: ДЗ або КЗ [5].

Аналітичний фокус дослідження передбачає дві позиції: статичну, це і є аналіз заборгованості між суб'єктами господарської діяльності за величиною на конкретний момент часу; динамічну, це є аналіз процесу «проведення платежу до/після отримання продукції».

В продовження дослідження, на рис. 1 дана статична модель (на 31 грудня відповідного року) [7].

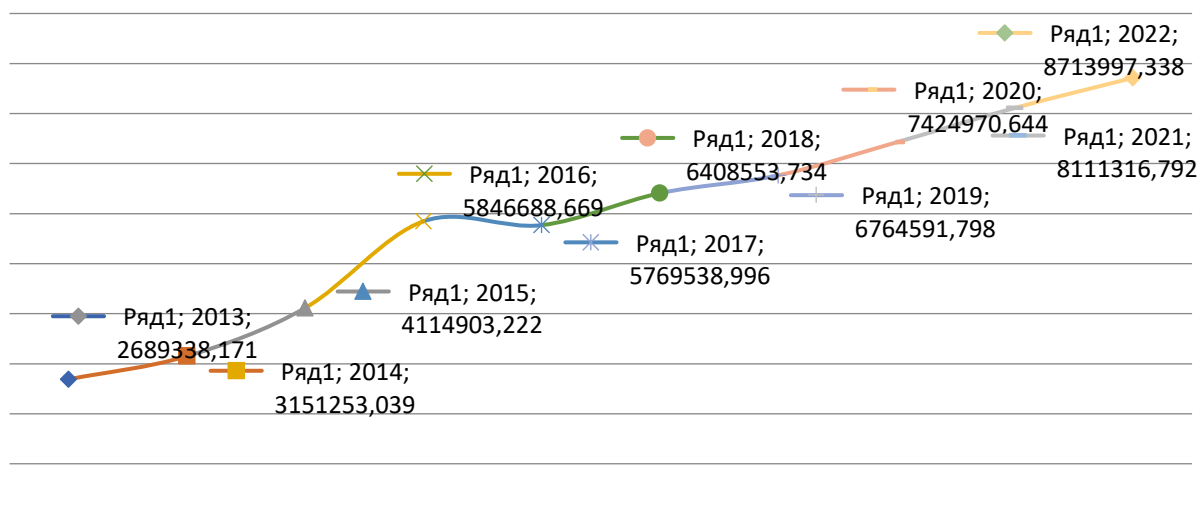

Рисунок 1. Аналітична характеристика поточних зобов'язань і забезпечень суб'єктів господарювання України, млн. грн [7]

Так, за результатами, темп росту поточних зобов'язань і забезпечень найбільший у 2015 р. 130,58%. За 2021-2022 рр. він складає 107,43%. З 2018 р. темп приросту не перевищує 10% до попереднього року. У 2018 р. темп приросту склав 11,08%, 2019 р. 5,56%, 2020р. 9,76%, 2021 р. 9,24%. Величина короткострокових кредитів, поточних забезпечення та доходів майбутніх періодів майже незмінні протягом 2012-2022 р. Поточна кредиторська заборгованість зростає: у 2021 р. темп росту 111,16%, у 2022 р. 105,54%. Темп росту інших поточних зобов'язань за 2020-2022 р. складає відповідно 116,61%, 108,47%, 108,94%.

Обліковий фокус дослідження зміщується на вид вартості. Так, міжнародною практикою визначені декілька її видів, а саме: історична, поточна, вартість реалізації та теперішня вартість. Задля складання фінансової звітності компанії найчастіше користуються історичною собівартістю. І відповідь однозначна: тому, що вона узгоджується з іншими визнаними видами оцінки.

За результатами: одним з основних інструментів регулювання взаємовідносин між економічними агентами в процесі їх господарської діяльності є розрахунки [2]. Результатом розрахунків є зобов'язання. Це динамічна величина, на розмір якої впливає сам процес господарювання. Одночасно зобов'язання обумовлюють інші показники діяльності компанії: стійкість та здатність до платоспроможності. Зобов'язання часто мають грошовий характер, тому з позиції управління постає завжди актуальним контроль за станом розрахунків на підприємстві, аналіз динаміки грошових потоків (вхідних та вихідних).

Невиконані фінансові зобов'язання впливають на обидві сторони. Тому, основними рекомендаціями для підприємств, які не хочуть наражатися на ризик з боку компаній-боржників є такі:

- завжди бажано провести попередній аналіз,
- уміння вести переговори, адже знання того, як вести переговори та досягати консенсусу, може стати відмінним рішенням, що дозволяє уникнути незручностей. Завжди корисно усвідомлювати, що не всі платять несумлінно і що добрі стосунки та посередництво мають важливе значення у розмовах,
- використання комплексного програмного забезпечення, яке допомагає централізувати дані та інформацію, забезпечуючи кращий моніторинг та впевненість у прийнятті рішень. Ці інструменти також надсилають оповіщення про настання терміну контрактів та боргів, що значно спрощує щоденний моніторинг.

З урахуванням глобального ринку, низка вчених бачать роль бухгалтерів у підвищенні соціальної справедливості та внесенні вкладу у соціальні вигоди на глобальному рівні, у тому числі через облік взаємовідносин між економічними агентами в процесі їх господарської діяльності [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. *Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/56842/3/visnyk_KhPI_2021_01_EN_Iershova_Informatsiino-oblikove.pdf
2. Єршова Н., Грінько А. Обліково-аналітичне забезпечення прийняття фінансових рішень при управлінні платоспроможністю підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, 2023, (2), 23–30. <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282769>
3. Єршова Н. Ю. Розвиток інструментарію для реалізації прогностичної функції стратегічного управлінського обліку в управлінні підприємствами. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 694–701.
4. Єршова Н. Ю. Збалансована система показників як ефективний інструмент стратегічного управлінського обліку. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностичні сценарії та перспективи розвитку*. 2019. С. 543– 546. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/41821/1/Yershova_Zbalansovana_systema_2019.pdf.
5. Єршова Н. Ю. Методологія управління підприємством та її вплив на облікову парадигму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №3. 853-858.
6. Єршова Н. Ю. Розвиток теоретичних засад стратегічного управлінського обліку в контексті трансформації управлінських парадигм. *Вісник Одеського*

національного університету. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 156 – 162.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/33546>

7. Укрстат. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

8. Єршова Н.Ю. Професія бухгалтера в сучасних умовах. «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». М-ли Міжнар. Наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 27 грудня 2019 р.) – Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 274 с
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37469/1/263.pdf>

*Шуста А.О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Пеняк Ю.С.,
к.е.н, доцент
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Важливою частиною підтримки української економіки залишаються непрямі податки, адже вони є стійким джерелом поповнення бюджету незалежно від зовнішніх обставин. Для суб'єктів господарювання, що спеціалізуються на роздрібній торгівлі підакцизними товарами, залишаються необхідними та актуальними питання про облік та звітність з акцизного податку.

Наукові роботи з даної теми швидко втрачають свою актуальність через часті зміни в податковому законодавстві. Саме через це, більшість робіт присвячені проблемам, недосконалості та необхідності змін [1-2]. Саме тому, дослідження ключових аспектів обліку та звітності акцизного податку ТОВ «Запоріжторгмаркет», яке спеціалізується на роздрібному продажі алкогольних та тютюнових виробів, може посприяти розробці ефективних стратегій для досягнення українськими підприємствами стабільності та конкурентоспроможності.

Основним документом, що регулює порядок обліку, звітності та сплати акцизного податку є Податковий кодекс України, зокрема VI розділ «Акцизний податок». ТОВ «Запоріжторгмаркет» є платником такого податку, адже підпадає під ст. 212 п. 212.1.11 ПКУ - «Особа - суб'єкт господарювання роздрібною торгівлі, яка здійснює реалізацію підакцизних товарів» [3]. Підакцизними товарами у випадку ТОВ «Запоріжторгмаркет» є різні види алкогольних напоїв. До 1 січня 2023 року підприємствам роздрібною торгівлі також необхідно було сплачувати акцизний податок на тютюнові вироби, але зараз зобов'язання зі сплати покладено лише на виробників та імпортерів [4].

Здійснення такого виду діяльності неможливе без отримання спеціальної «роздрібною» ліцензії. Дана ліцензія на ТОВ «Запоріжторгмаркет» обліковується як витрати майбутніх періодів, адже ця ліцензія є однорічною й підлягає щоквартальній сплаті. Ліцензія сплачується на початок кварталу й визнається витратами майбутніх періодів, а потім, в кінці кожного звітного місяця кварталу частина вартості ліцензії списується з витрат майбутнього періоду на витрати на збут.

Особливістю роздрібною торгівлі є те, що за день на підприємстві стається велика кількість дрібних операцій по розрахунках з покупцями на касі. Оскільки

ТОВ «Запоріжторгмаркет» використовує РРО, то оприбуткування виручки відбувається на підставі Z-звіту в кінці кожного робочого дня касиром. В цьому звіті показана сума усіх операцій, що були виконані готівковим та безготівковим способом, а також автоматично вказується розмір нарахованих податків, в тому числі й акцизного податку. За загальними правилами податкові зобов'язання нараховуються на дату «першої події», але зрозуміло, що в нашому випадку перша і друга події (отримання товару покупцем та оплата товару) одночасні. Тож податкові зобов'язання виникають одразу на всю суму обсягу продажу та на ту дату, коли Z-звіт був сформований, а не на кожен покупок.

Роздрібний алкогольний акциз нараховується на вартість товару з урахуванням ПДВ і є складовою частиною ціни алкоголю. Виходить, що в кінцевому результаті покупець сплачує первісну вартість товару, торгову націнку, ПДВ та акцизний податок. Ставка «роздрібного» акцизу є фіксованою й становить 5%. При формуванні ціни на алкоголь необхідно згадати про існування встановлених урядом мінімальних роздрібних цін на алкогольну продукцію. Ціна на алкогольні товари повинна відповідати встановленим мінімальним цінам. Вона може бути вищою за вказані ціни, але ні в якому разі не нижчою. Звітуватися за акцизним податком необхідно щомісяця, при цьому декларацію подають не пізніше ніж через 20 днів після закінчення звітного місяця. Підприємствам роздрібної торгівлі, необхідно подати декларацію з заповненим розділом «Д» та обов'язково додаток 6. Оплатити податок необхідно протягом 10 днів з граничної дати подання декларації. Облік акцизного податку формується на тому, що це непрямий податок. А їх, як відомо, необхідно виключати з сум доходу.

Таким чином, враховуючи часті зміни в законодавстві, підприємствам, які є платниками акцизного податку, необхідно мати високий рівень відповідальності, щоб систематично відслідковувати ці зміни для забезпечення всіх вимог та уникнення податкового ризику. Швидкий рух підакцизних товарів створює складність їх обліку та вимагає використання автоматизованих систем. Звітність з акцизного податку необхідно подавати згідно визначених правил та строків. Отже, акцизний облік на підприємствах роздрібної торгівлі є важливою частиною фінансового управління. Правильний підхід до його обліку і звітності сприяє стійкості та розвитку в умовах високодинамічних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник В. Акцизний податок в Україні: проблеми справляння та адміністрування. *Драйвери інновацій в економіці та фінансах: глобальні виклики та перспективи*. Київ, 2021 р. URL: <http://surl.li/rigmh> (дата звернення: 07.03.2024).

2. Тучак Т. Адміністрування акцизного податку у контексті його фіскальної ефективності. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <http://surl.li/rigpl> (дата звернення: 07.03.2024).
3. Податковий кодекс України: Кодекс України станом на 1 березня 2024 р. URL: <http://surl.li/hkqv> (дата звернення: 07.03.2024).
4. Платники акцизного податку з реалізації СГ роздрібною торгівлю тютюнових виробів, 30 січня 2023 р. URL: <https://ck.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/650816.html> (дата звернення: 07.03.2024).

РОЗДІЛ 2.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Lagiyev R.B.,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Golovko O.G.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

FINANCIAL PLANNING AT THE ENTERPRISE AS A COMPONENT ENSURE OF ITS EFFICIENT ACTIVITIES

Financial planning in modern conditions acquires great importance due to the influence of globalization, informatization of society and innovative development. It is important for enterprises to have a holistic concept of financial planning, which takes into account the components of the process, the main macroeconomic indicators, tools for achieving financial balance, as well as the influence of the world economy. Traditional teleological and genetic concepts of financial planning are outdated because they do not take into account modern conditions, which makes their application ineffective. Therefore, financial planning should be a comprehensive tool aimed at optimizing the use of the company's financial resources [3].

Methodological, methodical and organizational aspects of financial planning are studied by such Ukrainian and foreign scientists as I. Blank, K. Zlobina [1], S. Borysova, G. Vysotskyi, V. Oparin, O. Orlov, I. Poltyeva, O. Tereshchenko. Despite the numerous works of Ukrainian and foreign scientists, the issue of optimizing financial planning at enterprises is relevant for further research.

Given the multitude of risks and threats facing enterprises in today's environment, it is imperative for businesses to monitor cash flow in real-time and make future forecasts for prompt response in case of significant negative changes. Therefore, it is mandatory for enterprises to implement and execute a financial planning system aimed at managing risks that may arise during their operations.

One of the initial steps towards successfully addressing any problem is the clear formulation of its key provisions and the determination of its structural elements. Analyzing approaches to interpreting the category of "financial planning," it is worth noting that in contemporary realities, the role of financial planning has significantly evolved compared to the years when a centrally planned economy prevailed.

Viewing the concept of financial planning in a narrow context, it is understood as a management function within the enterprise's financial management system and undoubtedly, its most significant and complex subsystem. Its role has grown significantly in modern business conditions and the development of new management models, within which the justification of the fundamental directions of the enterprise's

financial development and the main parameters of its financial condition are determined.

In this context, it is noteworthy that financial planning, as the most important management function of the enterprise, is ensured by the implementation of unified principles of construction and standardization of indicators characterizing its financial condition.

According to V. Rudik [2], financial planning involves determining the volumes of financial resources by their sources of formation and directions of usage, in accordance with the production and marketing indicators of enterprises for the planning period. K. Zlobina, M. Lapusta, and L. Skamai believe that financial planning is the process of developing a system of financial plans and planned (normative) indicators aimed at ensuring the development of the firm's entrepreneurial activities with necessary financial resources in the future period.

Thus, financial planning in an enterprise encompasses the process of developing various types of financial plans considering their terms, content, and set tasks that need to be addressed during their execution.

Analyzing the scientific literature allows us to identify the following objectives of financial planning: determination of the volume and sources of financial resources and their distribution between production and service sectors; maximum mobilization of internal financial resources and reduction of costs to overcome deficits; stimulation of production growth and enhancement of its efficiency; improvement of product quality and competitiveness; linking key parameters of financial plans with other indicators of economic and social development planning, ensuring resource balance, stable financial condition of enterprises and economic organizations; determination of financial relationships between associations and enterprises among themselves and with the financial-credit system; implementation of all stages of financial control over the effective use of state material, labor, and financial resources at all levels of management.

Our opinion on the problems of financial planning in domestic enterprises includes the following: accounting and reporting documents are often not intended for financial analysis; preference for the cost-based pricing method may lead to a lack of breakeven analysis; inability to determine the financial needs of the enterprise due to insufficient implementation of overall economic planning.

Additionally, factors limiting the use of financial planning in enterprises can be identified: high uncertainty in the Ukrainian market due to global changes in all spheres of public life; lack of an effective legal framework for internal financial planning in enterprises; limited financial resources for developments in the field of planning in enterprises; mistrust of managers towards methods and techniques of financial planning.

Addressing the aforementioned problems will create favorable conditions for the development and effective functioning of businesses, and also contribute to the

transformation of entrepreneurship into one of the key forces on the path to a market economy.

Various methods are used for financial planning in enterprises, such as normative, calculation-analytical, optimization of planned calculations, economic-mathematical modeling, correlation modeling, economic-statistical, sales volume forecasting, cash flow balance, cash budget, additional capital investment budget, determination of external financing needs, regression analysis, coefficient (percentage of sales) method, and others.

In modern conditions, financial planning is a process consisting of certain stages, including: 1) Analysis of investment opportunities and current financing possibilities available to the enterprise; 2) Forecasting the consequences of current decisions to prevent unexpected outcomes in the future; 3) Substantiation of the chosen option from a range of possible decisions for inclusion in the final plan; 4) Evaluation of the results achieved by the enterprise in accordance with the parameters set in the financial plan.

Each stage requires economically justified calculations, the results of which should be subject to control, analysis, and operational adjustment. In the process of developing and controlling the implementation of the plan, the finance professional should consider all aspects of the financial and economic activities of the enterprise. Its primary task should be to ensure the financial stability of the business entity, with maximum utilization of internal resources to support the turnover of production funds, increase asset turnover and profitability, and ensure high liquidity.

The essence of financial planning in enterprises has been studied, as well as the criteria for optimizing financial planning. It is emphasized that in the current stage of economic development, financial planning becomes a key direction in managing the economic activities of the enterprise. This area is a special sphere of economic activity where rational justification of management decisions regarding financial provision, cost optimization, and achievement of high financial results is of great importance.

REFERENCES

1. Zlobina K. S. Approaches to defining the effectiveness of financial planning in an enterprise. *Eastern Europe: Economics, Business, and Management*. 2019. No. 19. P. 315–320.
2. Rudik V. I., Shpirna D. S. Formation of a system of financial planning and forecasting at the enterprise. *Market Infrastructure*. 2019. No. 33. P. 307–316.
3. Stavskaya Y. V. Financial planning in an enterprise in the conditions of a modern market economy. *Financial Policy of Regional Development: Domestic and Foreign Experience: Materials of the International Scientific-Practical Conference, Zhytomyr, 2019*. P. 241–242.

***Oriekhova Kateryna,**
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Banking
Business and Financial Technologies,
The Education and Research Institute “Karazin Banking Institute”,
V. N. Karazin Kharkiv National University;*
***Kuzmina Valeria,**
Applicant for higher education,
The Education and Research Institute “Karazin Banking Institute”,
V. N. Karazin Kharkiv National University*

FOREIGN EXPERIENCE FOR SUPPORTING SMALL BUSINESS DEVELOPMENT

In the light of the current economic crisis that has affected many countries, the problem of small business has become more acute than ever. As global practice shows, the main criterion on the basis of which enterprises of various organizational and legal forms are classified as small businesses is, first of all, the average number of employees employed by the enterprise. It is also advisable to take into account a number of other advantages of this business, namely: low capital intensity and therefore easy access for the population, a large number of enterprises, which makes it possible to establish production of various goods and services in a short time, mobility in the market and in the field of technology, which contributes to the rapid development of scientific and technological progress, the ability to quickly hire additional labor, lack of bureaucracy in management, and a minor negative environmental impact.

An analysis of foreign experience allows us to take a fresh look at the prospects for small business development in Ukraine. The share of small businesses in all industrialized countries has been quite significant. In the United States, Japan, and France, 99% of all enterprises were classified as small [1]. The development of small businesses in the West is much faster, as national governments pay considerable attention to small businesses and promote their development at the national level.

For Europe, small business is a kind of foundation for social and economic development. There are more than 20 million small businesses there, accounting for more than half of the total turnover and value added. The share of people employed in small businesses in Europe is approximately 70%. Therefore, the development of the EU depends on the successful operation of small and medium-sized businesses [2].

Analyzing the development of small business in different countries, it is worthwhile to focus on Japan as a country of private entrepreneurship. In Japan, 5 million 738 thousand enterprises are classified as small businesses, which is 99% of their total number. They employ 88% of all workers. Small businesses are most

numerous in labor-intensive industries: retail, catering, services, construction, and engineering [3].

In the United States, small businesses employ 77% of those employed in the private sector and account for 47% of the country's total sales of goods and 50% of the gross domestic product [1]. Here, the leading body of state support for small businesses is the Small Business Administration (SBA), which solves three most important tasks: providing financial support to small and medium-sized enterprises, assistance in obtaining government contracts, and providing technical and consulting services on management issues. According to its data, about 1 million new firms are created in the country every year. Of these firms, 60% are employed in households with the support of the U.S. Department of Labor. About 21 million Americans (17% of all employed) work part-time through small businesses [4].

In England, the government is trying to support small businesses primarily through the banking system. In particular, each bank has its own lending program. One of them is a program for business creation and expansion, which provides for a loan in the amount of 5-to-100-thousand-pounds sterling and is granted for a period of 5 years. Interest (15-17%) is charged on the firm's annual turnover, not on the loan amount. Another program sets the loan amount from 5 to 500 thousand-pounds sterling, it is issued for a period of 2 to 20 years for the purchase of a plant, equipment. The interest for such a loan is set according to the current rate [5]. Annually, the budget allocates about 50 million-pounds sterling to cover guarantees to banks.

In Italy, businesses are classified according to the number of employees: microfirms (with 20 employees), small firms (with 20 to 100 employees), medium-sized firms (with 100 to 500 employees) and large firms (with more than 500 employees). There were 4 million 800 thousand registered enterprises in the country with up to 100 employees. More than half of them consist of a single employee. Microfirms account for 60% of the total number of employees and more than 40% of sales.

At the same time, with the general support of small business, the UK has a fairly strict system of control over the activities of enterprises. France, through the development of small businesses, solves the problem of employment, as 10-12% of the population is constantly unemployed. Today, there are about 3 million small businesses in the country. By sector, small businesses are most common in the service sector (1.5 million), trade (780 thousand), construction (350 thousand), and to a lesser extent in industry (303 thousand). At the same time, more than 250 thousand new small enterprises are opened in the country every year, and 50 thousand go bankrupt. This is a great contribution to the development of the state, given that the main economic and social problem of the country is the fight against unemployment [6].

Thus, small businesses account for a significant segment of the market economy of economically developed countries and play an important role in the development of national economies.

The results of a comparison of the criteria for classifying business entities as “small” in some economically developed countries and Ukraine show that the group of small and medium-sized enterprises in foreign countries includes enterprises that in Ukraine belong to the group of large ones.

Realizing the importance of small business for the economy, foreign governments use a variety of government support tools: tax incentives, legal and consulting services, educational programs, and credit support programs (soft loans, loan guarantees).

Thus, according to the best practices of foreign countries, in order to boost small business in Ukraine, it is necessary to implement state programs aimed at providing information and advisory assistance and credit support to small businesses.

REFERENCES

1. National Small Business Association (NSBA). The Annual Economic Report. 2022.
2. Yakusheva O. V. Economic development and support of small and medium- sized businesses at the regional level. *Volodymyr Dahl East Ukrainian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine*, Sievierodonetsk, 2021. 288 p.
3. Olvinska Y. O. Peculiarities of state regulation of small business in the countries of the world. *Public administration: improvement and development*. 2020.
4. New lending opportunities for small and medium-sized businesses. *Delegation of the European Union to Ukraine*.
5. Donets O. B. Lending to small and medium-sized businesses. *University of the State Fiscal Service of Ukraine*, Irpin, 2020. 259 p.
6. Tomnyuk T. L. Directions for improving the efficiency of state regulation of entrepreneurial activity in Ukraine. *Economic discourse. International scientific journal*. 2021. Issue 4. P. 53-61.

*Prokopenko S.S.,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Golovko O.G.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY (CSR) IN BUSINESS

With the growing influence of global business on society, the importance of Corporate Social Responsibility (CSR) has become increasingly evident. This approach serves as a key tool for businesses to address ethical, social, and environmental issues associated with their operations. However, evaluating the effectiveness of CSR remains a complex and ongoing challenge that requires careful research and analysis.

The significance of CSR for contemporary businesses cannot be overstated, as it defines the extent to which a company takes responsibility for its impact on society and the environment. There are numerous approaches to assessing CSR effectiveness, given the multifaceted nature of the concept encompassing various aspects of a company's operations.

First, the effectiveness of CSR should be measured not only by financial indicators, but also by the impact of programs on the social and environmental spheres [1, p. 343]. For example, a program to support local communities can have a significant impact on improving the quality of life of residents and promoting the development of the regional economy, but this cannot always be measured in monetary terms. Therefore, the assessment of CSR effectiveness should include both quantitative and qualitative aspects.

Second, it is important to consider the degree of alignment between the CSR strategy and the company's goals and values. If CSR is isolated from the core business strategy and does not reflect the company's mission and values, its effectiveness may be limited. For example, if a company decides to advocate for environmental protection, but continues to use environmentally unfriendly production technologies, CSR programs may be ineffective or even contradict the company's main goals.

Third, the assessment of CSR effectiveness should take into account the interaction with all stakeholders, such as employees, customers, investors, NGOs, and the government [2, p. 126]. CSR initiatives that engage stakeholders in collaboration can have a greater impact and legitimacy. For example, including representatives of

local communities in the process of developing and implementing programs can help ensure that they meet the real needs and expectations of the community.

Evaluation of CSR effectiveness is a critical stage in the implementation process of CSR strategies. It allows companies to [3, p. 149]:

- Measure impact: Helps to identify specific results and impact of CSR programs and projects on the economic, social, and environmental levels.
- Report to stakeholders: Provides an opportunity to demonstrate transparency and accountability to shareholders, consumers, investors, government agencies, and the public.
- Ensure sustainability of CSR strategies: Allows for correcting mistakes, improving programs, and ensuring their long-term effectiveness.
- Strategic Solution: The effectiveness of CSR should reflect its alignment with the strategic objectives of the company. This means that CSR initiatives should be integrated into the business strategy. CSR initiatives should help achieve positive results in financial and reputational areas.
- Metrics and Measurement: Effective evaluation of CSR requires specific metrics to measure the impact of initiatives on society, the environment, employees, and other stakeholders. This may include indicators such as social program expenditures, reduced emissions, improved working conditions, etc.
- Reporting and Transparency: Companies should be open and transparent in reporting on their CSR activities. This means regularly publishing CSR reports that include both quantitative and qualitative data on implemented initiatives and their results.
- Stakeholder Engagement: Effective CSR involves interaction and partnership with various stakeholders, including government agencies, NGOs, shareholders, consumers, and other businesses.
- Innovation and Continuous Improvement: CSR should be a dynamic process that involves continuous innovation and improvement. Companies should constantly analyze their CSR activities and look for new ways to improve their impact.

Overall, assessing the effectiveness of corporate social responsibility is a complex and multifaceted task. It requires a systematic approach and consideration of various aspects of a company's operations, from strategic planning to specific programs and their impact on society and the environment. However, a well-conducted assessment can be a powerful tool for improving CSR and ensuring that businesses are accountable for their actions to society and the environment.

REFERENCES

1. Olena Kostyuk. "Assessment of the Effectiveness of Corporate Social Responsibility: Methodological Aspects." Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". No. 875. 2023. Pp. 343-348.

2. Iryna Husak. "Corporate Social Responsibility as a Factor in Increasing the Competitiveness of an Enterprise." *Economy and Management*. No. 3 (51). 2023. Pp. 126-130.
3. Dmytro Zahorodniuk. "The Impact of Corporate Social Responsibility on the Image and Reputation of a Company." *Economy: Theory and Practice*. No. 47. 2023. Pp. 149-154.

Wang Zhen, Wang Lei,
higher education students, second (master's) level of higher education
ERI «Karazin Banking Institute» of V. N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Valeriia Kochorba,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
ERI «Karazin Banking Institute» of V. N. Karazin Kharkiv National University

STRATEGIC PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL AND CREDIT SYSTEM IN MODERN CONDITIONS

Abstract. In today's rapidly changing economic landscape, the financial and credit system plays a pivotal role in driving growth and stability. These theses explores strategic priorities crucial for the development of the financial and credit system in modern conditions. Through an in-depth analysis, we identify key challenges and opportunities, offering insights into effective strategies for fostering resilience and innovation in the financial sector. Utilizing tables, bar charts, and expert perspectives, we provide a comprehensive overview of the strategic imperatives necessary for navigating the complexities of contemporary financial environments.

Introduction. The financial and credit system serves as the lifeblood of modern economies, facilitating investment, consumption, and economic development. However, in the face of globalization, technological advancements, and evolving regulatory landscapes, the financial sector faces unprecedented challenges and opportunities. These theses delves into strategic priorities aimed at enhancing the resilience, efficiency, and inclusivity of the financial and credit system in the contemporary era.

Key Challenges Facing the Financial and Credit System:**

Before delving into strategic priorities, it is essential to understand the challenges confronting the financial sector. These challenges include:

- **Rapid Technological Disruption:** The emergence of fintech, blockchain, and artificial intelligence are reshaping traditional banking and financial services.

- **Regulatory Uncertainty:** Evolving regulatory frameworks, particularly in the aftermath of global financial crises, pose compliance challenges for financial institutions.

- **Cybersecurity Threats:** With the digitization of financial services, cybersecurity risks have become increasingly prevalent, threatening the integrity of financial systems.

- **Economic Uncertainty:** Volatility in global markets, geopolitical tensions, and the need for robust risk management strategies.

Strategic Priorities for Development:

- **Embracing Technological Innovation:**

Table 1

Comparative Analysis of Traditional Banking vs. Fintech Solutions

Aspect	Traditional Banking	Fintech Solutions
Accessibility	Limited branch network, physical locations required	Widespread access via online platforms, mobile apps
Convenience	Requires physical presence, longer processes	Instantaneous transactions, online access
Operating Hours	Limited to branch operating hours	Available 24/7
Cost	High operational costs, fees may be higher	Lower overhead costs, often more competitive pricing
Customization	Limited personalization options	Tailored solutions based on individual needs
Innovation	Slower adoption of new technologies	Faster innovation and integration of latest technologies
Customer Service	Often requires phone calls or visits	Chatbots, online support, and self-service options
Security	Strict regulatory compliance, physical security	Enhanced digital security measures, fraud detection
Integration	Limited cross-industry integrations	Seamless integration with other services and industries

Emphasize the adoption of fintech solutions such as digital banking, robo-advisors, and blockchain to enhance operational efficiency, customer experience, and financial inclusion.

- **Strengthening Regulatory Compliance:**

Table 2

Regulatory Compliance Costs Across Financial Institutions

Financial Institution	Regulatory Compliance Cost (in millions)	Percentage of Total Operating Costs
Bank A	\$50	10%
Bank B	\$75	12%
Insurance Company C	\$40	8%
Brokerage Firm D	\$30	7%
Investment Bank E	\$90	15%
Retail Financial Services F	\$25	5%
Credit Union G	\$45	9%
Fintech Company H	\$15	3%

Invest in robust compliance frameworks and technologies to navigate evolving regulatory requirements while ensuring transparency, integrity, and consumer protection.

Enhancing Cybersecurity Measures:

Table 3

Types of Cybersecurity Threats Facing Financial Institutions

Threat Type	Description
Malware Attacks	Involves the use of malicious software to steal sensitive information, disrupt operations, or take control of systems.
Phishing Scams	Attacks that use fraudulent emails or messages to trick individuals into providing sensitive information, such as credentials or account details.
Ransomware Attacks	Malicious software that encrypts files and demands a ransom payment for decryption, disrupting normal business operations.
Distributed Denial-of-Service (DDoS) Attacks	Involves overwhelming a system with a flood of traffic, causing it to become unresponsive and unavailable to legitimate users.
Insider Threats	Threats posed by employees, contractors, or other individuals with authorized access to sensitive data or systems.
Data Breaches	Unauthorized access to sensitive data, such as customer information, leading to potential misuse or theft.
Advanced Persistent Threats (APTs)	Sophisticated and stealthy attacks aimed at infiltrating a network and stealing information over a prolonged period.
Zero-Day Vulnerabilities	Unknown security flaws in software or systems that attackers can exploit before patches or updates are available.
Man-in-the-Middle (MITM) Attacks	Involves intercepting and manipulating communications between two parties, allowing attackers to steal or alter information.
Cross-Site Scripting (XSS) Attacks	Exploits vulnerabilities in web applications to inject malicious scripts into a user's browser, stealing their session cookies or executing unauthorized actions.

Implement state-of-the-art cybersecurity protocols, including encryption, threat intelligence, and employee training, to safeguard against cyber threats and data breaches.

Conclusion. In conclusion, the development of the financial and credit system in modern conditions requires a strategic approach that addresses key challenges while capitalizing on emerging opportunities. By embracing technological innovation, strengthening regulatory compliance, enhancing cybersecurity measures, and promoting financial inclusion, stakeholders can build a resilient and inclusive financial ecosystem capable of driving sustainable growth and prosperity. It is imperative for policymakers, financial institutions, and industry stakeholders to collaborate effectively in pursuit of these strategic priorities, ensuring the stability, efficiency, and integrity of financial systems globally.

REFERENCES

1. Smith, John. "Embracing Technological Innovation in the Financial Sector." *Journal of Finance and Technology* 8(2023): 45-60.
2. Patel, Ramesh. "Cybersecurity Measures for Financial Institutions." *Cybersecurity*

- Journal 20(2023): 75-88.
3. Li, Mei. "Regulatory Compliance Challenges in the Modern Financial Landscape." *Banking Regulation Quarterly* 15(2022): 112-125.
 4. Brown, Emily. "The Impact of Fintech Adoption on Traditional Banking Practices." *Journal of Financial Transformation* 25(2024): 30-45.
 5. Garcia, Juan. "Financial Inclusion Strategies for the Modern Economy." *Economic Development Review* 12(2023): 55-70.
 6. Wang, Liang. "The Role of Government Policies in Shaping Financial Systems." *Policy Studies Review* 30(2024): 110-125.
 7. Kim, Soo-Jin. "Strategies for Strengthening Risk Management in the Financial Sector." *Risk Management Journal* 18(2022): 88-102.

*Боднар О.А.,
к.е.н., доцент,
Миколаївський національний аграрний університет;
Слободян Т.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет*

СТРАТЕГІЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ В БАНКІВСЬКІЙ ТА ФІНАНСОВІЙ СФЕРАХ

В сучасному цифровому столітті, коли технології відіграють ключову роль у фінансовому секторі, забезпечення кібербезпеки стає надзвичайно важливою задачею для банків та фінансових установ. Швидкість зростання цифрових загроз та їх складність вимагають вдосконалення стратегій кібербезпеки.

У зв'язку з трансформаційним впливом цифрової революції на банківську галузь, кібербезпека набуває надзвичайної важливості. Банки повинні надійно захищати фінансові та особисті дані клієнтів, використовуючи стратегії шифрування та псевдонімізації. Оцінка та управління ризиками, контроль доступу до даних, навчання персоналу та плани безперервності бізнесу є ключовими елементами ефективного кіберзахисту. Постійна пильність та оновлення заходів кібербезпеки є необхідними для збереження довіри до екосистеми цифрового банкінгу [1].

Національний банк представив та висловив пропозицію для обговорення проекту постанови, який визначає вимоги до функціонування системи кіберзахисту в банківській системі України. Цей документ стосується визначення суб'єктів системи кіберзахисту та основних принципів їх взаємодії. Для цього був опублікований проект постанови під назвою «Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі України». Цей проект розроблено відповідно до вимог Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та Стратегії кібербезпеки України, що була затверджена Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021 [2].

Документ регулює питання організації та забезпечення кіберзахисту в банківській системі України, визначаючи основні принципи функціонування системи кіберзахисту, принципи обміну інформацією між Центром кіберзахисту Національного банку та банками України, а також встановлюючи вимоги до заходів з кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури та проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки [2].

Реалізація цього проекту постанови сприятиме нормативно-правовому врегулюванню кіберзахисту в банківській системі України, відповідно до найкращої європейської та світової практики, а також міжнародних та національних стандартів з кіберзахисту та інформаційної безпеки. Також буде

здійснено організацію обміну інформацією про кіберзагрози, кібератаки та кіберінциденти між Національним банком та банками України, а також буде забезпечено розвиток комунікації, координації та партнерства між суб'єктами системи кіберзахисту в банківській системі України [2].

Фінансовий сектор стикається з різноманітними кіберзагрозами, які можуть призвести до серйозних фінансових втрат та підірвати довіру клієнтів до фінансових установ. Основні загрози включають [3]:

- фішинг – використання підробленого сайту або надсилання шахрайських повідомлень для отримання конфіденційних даних клієнтів;

- розповсюдження шкідливих програм – використання вірусів, які можуть пошкодити комп'ютерні системи фінансових установ та отримати доступ до конфіденційної інформації;

- DDoS-атаки – спроби перенести веб-сайт фінансової установи для перевантаження серверів та зробити його недоступним;

- розвідка – збирання конфіденційної інформації про фінансові установи та їх клієнтів для подальших кібератак;

- перехоплення інформації – використання шпигунського програмного забезпечення для отримання інформації, що передається через мережу;

- скімінг – встановлення пристроїв на банкоматах або терміналах для крадіжки інформації, введеної користувачем;

- кібершпигунство – отримання доступу до конфіденційної інформації про бізнес, фінансові операції та інтелектуальну власність;

- шахрайство з кредитними картками – використання крадених кредитних карт або конфіденційної інформації для незаконних транзакцій;

- обман Інтернет-аукціонів – розміщення підроблених оголошень про продаж товарів на аукціонних сайтах та невірна інформація про товар або його непостачання після оплати;

- програми-вимагачі – зловмисне програмне забезпечення, що обмежує доступ до системи чи даних та загрожує їхньою публікацією або продажем до виплати викупу.

Стратегії захисту фінансових та банківських установ від кібератак включають [4]:

1. Раннє виявлення аномалій: аналіз великих обсягів даних дозволяє вчасно ідентифікувати незвичні патерни, що можуть вказувати на потенційні кібератаки. Швидке виявлення та реагування на порушення може значно зменшити фінансові втрати.

2. Проактивна оцінка ризиків: аналіз історичних кіберінцидентів та визначення вразливих місць дозволяє командам володіння даними впроваджувати профілактичні заходи та покращувати загальний рівень кібербезпеки.

3. Навчання та підвищення обізнаності з кібербезпеки: розуміння цінності даних та потенційних ризиків допомагає співробітникам дотримуватися протоколів безпеки та ефективно реагувати на підозрілу діяльність.

4. Реагування на інциденти в режимі реального часу: використання аналізу даних у реальному часі дозволяє виявляти загрози та негайно реагувати на них, зменшуючи вплив кібератак.

5. Прийняття рішень на основі даних: грамотне управління даними дозволяє приймати обґрунтовані рішення у сфері кібербезпеки, що сприяє ефективному розподілу ресурсів та мінімізації ризиків.

У 2024 році фінансові установи можуть покращити кібербезпеку, вкладаючи у передові технології безпеки, підвищуючи обізнаність персоналу та удосконалюючи стратегії реагування на інциденти. Важливість кіберосвіти персоналу може зменшити ризик внутрішніх загроз і фішингу. Використання брандмауерів нового покоління, систем виявлення вторгнень і зашифрованого зберігання даних зміцнить банківську інфраструктуру від зовнішніх загроз. Регулярне оновлення програмного забезпечення є важливим для підтримки надійної позиції кібербезпеки [5].

Отже, можемо відмітити, що в епоху, коли навіть невелика вразливість може призвести до серйозних проблем, кібербезпека стає пріоритетною для банківських та фінансових установ. Захист конфіденційної інформації від складних кібератак вимагає багаторівневого підходу та дотримання стандартів. Атаки програм-вимагачів на банківську індустрію вимагають надійних заходів кібербезпеки та ефективних планів реагування на інциденти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Необхідність кібербезпеки в банківській справі: основні послуги для фінансового сектору. *DigVel*. URL: <https://digvel.com.ua/blog/the-imperative-of-cybersecurity-in-banking-essential-services-for-the-financial-sector/> (дата звернення 11.03.2024).
2. Кіберзахист банківської системи України має посилитися. *Національний банк України*. 2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kiberzahist-bankivskoyi-sistemi-ukrayini-maye-posilitisya-12738> (дата звернення: 11.03.2024).
3. Гончаренко І. Кіберзагрози фінансового сектора в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-82> (дата звернення 11.03.2024).
4. Cybersecurity Strategies for Financial Institutions. *Data Dynamics, Inc. - Intelligent Data Management. Transforming Organizations into Better Data Custodians*. 2024. URL: <https://www.datadynamicsinc.com/blog-cyber-shockwave-exposing-the-major-finance-industry-breaches-of-2023-and-critical-lessons-learnt/> (дата звернення 12.03.2024).

5. Cybersecurity for Banking and Financial Institutions – What are banks and financial institutions doing to better protect themselves from cyber attacks?. *Safetech innovations global services.* URL: <https://www.safetechinnovations.com/cybersecurity-for-banking-and-financial-institutions-what-are-banks-and-financial-institutions-doing-to-better-protect-themselves-from-cyber-attacks> (дата звернення 12.03.2024).

*Буніна А.С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет;
науковий керівник: к.е.н, доцент Жилякова О.В.,
Державний біотехнологічний університет*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Страховання життя сприяє розвитку ринків капіталу та фінансового сектора завдяки створенню попиту на довгострокові фінансові активи. Отже, страховання повинно розглядатися а як необхідна передумова стійкого економічного зростання країни.

Існування повноцінного ринку страховання є важливою умовою для підвищення добробуту населення та сталого економічного зростання. В Україні цей сектор знаходиться на ранній стадії свого розвитку і має низку проблем. Тому подальший його розвиток має набути пріоритетного значення в економічній та соціальній аспектах політики держави [1].

Страховання життя як підгалузь особистого страховання має вплив на формування та функціонування фінансового ринку та на розвиток економіки країни. Світовий досвід доводить, що компанії зі страховання життя відіграють важливу роль у діяльності фінансового ринку, сприяють розвитку економічних процесів. впливає з самої природи послуг страховання життя, які, з одного боку, підвищують рівень соціальної захищеності населення та є альтернативою вирішення пенсійного забезпечення, з іншого – страховики акумулюють тимчасово вільні кошти для подальшого їх інвестування, тобто виконують функції щодо мобілізації, переміщення та ефективного інвестування ресурсів та є одними з найбільш ефективних його учасників, які формують істотну частку фінансових ресурсів, впливають на інвестиційний клімат, розвиток виробництва і добробут населення.

Зокрема послуги страховання життя відіграють важливу роль у розвитку ринкової економіки шляхом: надання соціального захисту населенню на випадки втрати працездатності, втрати годувальника; фінансової підтримки в разі хвороб та нещасних випадків; створення звички довгострокового фінансового планування та збільшення заощаджень населення шляхом накопичувальних програм; оптимізації індивідуальних фінансових планів та інвестицій; акумуляції тимчасово вільних коштів населення та їх інвестування в економіку; створення умов фінансової безпеки населення; перерозподілу фінансової відповідальності між застрахованими особами; зниження навантаження на державну соціальну сферу.

За останні п'ять років кількість страхових компаній зі страховання життя знизилась на 8 одиниць та становила на кінець 2023 року 12 страховиків.

На відміну від інших видів, страхування життя в Україні і досі перебуває на етапі становлення. Страхування на випадок смерті та інвалідності частково заміщує державні соціальні видатки та дозволяє державі перерозподілити ці кошти на виконання інших важливих соціальних завдань [2].

За показником проникнення, що з основних індикаторів розвитку страхового ринку в країні, та відображає відношення обсягу страхових премій до ВВП, Україна обіймає одну з найнижчих позицій у світі. З 2019 року цей показник не змінювався та мав значення 0,1. В інших державах світу за цей же період показник проникнення залишався постійним, навіть мав тенденцію зростання. Так у Польщі він варіював у діапазоні від 0,6 (2020 р.) до 0,5 (2022 р.), а у Великобританії – від 7,8 у 2020 році до 8,1 у 2022 році.

Показник щільності страхування розраховується як співвідношення розміру страхових премій до чисельності населення країни та відображає розмір страхових премій на душу населення. Цей показник на українському страховому ринку у період 2019-2022 рр. майже не змінювався та становив 4 дол. США, що на три одиниці відрізняється від найнижчого показника у світі. Світовим лідером за цим показником є Великобританія, показник щільності страхування життя в якій у 2022 році становила 3669 дол. США.

Головними стримуючими чинниками розвитку ринку страхування життя в Україні, на наш погляд, є недовіра населення до страхової галузі, низький рівень страхової культури, спричинений у тому числі нерозумінням населення як механізму страхування життя так і його переваг, невпевненість у платоспроможності страховиків.

Для подолання виявлених проблем та розвитку ринку особистого страхування як дієвого механізму вирішення соціальних проблем та підвищення добробуту населення у перспективі, використання інвестиційного потенціалу страхового ринку необхідно використовувати комплексний підхід, який включає такі заходи як проведення роз'яснювальної страхової політики серед населення, введення інноваційних видів особистого страхування та мікрострахування для всіх верств населення, економічне стимулювання зацікавленості роботодавців у збереженні здоров'я своїх працівників, законодавче забезпечення здорової конкуренції на ринку особистого страхування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Руда О.Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. №2.
2. Жиликова О.В., Гусейнова Л.Х. Актуалітети розвитку ринку страхування життя. Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (24 листопада 2023 року). Національний авіаційний університет. 2023. С.128-129.

*Бурка Б.В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка;
науковий керівник: к.е.н, доцент Зомчак Л. М.,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Дослідження залежності доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) від обсягу реалізованої промислової продукції є актуальним, адже це допоможе зрозуміти, як промисловість сприяє місцевому добробуту; розробити ефективну бюджетну політику для стимулювання промислового зростання; визначити райони, які потребують додаткової підтримки з боку уряду; спрогнозувати майбутні доходи бюджету; обґрунтувати: інвестиції в розвиток промисловості. Дослідження такої залежності дасть цінну інформацію для кращого прийняття рішень щодо стимулювання економічного зростання та покращення добробуту місцевих громад.

Для дослідження та прогнозування регіональних кількісних показників вчені застосовують економетричні методи та моделі, наприклад: панельні моделі регіонального економічного розвитку [1], просторово-панельні моделі сталого розвитку [2], симультативні моделі сталого розвитку [3], моделі ВРП та сільського господарства на лонгітюдних даних [4], дистрибутивно-лагові та авторегресійні моделі інфляційних процесів [5, 6] тощо.

Для дослідження були взяті регіональні дані за 2021 рік [7], адже регіональні дані оновлюються із довгим лагом. В основі дослідження лежить гіпотеза: доходи місцевих бюджетів (без трансфертів), у розрахунку на одну особу населення, тис. грн на пряму залежать від обсягу реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення, грн, проте така залежність може бути спотвореною наявністю гетероскедастичності, зумовленої неоднорідністю розвитку регіонів України. Для перевірки гіпотези потрібно скористатися методами виявлення гетероскедастичності.

Найпопулярніший метод виявлення гетероскедастичності - тест Глейзера. Після побудови декількох моделей нам вдалося виявити чисту гетероскедастичність на основі залежності випадкових відхилень по модулю від значень x (обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення, грн). Оскільки вдалося виявити гетероскедастичність тепер її необхідно усунути. Для цього нам варто використати наступні гіпотези:

Гіпотеза 1. Дисперсії випадкових відхилень пропорційні значенням факторної ознаки

Гіпотеза 2 Дисперсії випадкових відхилень пропорційні значенням факторної ознаки в квадраті.

Оскільки гіпотези були перевірені та підтверджені тестом Глейзера можна стверджувати про те, що методи усунення гетероскедастичності засновані на даних гіпотезах будуть мати позитивний результат.

Отже, за результатами усунення гетероскедастичності вдалося побудувати дві моделі. Одну із використанням першої гіпотези та одну із використанням другої гіпотези. Модель, що базується на гіпотезі, щодо пропорційності дисперсії випадкових відхилень значенням факторної ознаки дала кращі результати. Без усунення гетероскедастичності наша модель буде мати вигляд:

$$y = 0,05x + 4104,1$$

Коефіцієнт детермінації в такому випадку становитиме 0,51, що означає, що 51% варіації випадкових відхилень зумовлена включеним в дану модель фактором. Така модель є адекватною. Її параметри також пройшли перевірку на адекватність та є статистично значущими. Якщо обсяг реалізованої промислової продукції, у розрахунку на одну особу населення, зросте на 100 грн, доходи місцевих бюджетів, у розрахунку на одну особу населення, зростуть на 5 грн.

Модель після усунення гетероскедастичності буде мати вигляд:

$$y = 0,06x + 3716,44$$

Коефіцієнт детермінації в такому випадку становитиме 0,967, що означає, що 96,7% варіації випадкових відхилень зумовлена включеним в дану модель фактором. Така модель є адекватною. Її параметри також пройшли перевірку на адекватність та є статистично значущими. Якщо обсяг реалізованої промислової продукції, у розрахунку на одну особу населення, зросте на 100 грн, доходи місцевих бюджетів, у розрахунку на одну особу населення, зростуть на 6 грн.

Якість моделі, після усунення гетероскедастичності, покращилася, тому висунуто на початку роботи гіпотеза підтвердилася.

Наявність гетероскедастичності сильно впливає на кінцевий результат дослідження і спотворює його висновки. Вона занижує коефіцієнт детермінації а, отже веде до недооцінення величини впливу аналізованих параметрів на об'єкт дослідження.

Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів), у розрахунку на одну особу населення напряму залежать від обсягу реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення. Найкращим способом стимулювати ріст доходів місцевих бюджетів є стимулювання збільшення обсягу реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення. Для цього доцільно скоротити податкову ставку та покращити умови ведення бізнесу в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Zomchak L., Vdovyn M., Deresh O. Regional Economic Development Indicators Analysis and Forecasting: Panel Data Evidence from Ukraine. *The International Conference on Artificial Intelligence and Logistics Engineering*. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. P. 217-228
2. Зомчак Л., Коваль Л. Сталій розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. *Інфраструктура ринку*. 2022. С. 211-215.
3. Zomchak L. M. Sustainable development of Ukraine as a combination of social, economic and environmental components: structural econometric model of three-pillar approach. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2023. Vol. 1254. No. 1. P. 012125
4. Зомчак Л. М., Умриш Г. Т. Моделювання залежності валового регіонального продукту від сільського господарства України на основі лонгітюдних даних. *Економіка і суспільство*. 2018. №16. С. 972-977.
5. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Інфляційні процеси України: авторегресійна дистрибутивно-лагова модель. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №1 (01). С. 50-55.
6. Zomchak L., Lapinkova A. Key Interest Rate as a Central Banks Tool of the Monetary Policy Influence on Inflation: The Case of Ukraine. *The International Symposium on Computer Science, Digital Economy and Intelligent Systems*. Cham: Springer Nature Switzerland. 2022. P. 369-379.
7. Індикатори моніторингу соціально-економічних процесів у регіонах України у 2021 році. URL:<https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/03/rejtyngova-oczinka-za-sichen-gruden-2021-roku.pdf>

*Гнип Н.О.,
к.е.н., доцент кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна;
Сектим Т.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність формуванню та використанню чистому прибутку підприємства досі приділяється багато уваги незалежно від розміру і галузі діяльності підприємств з врахуванням постійних змін на ринку та економічних умов, адже ефективне використання чистого прибутку сприяє зростанню ринкової вартості та капіталізації підприємства. Незважаючи на те, що відповідні дослідження дали багато рекомендацій, все ще є місце для подальшої роботи.

Вагомий внесок у різні аспекти цього питання зроблено дослідженнями Лопатовський В. Г., Красуцький Р. І., Мармуль Л. О., Новак Н. П., Кучеренко С. Ю., Ясишена В. В., Пилявець В. М.

Метою дослідження є розгляд теоретичних основ управління прибутком підприємств та методики формування і використання чистого прибутку на підприємстві в сучасних умовах господарювання.

Прибуток є основною метою діяльності будь-якого комерційного підприємства. Згідно загальноприйнятих визначень «прибуток» визначається як перевищення сукупних доходів над сукупними витратами. Обчислюють його як різницю між валовим вибором (без податку на додану вартість і акцизного податку) та витратами на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг). Прибуток є основним узагальнювальним показником фінансових результатів виробничо-господарської діяльності підприємств [1].

Управління прибутком не можна розглядати лише як окрему прикладну частину управління підприємством, тому що кожне управлінське рішення, що стосується будь-якої сторони діяльності підприємства прямо або опосередковано має вплив на прибуток [2].

Управління прибутком з точки зору системного підходу – складна багаторівнева система. Вона включає такі підсистеми: планування, аналіз, прогнозування прибутку та контроль за відповідними даними. Кожна з цих підсистем має свої конкретні цілі і задачі. Також, кожна з цих підсистем знаходиться в взаємозв'язку і залежить одна від одної.

Системний підхід до управління прибутком передбачає вивчення способів організації підсистем в єдине ціле і вплив процесів функціонування системи в цілому на окремі її ланки.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді. Ця головна мета повинна забезпечувати поєднання інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

Система управління прибутком формується в рамках підприємства, визначаючи ті чи інші управлінські рішення. Ряд аспектів щодо формування, розподілу та використання прибутку може регламентуватися вимогами статуту, системою внутрішніх нормативів і вимог, тобто цільової політикою управління прибутком [3].

Процес управління прибутком підприємства базується на певному механізмі. Основними елементами у структурі механізму управління прибутком є [4]:

- державне правове і нормативне регулювання питань формування та розподілу прибутку підприємства;
- ринковий механізм регулювання формування і використання прибутку підприємства;
- внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу і використання прибутку підприємства;
- система конкретних методів і прийомів здійснення управління прибутком.

Для ефективного формування та використання чистого прибутку однією з ключових методик є ефективне ціноутворення. Воно передбачає використання гнучкої цінової політики, ретельний аналіз ринкового попиту, врахування конкурентного середовища та власних витрат. Це дозволяє максимізувати виручку від реалізації продукції та відповідно збільшити чистий прибуток. Важливим є встановлення оптимальних цін, які забезпечать достатній попит на продукцію, але й не будуть заниженими, що негативно вплине на прибутковість.

Використання чистого прибутку здійснюється згідно з установчими документами підприємства та рішеннями власників або уповноваженого ними органу. Управління чистим доходом від реалізації продукції, (товарів, робіт та послуг) є однією із основних задач, що вирішується у процесі діяльності підприємства. За результатами якісного прогнозування чистого доходу від реалізації продукції, (товарів, робіт та послуг) підприємство має змогу встановлювати планові показники на короткострокову або довгострокову перспективу [5].

Для ефективного управління чистим прибутком доцільно впроваджувати систему управлінського обліку. Вона забезпечує керівництво своєчасною деталізованою інформацією про доходи, витрати, рентабельність різних видів діяльності, продуктових ліній, підрозділів тощо. Це дозволяє виявляти найбільш і найменш прибуткові напрямки, приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації асортименту, ресурсного забезпечення, цінової політики для

максимізації прибутку. Управлінський облік є інформаційною базою для ефективного фінансового планування та бюджетування на підприємстві.

Реінвестування прибутку є потужним джерелом фінансування подальшого розвитку підприємства. Ці кошти можуть бути спрямовані на придбання нового обладнання, модернізацію виробничих потужностей, розширення асортименту продукції, впровадження інновацій тощо. Все це сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зміцненню його ринкових позицій, зростанню економічного потенціалу.

Таким чином, прибуток є не лише кінцевим фінансовим результатом діяльності, а й ключовим об'єктом управління на підприємстві, а ефективно управління чистим прибутком, зокрема визначення оптимальних пропорцій між його споживанням та реінвестуванням з використанням відповідних методик і систем, набуває стратегічного значення для забезпечення сталого розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мармуль Л. О., Новак Н. П., Кучеренко С. Ю. Підвищення ефективності управління підприємствами на засадах удосконалення обліку й адміністрування прибутків. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2022. № 1. С. 33–38. [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2022_1_8
2. Лопатовський В. Г., Красуцький Р. І. Особливості формування та використання інформації про фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта як результативного показника його обліку та звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2022. № 1. С. 142-147. [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2022_1_26
3. Конобеєва О. Е., Конобеєва Е. Е. Особливості формування власних ресурсів муніципальних підприємств. *Інноваційний Вісник Регіон*. 2011. 2 (24). – С. 27-36.
4. Ясишена В. В., Пилявець В. М. Особливості прогнозування чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) в діяльності виробничих підприємств. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Економіка. 2022. Т.27, Вип. 1. С. 51-58. [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2022_27_1_10
5. Голов Р. С. Агарков А. П., Єрохіна Е. А. Економіка і управління на підприємстві: підручник. М.: Дашков і К. 2013. 200 с.

*Додіван М.О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет;
науковий керівник: к.е.н, доцент Жиликова О.В.,
Державний біотехнологічний університет*

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасний фінансовий ринок постійно трансформується та адаптується до нових умов економіки, яка з часом все більше піддається впливу цифрових технологій. Наприклад, ще століття тому фурор призвели платіжні картки, проте тепер, їм вже не надають великого значення, вони стали нашою буденністю, і навіть більше, їм вже знайшли альтернативи, зокрема електронні картки та веб-гаманці. І це лише один з численних прикладів інструментів фінансового ринку, який видозмінився з розвитком фінансових технологій.

Сучасні тенденції розвитку фінансових ринків у цифровій економіці в галузі страхування включають:

1.Цифрові технології: Використання штучного інтелекту, блокчейну та аналітики даних для автоматизації процесів укладання угод, оцінки ризиків та вирішення заяв.

2.Мобільні додатки: Розробка зручних мобільних додатків для клієнтів, які дозволяють купувати поліси, вносити зміни та подавати заявки на відшкодування в будь-який час.

3.Розвиток Insurtech: Виникнення інноваційних стартапів, які впроваджують новаторські технології для оптимізації процесів у сфері страхування.

4.Персоналізація полісів: Використання аналітики для індивідуалізації страхових продуктів відповідно до унікальних потреб кожного клієнта.

5.Кіберстрахування: Зростаюча увага до страхування від кіберзагроз, оскільки цифрова економіка ставить підвищений акцент на кібербезпеку.

Ці тенденції спрямовані на забезпечення більшої доступності, ефективності та адаптації до вимог сучасного цифрового середовища.

Якщо говорити про сфери, котрі наразі прогресують та представляють на ринку найбільшу кількість інновацій та можливостей, то мова йде не тільки про банкінг та системи платежів, а й про залучення кредитів та депозитів, залучення капіталу та інвестицій і звичайно ж про управління активами та страхування [1].

Проте, безумовно, найяскравішим прикладом до наслідування все ж є банки, вони активно конкурують між собою пропонуючи все нові і нові фінансові продукти, також вони виділяються чи не найбільшою клієнтоорієнтованістю серед інших секторів. Банківські установи прагнуть

глибокого розуміння і ефективного задоволення потреб клієнтів, що допомагає їм підвищувати як якісні так і кількісні показники своєї діяльності. Про це свідчить огляд лауреатів останньої премії BAI Global Innovation 2020 [3], більшість інноваційних проектів була представлена саме банками.

Відповідно, досить органічно на зміну звичних розрахункових та платіжних послуг прийшли електронні платіжні системи, що в умовах реального часу дозволяють швидко, надійно та зручно проводити усі необхідні операції із збереженням коштів, які могли б піти на обслуговування у відділенні банку.

Цифровізація фінансового ринку створює умови для діджиталізації внутрішніх систем фінансових установ та застосування інтегрованих та більш безпечних систем обробки та зберігання інформації, а також це дозволяє, за умови грамотної розробки, виводити на ринок нові продукти при менших затратах ресурсів. Все це в комплексі дає змогу досягти чіткої взаємодії не тільки з фізичними особами-клієнтами, а і з усіма суб'єктами фінансового ринку.

Говорячи про важливість інновацій, варто зазначити, що вони стимулюють фінансові сектори та в цілому економіку країн що розвиваються. Це пов'язано зі зниженням тінізації платежів та відповідно зменшенням обігу готівки, отож, взаємодія з фізичними та юридичними особами стає більш прозорою.

Неможливо не згадати про стрімкий розвиток віртуальних грошей – криптовалют. Тут ситуація дещо протилежна, адже відслідкувати платежі та торгівлю даною валютою неможливо і вона є непідконтрольна жодним центральним банкам. Відповідно ціна таких валют визначається лише попитом і пропозицією на них. Саме цим і спекулюють деякі суб'єкти котрі вкладають свої кошти у криптовалюту, інколи навіть штучно створюючи попит на них для того щоб підвищити цінність власних портфелів таких валют. Оскільки, електронні валюти мало або ж навіть взагалі непідкріплені законодавством, особливо в Україні, важко судити про будь-який позитивний вплив на фінансовий ринок.

Підсумовуючи все зазначене вище, можна сказати, що цифрова економіка це порівняно новий простір для розвитку фінансових ринків та продуктів, котрі вони пропонують. Проте, не потрібно забувати, що позитивні тенденції, такі як підвищення доступності для пересічних громадян фінансових послуг та значне спрощення фінансової діяльності суб'єктів, можуть зберігатись не завжди, ситуація може набути абсолютно протилежного характеру за відсутності систем регулювання таких видів фінансових технологій, зокрема мова йде про блокчейн та криптовалюту, котрі набирають грандіозних оборотів. Тому питання ефективного контролю постає не тільки в Україні, але і у глобальному просторі цифрової економіки.

Отже, під впливом загальної цифровізації економіки з'являються нові гравці фінансового ринку у вигляді фінтех компаній, змінюється суть та роль фінансового посередництва, впроваджуються нові інструменти та нові види торгівлі на фінансовому ринку, що призводить до фундаментальних змін в його

структурі та в організації взаємодії між учасниками як у окремих регіонах, так й у світовому масштабі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козій Н. С. Інфраструктура фінансового ринку України в умовах цифрової економіки. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 156–160.
2. Саух І. В. Цифрова економіка України: сучасний стан, тенденції, проблеми розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №1. С. 230–236.
3. 2020 BAI Global Innovation Award Winners / Bank Administration Institute and BAI Center. 2020. URL: <https://www.bai.org/globalinnovations/awards/2020-winners/>.
4. Пантелєєва Н. М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози. *Приазовський економічний вісник*. 2017. №3. С. 68–73.

*Дудко Д.І.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеського національного економічного університету;
науковий керівник: д.е.н., професор Коваленко В.В.
Одеського національного економічного університету*

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розвиток фінансово-кредитної системи України відбувається в умовах нестабільності та невизначеності. І саме фінансові посередники, такі як банки, кредитні спілки, страхові компанії, відіграють дуже важливу роль для функціонування фінансово-кредитної системи, оскільки саме вони акумулюють грошові ресурси між домогосподарствами та нефінансовими корпораціями.

Фінансово-кредитна система являє собою законодавчо визначену, чітко структуровану організаційну сукупність фінансових посередників, що надають певний спектр фінансових послуг. Модернізація фінансової системи полягає у створенні нової, результативної та прозорої системи переказу грошей з метою полегшення контролю, підвищенні її безпеки та забезпечення стабільності з конкретними планами на розвиток.

Сучасна економіка перебуває в умовах нестабільності та потребує фінансової підтримки. Без розвинутого кредитного ринку її функціонування неможливе. Саме тому одним із найпріоритетніших напрямків розвитку є розвиток кредитного ринку. Кредити уособлюють в собі одну із найприбутковіших, однак у той час і найбільш ризикових часток банківських активів. Залучаючи кредитні ресурси, суб'єкти господарювання отримують можливість розвиватись, продовжувати вести господарську діяльність та покращувати стан підприємства в цілому [1]. Динаміка показників сумарних активів комерційних банків подана на рисунку 1.

На рисунку 1 приведено статистику показників сумарних активів комерційних банків з 2015 по 2024 рр. За 10 років ринок постійно змінювався, демонструючи нові тенденції.

Починаючи з 2020 р., коли розпочалась пандемія Covid-19, кількість наданих кредитів зменшилась, у період 2020-2021 на 6,76 %, однак, поступово, економіка адаптувалась до змін. Перейшовши на дистанційний формат роботи (за можливості), підприємства продовжували працювати, чим не тільки підтримували економіку країни, а й знижували ризик захворювань та розповсюдження вірусу.

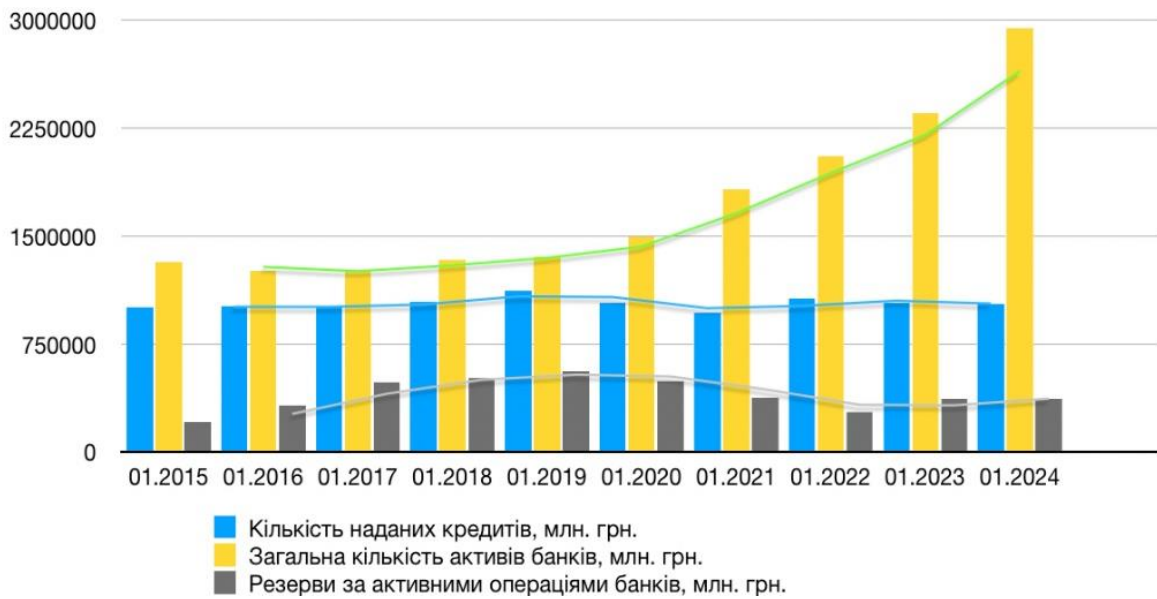

Рис. 1 Динаміка показників сумарних активів комерційних банків з 2015 по 2024 рр. (на початок періоду)

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

У період 2021/2022 рр. кількість наданих кредитів знову зросла, на 10,55 %, однак, з початку військового вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 р. цей показник за період 2022/2023 зменшився на 2,74 %, а у період 2024/2023 на 1,09% відповідно. Не зважаючи на нестабільну ситуацію в країні, можемо побачити, що кредитний ринок функціонує. У період 2022/2024 рр. стрімко зріс показник резервів за активними операціями банків, на 32,94%. Це також обумовлюється зі станом невизначеності, оскільки резерв для відшкодування ймовірних втрат за активними (наприклад, кредитними) операціями банків є спеціальним резервом, необхідність створення якого пояснюється ризиками, притаманними банківській діяльності, а також його необхідність зросла з появою нових ризиків, спричинених військовим станом. Тобто, наявність такого резерву означає визнання втрат з метою визначення точного результату діяльності банків, враховуючи при цьому підвищену ризиковість за кредитними операціями або погіршення якості активів. Згідно до рисунку 1, обсяг кредитів банків постійно зростає протягом усього розглянутого періоду (10 років).

Проаналізувавши кількість наданих кредитів за окремими категоріями, можемо зробити висновок, що навіть не зважаючи на військовий стан, економіка поступово стабілізується, кредитний ринок працює, збільшується кількість наданих кредитів фізичним особам, небанківським фінансовим установам, а також поступово відновлюється кредитування підприємств.

Таблиця 1

Динаміка обсягу наданих кредитів за категоріями, млн. грн.

Категорія	01.02.2024	01.02.2023	01.02.2022	01.02.2021	01.02.2020	01.02.2019
Кредити, що надані органам державної влади	17708	24244	27381	11367	4526	2755
Кредити, що надані суб'єктам господарювання	774360	794181	815043	754488	822237	904750
Кредити, що надані фізичним особам	227997	210408	250405	200944	211317	198441
Кредити, надані небанківським фінансовим установам	25	19	154	24	56	8
Співвідношення наданих кредитів до попереднього періоду, %						
	2024/2023	2023/2022	2022/2021	2021/2020	2020/2019	
Кредити, що надані органам державної влади	-26,96	-11,46	140,88	151,15	64,28	
Кредити, що надані суб'єктам господарювання	-2,5	-2,56	8,03	-8,23	-9,12	
Кредити, що надані фізичним особам	8,36	-15,97	24,6	-4,91	6,49	
Кредити, надані небанківським фінансовим установам	31,58%	-87,66	541,6	-57,14	600	

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

Таким чином, враховуючи усі приведені вище фактори, можемо визначити, що розвиток кредитного ринку, підвищення стійкості та якості фінансового сектору є одним із найпріоритетніших напрямків розвитку в сучасних умовах. Окрім цього, розвитку потребують такі напрямки, як: інтеграція фінансового ринку України в світовий фінансовий простір; фінансова стабільність та стабільність національної валюти; інноваційний розвиток; підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами; посилення захисту прав клієнтів (орієнтація на клієнта); підвищення фінансової грамотності населення. [4]

Отже, підбиваючи підсумки, можемо сказати, що фінансово-кредитна система може працювати без упину, розвиватись, не зважаючи на велику кількість факторів, що можуть стримувати її модернізацію. Кваліфіковані учасники усього фінансового сектору докладають неймовірних зусиль, аби економіка працювала, що приносить певні результати. Завдяки стратегії від НБУ, існують визначені напрямки, за якими фокусується погляд на відновлення України, її майбутнє, відбудову та зростання економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гатаулліна Е.І. Оцінка кредитного ринку України. Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ. Збірник наукових праць XII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України».
2. Статистика Мінфін. Активи банків України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>
3. НБУ, Наглядова статистика, Основні показники діяльності банків України . URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
4. «Фінансова фортеця України». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-fortetsya-ukrayini-nbu-prezentuvav-novu-strategiyu-sfokuso-vanu-na-sprotivirosiyskiy-agresiyi-ta-vidnovlenni-krayini>

*Зерницька К.О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет;
Боднар О.А.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ

Україна стоїть перед важливим завданням відновлення економіки та інфраструктури після довготривалого конфлікту та воєнного стану. Повоєнне відновлення вимагатиме значних фінансових ресурсів, які необхідно залучати з міжнародних та внутрішніх джерел. У цьому контексті зелені облигації виступатимуть як потужний інструмент залучення коштів для фінансування проєктів, спрямованих на екологічне та інфраструктурне відновлення країни.

"Зелені" облигації — цінні папери з фіксованим доходом, залучені кошти з яких використовуються для фінансування нових або існуючих "зелених" проєктів. Вони використовуються у всьому світі як механізм фінансування зелених інфраструктурних та енергоефективних проєктів. В Україні, враховуючи екологічні виклики та потреби у відновленні після воєнного конфлікту, зелені облигації можуть стати важливим інструментом для приваблення необхідних фінансових ресурсів [1; 2].

1 липня 2021 року в Україні набула чинності нова редакція закону "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", що запроваджує "зелені" облигації як окремий підвид цінних паперів. Згідно з цим законом, емісію "зелених" облигацій можуть здійснювати особи, що реалізують або фінансують проєкти екологічного спрямування. Залучені кошти від розміщення таких облигацій можуть бути спрямовані на фінансування та/або рефінансування витрат на екологічні проєкти, таких як альтернативна енергетика, енергоефективність, управління відходами, екологічний транспорт, органічне землеробство, збереження біорізноманіття тощо.

Також закон передбачає, що інформація про емітента «зелених» облигацій повинна додатково містити відомості про поточний стан виконання проєкту екологічного спрямування, а також інформацію про обсяг коштів, залучених через емісію «зелених» облигацій, та обсяг фактично використаних коштів для реалізації або фінансування екологічного проєкту [3].

Емісія "зелених" облигацій відіграватиме важливу роль у відбудові міст, оскільки сприяє створенню мультиплікаційного ефекту, підвищує інвестиційну привабливість, діловий клімат, а також конкурентоспроможність наших міст.

Для органів місцевого самоврядування розвиток ринку «зелених» облігацій має значний вплив на залучення коштів для відновлення територій. Цей інструмент дозволяє залучати фінансування як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках, як на існуючі, так і на нові дороговартісні проекти. Це можуть бути проекти у сфері альтернативної енергетики, енергозбереження, утилізації та переробки відходів, впровадження екологічно чистого транспорту, оптимальне використання земельних і водних ресурсів, збереження флори і фауни, адаптації до зміни клімату, а також інші ініціативи, які спрямовані на захист довкілля, впровадження екологічних стандартів та зменшення викидів у навколишнє середовище.

Органи місцевого самоврядування можуть вважатися однією з найбільш кредитоспроможних груп потенційних емітентів "зелених" облігацій в Україні. Міста мають значний потенціал для запозичень і позитивний досвід випуску облігацій. За період незалежності України 18 муніципалітетів вже виступили емітентами цінних паперів. Більшість місцевих запозичень були призначені для фінансування проектів розвитку міст, які в основному мали екологічний характер, такі як впровадження енергозберігаючих технологій на комунальних підприємствах, модернізація мереж зовнішнього освітлення, будівництво когенераційних станцій, реконструкція та капітальний ремонт житлового фонду, модернізація теплових мереж і систем теплопостачання, а також гарячого водопостачання [4].

Випуск "зелених" облігацій сприятиме залученню "зеленого" фінансування за прийнятною вартістю та стимулюванню соціально-економічному розвитку регіонів. Громади можуть отримати низку переваг, зокрема: зменшити споживання енергоресурсів та заощадити кошти на їх оплату; скоротити викиди CO₂ та покращити екологічний стан; поширення "зелених" технологій як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу; активізувати економічні процеси, роботу бізнесу у т.ч. в суміжних галузях та забезпечити надходження до бюджетів різних рівнів; підвищити зайнятість населення; покращити інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність місцевих громад; позитивно вплинути на якість життя громадян в цілому [5].

Отже, можна сказати, що зелені облігації виступають перспективним інструментом залучення коштів для повоєнного відновлення України, особливо з урахуванням екологічних викликів та потреб у відновленні інфраструктури після воєнного конфлікту. Залучаючи інвесторів, які зацікавлені в зеленому розвитку та екологічній сталості, Україна може отримати необхідні фінансові ресурси для реалізації проектів з енергоефективності, відновлення інфраструктури та інших екологічно орієнтованих ініціатив.

Зелені облігації можуть стати важливим кроком у зміцненні сталого та екологічного розвитку України, адже вони сприяють не лише фінансовому забезпеченню проектів, але й створенню сприятливих умов для збереження природних ресурсів та покращення якості життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Yekimov S., Nianko V., Sirenko N., Burkovska A., Bodnar O. The Problem of Attracting Private Investment in Agriculture. In: Muratov A., Ignateva S. (eds) *Fundamental and Applied Scientific Research in the Development of Agriculture in the Far East (AFE-2021)*. AFE 2021. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2022. vol 353. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91402-8_7.
2. Рублик В. М. Зелені облигації як інструмент фінансування екологічних проєктів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №4. С.72-76. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2020/14.pdf (дата звернення: 06.03.2024).
3. «Зелені» облигації можуть допомогти у відновленні міст після війни. *Укрінформ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3625639-zeleni-obligacii-mozut-dopomogti-u-vidnovlenni-mist-pisla-vijni-op.html> (дата звернення: 06.03.2024).
4. Белов Я. Зелені облигації як інструмент відбудови та сталого розвитку міст України. *Дзеркало тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/zeleni-oblihasiji-jak-instrument-vidbudovi-ta-staloho-rozvitku-mist-ukrajini.html> (дата звернення: 06.03.2024).
5. Гура К. «Зелені» облигації: як Україна планує залучати кошти на екологічні проєкти. *Економічна правда*. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/01/25/670304/> (дата звернення: 06.03.2024).

Корольов С.В.,

*здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.е.н, доцент Москаленко О.В.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ

Фінансове планування та бюджетування є ключовими інструментами забезпечення фінансової рівноваги підприємства. Вони дозволяють прогнозувати фінансові результати діяльності, визначати потреби в ресурсах, планувати та контролювати витрати, а також приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій та фінансування.

Фінансове планування передбачає розробку стратегії фінансового розвитку підприємства, визначення цілей та завдань, а також розробку планів дій для їх досягнення. Цей процес дозволяє прогнозувати фінансові результати діяльності, визначати потреби в ресурсах та планувати їх використання. Фінансове планування також дозволяє завчасно визначити ризики та розробити стратегії їх мінімізації.

Бюджетування є складовою фінансового планування, яка передбачає розробку детального плану витрат та доходів підприємства на певний період. Бюджет дозволяє контролювати витрати, визначати необхідні обсяги фінансування та забезпечувати ліквідність підприємства. Бюджетний процес включає розробку бюджету, його затвердження, виконання та контроль.

Забезпечення фінансової рівноваги підприємства передбачає підтримку стабільного рівня прибутку, ліквідності та фінансової стійкості. Основою цього виступає саме фінансове планування та бюджетування, адже дозволяє визначити необхідні обсяги фінансування, оптимізувати витрати, забезпечити ліквідність та мінімізувати ризики.

Фінансове планування та бюджетування мають ряд переваг для підприємства. Вони дозволяють:

- прогнозувати фінансові результати діяльності та визначати потреби в ресурсах;
- планувати та контролювати витрати;
- приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій та фінансування;
- забезпечувати ліквідність та фінансову стійкість;
- мінімізувати ризики тощо.

Проте, фінансове планування та бюджетування також мають ряд і ряд обмежень. Вони вимагають значних витрат часу та ресурсів, можуть бути негнучкими в умовах невизначеності та швидкозмінливості ринку, а також

можуть бути використані для маніпулювання фінансовими результатами. Зазначені недоліки обов'язково треба враховувати при організації заявлених процесів на підприємстві.

На рис. 1 наочно проілюстровано тісний взаємозв'язок фінансового планування та бюджетування на підприємстві:

Рис. 1. Взаємозв'язок фінансового планування та бюджетування на підприємстві

З рис. 1 видно, що, з одного боку, фінансове планування є основою для розробки бюджету, з іншого боку, саме бюджетування є інструментом для реалізації фінансового плану. Таким чином, фінансове планування та бюджетування на підприємстві взаємодоповнюють один одного та сприяють досягненню цілей підприємства - забезпеченню фінансової рівноваги та прибуткової діяльності.

Стрілки на схемі ілюструють взаємний вплив окреслених елементів, адже фінансове планування та бюджетування на підприємстві є взаємозалежними процесами, які впливають один на одного та яскраво демонструють синергетичних ефект для підприємства.

Загалом, фінансове планування та бюджетування є невід'ємними інструментами забезпечення фінансової рівноваги підприємства. Вони дозволяють прогнозувати фінансові результати діяльності, планувати та контролювати витрати, забезпечувати ліквідність та мінімізувати ризики. Проте, їх ефективність залежить, в першу чергу, від якості їх організації, гнучкості та адаптивності до сучасних умов ринку.

Таким чином, фінансове планування та бюджетування виступають не лише як інструменти контролю за фінансами, але й як стратегічні інструменти, що сприяють досягненню фінансової рівноваги та конкурентоспроможності в умовах сучасного фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидорчук І. Роль та особливості фінансового планування в діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022, № 6, Том 1. С. 190-195.
2. Бруслиновська І. В., Матвійчук В. І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 3 (31). С. 100-111.
3. Кальченко О., Однолько Я. Бюджетування як інструмент фінансового планування на підприємстві. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1 (17). С. 228-234.

*Кузьміна В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна;
науковий керівник: к.е.н. Галушко Ю.П.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна*

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

Актуальність теми. Банківська система в Україні відіграє важливу роль у розвитку економічних структур через забезпечення потоку грошових ресурсів. Стабільність економіки країни в значній мірі залежить від рівня стійкості, надійності та фінансової стабільності банківської системи. Аналіз фінансового стану та ризиків банківського сектору виступає ключовим компонентом управління банківською установою. Тому в сучасний період особлива увага приділяється процесу контролю за дотриманням банками обов'язкових економічних нормативів, встановлених Національним банком України.

Постановка проблеми. В межах даного дослідження автором за мету ставилося дослідження банківських ризиків у контексті фінансової стабільності та розвитку економічних структур в Україні. Зазначається важливість стабільності банківської системи для економіки країни та наголошується, що аналіз фінансового стану та ризиків є ключовим елементом управління банківською установою. Основна увага приділяється кредитному ризику, який розглядається в контексті змін в економіці, використання кредитів у підприємствах та домогосподарствах, глобальних фінансових ринків та сучасних технологій для його оцінки та управління.

Виклад основного матеріалу. Кожна фінансова установа дуже чутлива до політичних, економічних та соціальних змін у країні. Тому розуміння сутності ризиків та ефективного управління ними дозволяють уникнути значних втрат.

Ризик - це те, що створює реальну можливість отримання результатів різного характеру, які можуть впливати на діяльність організації, як позитивно, так і негативно. У банківській сфері ризик представляє собою ймовірність зменшення доходів банку, втрати частини прибутку, а також виникнення збитків внаслідок фінансових та інших банківських операцій [3].

В таблиці 1, представлено науковців, які трактують банківський ризик.

З метою здійснення банківського нагляду Національний банк України виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний та стратегічний ризики.

Визначення поняття «банківський ризик»

Автор	Визначення
Л. Бондаренко	Можливість прийняття раціонального чи нераціонального управлінського рішення, в рамках якого можна дати вірогідну кількісну і/або якісну оцінку дії факторів.
Т.А.Васильєва	Кількісні, просторові та часові параметри руху банківського капіталу не відповідають очікуваним кількісним імовірностям, формуються внаслідок цілеспрямованих дій чи бездіяльності відповідних суб'єктів економічних відносин, Це відображається на змінах у його фінансовому становищі та темпах розвитку.
А.Б.Камінський	Економічна категорія, що відбиває невизначеність, конфліктність, багатокритеріальність, нечіткість у фінансових відносинах та включає особливості сприйняття вказаних характеристик зацікавленими суб'єктами цих відносин.
Л.О. Примостка	Ймовірність недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників.

Джерело: складено на основі [4,5]

Кредитний ризик є одним із найпоширеніших та найбільших ризиків, характерних для банківської діяльності. Цей вид ризику залежить від численних зовнішніх та внутрішніх факторів, які слід враховувати при його оцінці та контролі. В сучасних умовах кожен банк повинен активно управляти кредитним ризиком для покращення своїх фінансових результатів.

У сучасних умовах через погіршення внутрішнього середовища діяльності, зниження рівня достатності капіталу банківської системи та нестабільну ресурсну базу вітчизняні банки змушені вести бізнес в умовах підвищеного ризику, а непрацюючі кредити становлять значну частку кредитного портфеля та негативно впливають на ліквідність.

Коефіцієнт покриття ліквідністю відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності, які часто відбуваються у кризові періоди, наприклад, відтік коштів клієнтів. Нормативне значення коефіцієнту встановлено на рівні 100%. Введення цього нормативу є важливим кроком до гармонізації вимог до ліквідності українських банків із законодавством Європейського союзу та рекомендаціями Базельського комітету [6].

Важливим інструментом для підтримки ліквідності банків є встановлення нормативів формування обов'язкових резервів, які активно використовує Національний банк України. Останнім часом НБУ прийняв рішення про додаткове підвищення нормативів формування обов'язкових резервів банками, що набуло чинності з 11 березня 2023 року (рішення правління Нацбанку № 71-рш від 23 лютого) (таблиця 2).

На сьогоднішній день всі кредитні картки в Україні розблоковані, і громадяни можуть користуватися кредитними коштами в повному обсязі. Проте

в умовах військового стану видача великих довгострокових кредитів призупинена.

Станом на 1 жовтня 2022 року обсяг непрацюючих кредитів у банківському секторі становив 422,5 млрд грн, що на 9,6 млрд грн менше, ніж на початок року. Національний банк України повідомив, що частка непрацюючих кредитів з початку року скоротилася на 0,2 відсоткових пункти, до 37,9%. У вересні обсяг непрацюючих кредитів зменшився на 4,0 млрд грн, а частка знизилася на 0,6 відсоткових пунктів, що було досягнуто завдяки списанню непрацюючих роздрібних кредитів та покращеній якості нових кредитів, переважно в межах державних програм.

Опитування банків у жовтні 2022 року показало, що попит на корпоративні гривневі кредити у третьому кварталі зріс, а також збільшилася попит на кредити населенню. Більшість банків очікує подальшого зростання корпоративного та роздрібного кредитного портфеля протягом наступних 12 місяців.

Наголошується, що визнання банками кредитних втрат у поточному році порівняно з минулим роком пригальмувало. З початку повномасштабної війни банки виділили 107 млрд грн, або майже 13% кредитного працюючого портфеля, на відрахування в резерви під кредити, які вони мали наприкінці лютого 2022 року.

Висновки: Банківський ризик є невід'ємною частиною банківської системи. Загалом основні показники банківської ліквідності та прибутковості за кілька місяців війни знизилися. Проте вищі рівні короткострокової ліквідності є чинником того, що банківська система продовжує працювати стабільно без значних втрат. Однією з основних проблем наразі є надлишок ліквідності, який Національний банк України планує скоротити за рахунок запровадження нових вимог щодо обов'язкових резервів, що стимулюватиме зростання строкових депозитів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінниченко О. В., Гудзь А. В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. №69. С. 217-228.
2. Кредити надані Національним банком на строк більше 30 календарних днів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/loans-over-30-days>
3. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. / за ред. Л. О. Примостки. К. : КНЕУ, 2019. 600 с.
4. Потійко Ю. Теорія та практика управління різними видами ризиків у комерційних банках. Вісник НБУ. 2020. № 4. С. 58–62.
5. Нацбанк знову підвищив вимоги до резервів банків за коштами на рахунках фізосіб. [Електронний ресурс]. URL:

https://biz.censor.net/news/3402539/natsbank_znovu_pidvyschyv_vymogy_do_rezerviv_bankiv_za_kosh-tamy_na_rahunkah_fizosib

6. Офіційний сайт Національного банку України / Наглядова статистика [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
7. Лисенко О. Укрсіб, Універсал, Приват та інші: банки, які здивували своїми результатами за 2022 рік. [Електронний ресурс]. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits/articles/ukrsib-universal-privat-i-drugie-banki-kotorye-udivili-svoimi-rezultatami-za-2022-god/>
8. Прут М.О. Основні методи оцінки рівня фінансового ризику в комерційних банках [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=23542020>.
9. Кредит в Україні під час воєнного стану: чи можна зняти готівку або купити товари, в яких банках [Електронний ресурс]. URL: <https://tsn.ua/ato/kredit-v-ukrayini-pid-chas-voynnogo-stanu-chi-mozhna-znyati-gotivku-abo-kupiti-tovari-v-yakih-bankah-2028556.html>
10. Частка проблемних кредитів у банках скоротилася, але все ще вище довоєнного рівня [Електронний ресурс]. URL: <https://unn.ua/news/chastka-problemnikh-kreditiv-u-bankakh-skorotilasya-ale-vse-sche-vische-dovoyennogo-rivnya-nbu>

Макогон В.В.,

к.е.н, доцент,

Державний біотехнологічний університет;

Синельник Д.В.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Державний біотехнологічний університет

ПІДХОДИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ЕКОЛОГІЧНУ ШКОДУ ТА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Екологічні проблеми що далі більше загрожують існуванню людської цивілізації. Серед фінансових чинників їх вирішення провідна роль належить принципу "забруднювач платить" [1]. Згідно з ним, забруднювачі повинні покривати втрати, пов'язані з екологічними збитками. Однак на його реалізацію (зокрема, податків на вміст винцю у вихлопах, на автомобільні перевезення, акцизів на паливо, передплачених мішків для сміття) накладається низка екологічних, інституційних та соціально-економічних обмежень.

З екологічної точки зору, складно встановити всеосяжні критерії вимірювання різних видів забруднення та шкоди. В інституційній площині законодавці змушені спрямовувати надходження від стягнення "переважно" на природоохоронні заходи та політику, а не в загальний державний бюджет [1]. При цьому не враховуються низка моментів. По-перше, забруднення часто є багатофакторним явищем, до якого можуть бути причетні декілька суб'єктів. По-друге, вартість збитків не завжди можна точно визначити. По-третє, спрямування надходжень від зборів до спеціального фонду не відповідає принципу універсальності податків [2]. Ці обмеження покликана вирішити концепція "Екологічної (бюджетної та податкової) реформи" [3]. Зокрема, передбачено досягти відповідності екологічного оподаткування принципам пропорційності та недискримінації, коли метою податкових заходів є запобігання шкоді довкіллю, а сама система диференційованого оподаткування базуватися на об'єктивних критеріях, однакових для всіх товарів.

З соціально-економічної точки зору, екологічні податки також можуть викликати труднощі через витрати на дотримання законодавства та адміністрування [4], ризики розмивання бази оподаткування [5] та уповільнення економічного зростання [6], складність визначення ставки податку [7], викривлення конкуренції [8] та регресивності податку [9]

Якісний екологічний податок повинен зменшити витрати та переміщення забруднення, відповідати принципам оподаткування - пропорційності та недискримінації, запобігти скороченню бази оподаткування, захистити конкурентоспроможність та задовольнити вимоги рівності та соціальної справедливості.

Виходячи з принципу "забруднювач платить" дослідники пропонують адаптувати податок на споживання до негативних зовнішніх ефектів [12]. Т. Куршен [13] пропонує створити двосторонній податок на викиди CO₂, який би застосовувався до кумулятивного вуглецевого сліду продукту на момент його реалізації. Дж. Стігліц [14] пропонує запровадити двосторонній податок на додану вартість, який би стягувався на кожному етапі продуктового ланцюжка і перекладався на споживачів. Р. Моррісон [17] обґрунтовує екологічний податок на додану вартість, який базується на забрудненні, виснаженні та екологічних збитках. Дж. Альбрехт [15] пропонують використовувати оцінка життєвого циклу (ОЖЦ) для диференціації товарів, що підлягають оподаткуванню "зеленим" податком. Деякі дослідники наголошують на необхідності грошової ОЖЦ [16]. Де Каміліс та М. Горальчик [10] також пропонують коригувати ставки податку на додану вартість (ПДВ) на товари та послуги на основі ОЖЦ. Згідно пропонованого підходу доцільною є заміна податку на споживання податком на екологічну шкоду і додану вартість (Damage Tax and Value Added – DaVAT).

Оцінка життєвого циклу (ОЖЦ) - метод визначення потенційного впливу на довкілля на всіх етапах життєвого циклу товару або послуги (видобуток, виробництво, розподіл, використання та утилізація). Вплив оцінюється за різноманіття екосистем, здоров'я людини та збереженням природних ресурсів. Він ураховує зміну клімату, виснаження стратосферного озону, токсичність для людини та навколишнього середовища, іонізуюче випромінювання, утворення фотооксидантів, підкислення Мирового океану, евтрофікацію, землекористування та попит на вичерпні види енергії. Результати оцінки життєвого циклу можуть бути агреговані та зважені для отримання єдиного екологічного показника, який характеризує всі впливи товару чи послуги і має бути використаний для коригування ставок ПДВ.

Категорія "екологічна шкода" базується на визначенні індикаторів кінцевих категорій, тобто таких індикаторів, як здоров'я людини, якість екосистем та природні ресурси [11]. Її визначають не лише як загрозу людині або власності, але й будь-які втрати бажаного незалежно від контексту - індивідуального, соціального, економічного чи іншого. Отже, шкода, пов'язана з виробництвом і споживанням, може мати економічний або соціальний вимір, який виходить за рамки класичної ОЖЦ. Податок на шкоду та додану вартість (DaVAT) слід трактувати як податок на споживання, який ґрунтується на методах ОЖЦ.

Податок на шкоду та додану вартість (DaVAT), який базується на ОЖЦ товарів та послуг має сприяти зменшенню шкоди, завданої здоров'ю людей, ресурсам та навколишньому середовищу, переміщенню забруднення в часі, просторі та до інших категорій впливу. Основний інтерес DaVAT полягає в тому, щоб сприяти зменшенню загального навантаження на навколишнє середовище, а також зменшенню витоків та зміщення ефектів впливу на навколишнє середовище. Таким чином, DaVAT є не лише інструментом для зменшення впливу виробничої та споживчої діяльності на навколишнє середовище, але й

новим інструментом інформації та рекомендацій як для бізнесу, так і для споживачів, що має допомогти їм приймати правильні інвестиційні та купівельні рішення і, зокрема, не прогавити момент переходу до зеленої енергетики. Навіть якщо загальна агрегована екологічна оцінка не зазнає суттєвих змін (слабкі сторони компенсуються сильними сторонами), в інтересах усіх посередників мінімізувати те, що можна мінімізувати, щоб знизити кінцеву ціну продукту та/або збільшити свою маржу прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. OECD (1972) Recommendation of the council on guiding principles concerning international economic aspects of environmental policies. Council document n° C(72)128. Paris, France
2. De Sadeleer N (2014) EU environmental law and the internal market. Oxford University Press, Oxford
3. Von Weizsäcker EU, Jesinghaus J, Flores MX, Quirino TR, Nascimento JC, Rodrigues GS, Buschinelli C et al (1992) Ecological tax reform: a policy proposal for sustainable development. OEA, Washington DC
4. Pavel J, Vitek L (2012) 15 transaction costs of environmental taxation: the administrative burden. In: Handbook of research on environmental taxation. Edward Elgar, Cheltenham, pp 273–282.
5. Kosonen K (2010) Why are environmental tax revenues falling in the European Union? In: Critical issues in environmental taxation: international and comparative perspectives, vol 8. Oxford University Press, Oxford, pp 37–51
6. Barker T, Köhler J (1998) International competitiveness and environmental policies. Edward Elgar, Cheltenham, UK
7. Mankiw NG, Taylor MP (2014) Economics. 3rd revised edition. Thomson learning, Andover, UK
8. Vogelaar FOW (1994) Towards an improved integration of EC environmental policy and EC competition policy: an interim report. In: Annual proceedings of the Fordham corporate law institute 22, pp 529–564
9. Ekins P, Dresner S (2004) Green taxes and charges: reducing their impact on low-income households. Joseph Rowntree Foundation, London
10. De Camillis C, Goralczyk M (2013) Towards stronger measures for sustainable consumption and production policies: proposal of a new fiscal framework based on a life cycle approach. *Int J Life Cycle Assess* 18(1):263–272.
11. Guinée JB, Gorrée M, Heijungs R, Huijbregts M. (2002) Handbook on life cycle assessment. Operational guide to the ISO standards. Kluwer Academic Publishers, New York
12. Pigou AC (1920) The economics of welfare. McMillan&Co, London
13. Courchene TJ, Allan JR (2009) Climate change: the case for a carbon tariff / tax. *Policy Options* 29:59–64

14. Stiglitz JE (2013) Sharing the burden of saving the planet: global social justice for sustainable development. In: Kaldor M, Stiglitz JE (eds) *The quest for security: protection without protectionism and the challenge of global governance*. Columbia University Press, New York, pp 161–190.
15. Albrecht J (2006) The use of consumption taxes to re-launch green tax reforms. *Int Rev Law Econ* 26(1):88–103.
16. Pizzol M, Weidema B, Brandão M, Osset P (2015) Monetary valuation in life cycle assessment: a review. *J Clean Prod* 86:170–179.
17. Morrison R (2007) *Markets, democracy & survival*. Writer's Publishing Cooperative, Warner

Макогон В.В.,

к.е.н, доцент,

Державний біотехнологічний університет;

Щиковська В.В.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Державний біотехнологічний університет

РОЛЬ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Впливу фіскальної політики на економіку приділено значну увагу у працях багатьох дослідників [1]. Наукові пошуки доводять, що фіскальне навантаження здатне впливати на економічне зростання через макроекономічні та мікроекономічні механізми, а фіскальна стійкість є фундаментальною основою для підтримки макроекономічної стабільності. Чинники економічного зростання, є важливим предметом досліджень, хоча значне коло пов'язаних питань є невирішеними. Удосконалення фіскальної політики є предметом теоретичних досліджень у трьох площинах: гіпотезах зворотного зв'язку, попиту та пропозиції [11]. Коли держава стикається з проблемами визначення потенціалу економічного розвитку та забезпечення стабільної економіки, взаємозв'язок фіскального навантаження та економічного зростанням набуває вирішального значення. Важливість досліджень у цій сфері полягає в їхньому впливі на економічний розвиток країни [6].

Численні дослідження висвітлюють взаємозв'язок державних видатків, оподаткуванням, державного боргу та економічного зростанням. У окремих працях увагу переважно зосереджено на оцінці фіскального навантаження. Серед них роботи Херндона та Полліна [5], Лофа та Малінена [8], Кіа та Мусаві [7], Аль-Касасбеха [1], Касасбеха [6] та ін.

Дослідження економічного зростання та фіскального навантаження є предметом наукових пошуків Чернева [9], Ауду [2], Угвуані та Угвунта [10] та ін. Всі вони намагалися виявити зв'язок між вказаними категоріями. Показники економічного зростання досить часто пов'язують з різними елементами, зокрема споживання енергії, міжнародною торгівлею, фінансовою динамікою, викиди CO₂, демографічними показниками, монетарною політикою тощо.

Загально прийнято, що економічна політика включає декілька напрямів (фіскальна, монетарна, кредитна та валютна політика). Європейська традиція побудови національної економіки, її залежності від різноманітних інструментів, адаптованих для впливу на всі економічні та соціальні аспекти функціонування суспільства, традиційно будується за принципом невтручання. Після Великої депресії почали домінувати ідеї втручання в економічне життя з метою регулювання безробіття, інфляції та бізнес-циклів.

Фіскальна політика стала основним інструментом економічної політики у спрямуванні економічного курсу та вирішенні проблем, пов'язаних із шоками та кризами. Зважаючи на це важливим є визначення фіскальної політики [1]. Її визначають як сукупність державних доходів щодо державних видатків з метою досягнення конкретних цілей або сукупність цілей, напрямів, дій та заходів, задіяних державою для впливу на національну економіку та суспільство з метою підтримання стабільності та розвитку [9].

Нейтральний підхід до фіскальної політикою домінував до економічної кризи 1929 року. Але згодом у її вона перебудовується на засадах закладених Дж.М. Кейнсом, який підкреслив недостатність суто ринкових механізмів у подоланні економічних циклічності і необхідність державного регулювання економіки. Фіскальна політика стає центральним елементом економічної політики, впливаючи на інвестиційну активність суб'єктів господарювання з метою зменшення вразливості до шоків і криз та їхнього впливу на розвиток економіки [1].

Фіскальна політика включає низку моделей регулювання економічної діяльності через вплив на державні видатки, державний борг та оподаткування, рівень зайнятості та сукупний попит. Вона підсилює здатність держави впливати економічну динаміку через доходи та видатки для досягнення програмних цілей економічного зростання і являє собою набір дій уряду що управління державним бюджетом, податковими надходженнями, запозиченнями, видатками та фінансуванням дефіциту бюджету [10].

У ретроспективі спостерігається багато точок зору на засади фіскальної політики, обґрунтовані різними економічними школами. Класичний підхід підкреслює важливість збалансованого бюджету для ефективності фіскальної політики. Він ґрунтується на припущенні, що бюджетний дефіцит створює економічну нестабільність. Класики політекономії вважали, що бюджет має бути ідентичним із деякими варіаціями, а ефективність державних видатків та податкового регулювання пов'язана зі стратегіями, за допомогою яких така політика формується та впроваджується [4].

Однак класичний підхід покриття бюджетного дефіциту за рахунок запозичень не зміг подолати кризу не спроможний усунути проблему циклічності економіки. Дж.М. Кейнс довів, що уряд повинен втручатися в економіку через доходи, державні видатки. На його думку ефективність інструментів монетарної політики є обмеженою через пастку ліквідності та інші чинники, а тому сукупний попит може бути збалансований державними видатками та доходами. Таким чином, для зниження інфляції слід застосовувати фіскальну політику, дотримуючись політики бюджетного профіциту, тоді як підчас рецесії монетарна експансія забезпечуватиметься за рахунок бюджетного дефіциту [3].

Натомість у пізніших дослідженнях монетаристів обґрунтовується, що ринкова економіка є самодостатньою, а інтервенційна монетарна політика є

неприйнятною, а отже, фіскальна політика є шкідливою. Так, Фрідман стверджує, що якщо втручання неминуче, то монетарній політиці слід надавати перевагу перед фіскальною через відтермінований вплив оподаткування на економіку [4].

Сучасні емпіричні дослідження показали свідчать, що між економічним зростанням і державними видатками, податками та державним боргом існують двонаправлені зв'язки, а в деяких дослідженнях задокументовано негативні зв'язки. Така різноманітність результатів і висновків пояснюється відмінностями в методології, конкретному часі проведення досліджень і використаних змінних.

Отже, слід констатувати негативний зв'язок між фіскальною політикою та економічним зростанням. Однак результати також свідчать про те, що цей зв'язок може бути позитивним. Так само були дослідження, які підтримували нейтральність фіскальної політики та економічного зростання. Таким чином, немає однастайності щодо зв'язку між фіскальною політикою та економічним зростанням. Характер зв'язку може бути позитивним, негативним або нейтральним. Загалом, цей огляд демонструє, що вплив фіскальної політики на економічне зростання не є постійним і змінюється залежно від низки різнорідних факторів, таких як методологія дослідження, рівень розвитку країн, відносний розмір державного сектору, інституційна якість, склад та обрані контрольні змінні, серед інших. Таким чином, дослідження показало, що вплив фіскальної політики на економічне зростання є неоднозначним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Al-kasasbeh, O.M. (2022). The nexus between fiscal policy and economic growth for Jordan: fresh insights from maki cointegration. *Innovare Journal of Business Management*, 10(1), 1-4.
2. Audu, N.P. (2012). The impact of fiscal policy on the Nigerian economy. *International Review of Social Sciences and Humanities*, 4(1), 142-150.
3. Bozkurt, C. & Göğül, P.K. (2010), Coordination of monetary and fiscal policies, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 2 (2), 27 – 44.
4. Erkam, S. (2010), Effectiveness of Fiscal Policies: Theory and an Application, *Maliye Bakanlığı SGB Publishing No: 2010/407*, Ankara.
5. Herndon, T., Ash, M. & Pollin, R. (2014). Does high public debt consistently stifle economic growth? A critique of Reinhart and Rogoff. *Cambridge journal of economics*, 38(2), 257-279.
6. Kasasbeh, O. (2021). Fiscal Policy and its Relationship with Economic Growth a Review Study. Available at SSRN 3789109.
7. Kia, A. S. & Mousavi, Z. (2015). The evaluation of the impact of income tax on economic growth and development in the Islamic republic of Iran during 1971-2006.
8. Lof, M. & Malinen, T. (2014). Does sovereign debt weaken economic growth? A panel VAR analysis. *Economics Letters*, 122(3), 403-407.

9. Tcherneva, P. (2011). Fiscal policy effectiveness: Lessons from the Great Recession. Working paper, Levy Economics Institute of Bard College.
10. Ugwuanyi, U.B. & Ugwunta, O.D. (2017). Fiscal Policy and Economic Growth: An Examination of Selected Countries in Sub-Saharan Africa. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 7(1), 117-130.
11. Ziaei, S.M. (2015). Effects of financial development indicators on energy consumption and CO2 emission of European, East Asian and Oceania countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 42, 752-759.

*Мальцев О.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет;
Жилякова О.В.,
к.е.н, доцент
Державний біотехнологічний університет*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Сучасний етап розвитку страхового ринку як специфічного сегмента фінансового ринку пов'язан з постійною адаптацією до нових умов цифрової економіки. На процес інноваційного розвитку впливають особливості страхової послуги як специфічного товару на страховому ринку. Страхова послуга має нематеріальний характер і пропонується покупцям на ринку як зобов'язання, обумовлені великою кількістю застережень, віддалені від виконання певним строком. Це ускладнює патентування страхових послуг, надає можливість конкурентам копіювання вдалих страхових продуктів. Одночасно страховий ринок традиційно вважається досить консервативним у своєму розвитку. Попри те сучасні умови конкуренції, високі вимоги до фінансових показників страховиків та глобальна діджиталізація вимагають від страхових компаній саме інноваційного розвитку.

Отже, сьогодні успішне функціонування страхових компаній може відбуватися лише при застосуванні інноваційних підходів до всіх аспектів їхньої діяльності, проте міра їх упровадження в різних країнах суттєво відрізняється залежно від зрілості ринків фінансових послуг. У цьому плані страховий ринок України перебуває лише на початку шляху інноваційного розвитку, тому визначення його трендів, проблем і перспектив видається надзвичайно актуальним [1].

Відповідно до наукових здобутків у сфері дослідження інноваційної діяльності та міжнародних документів, які на них базуються [2], інновації, у тому числі у фінансовій, страховій сферах, за їхнім об'єктом поділяють на продуктові та процесні, за ступенем радикальності — на радикальні та інкрементальні, а за ступенем новизни — на рівні суб'єкта господарювання, на рівні національного ринку і світового масштабу. Така класифікація створює теоретичний базис для дослідження інноваційного розвитку певних секторів національної економіки, зокрема страхового ринку.

Інновації у діяльності страховика поділяються на продуктові, технологічні, процесні (організаційні), управлінські, збутові та витратні.

Продуктові інновації пов'язані з новоствореними або суттєво вдосконалені страховими продуктами.

Технологічні інновації передбачають зміну технології процесів супроводу страхових продуктів з метою їх удосконалення, автоматизація процесів за рахунок упровадження нових інформаційних технологій та цифрових трансформацій.

Процесні або організаційні інновації направлені на використання нових методів і технологій з метою підвищення ефективності взаємодії з елементами зовнішнього середовища, його інформування.

Інновації в управлінні, у свою чергу, є удосконаленнями, які спрямовані на оптимізацію управлінських рішень.

Інновації щодо каналів збуту націлені на створення нових каналів збуту страхових послуг на підставі використання Інтернету, соціальних мереж, хмарних технологій, створення Інтернет-магазинів, мобільних за стосунків.

Витратні інновації у страховій діяльності передбачають скорочення витрат на надання страхового продукту через використання досягнень науково-технічного прогресу.

Інноваційний розвиток українського страхового ринку, за результатами нашого дослідження, відбувається повільно та негармонійно, маючи значне переважання продуктових інновацій над процесними та іншими видами інновацій. Тобто українські страховики приділяють увагу переважно розробці нових страхових продуктів, залишаючи поза увагою інноваційні зміни у бізнес-процесах та звертаючи занадто мало зусиль на впровадження інструментів діджиталізації в управлінський процес та канали збуту. Наприклад, на ринку з'являються пропозиції щодо кіберстрахування, страхування фінансових ризиків. Одночасно кількість страховиків, які мають власні мобільні за стосунки має незначну динаміку зростання. Однак саме цей інструмент діджиталізації за досвідом світового страхового ринку став засобом, який забезпечив ефективний канал збуту та комунікації зі страховиками під час пандемії.

Інноваційний розвиток страхової компанії передбачає комплексне використання продуктових, технологічних, процесних (організаційних), управлінських, збутових та витратних технологій. Планомірне та комплексне використання інноваційних впроваджень за цими напрямками можливо за умов розробки страховиком стратегії інноваційного розвитку та програм її реалізації. Прогнозований результат формування стратегії інноваційного розвитку – підвищення ефективності функціонування страхової компанії в умовах діджиталізації, отримання конкурентних переваг та адаптація до вимог цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єгоричева С. Б., Таранець Б.В. Інноваційний розвиток українського страхового ринку. *Вісник університету банківської справи*. 2020. № 3 (39). С.66-72.
2. OECD / Eurostat. Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. – 4th Edition : The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. – Luxembourg : OECD Publishing, Paris/Eurostat, 2018.

*Мелікова Н.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна;
науковий керівник: к.е.н. Галушко Ю.П.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна*

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Актуальність теми. Банківський сектор – є однією з найголовніших складових фінансового сектора. Розвиток ринку кредитних послуг є одним з індикаторів економічного розвитку будь-якої країни. Завдяки кредитним операціям, які надають банки юридичні та фізичні особи можуть залучити додаткові грошові ресурси на свої потреби. Через корона-кризу банки всього світу зазнали певних збитків. У 2022 році Україна стикнулася з новими труднощами пов'язаними з військовим вторгненням, яке спричинило економічну кризу. Проте банківська система України продовжує ефективну роботу попри ризики та кризову ситуацію.

Постановка проблеми. В межах даного дослідження автором за мету ставилося визначення основних принципів функціонування кредитної системи в умовах війни, її аналіз та порівняння. Це дає змогу отримати досвід, який можуть використовувати країни, які переживають економічні та кризові ситуації.

Виклад основного матеріалу. Кредит - це кошти та матеріальні цінності, які надаються банком на тимчасове використання клієнтам за певними умовами, терміном, гарантіями [6].

Класифікація банківських кредитів здійснюється за різними критеріями, найбільш поширеними з яких є [4]: термін кредитування, наявність та вид забезпечення, рівень ризику, метод надання, спосіб погашення, термін погашення, вид процентної ставки, спосіб оплати відсотків, кількість кредиторів (табл. 1.).

Банківська система має різні нормативи, метою яких є забезпечення стабільності та безпеки банківської системи, захист інтересів клієнтів та їх довіра послугам на банківському ринку. Кожна група нормативів є важливим для стабільності та ефективності банківської системи.

Зокрема, серед таких нормативів можна виділити п'ять груп: нормативи капіталу, ліквідності, кредитного ризику, інвестування та відкритої валютної позиції. Кожна з цих груп нормативів має свої особливості та відповідальність перед регуляторами. Розуміння цих нормативів та їх дотримання є важливим для ефективної та стабільної роботи банків.

Таблиця 1.

Класифікація банківських кредитів

Класифікація банківських кредитів	
Показник	Характеристика
За терміном надання	
Короткострокові	на строк до одного року
Середньострокові	на строк від одного до трьох років
Довгострокові	на строк від трьох років
За суб'єктами кредитних відносин	
Комерційний кредит	кредит, який надається як аванс, відстрочення або розстрочка на товар чи послугу. Цей кредит допоможе прискорити реалізацію товарів чи послуг, з одержання прибутку від відсотка, який надається при виданні комерційного кредиту.
Споживчий кредит	кредит, який надається від банку на певний термін, для купівлі або оплати товарів чи послуг. Це найпопулярніший вид кредитування в Україні.
Державний кредит	кредит, з боку держави для фізичних або юридичних осіб. Однією з головних цілей цього кредиту є поповнення держбюджету.
Міжнародний кредит	кредит, який укладається між кредиторами та позичальниками різних країн. За допомогою цього кредиту можна перерозподілити позичковий капітал між країнами та економити на затратах обігу який присутній у сфері міжнародних розрахунків.
Банківський кредит	позичковий капітал банку в грошовій формі, передається на тимчасове користування, за умовах повернення у визначений строк.
За наданням операцій	
Активні	банк є кредитором
Пасивні	банк є боржником

Джерело: розроблено автором за допомогою джерел [2], [5], [8], [11], [16].

Група нормативів кредитних ризиків складається з:

1. Н7 – максимальний розмір кредитного ризику на одного із сторін договору
2. Н8 – великі кредитні ризики
3. Н9 – максимальний розмір кредитного ризику за операціями осіб які пов'язані з банківською діяльністю.

Таблиця 2.

Поточна ситуація з кредитними ризиками в банківській системі за нормативами. за 2020 – 2023 рр.

№	Норматив	Рік			
		01.02.2020	01.02.2021	01.02.2022	01.02.2023
1	Н7	17,09 %	19,46%	18,42%	17,35%
2	Н8	111,66%	96,46%	70,35%	90,73%
3	Н9	6,60%	4,21%	4,25%	2,96%

Джерело: розроблено автором за допомогою джерела [10]

Найнижчий показник максимального розміру кредитного ризику на одного із сторін договору був у 2020 році спричинений пандемією COVID-19, у 2021 році показник збільшився та склав 19,46%, але до лютого 2023 року показники мали тенденцію до зниження та склали 17,35% [10]. Це свідчить про те, що банки зменшили свою залежність від контрагентів, що сприяло збереженню стабільності банків.

Падіння роздрібного кредитного портфеля, що тривало з початку повномасштабного вторгнення, призупинилося. Умови кредиту не пройшли повне відновлення бо кредитування ще не стало таким вигідним, яким було до війни. На сьогоднішній день банки з онлайн-каналами та спеціалізацією на кредитних картках займають лідерські позиції. Якість роздрібного кредитного портфеля поліпшується: частка непрацюючих кредитів дещо знижується, як і частка прострочених позик. Це свідчить про те, що пік кредитних збитків унаслідок війни пройдено [4].

Станом на 1 грудня 2023 року найбільше непрацюючих кредитів припадає на АТ КБ «ПриватБанк», це 61,5% від загального обсягу кредитного портфелю. АТ КБ «Ощадбанк» – другий за рейтингом, сума непрацюючих кредитів складає 68 873, що становить 48,3% від кредитного портфелю банку. Найменший обсяг непрацюючих кредитів спостерігається за АТ КБ «Універсал банк», обсяг кредитного портфелю банку складає 43 014 млн грн, непрацюючих кредитів – 7 581 млн грн, що становить 9,2%.

Висновки. Незважаючи на те, що кількість банків скоротилася, банківський сектор продовжував ефективно працювати. Зараз, у 2023 році банківська система має великий обсяг непрацюючих активів, що є збитковим для банківської системи та економіки країни в цілому. Під час воєнного стану банки стикаються з проблемами, які суттєво впливають на банківську діяльність: зниження попиту на кредитування, скорочення відділень банків, нестабільність в роботі через проблеми з електропостачанням.

Навіть в умовах військового стану банки почали відновлювати надання кредитних операцій, що ми бачимо на прикладі АТ КБ «ПриватБанк», який спеціалізується на бізнес-кредитах для оптової торгівлі. Кредитна активність АТ КБ «ПриватБанк» є невисокою. це обумовлено невеликою часткою кредитів наданих клієнтам у загальному обсязі активів. Питома вага кредитів в активах банку зменшилася на 4,35 % та склала 12,65 % за показниками 2023 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" РІЧНИЙ ЗВІТ. 31 грудня 2022 року. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf
2. Державний кредит - що це простими словами URL: <https://fibi.tech/wiki/derzhavnij-kredit-sho-ce-prostimi-slovami>

3. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4
4. Класифікація банківських кредиті. URL: <https://livingfo.com/klasyfikatsiia-bankivskykh-kredytiv/>
5. Комерційний кредит URL: https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/komertsiynyy_kredyt
6. Кредит. Фінансова абетка. [Електронний ресурс]. URL: <https://suspilne.media/2065-kredit-finansova-abetka/>
7. Кудіна В. Г. Класифікація ризиків у банківській сфері: теорія та практика. [Електронний ресурс]. URL: <http://masters.donntu.ru/2013/iem/voloxina/library/kudina.pdf>
8. Міжнародний кредитний ринок URL: <https://pns.hneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=222326>
9. Наглядова статистика. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2023-02-01.xlsx
11. Офіційна сторінка АТ КБ «ПРИВАТБАНК». URL: <https://privatbank.ua/>
12. Прийдун. Л. М. Споживче кредитування та перспективи його розвитку в Україні. 2013 [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1825/1/Perig%20G.Ye.,%20B%20Ss-51.pdf>
13. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
14. Степаненко К. Р. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ. 2016. [Електронний ресурс]. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_3_2016ua/30.pdf
15. Сумарні активи банків. Активи банків України (2008 – 2023). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>
16. Форми, види та роль кредиту URL: https://shatohina-v-i.at.ua/lekciigrohi/tema_9_formi-vidi_ta_rol_kreditu.pdf

*Мельничук І. І.,
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри обліку та фінансів,
Університет економіки і підприємництва;
Надісвець Л. М.,
к.е.н., доцентка кафедри обліку та фінансів,
Університет економіки і підприємництва*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Розвиток вітчизняного фондового ринку є досить складним і повільним. Причини цього криються у багатьох аспектах, пов'язаних із нормативним, методичним забезпеченням, інвестиційною культурою, слабкою підготовкою кадрів, недостатньою його ефективністю тощо. Дані проблеми є комплексними та взаємопов'язаними. Проте, якщо говорити про міжнародний фондовий ринок, який активно функціонує уже досить тривалий час, для його учасників саме питання ефективності є найбільш актуальними та широко досліджуваними.

В цілому ефективність фондового ринку розглядається як концепція, яка визначає, наскільки швидко та ефективно фондовий ринок здатен відобразити інформацію про емітента у цінах його акцій. Дана концепція на сьогодні є досить актуальною, а припущення про те, що ціни акцій відображають всю наявну публічну інформацію про компанії, таку як фінансові звіти, новини, прогнози та інші фактори, які можуть впливати на ціну акцій – є робочим. Для таких гравців фондового ринку як інвестори, важливо розуміти ефективність фондового ринку, оскільки вона впливає на те, які стратегії і методи можуть бути успішними у досягненні їхніх фінансових цілей.

Аналіз проведених зарубіжних досліджень ефективності фондового ринку [1-4] показав, що дане питання вивчається з точки зору методики визначення такої ефективності, динаміки ключових показників, які її характеризують, порівняння індексів тощо. Вітчизняні науковці [5-9] більше уваги приділяють теоретичним аспектам ефективності ринку, зважаючи на його відсутність донедавна в Україні як такого.

Серед складових ефективності фондового ринку найбільш дослідженою є інформаційна ефективність, яка характеризує те, наскільки швидко та точно ринок відображає всю доступну інформацію про компанії та макроекономічні фактори у цінах акцій, запобігаючи можливості для недобросовісного заробітку. Німкович А. І. та Малишенко К. А. [7; 9] також розглядають інфраструктурну (операційну) ефективність ринку, під якою мається на увазі, що на ринку присутні різні фінансові посередники, які роблять діяльність на ринку регульованою, зручною, менш ризиковою, контрольованою.

Розглядаючи ефективність вітчизняного фондового ринку можна констатувати ряд проблем, які стримують його розвиток. Зокрема, до них варто

віднести:

– відсутність прозорого порталу інформаційних даних про вітчизняних емітентів цінних паперів. Обов'язкова інформація, яка оприлюднюється про них, базується на засадах мінімальності, що унеможливило прийняття обґрунтованого рішення інвестором;

– недостатня кількість вітчизняних емітентів цінних паперів, акції яких котируються на міжнародному ринку цінних паперів;

– недостатня етичність та соціальна спрямованість у роботі вітчизняних емітентів цінних паперів та інвесторів;

– недосконала законодавча база з питань організації роботи, функціонування, контролю ринку;

– низька платоспроможність населення, що робить неможливою його участь у процесах діяльності ринку.

Наявність зазначених проблем дозволяє зробити висновок про неефективність фондового ринку України. Тому, варто продовжувати роботу щодо подолання факторів, що гальмують його розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Gabriel Dan I. Anghel (2015). Stock Market Efficiency and the MACD. Evidence from Countries around the World. *Procedia Economics and Finance*, 32, 1414–1431. URL: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01518-X](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01518-X)
2. Lee, M.-J., Choi, S.-Y. Comparing Market Efficiency in Developed, Emerging, and Frontier Equity Markets: A Multifractal Detrended Fluctuation Analysis. *Fractal Fract.* 2023, 7, 478. URL: <https://doi.org/10.3390/fractalfract7060478>
3. Malithi Thudewatta, Suren Peter (2022). Stock Market Efficiency – An Information System Perspective. A Systematic Literature Review. *Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management*. Istanbul, Turkey, March 7–10. URL: <http://ieomsociety.org/proceedings/2022istanbul/37.pdf>
4. Natalia Diniz-Maganini, Abdul A. Rasheed, Mahmut Yaşar (2023). Legal systems and stock market efficiency: an empirical analysis of stock indices around the world. *Journal of Institutional Economics*, Volume 19, Issue 4, August, pp. 459–477 DOI: <https://doi.org/10.1017/S174413742300005X>
5. Григораш Т. Ф., Проценко К. В., Стівбун А. О. Ефективність функціонування фондового ринку в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 618–621.
6. Малишенко К. А. Електронні системи торгів та інформаційна ефективність фондового ринку. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 1. С. 150–153.
7. Малишенко К. А. Операційна ефективність фондового ринку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8. С. 325–333.

8. Малишенко К. А. Фактори інформаційної ефективності фондового ринку України. *Економіка та держава*. 2014. № 9. С. 63–66.
9. Німкович А. (2018). Інфраструктурна та інформаційна ефективність на ринку цінних паперів. *Молодий вчений*, 10 (62), 857–863. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3909>

*Орехова К. В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій,
ННІ «Каразінський банківський інститут»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
Бабенко Т. С., здобувачка вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС РОБОТИ З РЕР

Банківські установи мають дотримуватися ризик-орієнтованого підходу при взаємодії з національними політично значущими особами (Politically Exposed Persons, PER) та впроваджувати динамічну систему управління фінансовими ризиками. Ця система має бути розроблена таким чином, щоб оперативно виявляти, аналізувати та враховувати інформацію щодо РЕР, а також надавати адекватні заходи щодо цієї специфічної категорії клієнтів.

Основною метою є встановлення критеріїв для виокремлення центрів відповідальності в банку та дослідження інструментів та методів ідентифікації, оцінки, планування та зниження фінансових ризиків за цими центрами відповідальності.

Основний фокус фінансових ризиків стосується поточних змін на фінансовому ринку та економіці країни в цілому. У табл. 1 подано огляд основних видів фінансових ризиків для банку. Фінансові ризики мезорівня, з іншого боку, є результатом державної політики щодо фінансування підприємств, кредитування та страхування [1].

Таблиця 1

Основні види фінансових ризиків для банку

Вид ризику	Сутність
Кредитний ризик	Ймовірність відхилення від запланованих показників через невиконання позичальником своїх зобов'язань перед банком. Кредитний ризик може бути розділений на індивідуальний (пов'язаний з конкретним контрагентом банку) та портфельний (відображає загальний рівень заборгованості)
Ризик ліквідності	Ймовірність відхилення від запланованих показників через дисбаланс між активами і пасивами банку (балансовий ризик), а також недостатню можливість залучення фінансових ресурсів для досягнення стратегічних цілей (ризик ліквідності ринку).
Ринковий ризик	Ймовірність відхилення від запланованих показників через зміни валютних курсів, процентних ставок або вартості цінних паперів та інших активів. Ринковий ризик включає в себе валютний, процентний та фондовий ризики.

Джерело: складено авторами на основі [2; 3; 4]

Загалом процес управління фінансовими ризиками банківські установи передбачають такі основні етапи [4]:

1. Виявлення фінансових ризиків включає у себе ідентифікацію факторів, які можуть впливати на рівень ризику, формування портфеля фінансових ризиків та визначення найбільш ризикових аспектів банківської діяльності.
2. Оцінка та аналіз фінансових ризиків передбачає визначення ймовірності виникнення ризикових подій, вибір методів їх оцінки, оцінювання рівня імовірності та розміру можливих фінансових втрат, а також ранжування фінансових операцій за рівнем ризику.
3. Вибір і реалізація методів управління фінансовими ризиками включає у себе використання таких стратегій, як уникнення, прийняття, перенесення ризику і запобігання збиткам, а також розроблення та впровадження конкретних заходів для зменшення ризиків.
4. Моніторинг і контроль фінансових ризиків включає у себе постійний нагляд за факторами ризику, спостереження за методами нейтралізації можливих негативних наслідків, моніторинг витрат, пов'язаних з управлінням ризиками, та контроль рівня ризику на основі результатів аналізу, з можливістю коригування управлінських рішень.

Метою банківської діяльності є отримання прибутку. У табл. 2 показано, як на формування прибутку як фінансового показника роботи банку, що відображається в обліку та в офіційній фінансовій звітності, впливає встановлений порядок визначення результатів діяльності банку.

Таблиця 2

Динаміка прибутку АТ ПриватБанк в млн. грн

Показник	Роки			Відхилення
	2020	2021	2022	
Доходи	40 363	52 534	60 358	+19 995
Витрати	20 849	11 840	12 505	-8 344
Прибуток	19 514	40 694	47 853	+28 339

Джерело: складено за даними АТ КБ «ПриватБанк» [5; 6; 7]

Важливо підкреслити, що прибуток є головним джерелом зростання ринкової вартості банку. Основними факторами зростання прибутку в 2022 році є: зростання бізнесу, покращення якості кредитного портфеля, вплив ринкових факторів та управління фінансовими ризиками.

Банківська діяльність неминуче пов'язана з різними видами фінансових ризиків, такими як кредитний, ринковий та ризик ліквідності. Управління фінансовими ризиками – це процес, який охоплює методи та інструменти для ідентифікації, оцінки, планування та зниження ризиків, метою якого є забезпечення стійкого розвитку банку як у звичайних, так і в кризових умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шубенко І. А. Єдність кредитного ризику як ризику кредитора та ризику позичальника: минуле та сучасний підхід. *Бізнес Інформ*. 2023. № 1. С. 151-159.
2. Чиж Н. М. Функціонування банківської системи України: проблеми та перспективи. *Бізнес Інформ*. 2022. № 4. С. 103-110.
3. Семенча І. Є., Ковальов М. С. Макроекономічний аналіз ефективності регулювання економіки України: ретроспектива та сучасний фінансово-економічний стан. *Проблеми економіки*. 2022. № 2. С. 66-75.
4. Єфименко Т. І., Дунаєв Б. Б., Любіч О. О. Модель регулювання відтворювального процесу економіки. *Кібернетика та системний аналіз*. 2022. № 5 (58). С. 64-78.
5. Річний фінансовий звіт АТ КБ «ПриватБанк», 2020 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2021.03.15_Zvit_Last_n.pdf?_gl=1*_1q4lnjp*_ga*MTU3ODEzMTYzOS4xNjY1NTE2ODYw*_ga_C7N2L9Ycq9*MTcwOTAzMzgzNS4yNS4xLjE3MDkwMzg2ODQuNDguMC4w
6. Річний фінансовий звіт АТ КБ «ПриватБанк», 2021 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf?_gl=1*_1m38979*_ga*MTU3ODEzMTYzOS4xNjY1NTE2ODYw*_ga_C7N2L9Ycq9*MTcwOTAzMzgzNS4yNS4xLjE3MDkwMzg3MTMuMTkuMC4w
7. Річний фінансовий звіт АТ КБ «ПриватБанк», 2022 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf?_gl=1*_1cbfgkh*_ga*MTU3ODEzMTYzOS4xNjY1NTE2ODYw*_ga_C7N2L9Ycq9*MTcwOTAzMzgzNS4yNS4xLjE3MDkwMzg5MzguNjAuMC4w.

*Орехова К. В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій,
ННІ «Каразінський банківський інститут»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
Водолазська І.С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

REGTECH У СУЧАСНОМУ БАНКІНГУ

Все більше банківські установи використовують цифрові технології при наданні сучасних фінансових послуг та продуктів, особливо у сфері споживчого банкінгу та платежів. Розглянуто приклад впровадження банківських інновацій банком «Монобанк». Авторкою зроблено висновок, що потребує подальшого дослідження процес взаємопроникнення банківських інновацій залежно від макроекономічних і мікроекономічних факторів.

В сучасному світі успішний розвиток банків може бути гарантованим завдяки політиці постійних інновацій. Саме інновації є запорукою стабільності, конкурентоспроможності та сталого економічного зростання банківських установ. Банківські установи мають чи не єдиний шлях збереження та підвищення своїх конкурентних переваг за рахунок впровадження нововведень. Зроблено висновок, що підвищити ефективність банківських установ можна лише за наявності процесу інновацій та видозмін.

Інформаційні технології як фактор підвищення конкурентоспроможності банківських установ розглянуто у роботах таких вчених, як Е. Вінченці та Н. О. Кушнір [1] та інших. Мета – висвітлення розвитку інноваційних цифрових технологій банківських послуг.

Наразі проходить реорганізація банківської діяльності в Україні. Менеджмент банків змінюють напрямок своєї маркетингової політики з товарів на споживачів. У страховій та лізинговій діяльності в Україні законодавство дещо відрізняється від європейського. Наразі велику популярність набувають такі інноваційні напрямки: інформаційні та кібернетичні технології (розрахунок ризиків та прогнозу, розвиток інструментів інформаційної безпеки); клієнтоорієнтована модель ведення бізнесу; оптимізація бізнес-процесу.

Нові технології управління кредитною політикою стали причиною появи контролінгу та інноваційного менеджменту. В сучасному кібернетичному просторі клієнти мають доступ до ринків. Широкого розповсюдження набуває Інтернет-банкінг, комп'ютеризація інструментів управління готівкою, нові продукти, що засновані на повній інтеграції поточних рахунків, термінових депозитів, акцій взаємних фондів. Є також мобільні платежі, онлайн-платежі,

локальні платежі транскордонні платежі. Популярними є автоматизація продажів, цифрові гаманці, безшовна багатоканальність [2: 3; 6].

Наразі клієнти через телефон, планшет можуть проводити контроль своїх фінансових результатів, провести аналіз фінансових показників, отримувати автоматичні інформаційні повідомлення.

Актуальними є вимоги безпечних умов праці співробітників у «мобільному офісі», де надається фінансова інформація, посилюються контрольні та управлінські функції на мобільні пристрої.

Цифрові технології значно скорочують час обслуговування клієнтів. Терміни обслуговування є оптимальними. Скорингові технології скорочують термін затвердження іпотеки, також скорочується термін схвалення споживчого кредиту. Юридичні особи мають можливість отримати кредит за декілька хвилин [4; 5].

Є технологія з метою відстежити регуляторні зміни – це RegTech. Монобанк лідирує в прийнятті інновацій цифрового банкінгу: тепер можна розпізнати особу, яка використовує банкомат, білінгова платформа та заявки з використанням платформи Markets.

Сучасний розвиток банківських інновацій направлений на сервіс та якісний індивідуальний підхід до клієнтів, швидке їх обслуговування. Клієнти задоволені тим, що можна будь-де безперервно проводити банківські операції. Нові інформаційні технології дають інноваційні рішення банківському бізнесу, що підвищує ефективність роботи фінансових організацій та підвищує якість послуг, стимулює нововведення інноваційних банківських продуктів. Тим часом, розвиток банківської діяльності прискорює інформаційні розробки в різних галузях економіки. Компанії, що розробляють інформаційні технології, задовольняють попит фінансових інститутів. В перспективі подальших досліджень потрібно впроваджувати банківські інновації з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінценті Е., Кушнір Н. О. Сучасні тенденції ринку банківських послуг із застосуванням інформаційних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 43. С. 32-36.
2. Гнидюк І.В., Складанюк М.С. Розвиток Digital-технологій на ринку фінансових послуг України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42.
3. Колінько А. Таємниця фінансової послуги – нове правило для небанківських установ. *Pravo.ua*. Вид. «Юридична практика». 2024.
4. Холявко Н., Попело О., Дубина М., Тарасенко А. Сучасні інформаційні технології на ринку фінансових послуг України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 1 (29). С. 77-87.

5. Roberts P.W. Dynamics of Innovative Activity and Competitive Advantage: The Case of Australian Retail Banking, 1981 to 2015. *Organization Science*. 2020. Vol. 14. № 2. P. 107-122.
6. Digital financial services / C. Pazarbasioglu et al. World Bank Group. 2020. 42 p. URL: <https://pubdocs.worldbank.org/en/230281588169110691/Digital-Financial-Services.pdf>.

Остапенко В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»;
науковий керівник: д.е.н., професор Єршова Н.
ННІ «Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут».

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мали і середні підприємства складають численнішу соціально-економічну базу України. До речі прогнози ЄС свідчать про зростання МСП у всіх секторах бізнесу, але, одночасно, доступність фінансових ресурсів зменшується. Тому, для малих та середніх підприємств України важливим є забезпечення їх кредитоспроможності. На це вказують у власних дослідженнях вітчизняні вчені [1-3]. Дійсно, така оцінка має вирішальне значення для підприємств, тому, що допомагає їм приймати обґрунтовані рішення про те, чи пропонувати умови кредитування іншій компанії чи ні. До речі, корпоративний авторитет або репутація фірми — це одне з джерел довіри, яке може вплинути на рішення щодо співпраці. Банки займаються кредитуванням та хочуть бути впевнені, що отримають їх назад. Оцінка кредитоспроможності допомагає їм вирішити, чи ви є позичальником з низьким, середнім або високим ризиком. Ця класифікація відіграє ключову роль у визначенні умов кредиту для конкретній компанії. Таким чином, чим вища кредитоспроможність, тим вигідніша угода, яку компанія можете укласти.

Процес оцінки кредитоспроможності включає аналіз фінансового стану покупця, включаючи його кредитну історію, доходи, витрати та інші фінансові зобов'язання. Цей аналіз допомагає кредиторам та кредиторам оцінити здатність позичальника своєчасно погасити кредит чи позику. Банки оцінюють кредитоспроможність компанії на основі балової системи. Кредитний рейтинг компанії створюється на основі факторів: історія платежів (чи сплачені рахунки вчасно?), використання кредиту (скільки кредиту вже надано), довжина кредитної історії (чим довше, тим краще), види кредиту (різноманітність може бути корисною), нещодавні кредитні запити (занадто багато може зашкодити). Є і розрахункові показники, у тому числі ДТІ (відношення боргу до доходу). Справа в тому, що співвідношення боргу до прибутку є життєво важливим показником. По суті це ставлення щомісячних виплат за боргом до щомісячного доходу компанії. Тому, нижчий ДТІ означає, що компанія добре керує своїми зобов'язаннями. Банки звертають увагу на низький ДТІ, тому, що вважають, що у бюджеті компанії є місце,

щоб відповідально брати на себе більше боргів. Прийнятний DTI становить 35%, але ідеальним є 28%. Значна кількість компаній, які оцінюють власну кредитоспроможність, роблять це на постійній і переважно незалежній основі. Ці компанії логічно й змістовно пов'язують кредитні рейтинги зі стійким зростанням і показниками ефективності.

Оцінка кредитоспроможності має вирішальне значення підприємств, які пропонують торговий кредит своїм клієнтам. Пропозиція торгових кредитів клієнтам збільшує продажі та лояльність клієнтів, але також наражає бізнес на кредитний ризик. Оцінка кредитоспроможності клієнтів перед пропозицією їм торгового кредиту допомагає підприємствам мінімізувати кредитний ризик та знизити ймовірність виникнення безнадійних боргів.

Виникає актуальне питання: як компанія може підвищити свою кредитоспроможність? Дійсно, єдиного рецепта немає. Кожне підприємство/компанія унікальні, мають історію розвитку, організаційну культуру, репутацію та ін. Але, є декілька важливих заходів, які важно враховувати (рис. 1).

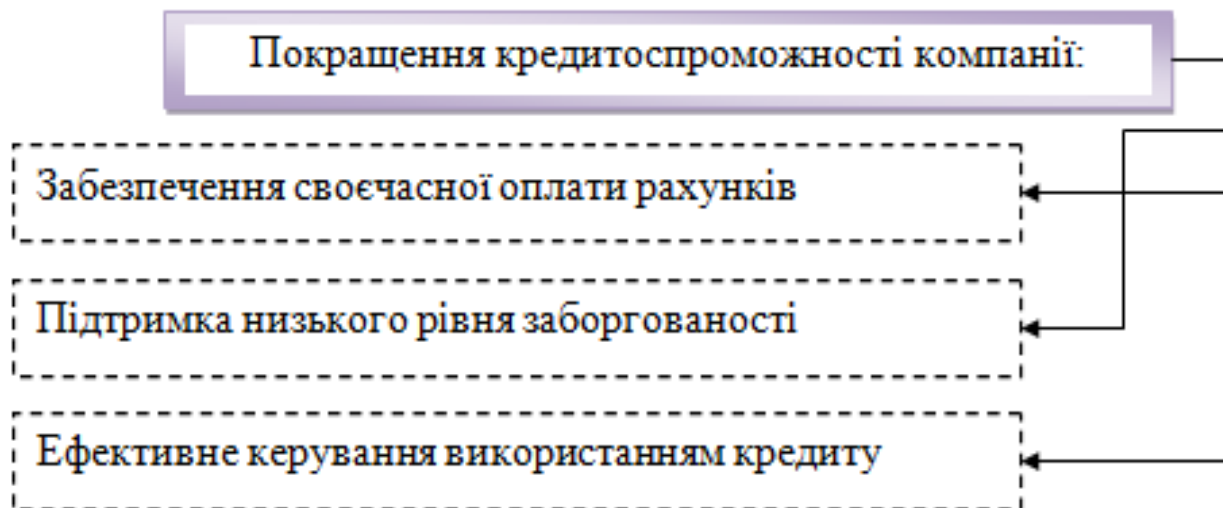

Рисунок 1. Заходи для покращення кредитоспроможності компанії

Баланс кредитної картки, термінові кредити та інші кредитні лінії відображаються в кредитному звіті. Чим більше кредитів бере МСП, тим негативнішим є вплив на кредитний рейтинг компанії. Тому, важливо не мати велику непогашену заборгованість. Підтримуючи рівень ділової заборгованості на низькому рівні, мікро-, малі та середні підприємства (МСП) також можуть обирати короткострокові бізнес-кредити.

Коефіцієнт використання кредиту або ставка = $\frac{\text{сума заборгованості компанії}}{\text{на кредитний ліміт}} * 100\%$.

Ідеальний коефіцієнт не перевищує 30%. Це означає, що якщо співвідношення перевищує 30%, це може вказувати кредиторам те, що компанії важко керувати своїми фінансами.

Також рекомендують створити міцну клієнтську базу, адже постійні клієнти

забезпечують більшу лояльність, що свідчить про кредитоздатніший бізнес.

Ще одна порада стосується дебіторської заборгованості [4-6]. Її потрібно підтримувати в актуальному стані. Клієнти компанії та їх готовність платити є основним фактором, що визначає кредитоспроможність бізнесу. Продемонстрована здатність вчасно отримувати платежі може допомогти компанії отримати потрібне фінансування з банку або іншого інвестора.

Також важливо усвідомлювати вплив жорстких кредитних запитів.

Покращення кредитоспроможності компанії вимагає часу, але, дотримуючись цих порад, можна побачити позитивні зміни у кредитному рейтингу.

Зазвичай, стейхолдери ведуть бізнес лише з фінансово надійними компаніями. Оскільки вони не можуть відшкодувати свої інвестиції чи кредити у випадку неплатоспроможності покупця/клієнта. Таким чином, оцінка кредитоспроможності має бути інтегрована в процес вимірювання ефективності МСП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. <http://surl.li/rtde1>
2. Єршова Н., Грінько А. Обліково-аналітичне забезпечення прийняття фінансових рішень при управлінні платоспроможністю підприємства. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки), 2023, (2), 23–30. <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282769>
3. Iershova, N., Kryvytska, O., Kharchuk, Yu. Accounting and Analytical Information Formation by Business Entities under Conditions of Sustainable Development Concept Realization. Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice. 2021, №2 (37), 86—94. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i37.229931>.
4. Єршова Н.Ю. Детермінанта професійної компетентності фахівця з управлінського обліку. «Економіка, фінанси, бухгалтерський облік: сучасний стан і перспективи розвитку». Зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 1 лютого 2017 р.) – Полтава: ЦФЕНД, 2017. С. 98- 100. <http://surl.li/rwahh>
5. Єршова Н. Ю. Збалансована система показників як ефективний інструмент стратегічного управлінського обліку. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку. 2019. С. 543– 546. URL: <http://surl.li/rtdft>
6. Єршова Н. Ю. Розвиток інструментарію для реалізації прогностичної функції стратегічного управлінського обліку в управлінні підприємствами. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 694–701.

*Павлішина Н.М.,
к.е.н., доцент,
НУ «Запорізька політехніка»;
Дейниченко О.В.,
аспірант Класичного приватного університету*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Проблема відновлення України не повинна чекати закінчення війни чи слушного моменту. Не можна казати що зараз це питання «не на часі», адже саме зараз воно набуває неабиякої актуальності. В основі відновлення лежить прискорення темпів розвитку вітчизняної економіки, забезпечення конкурентоспроможності українських товарів серед споживачів (не тільки завдяки програмі державного кешбеку на купівлю вітчизняних товарів) та розвиток підприємництва.

Ефективність реалізації окреслених напрямів залежить від держави, зокрема від адекватної законодавчої політики та створення умов для покращення інвестиційного клімату.

Як показує світова практика найбільш мобільними та адаптивними до умов кризи виявляються підприємства малого та середнього бізнесу. Будучи важливою складовою економіки, ці підприємства вирішують багато економічних та соціальних завдань, від само зайнятості та створення робочих місць до інноваційної діяльності та представлення української продукції на світових ринках.

Наразі підприємства малого та середнього бізнесу мають обмежений доступ до інвестицій, а оперування тільки власними коштами не дозволяє повноцінно розвиватись та підтримувати економіку України. Малий бізнес може використовувати такі джерела фінансування як кредити, імпаکت-інвестування, краудфандинг, венчурні фонди, інвестиційні фонди, державні гранти, партнерські гранти тощо [2]. Як бачимо найбільше він потребує участі інвесторів, зокрема ними могли б стати іноземні інвестори.

Слід відмітити що через військові дії, політичні шоки, падіння купівельної спроможності тощо, рівень іноземних інвестицій суттєво знизився, а також зазнав структурних перетворень. Через ризикованість інвестиційного клімату інвестиційна привабливість України є досить низькою та вирізняється залежно від регіону.

Науковці відмічають, що привабливість регіону для інвестицій, зокрема іноземних, формується під дією двох чинників:

- по-перше, інвестиційний потенціал, який визначається макроекономічними характеристиками: насиченістю факторами виробництва

(ресурсними, сировинними, фінансовими, людськими), розміром та динамікою споживчого попиту населення тощо;

- по-друге, інвестиційний ризик, який показує ймовірність втрати доходу чи суми інвестицій. Розмір ризику залежить від стану регіону, тенденції його розвитку, якості бюджетування, екологією, місцевим законодавством, а також політичними та, навіть, кримінальними чинниками [1, с. 255; 6].

Співвідношення окреслених чинників визначає інвестиційну привабливість регіону чи конкретного бізнес-проєкту.

Інвестиційна привабливість малого та середнього бізнесу в Україні для іноземних інвесторів може залежати таких факторів як:

- ринковий потенціал, який можливо розкрити за умови створення умов для повернення населення яке мігрувало із початком війни;

- інноваційний потенціал. Не тільки нові технології виготовлення товарів чи надання послуг становлять цінність для інвесторів, це можуть бути інновації у обслуговуванні, у торгівлі, у маркетинговій діяльності чи іншій функціональності області. Головне це спроможність інновації гарантувати конкурентні переваги;

- увага до ІТ-індустрії. Україна відома своїм сильним ІТ-потенціалом. Зростання технологічних стартапів і компаній в цій галузі привертає іноземних інвесторів;

- перегляд законодавчої бази та розробка нових законів спрямованих на вирішення проблем спричинених повномасштабним вторгненням. Сьогодні ця сфера регулюється Законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій на Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», Постановами КабМіну «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» тощо [4];

- підтримка уряду, зокрема спрощення бюрократичних процедур, заохочення інвестицій та захист прав інвесторів. Крім того слід починати реформи спрямовані на покращення інвестиційного клімату (адміністративні, податкові, трудові тощо) та посилювати боротьбу із корупцією;

- увага до якості навчання людського ресурсу. Якісний людський ресурс помножений на його відносно невисоку вартість робить інвестування у виробництво та сільське господарство дуже привабливим для іноземних інвесторів.

Переліченими факторами інвестиційна привабливість не обмежується, а рішення про інвестування має передувати оцінка інвестиційної привабливості малого та середнього бізнесу у конкретному регіоні, яка являє собою «процес, у ході якого потенційний інвестор може прийняти рішення про доцільність укладення коштів, враховуючи надійність інвестування та можливість отримання максимального прибутку» [5]. Розглянуті фактори взаємодіють і можуть варіюватися в залежності від конкретної ситуації та контексту. Важливо

проводити детальний аналіз та розуміти ризики та можливості перед прийняттям рішення щодо інвестування в малий бізнес.

Враховуючи світовий досвід відмічено, що найбільшого успіху у залученні іноземних інвестицій мають країни які визнають пріоритетність такої діяльності, докладають зусиль для покращення інвестиційного клімату, постійно формують нові пропозиції та займаються просвітницькою діяльністю серед інвесторів [1; 3].

Аналіз інвестиційного клімату України та розвинутих країн дає підстави зробити висновок, що стримуючими чинниками для інвестування є: економічна нестабільність, відсутність довгострокової стратегії стимулювання інвестицій. Найбільш суттєвим негативним чинником який впливає на інвестиційний клімат країни є активна фаза військових дій, залежність від зовнішніх постачань та політична слабкість. Подолання цих перешкод стає суттєвим внеском у відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєв О. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України: монографія. Харків: ХНАМГ, 2007. 341 с.
2. Гурова К., Мельничук М., Пащенко А. Оцінювання інвестиційної привабливості малого підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-77> (дата звернення 14.03.23)
3. Зварич М.М., Бикова Н.В. Проблеми і перспективи інвестування малого та середнього бізнесу. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/rozvytok-malogo-ta-serednogo-biznesu-v-umovah-globalizatsiyi-svitovoyi-ekonomiky-27-kvitnya-2017-r/> (дата звернення 13.03.23)
4. Кузьміна О., Ярошенко К. Інвестиційна привабливість України: оцінка та перспективні напрямки активізації. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2332/2254> (дата звернення 17.03.23)
5. Семенчук Л.І., Мороз С.О. Інвестиційна привабливість підприємства та методи її оцінювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 898–901
6. Турецков Т. Інвестиційний фактор стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва на регіональному рівні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 4. С. 161–169. URL : <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/205685/205585> (дата звернення 17.03.23)

*Павлішина Н.М.,
к.е.н., доцент,
НУ «Запорізька політехніка»;
Пацелій Д.С.,
аспірант Класичного приватного університету*

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОГО ШОКУ

Останнім часом світова економіка відчуває на собі постійний вплив невизначеності яка притаманна зовнішньому середовищу. Спочатку суттєвий вплив на макроекономічні показники держав здійснила пандемія COVID-19, потім додалися військові дії та заколоти які виникали у різних країнах та мали різні наслідки як для економіки країни так і для економік пов'язаних країн. Найбільшого впливу невизначеності відчувала на собі Україна, економічне, політичне та суспільне життя якої змінилось за один день на початку 2022 р.

Різку та непередбачувану зміну вектору розвитку держави науковці називають політичним шоком. Війна спричинила зміну політичної ідеології, що мало значний вплив на фіскальну та монетарну політики, а також на фінансові потоки (зовнішні та внутрішні).

Фінансові потоки – це потоки грошових коштів, які виникають в результаті фінансових трансакцій. Їх розглядають із трьох позицій: як операційні фінансові потоки (виникають в результаті основної діяльності), інвестиційні фінансові потоки (пов'язані з інвестиціями в активи), грошові фінансові потоки (виникають внаслідок фінансових операцій, таких як залучення кредитів, виплата дивідендів, погашення боргів, випуск акцій тощо).

Сутність політичного шоку можна описати наступними характеристиками:

- не контрольованість;
- несприятливі економічні наслідки: падіння добробуту спільноти, зниження темпів глобального росту,
- несприятливі соціальні наслідки;
- суттєвий вплив на фінансовий сектор [1; 5; 6].

Політичні шоки великою мірою впливають на незалежність центральних банків держав. Адже уряди починають втручатись в рішення центральних банків. Це призводить до втрати довіри населення як до банків, так і до урядів [2]. Такий стан речей суттєво впливає на фінансові потоки які циркулюють в середині держави та між державою та зовнішніми контрагентами, що проявляється у таких аспектах:

- падіння вартості фінансових активів;
- зміни в торговельних угодах. Політичний шок може вплинути на експорт і імпорт товарів і послуг, що в свою чергу впливає на фінансові потоки тих суб'єктів господарювання які є залежними від міжнародної торгівлі;

- зростання недовіри. Політичний шок може призвести до зниження довіри до влади та економіки країни, що може призвести до зменшення інвестицій та зростання капіталу, що виходить з країни. Це може призвести до зниження фінансових потоків в той час, як рівень ризику може підвищити витрати на кредитування;

- зростання вартості вхідних фінансових потоків які надходили у якості інвестицій, партнерських програм, спільних проектів тощо або навіть так звана «неочікувана зупинка» (різке скорочення фінансових інвестиційних потоків);

- зростання вартості вихідних фінансових потоків, зокрема тих які пов'язані із обслуговуванням зовнішніх запозичень;

- відтік капіталу за кордон;

- нестабільність на макроекономічному рівні, такому як інфляція, спад виробництва, збільшення боргу держави тощо, що може вплинути на фінансові потоки через зміну споживчої активності, інвестицій та інші макроекономічні зміни [3, с. 59].

Політичний шок можуть мати серйозний вплив на фінансову систему країни. Серед можливих наслідків такого впливу на фінансові потоки можна виділити:

- втрата довіри фінансової системи, що може викликати масові виведення коштів з банків, що може призвести до фінансових криз та банкрутства банків;

- політичні зміни можуть призвести до змін в законодавстві та регуляторному середовищі для фінансових установ, що може відобразитись на правилах кредитування, формування резервів, оподаткування та інших аспектів;

- коливання валютного курсу, що зменшує розмір та інтенсивність фінансових потоків пов'язаних із інвестуванням.

Серед способів мінімізації фінансових ризиків внаслідок політичного шоку можна виділити:

- диверсифікація спрямована на розподіл фінансових потоків за різними напрямками що зменшить рівень ризику;

- страхування;

- планування «за сценаріями» (сценарне планування) дозволяє скласти песимістичний сценарій та розробити механізми захисту фінансових потоків від можливих негараздів (зокрема тих із них які мають найбільшу ймовірність настання);

- використання ретельного аналізу та гнучкості при управлінні фінансовими потоками [1; 4, с. 179].

Для запобігання негативного впливу політичного шоку на циркуляцію фінансових потоків важливо вживати заходів управління ризиками, підтримувати ефективну регуляторну рамку, а також забезпечувати стабільність та прозорість управління фінансовими інституціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Версаль Н.І. Підходи до визначення фінансових шоків. *Финансовые услуги*. 2017. № 1. С. 15-20. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/finu_2017_1_6 (дата звернення 11.03.2024)
2. Мялковська О. О., Богданова С. А., Заборовець Д. О. Вплив політичних шоків на фінансову систему. Стратегічні пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах невизначеності: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 22 лютого 2023 р.) – Київ: Інтерсервіс. – 2023. – 121 с. – С. 82-84. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c2e1eda9-839b-4fda-bec3-1a27f8aab990/content> (дата звернення 13.03.2024)
3. Шевченко В. Вплив зовнішніх шоків на транзитивні економіки в умовах міжнародної фінансової кризи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Вип. 139. С. 58-61. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/139_18.pdf (дата звернення 15.03.2024)
4. Шишкіна О. Методи мінімізації і нейтралізації фінансових ризиків: теоретико-прикладні аспекти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. Вип. 4(8), С. 176-81. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/97752> (дата звернення 16.03.2024)
5. Borio C. Change and constancy in the financial system: implications for financial distress and policy. *BIS Working Papers*. 2007. № 237. 21 p. URL: <https://www.rba.gov.au/publications/confs/2007/borio.html> (дата звернення 15.03.2024)
6. Hoddinott J., Quisumbing A.R. Methods for Microeconometric Risk and Vulnerability Assessments. *International Food Policy Research Institute Working Paper*. 2008. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1281055> (дата звернення 14.03.2024)
7. Офіційний сайт LB.ua. ПриватБанк нарешті повернув державі 155 млрд грн, - голова правління [Електронний ресурс]. URL : https://lb.ua/economics/2023/12/22/590335_privatbank_nareshti_povernuv_derzhavi.html (дата звернення: 19.03.2024).

*Рагуліна А.О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет;
Боднар О.А.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

В останні кілька років цифрова трансформація торкається усіх сфер світової економічної системи. Одним із головних напрямів розвитку цифрової економіки є галузь фінансів. Зміни, що відбуваються у фінансовій сфері під впливом цифровізації, характеризуються високим ступенем активності і здатністю до розвитку, що викликає нові вимоги до соціально-економічної системи в цілому і, зокрема, її установ. Ринок фінансових послуг слід вважати одним із провідних сегментів, що використовує цифрові інновації та поширює їх у фінансовий простір [1].

Діджиталізація в фінансовій сфері – це процес переходу від традиційних фінансових послуг до використання цифрових технологій для надання фінансових послуг. Цей процес є невід'ємною частиною розвитку сучасного світу і дозволяє забезпечити більш швидке, зручне та безпечне обслуговування клієнтів.

Одним з головних напрямів діджиталізації в фінансовій сфері є використання мобільних додатків та онлайн-сервісів для здійснення фінансових операцій. Завдяки цьому клієнти можуть переводити грошові кошти, оплачувати рахунки, купувати товари та послуги, контролювати свої рахунки та інше, не виходячи з дому. Наприклад, в Сполучених Штатах Америки 10% усіх продажів здійснюється завдяки онлайн-торгівлі, у Китаї ця частка становить 20%, тому ця країна вважається найбільшим ринком електронної комерції [2, с.66].

Крім того, діджиталізація дозволяє забезпечити більш ефективний контроль за фінансовими операціями та зменшити ризик шахрайства. Наприклад, банки використовують різноманітні технології для ідентифікації клієнтів, що дозволяє забезпечити високий рівень безпеки при здійсненні фінансових операцій. Однак, діджиталізація не може усунути всі ризики.

Цифровізація фінансів була стимульована інноваціями, охопленими терміном *fintech*. Простіше кажучи, *fintech* — це набір технологій, застосування яких може вплинути на фінансові послуги. Сюди входить штучний інтелект, біометричні дані та технології розподіленої книги, такі як блокчейни. *Fintech* пропонує швидші, дешевші, прозоріші та зручніші фінансові послуги. Це

відкриває перспективи розширення фінансової доступності, особливо в країнах, що розвиваються [3].

Додатково, діджиталізація дозволяє забезпечити більш ефективне управління фінансами. Наприклад, багато банків надають своїм клієнтам можливість вести облік своїх фінансів через спеціальні додатки, що дозволяє контролювати витрати та планувати бюджет. Банкінг в цифровому форматі стає стандартом для більшості клієнтів, що означає надання послуг через Інтернет за допомогою комп'ютера або смартфона. Цей підхід передбачає взаємодію з клієнтами у онлайн-середовищі, заміщуючи традиційний особистий контакт між працівниками установи та клієнтами.

Однак, дане явище також має свої ризики. З точки зору безпеки, однією з головних проблем, які викликає поточна цифрова трансформація фінансової системи, є кіберризик. Причини, що призвели до активності кібератак:

- широке використання віддаленої роботи супроводжувалося масовим розгортанням нових інструментів для співпраці та нового програмного забезпечення. Розвиток стороннього програмного забезпечення та нових методів організації праці посилює загальну вразливість фінансової системи;
- потреба в пильності ще більше посилюється через те, що кібератаки постійно розвиваються та стають дедалі активнішими. На технічному рівні це явище можна частково пояснити розповсюдженням хакерських інструментів і загальним підвищенням комп'ютерних навичок. На економічному рівні величезна фінансова винагорода, яку можна отримати від атак, призводить до різкого збільшення кількості потенційних хакерів [4].

Фінансова стабільність може постраждати через порушення роботи існуючих постачальників послуг і бізнес-моделей. Нерегульовані сектори можуть створити додаткові операційні ризики, пов'язані з кіберзлочинністю та аутсорсингом.

Завжди існує загроза крадіжки персональних даних клієнтів. Тому важливо забезпечити високий рівень безпеки при використанні цифрових фінансових послуг.

Окремим напрямком кіберзлочинності як в Україні, так і в усьому світі, який становить найбільшу загрозу, є кібератаки саме на фінансовий сектор. За даними Національного банку України, найбільш поширеними напрямками кіберзлочинів є банківська система України: фішинг, фармінг, клікфрод, вішинг тощо [5]. Ситуація ускладнюється через застарілі методи регулювання фінансового захисту. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері була схвалена Кабінетом Міністрів України у 2012 році. Вона не враховує всі можливі загрози для України, а тому не відповідає вимогам сучасності [6].

На поточному етапі розвитку Fintech важливо розглядати як відокремлену галузь, що включає профільні компанії, що активно застосовують фінансові технології та інноваційні рішення, і конкурують з традиційними фінансовими установами. Сучасні компанії та техностартапи, використовуючи фінансові

технології, значно розширюють асортимент продуктів на ринку і створюють передумови для повертання великої кількості потенційних клієнтів.

Отже, останні роки стрімко зростає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери економічного розвитку, зокрема у фінансовий сектор. Це сприяє переходу до нового етапу економічного розвитку – цифрової економіки: її основу складають галузі, які активно впроваджують цифрові технології. Одним із рушійних сил цифрової економіки є інноваційний курс у фінансовій сфері Fintech, який являє собою синтез фінансових та інформаційно-комунікаційних технологій. Серед послуг fintech можна виділити онлайн-банкінг, електронні платежі, криптовалюти, інвестиційні платформи тощо. Fintech компанії зазвичай пропонують більш швидкі, зручні та доступні фінансові послуги порівняно з іншими фінансовими установами. Проте, діджиталізація в фінансовій сфері має ряд ризиків, які необхідно враховувати фінансовим компаніям.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sirenko, N., Dubinina, M., Melnyk, O., Vodnar, O. and Luhova, O. (2023). Current Status and Regulation of the Digital Money Market in Ukraine. *Econ. Aff.*, 68(Special Issue): 955-961. DOI: 10.46852/0424-2513.2s.2023.44.
2. Цифрова трансформація економіки : мікро- та макроаспекти : колективна монографія / за заг. ред. Н.А. Мазур, д.е.н., проф.; Кам'янець-Подільськ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 440 с.
3. Digitalisation of the financial sector. *State Secretariat for International Finance SIF*. 2023. URL: <https://www.sif.admin.ch/sif/en/home/finanzmarktpolitik/digitalisation-financial-sector.html> (дата звернення: 08.03.2024).
4. Beau Denis. The digitalisation of the financial sector - new challenges, new levers. *Bank for International Settlements*. 2021. URL: <https://www.bis.org/review/r211012g.htm> (дата звернення 08.03.2024).
5. Протидія кібершахрайству у фінансовій сфері, лютий 2023 року. *Національний банк України*. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/protidiya-kibershahraystvu-u-finansoviy-sferi-lyutiy-2023-roku> (дата звернення: 08.03.2024)
6. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 15.08.2012 № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p#Text> (дата звернення: 08.03.2024).

*Сектим Т.А.,
здобувач ,першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ “Каразінський банківський інститут ” ХНУ імені В.Н.Каразіна;
науковий керівник: к.е.н., доцент., Майборода А.В.,
ННІ “Каразінський банківський інститут ” ХНУ імені В.Н.Каразіна*

КОРУПЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Корупція завдає величезної шкоди економічному розвитку та національній безпеці нашої держави. Ця проблема набула системного характеру і підриває довіру громадян до органів влади, негативно впливає на інвестиційний клімат, сприяє розвитку тіньової економіки та відпливу капіталів.

Постановка проблеми. Корупція є однією з найбільших перешкод для ефективного функціонування економіки. Вона прямо загрожує фінансовій безпеці держави, оскільки призводить до неефективного використання бюджетних коштів, зменшення надходжень до державного бюджету. Вагомий внесок у різні аспекти цього питання зроблено дослідженнями Головач В. В., Головач Т. А., Я. Ф. Жовнірчик, С. П. Тимофєєв, О. З. Гладун.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі впливу корупції на різні складові фінансової безпеки України, виявленні ключових факторів, що сприяють поширенню цього явища, а також розробці практичних рекомендацій щодо подолання корупції та зміцнення фінансової стійкості держави.

Виклад основного матеріалу. Корупція - це зловживання службовим становищем, хабарництво, здирицтво, незаконне отримання вигоди з використанням свого службового становища в державних органах, органах місцевого самоврядування, на державних і комунальних підприємствах та в інших сферах діяльності. В Україні корупція має системний характер і проявляється практично в усіх сферах суспільного життя. Низький рівень правової культури та правосвідомості службових осіб, правовий нігілізм і деформація законотворчої діяльності також сприяють поширенню корупції в Україні.

Поширенню корупції в Україні сприяє: недосконале законодавство, відсутність дієвих антикорупційних механізмів, низький рівень оплати праці в держсекторі, вплив олігархічних кланів, політична нестабільність. Це також підтверджується існуванням інституційних проблем та колізій у реалізації кримінально-правової політики боротьби з корупційними злочинами, незважаючи на наявність спеціальних антикорупційних органів (САП, НАБУ, НАЗК та ін.).[2] Корупція спричиняє нераціональне використання бюджетних коштів, включно в оборонному секторі, підриваючи обороноздатність країни. Розкрадання ресурсів призводить до нестачі озброєння, боєприпасів,

погіршення забезпечення армії. Зменшення податкових надходжень через ухилення від сплати податків, наявність тіньової економіки стримує доходи державного бюджету, негативно впливаючи на фінансову безпеку держави.

У боротьбі з корупцією Україна може скористатися позитивним досвідом інших держав, які домоглися помітних успіхів у цій сфері. Наприклад: Забезпечення прозорості державних фінансів. Автори наголошують на необхідності прийняття законів «Про закони» і «Про нормативно-правові акти» для встановлення єдиних вимог до законотворчості та унеможливлення корупційних ризиків у законодавстві.[1]

Наша країна вже вживає кроки для боротьби з корупцією, включаючи створення антикорупційних органів, прийняття антикорупційного законодавства та підвищення прозорості у державних закупівлях. Проте, це лише перший крок у довгому шляху до повного подолання цієї проблеми. Щоб забезпечити фінансову безпеку нашої країни, нам потрібно продовжувати зміцнювати інституційні механізми боротьби з корупцією, забезпечувати незалежність судової системи та підвищувати рівень етичних стандартів у державних органах. Тільки таким чином ми зможемо забезпечити стабільний економічний розвиток та добробут для всіх громадян України.

Крім зміцнення інституційних механізмів боротьби з корупцією, існують ще кілька шляхів, які можуть сприяти подоланню цієї проблеми:

- 1) забезпечення широкого розуміння наслідків корупції та підвищення етичних стандартів серед громадян. Освіченість і свідомість є важливими факторами у формуванні громадської думки та ставлення до корупції.
- 2) створення умов для активної участі громадян у моніторингу діяльності державних установ та обранців. Громадськість може виступати як контрольний механізм, який сприяє виявленню та припиненню корупційних практик.
- 3) взаємодія з міжнародними партнерами та участь в антикорупційних ініціативах може забезпечити доступ до додаткових ресурсів, технічної експертизи та підтримки в боротьбі з корупцією.
- 4) запровадження жорстких та ефективних санкцій проти осіб, які винні у корупційних діях, може стати суттєвим стимулом для відмови від корупційних практик.
- 5) використання сучасних технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, може допомогти виявляти та запобігати корупційним схемам, забезпечуючи більшу прозорість та ефективність управління фінансами та ресурсами. Ці шляхи спільно можуть сприяти створенню більш прозорого, справедливого та стабільного суспільства, в якому корупція не матиме місця.

Висновки. Корупція завдає величезної шкоди фінансовій безпеці держави. Вона призводить до нецільового та неефективного використання бюджетних коштів, зокрема у сферах оборони та безпеки, підриваючи обороноздатність країни. Також корупція зменшує податкові надходження

через ухилення від сплати податків і тіньову економіку. Це обмежує доходи бюджету, необхідні для фінансування важливих державних програм та заходів.

Наслідками корупції є економічні збитки, девальвація владних інституцій, гальмування реформ, зниження інвестиційної привабливості й економічного розвитку, зубожіння населення. Антикорупційні засоби, такі як повідомлення про відкриття валютних рахунків, не є ефективними через відсутність належного контролю за їх виконанням. Подолання корупції повинно стати пріоритетом для відновлення довіри громадян і зміцнення національної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головач В. В., Головач Т. А. "Законотворча діяльність і корупція в Україні". *Реферативний огляд статті Економіка. Фінанси. Право.* - 2022. - № 2. - С. 35. [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2022_2_9
2. Я. Ф. Жовнірчик, С. П. Тимофєєв Корупція як одна з перешкод у формуванні професійної культури публічних службовців. *Публічне управління та регіональний розвиток.* - 2022. - № 16. - С. 466-496. [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/purr_2022_16_11
3. О. З. Гладун Повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента як засіб запобігання корупції *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України.* - 2022. - № 1. - С. 12-20. [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2022_1_4

*Червоточенко А.С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.е.н., доцент Петриківа О.С.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;*

ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ДЛЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Банківський сектор, як особлива складова фінансової системи, функціонує в економічних умовах будь якої країни, чи то розвиненої, чи то тієї, яка розвивається. До єдиних та активних учасників банківської діяльності відносяться банківські установи, які незалежно від своєї форми власності та галузевого спрямування, формують єдину банківську систему – кровоносну систему держави, від динамічності та стійкості якої залежить економіка країни загалом. Тож, динамічна банківська діяльність безпосередньо залежить від діяльності кожного окремого банку, які ведуть свою господарську діяльність в умовах постійної невизначеності, викликанної факторами внутрішнього та зовнішнього середовища.

Питання забезпечення сталого розвитку банківської системи, а тим самим і кожного банку в розрізі забезпечення банківської діяльності, особливого значення набуває в періоди економічної та політичної нестабільності, невизначеності та глобальних пертурбвань. Це те, з чим банки вимушені стикатися кожного дня, здійснюючи свої поточні операції та виконуючи взяті на себе зобов'язання, але в критичних умовах тиск посилюється. Сучасний досвід України, а саме функціонування банківських установ в умовах абсолютної невизначеності, а найголовніше війни, показав, наскільки критично важливим є питання забезпечення стабільних та стійких умов розвитку для банківської діяльності, як складової збереження державної цілісності.

Банківські установи, в процесі своєї діяльності та виконання взятих зобов'язань, постійно стикаються з ризиками, які формуються під впливом подій і безпосередньо відображаються на їх діяльності, тим самим формуючи можливі сценарії розвитку. В своїй історичній ретроспективі сучасні банки стикалися з різноманітними викликами, до прикладу, кризами, які мають тенденцію до циклічності (в тому числі світова фінансова криза 2008-2009 років), технологічним розвитком, швидко змінюваними інноваціями та конфліктами, викликаними релігійними, або політичними діями. Все це, безпосередньо позначилося на діяльності банків та формуванні ними прогнозованих сценаріїв дій, в разі виникнення подібних ситуацій. Але до такого фактору, дію якого було важко уявити в цивілізованому світі ХХІ сторіччя – війна, банківські установи, як і інші складові економіки країни виявилися неготовими. Сучасна повномасштабна війна, яка розгортається на теренах України, привнесла нові ризики та виклики, з якими

банківським установам, які функціонують на території України, довелося боротися та пристосовуватися, для того, щоб продовжувати вести свою діяльність.

В наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, присвячено багато уваги дослідженню загроз та ризиків стабільному веденню банківської діяльності. Проте, жоден із них, не розглядав дане питання, в ретроспективі повномасштабної війни, тож банки, які функціонували на території суверенної держави України, станом на 24 лютого 2022 року стикнулися з новими викликами та загрозами. І найбільшим загрозам піддалися системно важливі банківські установи, до переліку яких відноситься і АТ КБ «ПриватБанк» – найбільший системо утворюючий банк України.

З першого дня початку повномасштабного вторгнення, діяльність АТ КБ «ПриватБанк» супроводжувалася та продовжує супроводжуватися шаленими викликами, які безпосередньо відображаються на його діяльності. Незважаючи на всі ризики, банківська діяльність банківської установи не припинялася на жодний день від початку воєнного часу. Незважаючи на наявність відділень на прифронтових територіях, та територіях близьких до ведення активних бойових дій, АТ КБ «ПриватБанк» намагався, наскільки це було можливим, відповідно до умов, виконувати взяті на себе зобов'язання та виконувати першочергові найнеобхідніші операції. Одні із найпершочерговіших трансформаційних дій, які були запроваджені керівництвом банку, безпосередньо стосувалися операційної діяльності банку, а особливо змінам в процес управління персоналом, як ключової та найважливішої складової, рушійної сили змін. Загалом же, за допомогою розробленої та імплементованої програми переміщення та подальшого працевлаштування співробітників на внутрішні відкриті вакансії, було проведено релокацію більше ніж 400 співробітників. Співробітники, які були вимушені звільнитися з різних причин під час війни, отримали від банківської установи фінансову допомогу в розмірі шести заробітних плат. А перша психологічна підтримка, яка на волонтерських засадах надавалася співробітниками банку своїм колегам, в загальному результаті допомогла більше, як 3 тисячам працівників порадами та консультаціями у важкі моменти [1].

Всі дії, сформовані та імплементовані під дією внутрішніх та зовнішніх загроз викликаних воєнним станом, в загальному результаті дозволили досягнути стабільного та динамічного стану розвитку АТ КБ «ПриватБанк», незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію в країні. Так, за результатами діяльності 2023 року, АТ КБ «ПриватБанк» вдалося не тільки збільшити обсяг чистого прибутку, порівняно з 2022 роком, але й отримати найбільші обсяги, в порівнянні з періодом 2020-2021 років. Досягнення даних результатів було логічним наслідком спрямованої уваги та фокусу керівництва банку на вибудовування нової культури підприємництва, яка безпосередньо позначається абсолютно на всі ланки діяльності установи, починаючи від операційної та управлінської складових, закінчуючи організаційної та фінансової.

В період дії військового стану, АТ КБ «ПриватБанк» став фінансовою опорою для бізнесу та видав найбільший обсяг кредитів за програмою «5-7-9%» та за програмою державних портфельних гарантій. За даними Міністерства Фінансів України, з виданих 113 млрд. грн. за програмою «5-7-9%» у АТ КБ «ПриватБанк» – 38,3 млрд. грн. (більше половини підписаних договорів було саме з АТ КБ «ПриватБанк» –27 634) [2]. В свою чергу, розроблена та імплементована політика управління установою в період невизначеності та загроз, дозволила отримувати прибутки, які в кінцевому результаті призвели до можливості накопичення ресурсів та повернення у 2023 році 155 млрд. грн., які держава проінвестувала після націоналізації АТ КБ «ПриватБанк» [3].

Найбільший виклик для банку і він же перспектива подальшого розвитку, над якою вже ведуться активні роботи – це створенням окремої програми адаптації працівників, які повертатимуться після мобілізації на свої робочі місця. Вона охоплюватиме і спеціальні бізнес-продукти, і основні засади співпраці з клієнтами-військовими [1].

Отже, таким чином можна зробити висновок, що банківська діяльність це невід'ємна складова динамічного та успішного розвитку будь якої держави. В процесі свого функціонування вона стикається з великою кількістю викликів та ризиків, які позначаються на її стані через стабільність та динамічність банківських установ, які є її частиною. Особливого значення в даному питанні набувають системно важливі банки, такі, як АТ КБ «ПриватБанк», від діяльності яких залежить і розвиток банківської системи держави і стабільність економіки країни загалом. Незважаючи на всі виклики та ризики, які виникли в умовах військового стану та постійних загроз, АТ КБ «ПриватБанк» і надалі залишається лідером на ринку вітчизняних банківських послуг з чітко окресленим планом перспективного розвитку після перемоги України, але який вже зараз поступово імплементується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Forbes. Від людей до людей. Як ПриватБанк підтримує свою команду та дбає про українців [Електронний ресурс]. URL : <https://forbes.ua/company/vid-lyudey-do-lyudey-yak-privatbank-pidtrimue-svoyu-komandu-ta-dbae-pro-ukraintsiv-24042023-13090> (дата звернення: 18.03.2024).
2. Офіційний сайт Forbes. ПриватБанк: Як війна змінила свідомість українського бізнесу [Електронний ресурс]. URL : <https://forbes.ua/money/privatbank-yak-viy-na-zminila-svidomist-ukrainskogo-biznesu-11072023-14594> (дата звернення: 19.03.2024).
3. Офіційний сайт LB.ua. ПриватБанк нарешті повернув державі 155 млрд грн, - голова правління [Електронний ресурс]. URL : https://lb.ua/economics/2023/12/22/590335_privatbank_nareshti_povernuv_derzhavi.html (дата звернення: 19.03.2024).

Чіклікчі М.О.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеського національного економічного університету;
науковий керівник: Коваленко В.В., д.е.н., професор
Одеського національного економічного університету

НЕОБАНКИ ЯК НОВА МОДЕЛЬ ВЕДЕННЯ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Сьогодні цифровізація вже не просто тренд, а один із чинників економічного зростання та розвитку країн світу. Наразі більше половини світової економіки ґрунтується на цифрових технологіях або перебуває під їх впливом. Інформаційні технології пронизують у більшу частину сфер життєдіяльності людини, а фінансова система та банківський сектор зокрема, не є виключенням. Цифровізація не тільки відчутно змінила продукти, послуги та маркетинг традиційних банків, а й вплинула на становлення нової бізнес-моделі банківського бізнесу – цифрових банків або необанків.

Необанк – це фінтех-компанія, яка надає банківські послуги в цифровому форматі без традиційної мережі відділень банку. Він надає свої послуги виключно в Інтернеті, тому його також називають інтернет-банком, віртуальним банком і цифровим банком. Це абсолютно новий банк, створений на новій технологічній платформі, з інфраструктурою, яка відрізняється від традиційних банків більш високою якістю обслуговування та підтримкою клієнтів [1, с.46-47]. Крім того, такі банки пропонують мінімальні комісії за обслуговування, але водночас вищі процентні ставки по депозитах та більш вигідні умови кредитування. Зазвичай необанки більш орієнтовані на роздрібний сегмент клієнтів.

Перевагою віртуальних банків є мінімізація витрат, завдяки чому підвищується швидкість обслуговування, застосовуються низькі тарифи, використовується персональний підхід до клієнтів. Проте, серед недоліків виділяють значні витрати на розробку та впровадження надійного захисту від кібершахраїв та вірусних програм, а також недовіру частини населення до віртуальних банків через брак фінансової грамотності.

У багатьох наукових джерелах зазначається, що віртуальні банки мають початок з 2017 року, коли термін «необанк» вперше став відомим для опису фінансових постачальників на базі fintech, які надали виклик традиційним банкам, але насправді історія переходу банківського сервісу у віртуальний простір почалася достатньо давно.

Одним з перших необанків вважається британський First Direct, який запустив телефонний банкінг у 1989 р. Банк першим застосував концепцію роботи без відділень, цілодобово обслуговуючи клієнтів за допомогою кол-центру [2].

За світовими тенденціями, усього за три останні роки глобальна клієнтська база необанків зросла з 2 мільйонів до 15 мільйонів, а кількість необанків відповідно з 70 до більш ніж 250. Відповідно до статистичних даних, світовий ринок необанків зростає із середньорічними темпами понад 47 % і, та як очікується, до 2028 року досягне 722,60 млрд. дол США [3].

Видавництво «FinTech Magazine» визначає ТОП 10 необанків світу, а саме: Nubank, SoFi, Chime, Revolut, N26, Monzo, Varo Bank, Starling Bank, Atom Bank, Upgrade [4]

Сучасні зарубіжні та вітчизняні науковці наголошують на існуванні декількох видів необанків. У доповіді компанії IBM «Designing a Sustainable Digital Bank» [5, с. 2] визначається чотири основні моделі цифрового банкінгу, характеристика яких представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Бізнес-моделі цифрових банків та їхня характеристика

Модель	Характеристика	Мета	Приклад
Модель А, бренд цифрового банку	створення цифрового бренду від традиційного банку, який пропонує цифрові банківські послуги, використовуючи вже сформовану банківську інфраструктуру.	не втратити наявних клієнтів та залучити клієнтів-міленіалів.	FRANK від OCBC у Сінгапурі та LKXA CaixaBank в Іспанії; Банк «Власний рахунок» від АТ «Банк Восток»
Модель В, канал цифрового банку.	передбачає більшу цифрову інтеграцію банку зі споживачами шляхом створення мобільних додатків.	поліпшити користувацький досвід цифрового клієнта.	Simple and Moven у США; АТ «Приватбанк»
Модель С, цифровий філіал банку.	передбачає створення окремої фінансової установи з більш гнучким і модульним бек-ендом для досягнення кращого клієнтського досвіду під егідою традиційного банку.	створити наскрізну бізнес-модель, яка об'єднує два підходи: цифровий користувацький досвід та нові бізнес процеси з надання фінансових послуг.	Hello Bank від BNP Paribas; Монобанк від АТ «Універсалбанк»
Модель D, повністю цифровий банк	повноцінні банки, які будують свої основні ціннісні пропозиції навколо цифрових технологій.	створити повністю цифровий досвід отримання фінансових послуг клієнтом.	Fidor Bank у Німеччині та Tangerine з Канади.

Джерело: складено авторкою на основі [5,6]

Попит на цифрові банки та бажання клієнтів отримувати банківські послуги онлайн призвели до стрімкого зростання кількості необанків у світі. Європа є одним із найрозвиненіших ринків цифрового банкінгу. За період 2015-2022 рр. кількість необанків в Європі зростала в середньому на 14 % щороку (рис. 1).

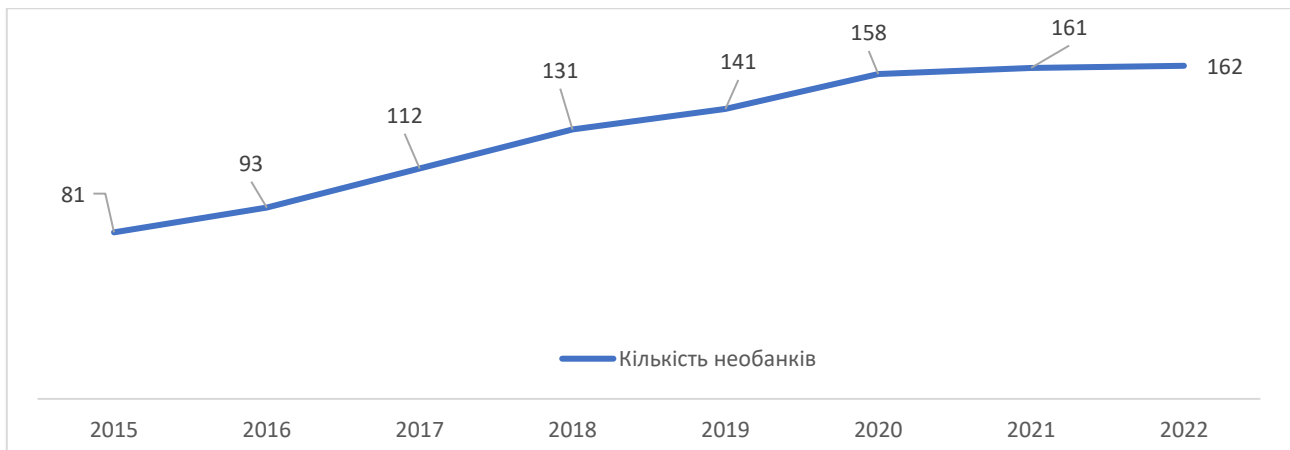

Рис.1 Динаміка кількості необанків у Європі 2015-2022 рр.

Джерело: [7]

Наразі в Україні наявно 7 необанків: Monobank, Sportbank, Todobank, O.Bank, Neobank, Izibank, Банк Власний Рахунок. Їхньою спільною рисою, крім гнучкої сучасної цифрової інфраструктури є те, що вони не є самостійними банківськими установами, а працюють на ліцензії традиційного банку-партнера.

Отже, необанки є логічним етапом трансформації банківського бізнесу в умовах цифровізації, які не тільки сприяють зниженню витрат та збільшенню лояльності клієнтів, а значно підвищують фінансову інклюзію серед населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Винник Т., Пастущин О. Переваги та вигоди мобільного банкінгу. Соціально-економічні аспекти розвитку економіки : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених, 27-28 квітня 2017 року. Тернопіль : ТНТУ, 2017. С. 46–47.
2. Інтернет-видання «Юридична газета». Необанки: закордонна історія та українська перспектива URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/neobanki-zakordonna-istoriya-ta-ukrayinska-perspektiva.html>.
3. Neobanking: Stats, Future & Top Software Solutions in 2023. SDK.finance. URL : <https://sdk.finance/best-neobank-solutions/>.
4. Top 10 neobanks in the world. FinTech Magazine.2023. URL : <https://fintechmagazine.com/banking/top-10-neobanks-in-the-world>.
5. Designing a sustainable digital bank. White Paper Executive Summary/ URL : <https://www.ibm.com/downloads/cas/XGJGOJWA>
6. Семенов А. Ю., Пахненко О. М., Шалда А. А. Необанки в Україні: особливості, тренди та перешкоди розвитку. Modern Economics. 2023. № 39(2023). С. 131-137. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-20](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-20).
7. Інтернет-медіа «Fintech Insider». Кількість користувачів необанків у світі сягнула одного мільярда. URL: <https://fintechinsider.com.ua/kilkist-korystuvachiv-neobankiv-u-sviti-syagnula-odnogo-milyarda/>

*Ягольник Ю. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.е.н, доцент Петрикiва О. С.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

РОЛЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ

Банківський сектор виконує найважливіші функції в економіці держави. Так, в Україні станом на II квартал 2023 року частка активів п'яти найбільших банків склала 56,9%. Незважаючи на продовження воєнних дій та російських атак на об'єкти критичної інфраструктури України, показники результатів діяльності банківських установ у 2023 році все ж таки почали поступово покращуватися [1].

Банківська система, як життєво важлива частина кожної економіки, надає низку цінних фінансових послуг. До них належать:

1. Роздрібні банківські послуги: також відомі як споживчі банківські послуги, які пропонують такі послуги, як ощадні рахунки, особисті позики, іпотека, а також дебетові та кредитні картки. Наприклад, у III кварталі 2023 року зросли обсяги чистих іпотечних кредитів – на 18.7% або на 2.4 млрд грн, завдяки видачі позик на 2.9 млрд грн за програмою “eОселя” [2].
2. Комерційні банківські послуги: послуги включають бізнес-кредити, управління активами та казначейські послуги, якими зазвичай користуються підприємства та корпорації. Найбільше збільшилися у 2023 році обсяги гривневих бізнес кредитів у Приватбанку та в українських приватних банках. Кредитування триває переважно в межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”: загальний обсяг позик, наданих за програмою, зріс на 10% за квартал. Як у програмі так і загалом найбільше зросли обсяги кредитів підприємствам торгівлі та сільського господарства. Кредити в програмі формують понад 40% працюючого валового портфеля гривневих кредитів бізнесу [2].
3. Інвестиційні банківські послуги: основні послуги включають консультації щодо злиття та поглинання, продаж активів, корпоративну реструктуризацію та проведення первинних публічних пропозицій.

Роль банків виходить за рамки повсякденних операцій. Вони беруть активну участь у формуванні фінансового сектору та впливають на економічний ландшафт. Розглянемо власника малого бізнесу, який має багатообіцяючу бізнес-ідею, але не має необхідного фінансування, щоб розпочати роботу. Банки можуть

заповнити цю прогалину, надавши необхідний фонд у вигляді позики, що дозволить власнику бізнесу реалізувати свій потенціал.

Підсумовуючи, банківська система є фундаментальною складовою будь-якої економіки. Розуміння того, як це працює, має важливе значення для охоплення того, як функціонує наша економіка в її основі.

Банки також відіграють вирішальну роль у підтримці стабільності фінансової системи країни. Завдяки розумному управлінню депозитами та наданню позик вони можуть запобігти надмірним спекуляціям і підтримувати фінансову стабільність. Враховуючи ці внески, давайте глибше зануримося в економічне значення банківської справи:

1. Формування капіталу: банки спрямовують кошти від домашніх господарств до підприємств, сприяючи формуванню капіталу. Вони також стимулюють інвестиції, забезпечуючи безпечне місце для заощаджень і пропонуючи повернення вкладів.
2. Грошово-кредитна політика: банки відіграють ключову роль у реалізації монетарної політики країни. Шляхом коригування процентних ставок і резервних вимог вони впливають на пропозицію грошей, контролюючи інфляцію та стабілізуючи економіку. В умовах послаблення інфляційного тиску у 2023 році НБУ розпочав цикл зниження облікової ставки. У липні – жовтні 2023 р. облікова ставка знижувалася трічі, сумарно на 9 в. п. – до 16% річних, а за депозитними сертифікатами “овернайт” – двічі, на 4 в. п. до того ж рівня. Водночас вищі ставки за тримісячними депозитними сертифікатами НБУ та підвищені резервні вимоги за поточними коштами і надалі мотивували банки залучати строкові депозити населення. Тож зниження ставок за вкладками слідом за обліковою ставкою було повільним. Відповідно до показника UIRD вартість 12-місячних гривневих депозитів фізичних осіб знизилася на 0.7 в. п. – до 14.5% річних. Зменшення вартості коштів суб’єктів господарювання було суттєвішим – на 1.7 в. п. – до 12.4% річних [2].
3. Розвиток економічних секторів: надаючи кредити таким секторам, як сільське господарство, виробництво та послуги, вони стимулюють виробництво та економічну діяльність.
4. Фінансові послуги: банки надають широкий спектр фінансових послуг, які змащують колеса економіки. До них належать грошові перекази, страхування та фінансові інструменти, такі як взаємні фонди та пенсійні продукти.

По суті, банківська справа значною мірою впливає на економічну діяльність. Розмірковуючи над цим, стає зрозуміло, що банки є наріжним каменем будь-якої економіки, необхідним для підтримки стабільності, сприяння зростанню та підвищення добробуту.

З роками банківська система перетворилася на ключову частину ширшої фінансової системи. Банки надають основні послуги, починаючи від захисту грошей вкладників і закінчуючи наданням кредитів окремим особам, компаніям і урядам, а також зручним переказом грошей. Фактор критичної ролі, яку відіграють банки у сприянні інвестиціям: вони виступають посередниками між вкладниками і споживачами капіталу. Ця функція посилює важливість банків, оскільки вони сприяють потоку коштів і відіграють вирішальну роль у підвищенні ефективності використання ресурсів.

У здійсненні монетарної політики роль банків є незамінною. Вони служать провідником політики центрального банку, спрямованої на контроль пропозиції грошей, отже, маючи значний вплив на інфляцію та процентні ставки. Банки також відіграють важливу роль в управлінні ризиками. За допомогою таких методів, як диверсифікація та хеджування, банки допомагають керувати різними фінансовими ризиками, сприяючи стабільності фінансової системи.

За попередніми результатами оцінка стійкості банків за 2023 рік оптимістична: помірна потреба в капіталі може виникнути лише у кількох установ. На 2024 рік заплановано запровадження нової структури капіталу та врахування ринкового ризику під час оцінки достатності капіталу. Наявного запасу капіталу більшості банків буде достатньо для комфортного виконання перелічених вимог та в подальшому позитивного впливу на економіку України[2].

Вплив банків пронизує всі сектори економіки, роблячи їх невід’ємними суб’єктами економіки. Ось деякі причини, чому банки справді є економічними лідерами:

- економічна стабільність: керуючи статками вкладників, створюючи кредити та керуючи ризиками, банки сприяють загальній економічній стабільності;
- створення робочих місць: оскільки банки сприяють інвестиціям і зростанню, вони опосередковано сприяють створенню робочих місць, зменшуючи безробіття;
- фіскальна стійкість: банки купують державні цінні папери, по суті, надаючи позики уряду, відіграючи вирішальну роль у задоволенні потреб уряду у фінансуванні, тим самим сприяючи фіскальній стабільності.

Таким чином, визнання складного зв’язку між банківською діяльністю та економікою в цілому має вирішальне значення для повного розуміння впливу кожного сектора на інший. Банки, як ключові гравці, керують економічним наративом через свою діяльність і політику, формуючи та змінюючи контури економічного ландшафту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Огляд банківського сектору. Серпень 2023. Національний банк України. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-08.pdf?v=4
2. Огляд банківського сектору. Листопад 2023. Національний банк України. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-11.pdf

РОЗДІЛ 3.

ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Bourogaa Fathia,
*higher education student, first (bachelor's) level of higher education
 Education and Research Institute "Karazin Business School"
 of V.N. Karazin Kharkiv National University;
 Scientific advisor: Iershova N.
 Doctor of Economic Sciences, Professor
 Education and Research Institute "Karazin Business School"
 of V.N. Karazin Kharkiv National University.*

THE PRACTICE OF INTERNATIONAL BEHAVIOR OF FIRMS THROUGH ACTIVITIES

The desire of companies to enter foreign markets, taking on new risks (i.e., internationalization), is influenced by a glimpse of improved productivity, in particular, a relentless desire for growth and the achievement of excellent results [1]. Thus, efficiency is always relevant from the standpoint of international expansion and its consequences. By the way, this is one of the most studied research problems in international business and management [2]. Scientists note that internationalization offers numerous advantages that can lead to increased business efficiency. Such advantages can improve a company's productivity by helping it exploit resources developed in its home country, resolving international differences in production, and acquiring strategic assets to maintain a competitive advantage [3-7].

We have conducted some research in Tunisia. We obtained results that several factors also contributed to the trend of firms' internationalization. Respondents noted that such a factor is the Internet or other sources of technological communication, such as digital platforms.

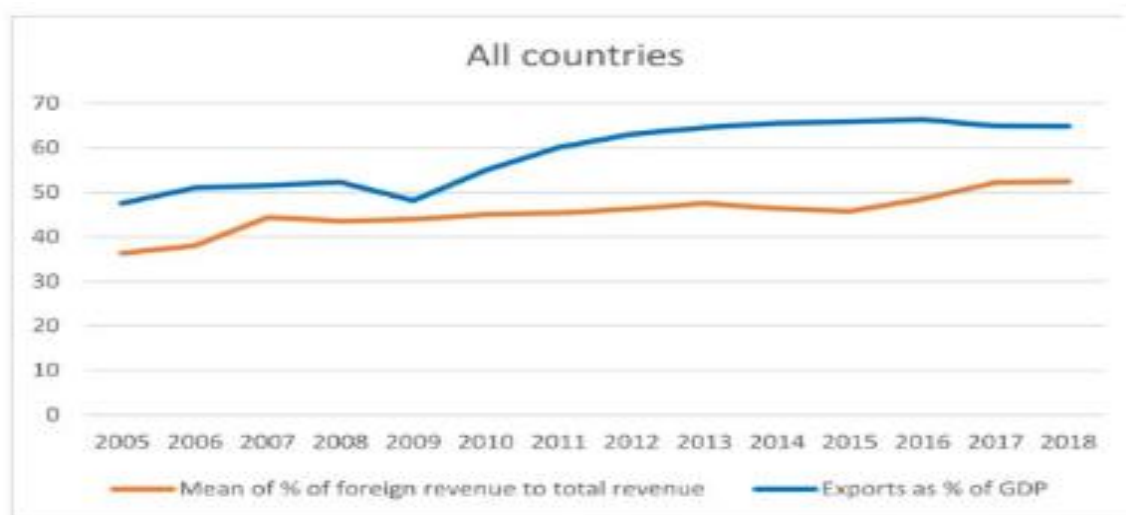

Figure 1. Mean of % of foreign revenue to total revenue and mean of exports as % of GDP. Source: World Bank.

The company managers we surveyed confirmed that these factors have changed the way their companies do business. At the same time, for medium-sized companies in Tunisia, companies were looking for ways to expand their activities and benefit from economies of scale in search of competitive advantages. Let's pay attention to statistical data (Figure 1).

Summarizing the practice of activity of companies, we can single out the types of management mechanisms for the internationalization. Conceptual approaches to choosing the direction of internationalization should include taking into account the factors of the local market and the choice of management practices.

With the goal of achieving the goal of finding out how internationalization affects the efficiency of a company, we recommend the following questions for managers.

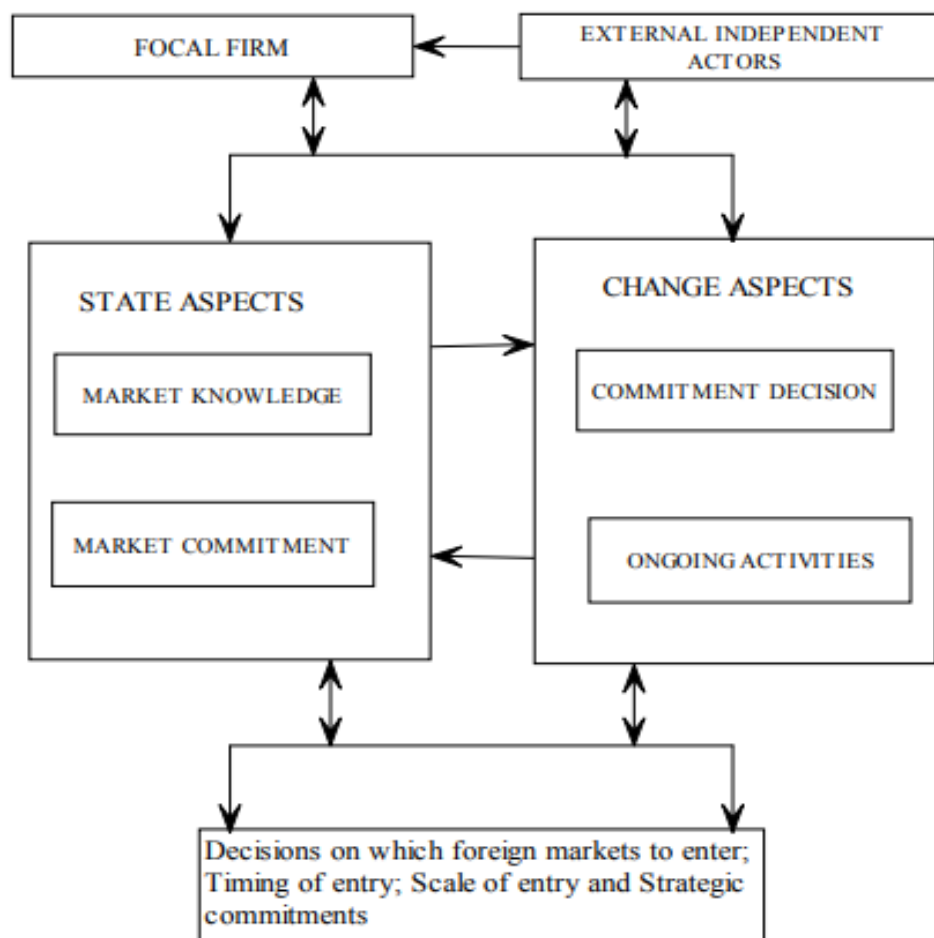

Figure 2. The Applied Model of Internationalization

Source: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:118412/FULLTEXT01.pdf>

Question 1: To what extent do innovations in activities lead to the internationalization of a company?

Question 2: Does internationalization of a firm mean more innovation for the firm?

Question 3: Does the way a firm enters a market leads to a different type of innovation?

Question 4: Lead the way where innovation prevails: product or process?

Question 5: Determine the types of innovations for the internationalization of a company: radical or gradual?

We think that the practice of international behavior of firms through activity In most cases this involves organizational change. There are key elements and their consistent implementation is the first step towards organizational change. Another important aspect is logistical problems. Companies in Tunisia are facing the same problems: companies have encountered difficulties in coordinating with suppliers, and in other words, transporting raw materials and finished products. Much difficult with the employers, this is the result of a clear insanity between the employer's business plan and the company's business plan. Other issues: advanced coordination and logistics. And itself: the relationship between the company and its employees is important. The result of these difficulties is an increase in the productivity of food, and therefore, an increase in wealth. Therefore, profitability may be under threat.

The practical implementation of international activities involves resolving legal issues. This includes legislation, conditions for international expansion, and others. To effectively resolve a variety of legal issues, it is necessary to use a relevant and effective approach to solving the assigned tasks: the volume of market expansion, the volume of raw materials, the volume of finished products.

REFERENCES

1. Abdi, M., Aulakh, P. (2018). Internationalization and performance: Degree, duration, and scale of operations. *Journal of International Business Studies*, 49(7), 832-857.
2. Fernanda Kalil, Moema Pereira, Leandro da Silva Companies' performance on the internationalization process. *Revista Pensamento Contemporâneo em Administração*, 2020, vol. 14, núm. 1, pp. 34-55,
3. Iershova N. Yu., Lynnyk O. I Entrepreneurship opportunities and economic growth in the conditions of globalization <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/3b87cc60-db7a-42b1-8aaf-4572ba1da22a/content>
4. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. <http://surl.li/rtdeI>*
5. Agwu, M. E., Onwuegbuzie, H. N. Effects of international marketing environments on entrepreneurship development. *J Innov Entrep*, 2018. №7, 12-18.
6. Iershova, N., Kryvytska, O., Kharchuk, Yu. Accounting and Analytical Information Formation by Business Entities under Conditions of Sustainable

Development Concept Realization. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*. 2021, №2 (37), 86—94. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229931>.

7. Portna, O., Iershova, N., Tereshchenko, D. Chaika, T. (2020), Analytical provision for managing innovation activities within the company considering the interests of stakeholders, *Acta Innovations*, 34, pp. 25-39. 10.32933/ActaInnovations.34.3.

Chen Chuanyan,
higher education student, second (master's) level of higher education
ERI "Karazin Banking Institute" of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Semenchenko T.O.,
PhD in Education, Associate Professor
ERI "Karazin Banking Institute" of V.N. Karazin Kharkiv National University

COMPETITIVE ADVANTAGE OF ENTERPRISE: BYD AUTOMOBILE COMPANY'S SWOT-ANALYSIS

BYD was founded in 1995 and is headquartered in Shenzhen, China. BYD is a high-tech private enterprise with three major industrial clusters: IT, automotive, and new energy. The company mainly engages in the business of rechargeable batteries, mobile phone components and assembly, as well as the automotive business including traditional fuel vehicles and new energy vehicles. At the same time, it actively expands related businesses in the field of new energy products by leveraging its technological advantages. The company is one of the world's leading manufacturers of rechargeable batteries and one of the most competitive suppliers of mobile phone components and assembly business.

In 2022, BYD sold a total of 1868542 cars, a year-on-year increase of 155.93%. In 2023, a total of 3024417 cars were sold, a year-on-year increase of 61.86%.

BYD Automobile Company has done a great job in combining product development with customer demands. According to statistical data, BYD's agents in first tier, new first tier, second tier, third tier, and fourth tier cities in China account for 14%, 24%, 19%, 19%, and 24% respectively.

Project	2022		2021	
	Value (in thousands of yuan)	Growth Rate (%)	Value (in thousands of yuan)	Growth Rate (%)
Sales Revenue	424000000	96.30	216000000	37.58
Realize Profits	21079729.	366.57	4518003	-34.36
Operating Profit	21541819	365.07	4631992	-34.63
Income From Investment	-791903	-1286.05	-57134	79.06
Non-operating Profit	-462090	-305.38	-113989	43.90

Image 1. BYD's financial results over a period from 2021 to 2022

Source: [2]

From the perspective of changes in operating revenue and costs, BYD's net operating revenue in 2022 has increased significantly compared to 2021, with an increase of 96.3%. The main business cost in 2022 also increased significantly compared to 2021, with an increase of 87.23%.

BYD's brand positioning is to create value and surpass dreams. BYD is committed to providing customers with high-quality and high-performance electric vehicles, as well as leading charging and battery technologies. BYD's slogan is "Make the world cleaner, make driving more convenient".

BYD has a certain advantageous position in terms of technical strength, customer base, and market share. The main shortcomings are reflected in insufficient brand awareness, strong dependence on the domestic market, and incomplete automotive industry chain. With the development of the electric vehicle market and the policy support from the Chinese government for electric vehicles, this has also brought many opportunities to BYD. Market competition is more incentivized, changes in government policies, and fluctuations in raw material prices are all threats to BYD.

BYD Automotive Company's SWOT Analysis is detailed below:

Strengths:

1. Technical strength: BYD has its own research on automotive motors, power batteries, control systems, and other technologies, without relying on external technical support, and can independently design, research, and produce electric vehicles.

2. Customer base: BYD has a large customer base in both Chinese and foreign markets.

3. High market share: BYD's sales in China are increasing significantly every year, and it is now the top selling car brand in China, as well as the best-selling car brand in the Chinese market.

Weaknesses:

1. Insufficient brand awareness: although BYD has become the best-selling brand in the Chinese automotive market, its brand awareness and reputation are still insufficient, and it is necessary to increase brand marketing efforts to improve.

2. Relying on the domestic market: BYD's sales are mainly focused on Chinese cars, and the development of foreign markets is insufficient. If the Chinese car consumption market starts to shrink, it will pose a threat to BYD's development.

3. The industrial chain is not complete enough: although BYD has independent technologies in fields such as batteries and automobiles, the upstream and downstream connections of the entire industrial chain are not close enough, which also limits the production efficiency and market competitiveness of the enterprise.

Opportunities:

1. Development of the electric vehicle market: Energy conservation and environmental protection are being advocated worldwide, and the demand for electric vehicles is increasing. BYD will have more opportunities to seize these opportunities and expand its market share.

2. Government policy support: the Chinese government has always encouraged the research and development of electric vehicles, and BYD can achieve development by actively responding to government policies and improving its technological level.

3. International market development: the Chinese automotive market has experienced rapid development over the past decade and will gradually show a shrinking market. BYD can achieve better sales and profits by developing foreign markets, especially in developing countries.

Threats:

1. Intensified competition: the number of competitors for electric vehicles has been increasing, including mainstream gasoline car brands such as Mercedes Benz, BMW, Audi, Volkswagen, Toyota, etc., which are also beginning to invest in the production of electric vehicles, which may put pressure on BYD's market share.

2. Policy risk: the new policies introduced by the government may affect BYD's business. For example, in some large cities in China, the government restricts the number of car purchases to alleviate traffic pressure, which may have an impact on sales. In some countries, restrictions on sales of certain types of vehicle models may also have an impact.

3. Raw material price fluctuations: BYD's electric vehicles require a large amount of raw materials such as batteries and rare earths. If these raw material prices fluctuate, it will directly affect the company's costs and ultimately lead to a decrease in profits.

4. Insufficient human resources: BYD's sales continue to grow significantly, and the company requires a large number of management and technical talents. If sufficient management and technical talents cannot be recruited and cultivated in a timely manner, it will directly lead to a shortage of human resources in the company.

With increasing global attention to environmental protection and sustainable development, the new energy vehicle market is showing explosive growth. BYD has strong technological strength and brand influence in the field of new energy vehicles, and is expected to occupy a larger market share in the future.

REFERENCES

1. China Association of Automobile Manufacturers. Analysis of Sales of Chinese Automobile Brands. URL: <http://en.caam.org.cn>
2. BYD 2022 Financial Report Analysis. *Data Insight*. October 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/371465951_Financial_Report_Analysis_of_BYD_Corporation

Chen Zhaojian,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N.Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Semenchenko T.O.,
PhD in Education, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University

MANAGING INTELLECTUAL RESOURCES OF AN ENTERPRISE AND THE WAYS TO INCREASE THEIR EFFECTIVENESS

As a leading e-commerce and technology company in China and globally, Alibaba faces multi-dimensional competitive pressures and challenges in its industry, including strong challenges from Chinese competitors, market competition from international e-commerce giants, the impact of emerging businesses, fierce competition in the field of fintech, pressures from technological advances and innovations, changes in the regulatory environment, and changes in consumer behaviours.

The intellectual resources of an enterprise is a kind of composite resources covering talents, knowledge, information, innovation results and related support systems, which is one of the key elements for enterprises to obtain competitive advantages in the era of knowledge economy, and plays a decisive role in the long-term development and value creation of the enterprise.

Alibaba has cleverly used various intellectual resources to enhance its core competitiveness in different dimensions and realised its transformation from a single e-commerce platform to a leading global digital economy. After 25 years of unremitting struggle, Alibaba, had a total of 219,260 employees global at the end of 2023, had six global headquarters and their 15 offices globally are located in eight locations in Asia Pacific, six in Europe and the Middle East, and one in the United States [1]. Alibaba provides global services including, but not limited to: e-commerce-based, covering digital payment and financial services, enterprise-grade cloud computing services and solutions, the Cainiao network is responsible for building the supply chain of the intelligent logistics backbone network, and the analysis and processing capabilities based on big data and artificial intelligence. These intellectual resources not only serve as a foundation to support the development of its business, but also the key elements to shape its future strategic landscape [2].

In this paper, Alibaba will be analysed using SWOT analysis to understand its strengths, weaknesses, opportunities and threats.

Strengths:

1. **Market Dominance:** Alibaba remains one of the world's largest e-commerce platforms, with a strong presence in China and expanding global influence.

2. **Diversified Business Model:** the company has a diverse portfolio including B2B (Alibaba.com), C2C (Taobao), B2C (Tmall), cloud computing (AliCloud), digital media and entertainment, and fintech (Ant Group).

3. **Advanced Technology:** their investments in AI, big data, and cloud computing have given them an edge in logistics, supply chain management, and providing innovative services to merchants and customers.

4. **Financial Strength:** Alibaba continues to demonstrate strong financial performance with robust revenue growth, reflecting its ability to monetize various business segments effectively.

5. **Synergy with Partners:** strategic partnerships and acquisitions have helped the company to expand into new markets and industries.

Weaknesses:

1. **Regulatory Environment:** Alibaba faces significant regulatory challenges in China, which could impact its operations, growth strategies, and profitability.

2. **Dependence on Chinese Market:** although it is expanding internationally, a substantial portion of its revenue still comes from China, making it vulnerable to economic fluctuations or changes in consumer behavior within the country.

3. **Competition:** intense competition both domestically from rivals such as JD.com and Pinduoduo and internationally from Amazon and other regional players.

4. **Reputation Management:** maintaining a positive brand image can be challenging due to issues related to counterfeit goods, intellectual property concerns, and privacy matters.

5. **Talent Retention:** with the rapid development of technology and increasing demand for skilled workers, Alibaba must continuously invest in attracting and retaining top talent.

Opportunities:

1. **Global Expansion:** there is considerable potential for Alibaba to grow further in Southeast Asia, Europe, and the US through strategic investments and partnerships.

2. **New Technologies:** continued investment in emerging technologies like blockchain, IoT, and AI can lead to innovative products and services that enhance user experience and streamline operations.

3. **Rural Markets:** expanding reach into untapped rural areas in China and other developing countries offers a huge customer base.

4. **Digital Payments & Fintech:** leveraging Ant Group's capabilities to deepen penetration in digital finance and payments globally.

5. **Cross-border E-commerce:** as international trade policies evolve, there are opportunities to facilitate more cross-border transactions for small and medium-sized enterprises.

Threats:

1. Economic Instability: changes in global and Chinese economies, trade tensions, and currency fluctuations can all impact Alibaba's business.
2. Escalating Trade Wars: geopolitical conflicts and trade restrictions could hinder Alibaba's overseas expansion and international market access.
3. Increasing Regulations: stricter regulations around data privacy, cybersecurity, and antitrust may pose risks to Alibaba's current business practices.
4. Consumer Behavior Shifts: shifting preferences towards sustainable consumption, social commerce, and live-streaming sales may require Alibaba to adapt quickly.
5. Technological Disruption: emerging technologies could disrupt the market landscape, and competitors may leverage these innovations to challenge Alibaba's position.

In early 2024, Alibaba's strategy to manage intellectual resources and boost business efficiency spanned multiple facets: tech innovation, economic adaptability, human capital development, and reputation management:

1. Tech Innovation: Alibaba Cloud provided advanced cloud services for data management and AI-driven automation, complemented by DingTalk for collaboration and productivity. The DAMO Academy focused on R&D in frontier tech (AI, IoT, blockchain, quantum computing) to revolutionize processes and increase operational effectiveness.
2. Economic Optimization: it optimized supply chains with smart logistics and facilitated global trade through its e-commerce platforms, ensuring IP protection and market-responsive scalability.
3. Adaptability & Partnerships: Alibaba adapted to regulatory changes, economic shifts, and consumer trends while expanding its knowledge base via strategic partnerships and acquisitions.
4. Human Capital: the company invested heavily in talent acquisition, training, and retention, promoting diversity to foster a dynamic workforce capable of driving innovation and efficiency.
5. Reputation Building: through Corporation Social Responsibility initiatives, Alibaba bolstered its positive image, attracting top talent and maintaining stakeholder trust, thereby protecting its intellectual capital.

REFERENCES

1. Alibaba Investor Relations. Earnings and Finance. Financial Reports. Alibaba Group-Annual Report FY2023 ebook version. URL.: <https://static.alibabagroup.com/reports/fy2023/ar/ebook/en/168/index.html>
2. Alibaba Investor Relations. Earnings and Finance. Financial Reports. Alibaba Group-Annual Report FY2023 ebook version. URL.: <https://static.alibabagroup.com/reports/fy2023/ar/ebook/en/15/index.html>

Ding Lei,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Shevchenko Viktoriia
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University

THE ROLE OF BRAND AMBASSADORS IN BRAND MANAGEMENT

Nowadays, due to technological advances, the number and variety of products are constantly increasing, so that the supply is often greater than the demand. As a result, the role of branding is becoming increasingly important in customer decision-making [1]. A brand is a set of factors that identifies and differentiates a company, its products and services and creates logical and emotional associations of the product in the minds of customers and sellers. Building strong brands is a marketing priority for most organizations as creating a huge advantage has led researchers and activists to pay a lot of attention to brand management of goods and services. Creating brand equity, brand management seeks to make customers loyal. Brand equity is influenced by brand awareness and image. The use of brand ambassadors also plays a role in advertising and marketing ideas and enhancing the status of a brand, given the undeniable role of opinion leaders in enhancing brand equity. Brands often partner with people famous in sports, music, movies and television in a quest to influence brand image [2].

Brand ambassadors play a crucial role in brand management. They are not just the face of the brand, but also the embodiment of the brand's image and values. Through their close association with the brand and authentic endorsement, brand ambassadors build trust and credibility in the minds of consumers. They expand brand awareness through multiple channels such as social media, events and traditional media, enabling more consumers to understand and be exposed to the brand. At the same time, the influence of brand ambassadors' boosts sales, as consumers are more likely to trust recommendations from people they love or respect. Additionally, brand ambassadors can provide valuable feedback and insights that help brands understand consumer needs and market trends, as well as provide support during crisis management. By building long-term relationships with brands, brand ambassadors not only continue to enhance the brand's reach, but also increase brand loyalty and recognition, which in turn drives continued business growth [3]. Next, we will introduce SOYMILK, a brand of the Dali Foods Group from China and analyze the important role of brand ambassadors through the success of SOYMILK in China [4].

China's National Health and Planning Commission in the release of the "Dietary Guidelines for Chinese Residents 2016" suggests that each person should consume 25

to 35 grams of dry beans or an equivalent amount of soy products per day, as long as 1/10 of which is in the form of soy milk intake, then the total into a year of consumption of soy milk amounted to 9 million tons of soy milk market will be more than 100 billion. At that time, China's soy milk industry was still in the early stages, China lacked a national leading brand. With the upgrading of national consumption level, the main "health" concept products are highly favored by consumers. As a representative category of plant protein beverages, soy milk meets the consumer trend of "green, natural and healthy", and its ultra-high protein content, lactose-free category attributes, becoming the only industry that can compete with cow's milk, and soy milk is lactose-free, which is a better choice for supplemental protein for Chinese people with a high percentage of lactose intolerance. In 2017, there were 3 billion sales of soy milk on the mainland, and the growth in operating premium reached 71%. This also proves that soymilk has a very good development prospect in the mainland market.

Dali Food Group launched the brand of SOYMILK in April 2017, and as soon as the product was launched, the brand conveniently invited film and television star Sun Li to endorse the product. As a famous actress, Sun Li has been advocating healthy life in public, and SOYMILK and Sun Li are very compatible in terms of health concepts [5]. After Sun Li became the spokesperson, SOYMILK also carried out a series of public welfare activities together with Sun Li, launching the Campus Breakfast Care Program in many colleges and universities in Beijing, Zhengzhou and Guangzhou, carrying out offline promotional activities in schools for students' nutritional knowledge of breakfast, explanation of nutritional knowledge of soybean milk as well as delivery of SOYMILK to call on students to eat a nutritious breakfast and drink nutritious soybean milk, thus arousing students' attention to a healthy breakfast. Celebrity pluses public welfare activities quickly enhance the influence of the SOYMILK brand "national nutritional soybean milk" is also known to more and more people. After launching in a period of 8 months the brand has already realized a revenue of 1 billion yuan, and SOYMILK's sales increase in 2018 reached 72% [6]. The advertisements of SOYMILK endorsed by actor Sun Li are deeply popular, and the tagline of "National Nutritional Good Soymilk" has left a deep impression on consumers in general.

According to the "2020 Plant Protein Drinks Innovation Trends" released by Tmall, in 2020, the growth rate of the plant protein drinks market is as high as 800%, and the number of people who buy them has risen by 900%, contributing 15.5% to the growth of the beverage market, ranking third, and becoming the high-speed growth engine of the beverage market. At the same time, according to Jingdong "2022 Organic Category Consumption Trend White Paper", in the food category, the attention of organic products is 2.8 times that of other health directions, ranking steadily in the first place, and the annual growth rate of Jingdong's organic food consumption is more than two times that of Jingdong's food. The number of Jingdong's new organic food products in 2021 has increased dramatically, with an increase of more than 59% year-on-year. With such a large market demand, SOYMILK, as the leading brand in national sales of

soy milk, has continued to rise in market share, and has reached a market share of 23% in 2021, ranking first in the industry.

From the point of view of the road to fame of "SOYMILK", it was born in response to the situation and the need, based on the peak of the industry, to promote the industry to move forward, and to encourage consumers to consume through the marketing of brand ambassadors. It is a good case for brand owners to learn from.

REFERENCES

1. Kotler, P. T., Bowen, J. T., Baloglu, S. & Makens, J. 2016. Marketing for Hospitality and Tourism, Pearson Education.
2. Al-Shuaibi, A. S. I., Shamsudin, F. M. & Aziz, N. A. 2016. Developing Brand Ambassadors: The Role of Brand-centred HRM. International Review of Management and Marketing, 6.
3. Sadrabadi A N, Saraji M K, MonshiZadeh M. Evaluating the role of brand ambassadors in social media[J]. Journal of Marketing Management and Consumer Behavior, 2018, 2(3): 54-70.
4. Dali Foods Group: Available at: https://www.daligroup.com/Pr_index_gci_14.html
5. Dali Foods Group: Available at: https://www.daligroup.com/Ne_d_gci_21_id_45.html
6. Dali Foods Group: Available at: https://www.daligroup.com/Ne_d_gci_21_id_69.html

*Dvornyk K.V.,
Student of the Department of Management,
Business and Professional Communications
ERI "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University*

*Cherniavska I.S.,
Senior lecturer, Department of Management,
Business and Professional Communication
ERI "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University*

RISK MANAGEMENT UNDER CLIMATE CHANGES AND ENVIRONMENTAL THREATS: STAFF DEVELOPMENT

Enterprises and organizations face risk management challenges daily, which continually evolve against the backdrop of societal, technological, and environmental changes. In an increasingly interconnected world, local, national, and global crises can have unforeseen consequences that are difficult to prepare for. According to the World Meteorological Organization, the period from 2014 to 2024 has been the warmest in recorded history. The intensification of unpredictable weather conditions threatens food production, while rising sea levels increases the risk of natural disasters. To raise the awareness of the need for a systematic approach to managing emergencies and natural disasters, the UN General Assembly established the International Day for Disaster Risk Reduction, observed annually on October 13th. Extraordinary natural events can no longer be viewed as ordinary occurrences. The risks associated with these phenomena depend on our level of preparedness. In January 2021, the Civil Contingencies Secretariat of the UK Cabinet Office commissioned an external review of the National Security Risk Assessment (NSRA) methodology by the UK's National Academy of Engineering and Technology [4]. NSRA identifies and assesses the most significant risks facing the country and informs plans to mitigate these risks. Drawing on the Academy's research, the adoption of resilience thinking in risk management helps enhance preparedness for the future. One such example, "Regional frameworks applied to Guatemala," explored the potential interaction between hazardous natural phenomena, such as earthquakes and landslides, on a regional scale in Guatemala [3]. Guatemala's wide range of natural hazards and anthropogenic processes makes it a suitable country for studying hazard interactions. The interdisciplinary, multimethod approach outlined can be applied in various geographical settings to create comprehensive, systematic, and well-founded analyses of potential hazards. In 2022, Chapter Zero Ukraine & Caucasus commenced its operations within the Climate Governance Initiative (CGI), implemented in collaboration with the World Economic Forum (WEF) and supported by the EBRD.

"Addressing climate challenges during the war in Ukraine and regional instability in Armenia and Georgia may seem like a daunting task, but the alternative is even worse," stated Karyna Litvak, Chair of CGI [2].

Chapter Zero serves as a crucial resource, offering board members the opportunity to gain essential competencies for prioritizing climate transition within corporate strategy, culture, and decision-making processes. This platform facilitates interaction not only among board members of different companies but also with experts in key areas like strategic planning, risk management, auditing, rewards, and reporting. Engaging in strategic initiatives through Chapter Zero Ukraine & Caucasus enables Ukrainian and regional companies to tackle challenges related to war and international business integration. Additionally, it's worth highlighting that training and developing talent for effective management of risks associated with climate change and environmental threats are vital aspects of modern business and industry. (tab. 1.1).

Table 1.1

1.	Risk and Vulnerability Analysis	Employees should be trained to identify potential risks and vulnerabilities that may arise due to climate changes and environmental threats.
2.	Utilization of Risk Management Tools	Personnel should be capable of utilizing risk management tools and methods to assess, reduce, and manage risks associated with climate changes and environmental issues.
3.	Understanding Climate Changes and Environmental Threats	Employees should have a deep understanding and awareness of changes occurring in the climate and their impact on ecosystems and business processes.
4.	Development of Adaptation Strategies	Workers should be trained to develop adaptation and mitigation strategies that will help them adequately respond to climate change and environmental threats.
5.	Creating a Culture of Resilience and Innovation	Employees should be incentivized to innovate and actively participate in the development of new approaches and technologies for adapting to climate change and environmental challenges.
6.	Communication and Collaboration	Effective risk management relies on communication and collaboration skills with other departments and stakeholders.

*Formed by the author**

Roland Busa, Operational Advisor for ESG & CSRD, asserts that personalized and engaging learning is the key to effective education in the realm of climate change. This ensures that content resonates with your audience and proves impactful. Simple language and diverse formats make complex topics more accessible, fostering better understanding and engagement. The goal is to make sustainability education relevant, understandable, and effective for all stakeholders. Using relevant examples, case studies, and scenarios to illustrate climate change challenges and solutions for businesses is essential. Clear and simple language, free of jargon, is crucial, with technical terms and acronyms explained as needed. Content should be engaging and diverse, employing various formats and media like videos, quizzes, games, or

simulations. The climate crisis, with its most significant impact being global warming, has become a key factor for sustainable development. Resilience is the ability to anticipate, assess, prevent, mitigate, and respond to risks, threats, disasters, and civil emergencies. Providing access to educational programs, seminars, trainings, and courses within companies aimed at understanding climate changes, environmental issues and methods of management, as well as encouraging participation in professional practices, internships, and projects related to risk management and adaptation to climate changes and environmental threats, will contribute to the creation of professionals who are ready to manage risks associated with climate changes and environmental threats and promote sustainable societal development. The training program should be in line with the overarching business objectives and sustainability strategy while reflecting the organization's values, vision and mission. This alignment helps convey the significance of training and advantages to the staff, encouraging their engagement and practical knowledge application. Additionally, integrating the training with performance indicators and evaluation mechanisms such as KPIs, feedback, or incentives is crucial.

REFERENCES

1. Nechyporenko O. (2020). Risk management of global climate change in the agro-industrial complex of Ukraine.
2. Chapter Zero Ukraine & Caucasus. URL: <https://chapterzero-uacau.org/>
3. Del C. Gill, Bruce D. Malamud, Edy Manolo Barillas, and Lech Gra Noriega (2020). Construction of regional multi-hazard interaction frameworks, with an application to Guatemala [Electronic resource]. URL: <https://nhess.copernicus.org/articles/20/149/2020/>
4. Royal Academy of Engineering (2023). Building resilience: lessons from the Academy's review of the National Security Risk Assessment methodology [Electronic resource]. URL: <https://nepc.raeng.org.uk/media/g31bttwt/raeng-building-resilience.pdf>

*Gao Haonan,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Morozova N.L.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

ESTABLISHMENT OF THE COMPANY'S SYSTEM FOR PERSONNEL MANAGEMENT

The establishment of a company's personnel management system is the foundation and guarantee for enterprise development. A complete personnel management system can improve the work efficiency of employees and promote the stable development of the enterprise. This article will elaborate on the importance and specific content of the personnel management system.[1]

A. The importance of personnel management system

1. Improve work efficiency: By establishing a personnel management system, the responsibilities, rights and obligations of employees are clarified so that employees can follow rules at work and improve work efficiency.

2. Standardize enterprise management: The personnel management system helps to standardize the internal management of the enterprise, ensure the orderly operation of the enterprise, and lay the foundation for the long-term development of the enterprise.

3. Stimulate employees' potential: A scientific personnel management system can stimulate employees' work enthusiasm, unleash their potential, and create more value for the enterprise.

4. Guarantee the stability of the enterprise: The personnel management system helps to build harmonious labor relations, reduce employee turnover rate, and ensure the stable development of the enterprise.

5. Improve corporate image: A sound personnel management system will help improve the company's internal management level and improve the company's competitiveness and image in the industry.[2]

B. Specific contents of personnel management system

1. Organizational structure design: clarify the responsibilities, authorities and cooperative relationships of each department of the enterprise, optimize the organizational structure, and improve management efficiency.

2. Human resources planning: According to the enterprise development strategy, rationally plan human resources to ensure that talent needs are met.

3. Recruitment and selection: Establish a scientific recruitment and selection mechanism to ensure that the company recruits suitable talents.

4. Training and development: Develop employee training plans to improve the overall quality of employees and promote their career development.

5. Performance management: Establish a performance appraisal system to stimulate employee enthusiasm and improve work efficiency.

6. Salary and welfare management: Develop reasonable salary and welfare policies to protect employees' rights and interests and improve employee satisfaction.

7. Labor relations management: Establish and improve labor relations coordination mechanisms to ensure the harmony and stability of enterprise labor relations.

8. Corporate culture construction: Cultivate the company's core values and enhance employees' sense of belonging and identity.[3]

Conclusions: the establishment of a company's personnel management system is an important guarantee for enterprise development. Enterprises should fully understand the importance of personnel management systems, follow relevant principles, and constantly improve and optimize personnel management systems to improve employee work efficiency and promote stable development of enterprises.

REFERENCES

1. Armstrong, M. (2016). *Armstrong's handbook of strategic human resource management*. Kogan Page Publishers.
2. Sultanova, V.A., Chechina, S.O. 2016. Human Capital as a Key Factor of Economic Growth in Crisis. *European Research Studies Journal*, 19(2), 35-43.
3. Viswesvaran, C., & Ones, D.S. (2017). Job performance: Assessment issues in personnel selection. *The Blackwell Handbook of Personnel Selection*, 128-130.

Hu Chang,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Denchyk I.S.,
senior teacher of the Department of Management,
Business and Professional Communications
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

DEVELOPMENT HISTORY OF ENTERPRISE BUDGET MANAGEMENT

Enterprise budget management, a crucial tool in management science, has evolved significantly over time. Initially emerging in the early 20th century alongside the industrial revolution, enterprises began exploring new management methods due to expanding scales and increased management complexities. Initially focused on financial budget preparation and execution, enterprise budget management has evolved towards comprehensive budget management, integrating budget and strategic management. This shift allows comprehensive budgets to guide strategic decisions and daily operations, enhancing overall enterprise performance [1].

Evolution to Comprehensive Budget Management

As enterprises grew, so did the complexity of their operations. This led to a shift towards comprehensive budget management, aligning budgets with market dynamics, customer needs, and employee welfare. A comprehensive budget enables better resource planning, organizational optimization, and increased production efficiency, all contributing to enhanced enterprise performance [1].

Case Study: Dongfeng Motor Group

During a crisis period, Dongfeng Motor Group used budget management as a critical tool to navigate market competition, declining profits, and management chaos. By implementing a comprehensive budget, they successfully guided company activities, resulting in notable improvements in company management and overall effectiveness [2].

Continuous Improvement and Innovation

The history of enterprise budget management reflects continuous refinement and innovation. As market demands change, enterprises must adapt their budget management systems to remain competitive. Drawing from experiences like Dongfeng Motor Group's case, enterprises can implement similar strategies to optimize resource utilization, streamline operations, and promote sustainable growth [4].

Budget Management in Modern Context

In today's highly competitive market, effective budget management is essential. It serves not only as a financial control mechanism but also as a strategic tool. Through

precise budget planning, enterprises can control costs, improve efficiency, and maximize profits. Budget management also aids in risk mitigation and informed decision-making, crucial in uncertain market conditions [6].

Integration with Strategic Planning

Combining budget management with strategic planning is key to enterprise success. This alignment enables enterprises to formulate future-focused budget plans that respond to market trends and demands. By integrating budget management with long-term goals, enterprises can navigate challenges and lay a solid foundation for sustained growth [3].

Importance of Continuous Improvement

Enterprise budget management is a vital aspect of overall enterprise management. By continuously enhancing the budget management system, enterprises can adapt to market changes and ensure sustained competitiveness. This requires attention to internal management, performance evaluation, and alignment with market trends [5].

Conclusion

In conclusion, enterprise budget management has a rich history of evolution, from basic financial budgeting to comprehensive strategic planning. Drawing from experiences like Dongfeng Motor Group's case, enterprises can learn valuable lessons in optimizing budget management for enhanced performance. As markets evolve, enterprises must continuously refine their budget management systems to remain competitive and achieve long-term sustainability.

REFERENCES

1. Zhang, A. (2022). Research on financial difficulties warning of small and medium-sized enterprises in Shandong under the perspective of COVID-19. *Modern Business*, (22), 53-56.
2. Cheng, J. (2022). How to do a good job in crisis public relations management in the era of we-media. *Public Relations World*, (09), 14-15.
3. Li, Q. (2022). Corporate financial strategy management in the post-financial crisis. *Accounting for Township Enterprises in China*, (04), 61-63.
4. Charlene. (2021). How to realize institutional entrepreneurship under the major crisis? [Doctoral dissertation, Nanjing University]. Advisor: Zhang Wenhong.
5. Huang, W. (2023). Signs of a corporate crisis. *Chinese and Foreign Corporate Culture*, (06), 9-12.

Hua An,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Malafieiev T.R.,
PhD in Public Administration, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University

ENHANCING CORPORATE COMPETITIVENESS: A CASE STUDY OF THE AFFILIATED HOSPITAL OF QINGDAO UNIVERSITY

In the dynamic and rapidly evolving landscape of business, corporate competitiveness has emerged as a crucial factor for organizations not only to survive but to thrive. This paper sets out to delve into the concept of corporate competitiveness, explore methods for its enhancement, and examine the specific case of the Affiliated Hospital of Qingdao University. Through this analysis, valuable insights will be uncovered, providing guidance for businesses navigating the complexities of today's competitive markets.

Corporate competitiveness stands as a cornerstone for organizational success, extending beyond mere market positioning to encompass sustainable development and growth. This study focuses on the Affiliated Hospital of Qingdao University, a notable entity excelling in medical services, research, and education. By scrutinizing its management model and operational strategies, we aim to unravel the hospital's achievements and potential challenges in enhancing its competitiveness.

Strategic management plays a pivotal role in the hospital's success story. The hospital's leadership has demonstrated foresight by crafting long-term plans that align with its needs, enabling quick responses to market shifts. Additionally, human resource management emerges as another critical aspect, with the hospital's emphasis on talent cultivation and recruitment attracting top-tier medical professionals and management elites. This influx of talent has bolstered the hospital's performance in the competitive medical service market. Moreover, in the realm of marketing management, the hospital's focus on brand building and innovative marketing techniques has enhanced its reputation and patient loyalty, leading to economic benefits.

Despite notable strides in competitiveness, the Affiliated Hospital of Qingdao University faces looming challenges. The continuous advancement of medical technology and evolving patient needs necessitates substantial investments in equipment and technology, potentially straining financial resources and operational efficiency. Furthermore, in a fiercely competitive market, maintaining high employee morale and a sense of belonging presents an ongoing challenge. To address these

hurdles, the hospital must continually refine its management model and operational strategies to sustain its competitiveness.

In summary, this paper seeks to explore corporate competitiveness and its enhancement methods through the lens of the Affiliated Hospital of Qingdao University. By analyzing its practices in strategic management, human resource management, and marketing management, this study aims to illuminate pathways for enterprises seeking to enhance their competitiveness. These insights not only shed light on modern operational management and strategic decision-making but also offer valuable lessons for similar organizations.

Before delving into the specifics of the hospital's competitiveness and improvement methods, a comprehensive review of relevant theories and practices provides a sturdy theoretical foundation. Corporate competitiveness, a multifaceted concept, has long been a focal point in management research. Scholars worldwide have conducted extensive research, yielding diverse theoretical perspectives and practical experiences.

From a strategic management perspective, corporate competitiveness is viewed as an enterprise's ability to consistently secure a competitive advantage in the market. This stems from optimal resource allocation, adaptation to the external environment, and strategic decision-making. Effective strategies, such as cost leadership to reduce production costs or differentiation strategies to create unique products, are key to enhancing competitiveness.

Human resource management emerges as a cornerstone in competitiveness. Talent forms the core of enterprise competition, necessitating a robust human resource management system. Recruiting and retaining top talents, enhancing their skills through diverse training systems, and designing incentive mechanisms are vital for competitiveness.

In marketing management, the impact on competitiveness is profound. Effective marketing activities are essential for companies to establish brand image and reputation, requiring a deep understanding of market demand and consumer behavior. Tailored marketing strategies, product innovation, and diversified sales channels all contribute to enhanced competitiveness.

Furthermore, project management plays a pivotal role in competitiveness, especially as enterprises expand. Effective project management optimizes workflows, controls costs and risks, and ensures timely completion with quality, improving operational efficiency and competitive advantage.

In conclusion, enhancing corporate competitiveness is a multifaceted endeavor, requiring comprehensive improvements across various dimensions. Strategic management, human resource management, marketing management, and project management are pivotal pathways. Future research could explore the interplay between these areas and their specific roles in enhancing competitiveness, offering targeted guidance for enterprises.

REFERENCES

1. David, F. R., & David, F. R. (2020). *Strategic Management: Concepts and Cases*. Pearson.
2. Bratton, J., & Gold, J. (2017). *Human Resource Management: Theory and Practice*. Palgrave Macmillan.
3. Kotler, P., & Keller, K. L. (2015). *Marketing Management*. Pearson.

Kardash Maria,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Morozova N.L.,
PhD in Economics, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University

PERSONNEL MANAGEMENT IN THE STRUCTURE OF MODERN MANAGEMENT

Personnel management holds a pivotal role in organizational success, encompassing recruitment, training, compensation, and employee relations. In the evolving landscape of modern management, personnel management faces new challenges and opportunities, integrating with strategic and organizational goals to drive company performance. This thesis explores the multi-faceted nature of modern personnel management, focusing on talent acquisition, training and development, fair remuneration, humane management environments, and employee relations.

Modern Personnel Management. Modern personnel management is intricately linked to an organization's strategic and organizational management. It is no longer a stand-alone function but a collaborative effort with other departments to develop human resource strategies aligned with the company's goals. The emphasis is on two-way communication, encouraging employee participation in decision-making, innovation, and teamwork to enhance motivation and creativity.

Talent Acquisition and Development. In the modern management structure, personnel management emphasizes the strategic selection and introduction of talent. Talent is recognized as the most valuable resource, necessitating innovative recruitment methods such as campus recruitment, social media outreach, and headhunting. Moreover, internal talent development through training and promotion programs ensures a pipeline of skilled leaders for the organization's future.

Fair Remuneration and Incentive Mechanisms. A fair and transparent remuneration system is crucial in modern personnel management. Salaries are designed based on factors like job position, performance, and market conditions to ensure equity and motivation. Incentive mechanisms such as performance bonuses and equity incentives further enhance motivation and efficiency, aligning employee efforts with organizational goals.

Humane Management Environment. Modern personnel management acknowledges individual differences and human needs, focusing on employees' job satisfaction and quality of life. Providing a supportive work environment, understanding employee

needs through regular communication, and offering humanistic care contribute to employee loyalty and productivity.

Employee Relations. Effective employee relations form the foundation of organizational success. Modern personnel management emphasizes communication and problem-solving to address employee needs and enhance job satisfaction. Team-building activities and welfare projects further strengthen employee cohesion and belonging.

Challenges to Modern Personnel Management. Modern personnel management encounters diverse challenges in the dynamic business environment:

A) Technology Application and Digital Transformation: The integration of Human Resource Information Systems (HRIS) and Artificial Intelligence (AI) requires personnel professionals to develop digital skills while ensuring data security and privacy.

B) Organizational Change and Remote Working: Flexible work arrangements necessitate the development of policies for remote work, addressing communication and supervision challenges in virtual environments.

C) Talent Management and Diversity: HR departments must prioritize diversity and inclusion in recruitment, performance management, and employee development, promoting multiculturalism and equal opportunities.

D) Changes in Employee Needs and Expectations: The younger workforce has higher expectations for work environments and employment relationships, demanding attractive benefits and working conditions.

E) Economic Globalization and Market Competition: Global competition for talent requires HR departments to source talent globally, adapting to changes in the labor market and formulating effective talent strategies.

REFERENCES

1. Smith, J. D., & Davis, R. L. (2021). Modern Personnel Management: Integrating Talent Strategies for Organizational Success. *Journal of Organizational Development*, 25(3), 87-102.
2. Brown, A. R., & Lee, M. H. (2020). Enhancing Employee Motivation through Fair Remuneration: Insights from Modern Personnel Management. *Journal of Human Resource Management*, 18(2), 45-60.
3. Garcia, L. C., & Martinez, E. (2019). Navigating Challenges in Modern Personnel Management: Strategies for Success. *Journal of Organizational Leadership*, 12(1), 33-48.

Ke Hui,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific adviser: Shevchenko Viktoriia
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University

THE IMPORTANCE OF BRAND STORYTELLING IN BRAND MANAGEMENT

This article explores the critical role of brand stories in brand management. Brand storytelling is not only a carrier to convey the core value of the brand, but also an important tool for consumers to deeply understand and remember the brand [1], thus helping to enhance the brand's popularity and loyalty. The article first defines brand story, then analyzes the importance of brand story in brand management, and finally discusses how to effectively use brand story to increase the value of the brand. Brand story is an indispensable part of brand management. It can profoundly affect consumers' perception and emotions of the brand, thereby shaping the brand image and enhancing brand value.

In the current fierce market competition, the success of an enterprise is closely related to the effectiveness of brand management. As consumers pay more and more attention to product quality and service, companies are beginning to use brand stories as a unique marketing strategy. As a communication medium for the brand's core content, brand stories closely follow the brand's spiritual and conceptual goals, and arouse the resonance of consumers through vivid, interesting and touching forms of expression.

Brand stories have three characteristics: uniqueness, emotion and communication. First, every brand's story is unique and reflects the brand's personality and values. Second, brand stories often contain strong emotional elements, which help tug at consumers' heartstrings and create an emotional connection. Finally, brand stories are easy to spread through various channels and methods, thereby expanding brand influence.

The role of brand storytelling in brand management:

1. Brand building

Brand story is one of the core elements of branding. It helps consumers understand the brand's uniqueness and value proposition by telling the brand's origin, development process and future vision. This deep understanding helps build a unique and positive brand image in the minds of consumers.

2. Consumer decision-making process

Brand story plays a crucial role in consumers' purchasing decision-making process. An attractive brand story can increase consumers' awareness and favorability of the brand, thereby influencing their purchase intention. By establishing an emotional connection with a brand's story, consumers are more likely to choose the brand's products or services.

3. Long-term brand loyalty

Brand stories also have an important impact on building and maintaining long-term brand loyalty. Over time, brand stories can help consumers develop deep emotional bonds with brands that cannot be replaced by short-term marketing campaigns. Therefore, excellent brand stories can promote consumers' continued purchases and word-of-mouth communication, and provide impetus for the brand's continued success [3].

Apple's brand story begins in 1976, when Jobs and Wozniak founded Apple in a garage [2]. This origin story showcases the dreams and determination of two young people, as well as their passion for technology and pursuit of excellence. Apple's brand story is not just an entrepreneurial story, but also a relentless pursuit of innovation, design and user experience. Apple has successfully built a brand image of innovation and excellence. Behind the Apple brand story lies the unremitting pursuit of technology and aesthetics. This persistence gives Apple its unique brand charm and also deeply attracts and retains the hearts of consumers around the world.

Under the leadership of Steve Jobs, Apple has continuously launched disruptive products, such as iPod, iPhone, iPad, etc. [3] These products have changed people's lifestyles and redefined the standards of technology products. Apple's brand story not only revolves around products, but also includes the concepts of innovation, design and user experience. By telling the stories behind its products, Apple successfully creates emotional connections with consumers, inspiring curiosity and loyalty.

The importance of brand story in brand management cannot be ignored. A compelling brand story can help the brand create a unique image, influence consumer decision-making, and build long-term brand loyalty. Therefore, brand managers should pay attention to the development and dissemination of brand stories [4], and use unique and emotional stories to establish deep connections with consumers to achieve long-term success of the brand.

REFERENCES

1. Gu Yiyang. (2018). Master's degree thesis on the influencing factors of consumers' negative electronic word-of-mouth communication intentions, Zhejiang Science and Technology University). - Available at: https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=0Q9DRdE4I9cFRdjk3FN8vQ3NAucn6K3KbwVAKPBPxbwDRjUxo6IqBG2zNgH3CK3CK3sveTdsMuFHliqxwRET2AVEGVXsuFIru5YKp_LDO2JqWUyyQ4ESX14BCR6nd83G4qF0VFy7xhjQCRBQhdiPHnWiw==uniplatform=NZKPTlanguage=CHS

2. Zhang Hongyan. (2016). Master's degree thesis on Apple's brand research from the perspective of consumerism, Heilongjiang University). - Available at:
https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=0Q9DRdE4I9egZiyhb-i3zB4unG_Fd1VKg5DBphLmbKyzz5EbxdbcT9Dxeov_pjsRRRMk2eUCwKwC0Jgd_66w5kfFDAXhnApj_YXZVxmtTkEKApGFc5G6PBfONi92oSk0MEOe6bXziJq06__Un3ZCmQ==uniplatform=NZKPTlanguage=CHS
3. Li Quan. (2013). Master's degree thesis on Apple's brand communication research, Southwest University of Political Science and Law). - Available at:
https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=0Q9DRdE4I9f5yziI6Sj8dO0qsN3BVyn5NyEPlrOnB8nVFD34jWzwJHSJZzhUxgCN80laQRB3z_qi2JEt3GZm0c1Dd2T2wjCCu38GBPuvF3sjlE6yAu9LQzOStIn2mvzonvDI5wrjC7SeKchYTCcA==uniplatform=NZKPTlanguage=CHS
4. Jia Yanrui. (2017). PhD thesis on the impact of brand stories on consumer attitudes, Xiamen University). - Available at:
<https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=0Q9DRdE4I9cIL3WIRfcGv30nsBy9-8YYHzYIOUWWhWFOAKG8D5e4XD6Lr6GS1qLa-jmGPyscbPwsLxc7HaMobxjtIRhw3xqllpgcsOq3hSvCOBLRyf2KzpIkKGBZUhXGMEFhq5Y-L-9JPRgQ16lDg ==uniplatform=NZKPTlanguage=CHS>

*Kotova V.O.,
higher education student, first (bachelor's) level of higher education,
Karazin Banking Institute of V. N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Kotkovskiy V.R.,
Professor of the Department of Management,
Business and Professional Communications,
Karazin Banking Institute of V. N. Karazin Kharkiv National University*

DIGITAL TRANSFORMATION - WHAT IS IT?

Digital transformation is the process of using digital technologies to change business models, operational processes, and customer interactions in order to increase efficiency, innovation, and competitiveness. The term encompasses the introduction of new information technologies, as well as the transformation of companies' culture and strategy to adapt to the modern digital environment. Digital transformation may include process automation, data analysis, artificial intelligence, and other innovative solutions to achieve the goals set. This process is becoming increasingly important for companies in a world where technology is evolving rapidly and competition is becoming fiercer.

Digital transformation also includes the transformation of customer interactions, which encompasses changes in the way customers are communicated, served, and interacted with through digital channels such as mobile applications, social media, and online platforms. This allows businesses to meet their customers' needs more effectively, taking into account their unique priorities and preferences. Another important part of digital transformation is changing the company's internal processes and culture to create more agile, innovative, and change-managing organizations.

Benefits of digital transformation

Business digitalization is possible not only at the beginning of its formation but also at later stages of its existence. In this case, entrepreneurs and employees enjoy the following benefits:

1. Improved customer experience - with the help of appropriate technologies and tools, it is possible to maintain the most personalized interaction with customers and clients.
2. Flexibility of various business processes, as well as their acceleration.
3. The ability to use innovative tools - cloud technologies, Mobile First strategy tools and ready-made solutions greatly facilitate work in various fields.
4. Ability to collect, analyze and store huge amounts of information.

Digital transformation is affecting various areas of life, including business, government, medicine, art, and science. It can change the way we work, communicate, and solve problems.

Many companies are now trying to realize the full potential of digital transformation, and this is an important task for further digitalization¹. Even in

developed countries, there is significant potential for using digital technologies in business processes.

In the course of digital transformation, companies use various tools and technologies, such as artificial intelligence, data analytics, cloud solutions, and the Internet of Things, to collect, analyze, and use data in new ways. This allows organizations to increase their efficiency, speed up decision-making processes, and create new value for their customers.

Furthermore, digital transformation requires a rethinking of corporate culture and drives innovation and agility at all levels of the organization. This may mean introducing new ways of working, training staff in new skills and ways of thinking, and creating an environment conducive to collaboration and experimentation. In summary, digital transformation is not only a technological process, but also a strategic direction that allows organizations to adapt to the rapidly changing digital world and ensures their sustainability and success in the future.

REFERENCES

1. What is digital transformation? URL <https://iwis.io/blog/what-is-digital-transformation-a-necessary-disruption/>
2. Digital transformation: definition, advantages, scenario and strategy of realization. URL <https://blog.colobridge.net/uk/2024/01/what-is-digital-transformation-ua/>
3. What is digital transformation and how can it benefit your business? URL <https://datalabsua.com/ua/what-is-digital-transformation-and-how-can-it-benefit-your-business/>

Lei Zhang,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific adviser: Shevchenko Viktoriia
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University*

BRAND AMBASSADORS IN BRANDING STRATAGIES

In the modern marketing world, brand ambassadors have become a key strategy in managing and promoting your business. With the influence of brand ambassadors, companies can connect and interact with their target audiences more authentically and effectively [1].

As the face of a brand, ambassadors play a vital role in shaping the brand's public image and reputation. They can influence consumers' purchasing decisions and perceptions of the company through recognition and promotion of the company's products or services [2].

Some key factors to consider when choosing the right brand ambassador:

1. Audience appeal: The brand ambassador should resonate with the brand's target audience. The ambassador's persona should speak to the customer group the company wants to attract, and their follower base should align with the company's target demographics.

2. Align with brand values: The selected brand ambassador should embody the values that the brand stands for. For example, if a company's brand is all about sustainability, then an environmental activist might be a suitable brand ambassador.

3. Credibility and authenticity: The brand ambassador should genuinely use and like the product or service. If consumers sense a disconnect or feel like the endorsement is purely commercial, this could backfire and reduce trust in the brand.

4. Reputation and clean record: The brand ambassadors personal and public conduct is also critical. Any controversies or negative behavior can reflect poorly on the brand. Therefore, it's important to have ambassadors with a clean record and positive public perception.

5. Social media reach and engagement: With the rise of digital marketing, the ambassador's social media influence, follower count, and engagement rates are becoming increasingly important. A strong social media presence can help in expanding brand visibility and attracting a broader audience.

6. Long-term relationship potential: Ideally, relationships with ambassadors move beyond one-time recognition and develop into long-term partnerships. The

potential for lasting relationships helps foster a deeper connection and familiarity with your audiences brand.

When Pepsi.Co selected brand ambassadors for the Chinese market, it selected many well-known figures such as Leslie Zhang and Andy Liu, which resonated with Pepsi.Co's young and dynamic brand image [3]. Through their recognition, Pepsi.Co has successfully attracted the attention of a large number of consumer groups, especially young consumers, and successfully established a strong brand influence in China. Later, among the new generation of famous figures, we selected famous figures who were consistent with our own brand as brand ambassadors.

However, the use of brand ambassadors is a double-edged sword. It can have a positive impact on a business, but it can also have a negative impact. Take Bulgari for example. The brands June sales fell 29% month-on-month amid the scandal surrounding its spokesperson Kris Wu. The next month after he was terminated, sales dropped 81%.

Preventing negative press about your brand ambassador from negatively impacting your brand involves several strategies:

1. Choose a brand ambassador with a good public image: It is crucial to consider the public image, reputation and character of a potential ambassador. Avoid people with negative press or controversy as they may pose a risk to your brand image.

2. Establish a strict contract: It is crucial to include clauses that govern the ambassador's actions and behavior. The contract allows the brand to terminate the agreement immediately if the ambassador's behavior causes significant harm to the brand.

3. Crisis Management Procedures: Anticipating crises by establishing sound management procedures is a key prevention strategy. This allows for prompt, appropriate action to be taken, minimizing the impact of the crisis on the brand.

4. Public relations mechanism: A reliable public relations team can quickly and accurately solve problems that arise and effectively protect the brand.

5. Monitor brand ambassador performance and reputation: Regularly assessing brand ambassador performance and public ratings can identify potential issues early. This allows brands to take preventive measures as quickly as possible.

Brand ambassadors play an important role in brand management and can bring benefits such as increased sales and awareness to companies. However, at the same time, the potential risks should be noted. In reality, no preventive measures can completely eliminate the risk of brand ambassadors. Therefore, companies should have clear strategies when selecting and using brand ambassadors, and should always remain vigilant to prevent possible negative situations.

REFERENCES

1. Aaker, D. A. (1996). Building strong brands. New York, NY: Free Press.
2. Keller, K. L. (2001). Building customer-based brand equity. *Marketing Management*, 10(2), 15-19.

3. PepsiCo China market supports the overall situation! PepsiCo Greater Chinas second-quarter results were encouraging - Available at: <https://www.morketing.com/detail/16306>

Li Lingjiao

higher education student, second (master's) level of higher education

Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"

V.N. Karazin Kharkiv National University

Scientific adviser - Shevchenko Viktoriia

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Department of Management, Business and Professional Communications

V.N. Karazin Kharkiv National University

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS IN ENTERPRISE TEAM MANAGEMENT IN CRISIS

The concept of crisis was initially defined in the paper on SCCT by Coombs, W.T. (1995), with the research focusing on the damage that crises inflict on the reputation of enterprises [1]. As research progressed, Coombs, W.T. found that crises not only harm a company's reputation but also cause harm to the material, emotional, and financial interests of the stakeholders [2]. This harm can lead consumers to develop negative emotions towards the company, resulting in negative word-of-mouth and refusal to make repeat purchases. The longer a crisis remains unresolved, the greater the adverse effects on the company.

In order to cope with crises, organizations need to have effective team management practices that can mobilize and coordinate the actions and resources of various individuals and groups within and outside the organization [3]. Team management refers to the process of planning, organizing, leading, and controlling the work of a team to achieve a common goal. Team management is especially important in crisis situations, as it can help the organization to respond quickly and efficiently, minimize the negative impacts, and restore normal operations.

Social and psychological factors play a crucial role in team management in crisis conditions, as they can either facilitate or hinder the team's performance and outcomes.

Social factors play a pivotal role in shaping team dynamics and resilience in times of crisis. Effective communication channels facilitate the dissemination of critical information, updates, and directives, enabling teams to coordinate response efforts and adapt to evolving circumstances. Timely and transparent communication engenders trust, reduces uncertainty, and fosters a sense of shared responsibility and solidarity among team members. Moreover, group cohesion assumes heightened importance during crises, as teams confront adversity and uncertainty. Cohesive teams exhibit a strong sense of camaraderie, mutual support, and shared purpose, enabling them to weather challenges, maintain morale, and sustain performance levels under duress.

Psychological factors profoundly influence team in times of crisis. Motivation serves as a driving force behind individual and collective efforts, mobilizing teams to

overcome challenges, persevere in the face of adversity, and achieve shared goals. Managers must recognize and address the diverse motivations and stressors experienced by team members, providing support, recognition, and resources that sustain engagement and morale. Emotional intelligence assumes critical importance in crisis management, as leaders and team members navigate heightened emotions, stressors, and interpersonal dynamics. Emotional intelligence encompasses self-awareness, self-regulation, empathy, and social skills, enabling individuals to manage their emotions effectively, empathize with others' experiences, and foster constructive relationships and collaboration. Leaders with high emotional intelligence can foster trust, resilience, and psychological safety within teams, facilitating open communication, conflict resolution, and adaptive responses to crises.

Founded in 1886 and headquartered in Princeton, New Jersey, Johnson & Johnson emerges as a leading global healthcare entity with a diverse portfolio encompassing pharmaceuticals, medical devices, and consumer products.

During the period spanning from 2021 to 2023, Johnson & Johnson's financial performance exhibited resilience amidst a dynamic and challenging business environment. The company reported steady revenue growth, primarily driven by robust sales in its pharmaceutical and medical device segments. Despite encountering headwinds such as pricing pressures, regulatory scrutiny, and competitive forces, Johnson & Johnson managed to maintain its market leadership position and sustain profitability.

However, in September 1982, Johnson & Johnson confronted one of the most notorious product tampering incidents in history—the Tylenol Crisis. This crisis unfolded when three individuals in the Chicago area succumbed to cyanide poisoning after consuming Tylenol capsules. Swiftly, the company initiated a comprehensive examination of over 8 million capsules in circulation, revealing the contamination was limited to 75 tablets localized in Chicago. Despite the crisis's toll, Johnson & Johnson prioritized consumer safety, promptly recalling all Tylenol capsules, and alerting relevant stakeholders.

The Tylenol crisis at Johnson & Johnson underscored the pivotal role of social and psychological factors in crisis management and the maintenance of team cohesion under duress. Amidst this high-stakes scenario, the company adeptly navigated the crisis by fostering a strong organizational identity, ensuring psychological safety, effectively managing stress, and demonstrating empathetic leadership. These strategies not only helped mitigate the immediate crisis but also strengthened the company's resilience and unity in the long term.

A key strategy was the emphasis on a unified organizational identity, which transcended individual roles to cultivate a shared sense of purpose. This approach leveraged social identity theory to enhance motivation and cooperation, proving critical in rallying the workforce around a common goal during a period of intense scrutiny. Additionally, Johnson & Johnson prioritized psychological safety, creating an environment where team members could freely communicate and innovate without fear

of reprisal. This openness was instrumental in facilitating the rapid exchange of information and fostering creative solutions to unprecedented challenges.

Stress management also played a vital role, with the company employing clear communication and consistent support to navigate the emotional and psychological toll of the crisis. Leadership's emotional intelligence and empathy further cemented trust and morale, guiding the team through uncertainty with a calm and focused demeanour.

Furthermore, Johnson & Johnson reinforced its commitment to its core values and corporate credo, aligning its crisis response with these guiding principles. This not only served as a psychological anchor but also reinforced a sense of purpose and collective resilience among employees.

In essence, the Tylenol crisis demonstrated the critical importance of integrating social and psychological insights into team management and crisis resolution. Johnson & Johnson's effective application of these principles set a benchmark for crisis management, highlighting the need for empathy, trust, and a strong organizational identity in overcoming adversities.

Tylenol crisis emphasizes the importance of proactive crisis management, the development of ethical decision-making frameworks, strengthening team dynamics, psychological resilience, and leveraging technology and innovation for effective crisis response. Central to effective crisis management is the formation of a dedicated crisis management team, characterized by clear roles, cross-functional expertise, and leadership capable of swift, coordinated decision-making. This team is responsible for the entire crisis lifecycle, from preparedness and response to post-crisis evaluation, ensuring continuity and consistency in the organization's approach to crises.

Tylenol crisis provides a strategic blueprint for organizations aiming to navigate crises effectively. By focusing on proactive crisis management, ethical leadership, robust team dynamics, and technological innovation, organizations can not only manage crises more effectively but also emerge stronger and more resilient.

REFERENCES

1. Timothy W. Coombs, Sherry J. Holladay. Communication and Attributions in a Crisis: An Experimental Study in Crisis Communication [J]. *Journal of Public Relations Research*.1996,8:279-275
2. Timothy W. Coombs. Attribution Theory as a guide for post-crisis communication research [J] *Public Relations Review*2007.33:135-139
3. Timothy W. Coombs. An Analytic Framework for Crisis Situations: Better Responses from a Better Understanding of the Situation [J]. *Journal of Public Relations Research*.1998.10:177-191

Li Rui,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Business School"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Iershova N.
Doctor of Economic Sciences, Professor
Education and Research Institute "Karazin Business School"
of V.N. Karazin Kharkiv National University.

PRACTICAL ASPECTS OF IMPROVING THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE COMPANY TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF ITS ACTIVITIES

In today's competitive environment, organizational culture is defined as a set of values, behaviors, practices, and relationships shared by company employees. Within a company's internal environment, organizational culture reflects the shared mindsets, attitudes, and assumptions of employees, management, and stakeholders, influencing how they interact, make decisions, and approach their work. Do H., Budhwar, P. S., Patel C. point out that organizational culture can make or break even the strongest business models [1]. An organization's ongoing culture plays a vital role in shaping its overall performance, employee satisfaction, and how it is perceived internally and externally. According to Iershov, Khoreva, organizational culture can be consciously cultivated by management or arise organically over time based on the history of the organization, the behavior of employees, and the personalities of its members [2-4].

Based on the analysis of the work of the company "Lukang pharmaceutical Co.Ltd", we have identified measures for the creation and development of a strong organizational culture. Among them are:

1. Increase employee engagement.
2. Attract talent, reduce employee turnover and retain employees.
3. Encourage innovation and creativity.
4. Improve the quality of customer service.

To increase the effectiveness of the organization "Lukang pharmaceutical Co.Ltd" culture promotes innovation and creativity. Employees feel more comfortable operating with new ideas and approaches, which leads to the development of innovative solutions and products. This gives employees the opportunity to take leadership roles and create a flow of qualified and capable leaders in the organization. From the standpoint of company performance, a positive culture allows organizations to quickly adapt to changing circumstances and challenges. Improving the quality of customer service leads to increased revenues and profits. In addition, the organizational culture increases the reputation of the "Lukang pharmaceutical Co.Ltd" brand. Through what steps? A positive culture can create a strong and favorable impression on

customers, partners and the public, improving the overall image of the organization [5-7].

Another important point for organizational culture is its evaluation and analysis. A culture assessment is the first step in identifying what aligns your actual organizational culture with your stated values. This will allow you to find different ways to improve it.

We present an infographic of questions for assessing culture (Fig. 1).

Figure 1. Infographic of culture assessment questions "Lukang pharmaceutical Co.Ltd"

We think that the answers to these questions make it possible to assess the hierarchical structure of the organization. According to our results, task-oriented companies often have a more formal and hierarchical structure, while in people-oriented organizations, employees have a higher degree of independence and autonomy. At Lukang Pharmaceutical Co.Ltd, motivation is very individual and will inevitably vary from person to person. Therefore, we recommend clearly defining what motivates the company's employees.

Example? These can be several things: a sense of mission, opportunities for growth and development, challenges and goals, recognition (external or internal), benefits and compensation. Dorenchi, according to a 2019 SHRM report, 6 out of 10 people who quit their jobs made the decision because of their supervisors and the toxic workplace environment they create.

We propose the following questions to assess this aspect of organizational culture.

Do managers lead by example?

Do they delegate tasks effectively?

Is there a power struggle within the leadership?

Is there a positive dynamic between leaders and their teams?

Additionally, it's a good idea to evaluate leadership diversity and how it affects both your performance and company culture. According to a 2020 McKinsey report, companies with more diverse leadership are more successful and more likely to outperform their competitors.

Now, a few words about the OCAI, which is used by researchers, consultants, and managers to understand an organization's current culture and its desired future culture.

OCAI is based on the Competing Values Framework (CVF), which defines four main types of organizational culture:

A clan culture where mentorship and relationship development are the main focus.

Adhocracy culture, which is a dynamic, innovative culture.

Market culture: This culture is result-oriented and highly competitive.

Hierarchical culture: A culture that values stability, structure, and control.

REFERENCES

1. Do H., Budhwar, P. S., Patel C. Relationship between innovation-led HR policy, strategy, and firm performance: A serial mediation investigation. *Human Resource Management*, 2018, 57(5), 1271-1284.
2. Iershova, N.Y, Portna, O.V., Uhrimova, I.V. and Chaika, T.Y. (2022). The Impact of Employee Attitudes on the Effectiveness of Corporate Governance and Social External Effects: Business Analytics Platform. *Montenegrin Journal of Economics*, 18(2), 73-84. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/71496>
3. Khoreva V., Wechtler H. HR practices and employee performance: the mediating role of well-being. *Employee Relations*, 2018, 40(2), 227-243.
4. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. *Вісник HTУ "ХІІІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : HTУ "ХІІІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. <http://surl.li/rtdel>
5. Blašková M., Blaško R., Rosak-Szyrocka J., Ulewicz R. Flexibility and variability of motivating employees and managers in Slovakia and Poland, *Polish Journal of Management Studies*, 2017, 15(1), 26-36.
6. Iershova, N., Kryvytska, O., Kharchuk, Yu. Accounting and Analytical Information Formation by Business Entities under Conditions of Sustainable Development Concept Realization. *Financial and Credit Activities: Problems of*

Theory and Practice. 2021, №2 (37), 86-94.
<https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i37.229931>.

7. Єршова Н. Ю. Збалансована система показників як ефективний інструмент стратегічного управлінського обліку. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку*. 2019. С. 543– 546. URL: <http://surl.li/rtdft>

Li Tingting,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N.Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Semenchenko T.O.,
PhD in Education, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

MANAGING A COMPANY FOR THE ACHIEVEMENT OF COMPETITIVE ADVANTAGES

In the vast sea of commerce, every enterprise is a unique battleship. The competitive advantage of an enterprise is the battleship's turret and protective armor, which is the key to determining whether it can remain invincible in the fiercely competitive market environment.

The competitive advantage of an enterprise, as the name suggests, refers to the advantages that an enterprise has relative to other competitors in market competition. This advantage can enable enterprises to have higher efficiency, lower costs, better products, or better customer experience in the process of providing goods or services. Companies with competitive advantages can usually achieve better performance in the market, attract more customers, and gain greater market share.

This paper takes Huawei as an example. Here we use SWOT-analysis to know its strength, weaknesses, opportunities and threats.

S – strengths:

1. Technology leadership: Huawei has independently developed advanced technologies in the field of communication technology, including 5G, Internet of things, cloud computing, etc., which enables it to form a clear technological advantage over its competitors in the market.

2. Global operation capabilities: Huawei has established a global operation system and has an extensive global market network. It can quickly respond to the needs of different countries and regions and customize products and services.

3. Broad customer base: Huawei's products cover multiple fields, including operators, enterprises, and consumer markets, and can meet the needs of different customers and obtain diversified revenue sources.

W-weaknesses:

1. Company reputation: Huawei faces doubts and restrictions from governments and institutions in some countries, which has a certain impact on its reputation and may hinder its expansion in some markets.

2. Lack of visibility: Although Huawei has become one of the world's largest telecommunications equipment suppliers, Huawei's brand awareness is relatively low

in some developed countries, which puts it at a disadvantage when competing for market share with competitors.

3. Dependence on the supply chain: Huawei's business involves a large number of supply chain partners, such as chips, operating systems, etc., and it is highly dependent on the supply chain. Once a supply chain problem occurs, it may have a certain impact on the normal operations of the company.

O- opportunities:

1. 5G market growth: With the advancement of 5G globally, Huawei, as a leading 5G technology provider, can gain huge market opportunities and establish a world-leading 5G network layout.

2. Market development: Huawei's market share in developing countries and emerging markets still has huge room for growth. The demand for communication technology in these markets is growing rapidly. Huawei can quickly expand its market share by leveraging its technology and product advantages.

3. Cloud computing and big data market: With the rise of cloud computing and big data technology, Huawei can combine its own technology and product advantages to further develop the cloud computing and big data market and provide comprehensive solutions and services.

T-threats:

1. Increasing competition: Huawei faces competition from powerful competitors such as Samsung and Apple in the communications equipment and smartphone markets, which may put pressure on its market share and profitability.

2. Geopolitical risks: As a Chinese company, Huawei faces geopolitical risks in certain countries, including government restrictions and interference, which may cause difficulties for its international business and market expansion.

3. Technology conversion: With the development of technology and changes in market demand, Huawei needs to continuously convert and upgrade technology to meet customer needs and maintain a leading position with competitors, which may increase the company's technology research and development and cost pressure.

One of the particular strengths of Huawei is the way it conducts human resources management.

First, bottom-level management of employees during the probation period. The proportion of personnel eliminated or transferred during the probation period cannot be less than 20%, because the international upper limit of talent recruitment identification rate is 80%. If this basic ratio is not adhered to, the enterprise's return on investment in human capital will definitely decrease, because some non-performing assets will flow into the enterprise. The losses it causes are not individual costs, but the high price of reduced organizational effectiveness.

Second, top management of employees who have been employed for 1-3 years. Employees who have worked for 1 to 3 years are at the critical stage when the return on human capital investment turns from negative to positive. Employees in the first to third years after joining the company must be forced to select the top 30%, because the

first to third years are the period when the company's employee turnover rate is the highest. As active capital, we must face the loss calmly, and at the same time do your best to reduce the loss of high-quality capital in the top 30%.

Through an objective evaluation method based on value contribution, the top 30% of high-quality talents are evaluated and given differentiated treatment and differentiated growth opportunities. Here, we must dare to widen the gap and dare to give different opportunities to different people, regardless of seniority, only academic qualifications and qualifications. This is a merit-based development path that all companies must establish for their employees. Only in this way can you retain outstanding people.

Third, normalize the employee exit mechanism. The mobility of talents is more important than the mobility of capital, because human capital is more valuable than financial capital. Only by allowing talents to flow can the dynamic optimal allocation of talents be achieved, thereby maximizing the effectiveness of human capital. In any position, Huawei's default value is that the tenure should not exceed three years. After 30 years of continuous evolution, Huawei's exit mechanism and job rotation mechanism are now operating in a normal and institutionalized manner. Therefore, Huawei can achieve an orderly rotation of talents who can move up and down, come in and out, and rotate in an orderly manner.

SWOT-analysis clearly shows Huawei's current environment and challenges it faces: it still needs improvement in terms of brand building, market share and political risks, continue to strengthen its technological innovation capabilities, increase investment, challenge and surpass its competitors, and maintain its leading position in the global market.

Huawei needs to take the following measures to overcome its weaknesses:

Adjust its strategy to improve the technical content and service levels of its equipment and attract economically powerful users who have higher requirements for service quality in international market [2].

Utilize omni-channel to promote its brand and products. Strengthen cooperation with relevant government departments and make full use of politics to increase its visibility.

Allocate personnel to markets with potential, cultivate customers and markets, and strive to cultivate excellent sales managers.

Conduct research on the laws and systems of the country where capital needs to enter, and carefully analyze investment prospects and the situation of partners.

Although Huawei has an extensive business presence around the world, its products and services still need to be further localized in some countries and regions.

Enterprises must adhere to scientific and technological innovation, develop a corporate culture suitable for employees, and pay attention to the protection of intellectual property rights. With its own competitive advantages, companies can go global better and go further. Therefore, enterprises should pay attention to the cultivation and development of competitive advantages.

REFERENCES

1. Huawei Investment & Holding Co., Ltd. Annual report. URL.: https://www-file.huawei.com/minisite/media/annual_report/annual_report_2022_en.pdf
2. Gou Min. Analysis of Huawei's core competitiveness based on SWOT method Qingdao University of Technology. URL: <https://www.xzbu.com/3/view-4712428.htm>

Liang Dongfang,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Denchyk I.S.,
senior teacher of the Department of Management,
Business and Professional Communications
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN COMPANY MANAGEMENT: A STRATEGIC APPROACH

Corporate Social Responsibility (CSR) has become a cornerstone of modern business ethics, with major companies adopting codes of ethics and principles of socially responsible behavior. John Elkington's triple bottom line theory encapsulates this modern CSR ethos, emphasizing the integration of economic indicators (profit), impact on the human factor (people), and environmental consequences [32, p. 9]. Managers embracing this approach base business decisions not solely on financial profit but also on public interest criteria.

Evolution of Social Responsibility

The contemporary view of social responsibility asserts that businesses should not only pursue economic and social objectives but also proactively address future social challenges. This approach imposes greater demands, requiring companies to:

1. Anticipate and address future social issues preemptively.
2. Invest current resources for future social benefits, potentially at the expense of maximizing present profits.

Characteristics of CSR in Modern Company Management

Leading socially responsible companies exhibit distinct characteristics in their CSR strategies [3]. These include:

- *Ethical Standards*: Developing a system of ethical standards and values within the company.
- *Integrated Activities*: Implementing economic, environmental, and social initiatives with stakeholder interaction.
- *Risk Reduction*: Aimed at reducing non-financial risks.
- *Image and Reputation*: Focused on long-term improvement of the company's image.
- *Competitiveness*: Enhancing capitalization and competitiveness.
- *Sustainability*: Ensuring profitability and sustainable development.

Implementation Stages of CSR

The successful implementation of CSR in company management involves a strategic sequence of steps [2]:

Stage 1: Defining Business Vision

- Companies must define a vision encompassing not only profit but also benefits for society and the environment.

Stage 2: Appointing CSR Responsibility

- Designating an individual responsible for CSR with broad involvement across all departments.

Stage 3: Setting Priorities

- Determining priorities through a roadmap based on activity risks and importance.

Stage 4: Identifying Stakeholders

- Regularly engaging with stakeholders to align mutual interests and incorporate them into CSR strategies.

Stage 5: Developing CSR Programs

- Creating programs aligned with CSR goals and stakeholder feedback.

Stage 6: Implementation and Evaluation

- Collaborating with employees to implement actions and measure results at regular intervals.

Stage 7: Communication and Disclosure

- Communicating CSR activities consistently and professionally to enhance reputation and stakeholder relationships.

Tools for Implementing CSR in Company Management

To operationalize CSR, companies can focus on various areas [2]:

Society-Related Issues

- Developing programs for employee volunteerism.
- Joint events with local organizations.
- Bilateral cooperation with communities.

Employee-Related Issues

- Equal opportunities in governance and employment.
- Training, advancement opportunities, and compliance with labor standards.
- Health and safety policies.

Supplier-Related Issues

- Supporting suppliers on CSR, quality, and ethics.
- Supplier Code of Conduct.
- Preference for fair trade and human rights-conscious suppliers.

External and Internal Obligations in CSR

Internal Commitments

- Human resource management emphasizing equal opportunities.
- Health and safety protocols.
- Learning, adapting, and sustainable management of resources.

External Commitments

- Responsibilities to society, promoting free competition.
- Obligations towards business partners and human rights compliance.

Conclusion: Driving Factors of CSR

Companies embrace CSR for several key reasons:

1. *Ethical Profitability*: Business ethics directly impact profitability.
2. *Reputation and Image*: Positive CSR enhances corporate image and reputation.
3. *Values Promotion*: CSR aligns with company values, reinforcing business ethics.

In summary, CSR is not a stand-alone aspect of corporate policy but a philosophy integrated into all company activities. The systematic introduction of CSR requires a structured approach across various stages, allowing companies to fulfill both external and internal obligations within the framework of sustainable development. This strategic integration of CSR is crucial for enhancing business reputation, competitiveness, and market capitalization in today's business landscape.

REFERENCES

1. Elkington, J. (1994). Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. *California Management Review*, 36(2), 90–100.
2. Corporate Social Responsibility in Modern Management. (2022). *Journal of Sustainable Development*, 14(5), 310-325.
3. Smith, A. B., & Jones, C. D. (2021). Corporate Social Responsibility: Trends and Practices in Leading Companies. *Business Ethics Quarterly*, 30(4), 703–722.

Liao Zian,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Morozova N.L.,
PhD in Economics, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

REPUTATIONAL RISK AND ITS IMPACT ON ECONOMIC SECURITY OF COMPANIES

Reputational risk, defined as the potential harm resulting from negative public perception or damage to a company's reputation, poses significant challenges to businesses across various industries. This thesis explores the multifaceted nature of reputational risk and its profound impact on the economic security of companies. From loss of trust and credibility to increased operating costs and decreased market value, the repercussions of reputational risk are far-reaching and can jeopardize the sustainability of organizations.

Understanding Reputational Risk. Reputational risk is the peril of losing trust, credibility, and goodwill among stakeholders such as customers, investors, employees, and the broader public. It can manifest from incidents such as product recalls, ethical misconduct, data breaches, environmental controversies, or negative media coverage. When left unaddressed, reputational risk can erode a company's reputation, leading to a loss of customers, decreased sales, and diminished investor confidence.

Impact on Economic Security. The economic security of companies is profoundly influenced by reputational risk. The consequences can be observed in several key aspects:

- *Trust of Customers and Partners:* A damaged reputation undermines a company's brand value, leading to decreased trust among customers and partners. This distrust can impede business development and erode market share.
- *Stock Price and Market Value:* In the capital market, a company's reputation directly impacts its stock price and market value. A tarnished reputation often results in a decline in stock prices, affecting the company's ability to raise capital and deliver returns to investors.
- *Operating Costs:* Companies may need to allocate significant resources to repair a damaged reputation, including crisis PR, rebranding efforts, and other activities. These increased operating costs can strain financial resources and hinder profitability.

- *Employee Morale:* Damage to a company's reputation can adversely affect employee morale and productivity. This, in turn, impacts overall company performance and organizational effectiveness.

Classification of Reputational Risks. Reputational risks can be categorized into distinct types based on their nature and factors of occurrence:

- *Communication Risks:* Stemming from miscommunication or misinterpretation of information, these risks include inaccurate statements, lack of transparency, and poor crisis management.
- *Product or Service Risks:* Associated with issues related to product quality, safety, or performance, these risks include product defects, recalls, and failure to meet regulatory standards.
- *Ethical Risks:* Arising from unethical behavior or questionable business practices, these risks include fraud, corruption, conflicts of interest, and non-compliance with laws.
- *Environmental and Social Risks:* Related to the impact of organizational activities on the environment and society, these risks encompass pollution, labor rights violations, and community displacement.
- *Legal and Regulatory Risks:* Resulting from non-compliance with laws, regulations, or industry standards, these risks include failure to adhere to legal requirements or involvement in legal disputes.

Factors Contributing to Reputational Risk. Factors contributing to reputational risk are diverse and include:

- *Organizational Culture and Values:* Integrity, transparency, and accountability within a company's culture are pivotal in mitigating reputational risk.
- *Stakeholder Expectations and Conflicts of Interest:* Failure to meet stakeholder expectations or manage conflicts of interest can lead to reputational damage.
- *Media and Social Networks Influence:* Negative media coverage and social media discussions can swiftly spread reputational risks, amplifying their impact.
- *Failure of Internal Management and Controls:* Internal mismanagement, misconduct, fraud, or corruption can undermine a company's reputation.

REFERENCES

1. Baker, L. M., & Johnson, K. S. (2020). Reputational Risk Management: Strategies for Enhancing Economic Security. *Journal of Risk Management*, 15(3), 102-118.
2. Garcia, R. C., & Smith, P. J. (2019). Understanding the Impact of Reputational Risk on Companies: An Empirical Study. *Journal of Business Ethics*, 25(4), 67-82.
3. Watson, E. A., & Lee, J. M. (2021). Reputational Risk in the Modern Business Environment: Challenges and Solutions. *Journal of Corporate Governance*, 18(2), 45-59.

Luo Qiying,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Morozova N.L.,
PhD in Economics, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATION-ORIENTED ORGANIZATIONS

Innovation stands at the forefront of organizational success in today's dynamic business landscape. This thesis explores the pivotal role of Human Resource Management (HRM) in fostering innovation within organizations. By delving into recruitment strategies, training and development programs, employee participation in collaboration, innovation performance management, cultivation of innovative leadership, and incentive and reward mechanisms, this thesis aims to highlight how HRM practices can shape an environment conducive to innovation.

Recruitment Strategy. Innovative organizations require a workforce that not only possesses technical skills but also embraces creativity and problem-solving. HRM plays a crucial role in attracting and selecting individuals with innovative thinking during the recruitment process. Strategic recruitment aligns organizational goals with the cultivation of an innovative workforce, laying the foundation for a diverse and creative culture.

Training and Development. Innovation thrives on continuous learning and collaboration. HRM should design training programs to enhance employees' innovation awareness and skills. Additionally, providing development opportunities such as project participation and career advancement fosters an environment where employees can contribute to innovation through teamwork and communication.

Employee Participation in Collaboration. The culture and atmosphere within an organization significantly impact its innovative capacity. HRM can shape a culture conducive to innovation by encouraging idea generation, respecting diversity, and supporting teamwork. Establishing innovation activities and spaces further encourages employee participation, ensuring that the collective wisdom of the workforce is harnessed for innovation.

Innovation Performance Management. Effective performance management systems are essential for aligning employee performance with organizational innovation goals. HRM designs systems to recognize and reward creative contributions, motivating employees to actively engage in innovation beyond routine tasks. By linking performance evaluation with innovation achievements, HRM drives employees to contribute to the organization's innovation journey.

Cultivation of Innovative Leadership. Leadership with a focus on innovation is a critical asset for organizations. HRM identifies and cultivates leaders who possess both management skills and innovative enthusiasm. Through leadership development plans, HRM shapes visionary leaders who can navigate complex innovation periods and drive organizational success.

Incentive and Reward Mechanisms. Innovative organizations require incentive and reward mechanisms to stimulate employees' innovative abilities. HRM designs and implements compensation incentives, bonus systems, and equity incentives to encourage employees to participate in innovation activities. By linking innovation achievements to personal performance, HRM motivates employees to contribute their innovative ideas and efforts.

REFERENCES

1. Gupta, A., & Kumar, V. (2020). Role of Human Resource Management in Fostering Innovation: A Review. *Journal of Innovation Management*, 8(2), 45-58.
2. Jones, S. C., & Smith, L. K. (2019). Building an Innovation-Oriented Workforce: The Role of Human Resource Management Practices. *International Journal of Human Resource Development and Management*, 19(3), 187-201.
3. Robbins, P., & Chen, J. (2021). Innovation Performance Management: A Framework for Human Resource Management. *Journal of Organizational Innovation*, 12(1), 33-47.

*Naumik-Gladka Kateryna,
Professor, Doctor of Sciences (Economics);
Myroshnikova Vladyslava,
Faculty of International Economics and Entrepreneurship
specialty 242 "Tourism", group 6.06.242.010.22.1
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine*

THE EUROPEAN UNION AND EASTERN EUROPE: ECONOMIC POLICY, MANAGEMENT OF COMMUNICATION

The EU's foreign policy towards Eastern Europe and particularly Ukraine has evolved in recent years, becoming more in-depth and comprehensive. Ukraine plays an important role in this strategy due to its geopolitical position, economic potential and shared values with the EU and for three reasons:

1. Geopolitical position: Ukraine is located at an important crossroads between Europe and other countries. This makes it a key partner for the EU in matters of security and energy [2].
2. Economic potential: Ukraine has significant economic potential, which can be unlocked with the help of reforms. The EU is interested in supporting the economic development of Ukraine in order to strengthen its economic security [2].
3. Values: Ukraine shares European values such as democracy, rule of law and respect for human rights. This makes Ukraine an important partner for the EU in promoting these values in Eastern Europe [2].

Ukraine has a historic chance to get closer to the European community and become a full member of the European Union. The realization of this goal will require unity and consolidation of Ukrainian society, as well as strong support from European partners.

The EU's foreign policy towards Ukraine has undergone significant changes in recent years, evolving from a policy of expansion to deepening cooperation in response to Russian aggression. This report aims to analyze in detail the evolution of this strategy, using different theoretical approaches, as well as to assess the role of Ukraine in it.

To analyze the EU's foreign policy towards Ukraine, we will use three main theoretical approaches:

1. State-centric: This approach focuses on the role of EU member states in the formation of foreign policy. He recognizes that the interests and priorities of member states have a significant impact on how the EU interacts with Ukraine.
2. Comparative: This approach compares the EU with other political systems in order to understand its unique characteristics. This can help us better understand how the EU uses foreign policy instruments, such as the neighborhood policy, to achieve its goals.

3. Sui generis: This approach considers the EU as a unique phenomenon that cannot be compared with any other political system. It recognizes that the EU has its own institutions, norms and values that influence its foreign policy.

Relations between the European Union (EU) and Eastern Europe have deep historical roots. After the collapse of the Soviet Union in 1991, the countries of Eastern Europe began the path to democracy and market economy. The EU played a key role in this process, providing political and financial support.

Today, cooperation between the EU and Eastern Europe covers a wide range of fields, including: Economy: the EU is one of the most important trading partners for the countries of Eastern Europe [3]. Politics: the EU supports democratic reforms and institution building in the countries of Eastern Europe [4]. Security: the EU cooperates with Eastern European countries on security and defense issues [4]. Education and culture: the EU promotes the exchange of students and teachers, as well as cooperation in the field of culture [5, 6].

There are certain challenges on the way to cooperation and integration between the EU and Eastern Europe: Economic differences: The level of economic development of Eastern European countries is lower than in EU member states [7]. Political instability: Some Eastern European countries face political instability and corruption [8]. Historical disputes: There are historical disputes between some Eastern European countries [9].

Despite the challenges, the prospects for cooperation and integration between the EU and Eastern Europe are positive. The EU has a significant interest in the stability and prosperity of Eastern Europe. Eastern European countries also seek closer ties with the EU.

Cooperation between the EU and Eastern Europe is important for stability and security in Europe; economic development; democracy and human rights.

This scientific article examines the formation of the Eastern European policy of the EU in the context of the development of relations with Ukraine. It describes the evolution of the EU's policy towards the countries of Eastern Europe, starting with the practice of "Europeanization policy" and ending with the formation of the "Eastern Partnership" [1]

The Eastern European policy of the EU is in the process of evolution, adapting to new geopolitical realities and challenges. Ukraine, as one of the key partners of the EU in Eastern Europe, should clearly outline its priorities and strategies for the further development of relations with the European Union [1].

The mass migration in 2022 has a significant impact on cultural and economic integration in the EU region.

It is important to note that the influence of Ukrainian refugees on the culture of EU countries is complex and multifaceted. On the one hand, Ukrainians enrich the cultural life of Europe by sharing their traditions and customs. On the other hand, their arrival may lead to certain social, economic and political changes.

The impact of Ukrainian refugees on the economy of EU countries is complex and has both positive and negative consequences. On the one hand, Ukrainian refugees stimulate the economy by increasing the labor force and spending their savings. On the other hand, their influx can lead to an increase in unemployment and a burden on the social security system. It is important to note that the overall impact of Ukrainian refugees on the economy of EU countries is expected to be positive. [10]

The migration of Ukrainians has a significant impact on cultural and economic integration in the EU and Eastern Europe. This influence has both positive and negative aspects. It is important to take measures to facilitate the integration of Ukrainians and maximize the common benefits.

Summing up, a clear strategy, active communication and effective use of Eastern Partnership tools will allow Ukraine to take a significant step on the way to European integration.

REFERENCES

1. Tolstov S. V., Yakushyk V. M. Formation and development of the EU policy in the Eastern European region: a scientific article. 2015, 11 c. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cfb29329-b552-431e-818a-23c6d233d63c/content>.
2. Ferens B. V. EU Foreign Policy and Ukraine: a scientific article. Kyiv - 2019, 11 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197272696.pdf>
3. European Commission: website. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/index_en
4. European Union priorities 2019-2024: website. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2019-2024_en
5. Studying, training and volunteering in the European Union: website. URL: https://european-union.europa.eu/live-work-study/studying-and-training-eu_en
6. Culture: website. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/culture_en
7. European Bank for Reconstruction and Development: веб-сайт. URL: <https://www.ebrd.com/home>
8. Buyon Noah, Smeltzer Mike. NATIONS IN TRANSIT 2022 From Democratic Decline to Authoritarian Aggression. Freedom House: scientific article. USA - 2022, 27 p. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2022-04/NIT_2022_final_digital.pdf
9. Richard Youngs, Konstantina Alexopoulou, Kinga Brudzińska, Zselyke Csaky, Ricardo Farinha, Ken Godfrey, Erin Jones, Evelyn Mantoiu, Elene Panchulidze, Elena Ventura. European Democracy Support Annual Review 2023: scientific article. February 2024, 58 p.

<https://carnegieeurope.eu/2024/02/05/european-democracy-support-annual-review-2023-pub-91439>

10. Як українські мігранти впливають на економіку ЄС (ДОСЛІДЖЕННЯ): website. URL: <https://argumentua.com/novini/yak-ukra-nsk-m-granti-vplivayut-na-ekonom-ku-s-dosl-dzhennya>

*Kateryna Naumik-Gladka,
Professor, Doctor of Sciences (Economics);
Tryhubenko Anna,
Faculty of International Economics and Entrepreneurship
specialty 242 "Tourism", group 6.06.242.010.22.1
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine*

EVOLUTION OF THE EUROPEAN NEIGHBORHOOD POLICY

The set of strategic actions aimed at developing the EU's relations with its neighboring countries is called the European Neighborhood Policy (ENP) and was introduced in 2004 [1, p.22]. The policy is aimed at the EU's closest neighbors on its eastern and southern borders: Armenia, Egypt, Georgia, Syria, Ukraine, Israel, Jordan, Lebanon, Belarus, Moldova, Morocco, the Palestinian Authority, Azerbaijan, Libya, Tunisia and Algeria [1, p.22].

It should be noted that the strategy is not aimed at improving relations between the neighboring countries and the European Union. The main goal of the Neighborhood Policy is to ensure the stability of relations between the countries themselves, but under the supervision of the Union, and to ensure energy security for the European Union itself.

The European Neighborhood Policy is divided into several main strategic directions that coincide with the location of the neighboring countries in relation to the Union. Such a policy of differentiating approaches to different countries has become necessary, as there is a large gap between the southern and eastern directions [3, p.123].

The most extensive and multilateral direction is the Eastern Partnership, which covers six countries (Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine). The main objectives of this direction are: economic integration and convergence of countries with EU policy; ensuring energy security; ensuring democracy and stability of neighboring countries through external supervision and support of the Union; horizontal cooperation of countries [2, p.64]. The result of this cooperation was the creation of a comprehensive free trade area, which included Georgia, Moldova, Ukraine and the European Union, respectively. The existence of such a zone expands the access of goods and services of other countries to the EU market and facilitates the access of European investments to neighboring countries. Further interaction of countries within the Eastern Partnership is difficult to predict, as it depends on the nature of the negotiations in each country.

The Mediterranean Partnership is another area of strategic action within the framework of the European Neighborhood Policy aimed at the countries of North Africa and the Middle East. The Mediterranean Partnership is a set of actions aimed at jointly implementing projects in the fields of economy, energy, healthcare and environment. In addition, projects within the framework of this partnership include

cultural exchange between neighboring countries, development of tourism in them and simplification of migration processes. In 2010, the Roadmap for the Development of Euro-Mediterranean Trade was signed, which includes specific initiatives for the development of trade partnerships and business in the regions[2, p.65].

In addition to the above areas, in 2008, the European Union created a separate area related to trade and cooperation in the Black Sea region, the Black Sea Synergy project [2, p.65].

This strategic direction covers not only the group of EU neighboring countries, but also the EU member states and candidates for accession. Since the Black Sea region is of great importance for the EU's trade relations, it is crucial to ensure the sustainable development of the countries of this region and create opportunities for free trade and cooperation with them.

In addition to the above strategies, the EU has been working on the Northern Dimension since 1999. A general description of all the European Neighborhood Policy strategies is given in Table 1.

Table 1

General description of the directions of the European Neighborhood Policy

Name of the direction and year of its creation	Participating countries	Main features of the strategic direction
Eastern Partnership, 2009	Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine	Economic integration, energy security, democracy and stability of neighboring countries
Mediterranean Partnership, 2008	Sixteen countries of North Africa and the Middle East, which are located to the south of the EU.	Projects in the areas of economy, energy, healthcare and environment, cultural exchange between neighboring countries, and migration facilitation.
Northern Dimension, 1999	European Union, Norway and Iceland	Development of trade between countries, increase in investment flows, and reduction of crime.
The Black Sea Synergy Project, 2008	Ukraine, Georgia, Turkey, Bulgaria, and Romania.	Trade and logistics relations between the countries on the Black Sea coast.

The EU's strategies for developing relations with neighboring countries focus on trade, economic cooperation, energy security, migration facilitation, and democracy. However, Tetiana Sydoruk highlights shortcomings in the European Neighborhood Policy. These include limited geographical coverage, disparities in values among partner countries, and weak incentives for change.

Geographical coverage is lacking as countries like Libya, Syria, and Belarus don't fully engage due to unstable relations with the EU. Additionally, partner countries vary significantly in terms of views and development, hindering cooperation.

Differences in values pose a challenge, as achieving common agreements is difficult when countries have varying levels of democratic development.

Weak incentives, such as economic and political measures, fail to drive significant change. For instance, while free trade zones are offered, few countries participate, and financial assistance is limited.

The recent 2023 Enlargement Package emphasizes the merit-based accession process for candidate countries. Recommendations are made for accession negotiations with Ukraine and Moldova, and candidate status for Georgia, contingent on specific measures.

To enhance effectiveness and attractiveness, it's proposed to revise strategies, making them more flexible and tailored to each partner country's needs and capacities. Based on the achievements of Ukraine and Moldova, as well as ongoing reform efforts, the Commission recommends that the European Council open accession negotiations with both countries. Furthermore, the Commission proposes that the Council approve the framework for the negotiations once Ukraine and Moldova have taken concrete key measures. By March 2024, the Commission will be ready to report to the Council on progress related to these measures.

In view of Georgia's achievements, the Commission recommends that the Council grant Georgia candidate status, subject to the adoption of a number of measures.

Thus, the main reason for the low effectiveness and attractiveness of the European Neighborhood Policy is the difference in the vision of goals between the EU and its neighboring countries, imperfect instruments to encourage change, and the extreme differences between some neighboring countries. That is why it is proposed to revise the existing strategies for developing relations, reform them to be more flexible, and tailor the incentives and rewards of cooperation with the EU to each partner country.

REFERENCES

1. Yakoviuk I. Peculiarities of the influence of a supranational organization on the state sovereignty of candidate and neighboring countries (on the example of the European Union). Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine: a collection of scientific papers - Kharkiv: Pravo, 2010 - No. 3 (62) - pp. 19-31. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6156>.
2. Zakharova O.V. Main directions of development of the European Neighborhood Policy. Actual problems of science and education: collection of materials of the XVIII final scientific and practical conference of teachers, Mariupol, February 5, 2016. 2016 / edited by KV Balabanov. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/569/1/osnovni_napriamy.pdf.

3. European Neighborhood Policy: conceptual flaws in the design. Political management, 2011. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/PoMe_2011_1_16.pdf.
4. EU Delegation to Ukraine <http://surl.li/rltjl>

Nechyporenko H.M.,
higher education student, first (bachelor's) level of higher education,
Karazin Banking Institute of V. N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Kotkovskiy V.R.,
Professor of the Department of Management,
Business and Professional Communications,
Karazin Banking Institute of V. N. Karazin Kharkiv National University

BASIC PRINCIPLES OF BUILDING AN ONLINE STORE

An online store is a means for presenting or selling goods, work or services by means of an electronic transaction. At the same time, the goods offered for sale on this website are in the warehouse of the retailer that carries out this trade. The trade takes place as follows: the buyer of the store chooses a product from the offered goods, orders and pays for it, after which the goods are delivered to the buyer.

The main characteristics of such stores are:

- Product catalogue
- Shopping basket
- Payment system
- Search engine and filters
- User registration
- No geographical restrictions

The main principles are:

Planning - at this stage, a marketing analysis is carried out and a technical task is drawn up. Prototyping of the online store is performed for further amendments or error correction.

Visualization - the site design is developed and its structure is determined, for example: tree or tagged.

The tree structure resembles a tree, it works best on narrow-profile resources. It is flexible and comfortable for perception. But you need to be careful not to overload the site with various categories.

The tagged structure is based on certain sorting parameters. Quite often these two structures are combined to simplify the search for a product. Thanks to a clear structure, you can make the resource more user-friendly.

Technical work. This is a complex and responsible job that is performed by a layout designer and a programmer. The coder analyzes the graphic design of the site, selects a suitable template, and creates it in HTML. At this stage, the resource is protected and the CMS is connected.

The programmer gets involved in the work if it is necessary to develop a unique function that is not included in the list of standard ones. For example, a currency converter, a comparative characteristic, or the connection of bank cards.

Thus, it can be concluded that having an online store offers many advantages: it reduces the time spent on shopping and reduces the company's expenses for the sale of goods, etc. To improve their store, the owner should not forget about its decent design, high-quality and honest customer service, and timely delivery of orders. Only a competent combination of all these factors will create a positive impression on customers and make them want to continue using your online store.

REFERENCES:

1. On e-commerce: Law of Ukraine of 03.09.2015 No. 675-VIII // Database "Legislation of Ukraine" / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/675-19> (accessed on 04.03.2024).
2. Development of an online store - main characteristics and functionality. URL: <https://web24.pro/rozrobka-sajtiv-blog/rozrobka-internet-magazyn-osnovni-harakterystyky-ta-funkczionalnist/>
3. Structure of an online store: key points of creation. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/struktura-internet-magazina-klyuchevye-momenty-sozdaniya>
4. Stages of creating an online store. URL: <https://impulse-design.com.ua/ua/etapy-sozdaniya-internet-magazina.html>

Obukhova Nataliia,

Ph. D., enterprise economics and production organization, k.t.s.

Associate Professor of the Department of Management,

Business and Professional Communications

ERI "Karazin Banking Institute" V.N. Karazin Kharkiv National University

ORCID: 0000-0001-9777-7155;

Li Hongwei

higher education applicant, second (master's) level of higher education

ERI "Karazin Banking Institute" V.N. Karazin Kharkiv National University;

Zhang Xianfeng

higher education applicant, second (master's) level of higher education

ERI "Karazin Banking Institute" V.N. Karazin Kharkiv National University

CONSIDERATION OF THEORETICAL ASPECTS OF MANAGEMENT DECISIONS IN INTERNATIONAL COMPANIES

Modern theories of international and intercultural management (I and IM) define decision-making as a function of connecting the management cycle of the structure into a single process. For example, consideration of goals, development of strategies, production programs and plans, control through coordination in combination with organizational, motivational and communication issues, it necessarily takes into account planning decisions[1].

The conditions for effective management are the development of plans, the nature of which is aimed at stabilizing economic and international activities through the implementation of modern technologies, methods, and innovations with the provision of access to regulatory, reference, scientific-technological, and commercial information. Of course, it is necessary to take into account the monitoring of the external and internal environment of business entities.

In I and IM, decisions are noted by the particularity of implementation: large-scale decisions, for example, the theory of a big city. The development of large areas—urbanization and the pace of urban expansion are changing approaches to solutions. Planning, designing, managing the development of city infrastructure is carried out on the basis of a single municipal platform. According to the International Organization for Migration, about 3 million people migrate to cities every week - the equivalent of a new Madrid or Buenos Aires. The so-called Smart City, i.e. «rational» cities.

International and intercultural relations are related to decisions. ASML Holding is an example. There are many microcircuits in electronics. Looking under a microscope at a chip for smartphones, we can see patterns made of nanoelements and their layers. These patterns, which make gadgets more powerful, create devices worth up to 200 million dollars. According to Internet resources, ASML Holding is a monopolist in the market of equipment for the manufacture of microcircuits, it controls

the market of equipment necessary for production. It is the «brain» of cars, smartphones, computers, airplanes, and hypersonic missiles. ASML is growing rapidly, with orders in the 4th quarter of 2023 reaching record figures in euros. This makes it the most valuable international technology company.

A huge number of solutions have the name: "cloud technologies", which has long been used in modern society. Smartphone owners and e-mail users face the "cloud" every day - online services in real time. Network access to the resource: servers, applications, networks, storage systems via the Internet is also an international activity.

Solutions must meet the requirements of local (national) legislation, for example ISO - "International Certification Body" functions. This applies to products, applied technologies, work with personnel, because of this the issues of product certification of international companies in Ukraine are resolved. Some decisions take into account the specifics of national cultures, that is, the signing of agreements between states. Positive for Ukrainian exports and the creation of opportunities for the domestic producer - the offer of the market for the sale of Ukrainian dairy products to Canada.

Scientific sources note the contribution of Igor Ansoff to the development of this direction, who proposed making decisions based on classification criteria: scope of action; at times; hierarchical level and by term of function. The need to make any decision, including in I and IM, is connected with the emergence of a problematic situation. The main directions of development of companies are their interaction with the external environment in the long-term aspect.

Management decisions can be risky, affect all areas of company activity, and are sometimes made on the basis of forecast information. When making decisions, international companies (corporations) necessarily take into account how much time and money branches need to receive help from the main company[2]. An example of practical implementation is a calculated activity calendar using MS Project [3] software (Fig. 1).

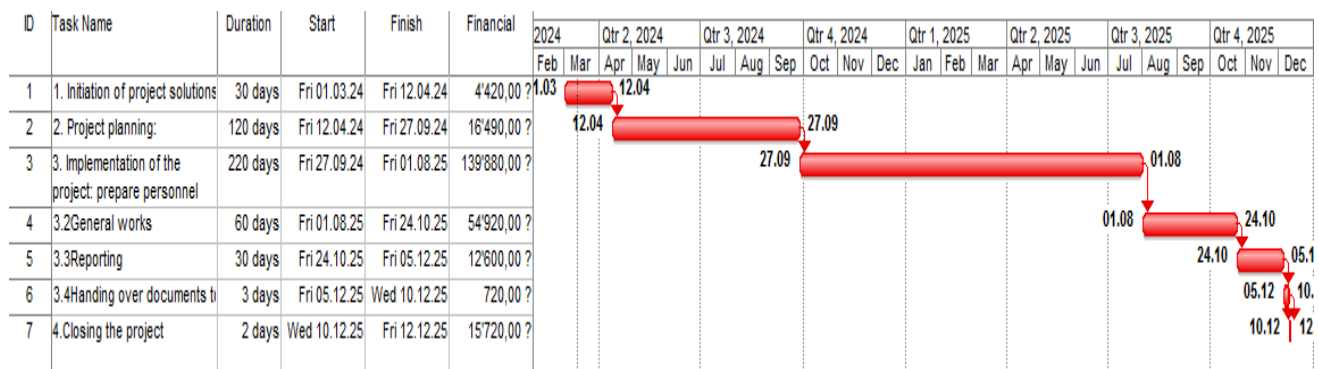

Fig. 1. Calendar plan of activities

We can show how to assign and distribute funds by terms in time by importing data created in the MS Excel environment (Fig. 2).

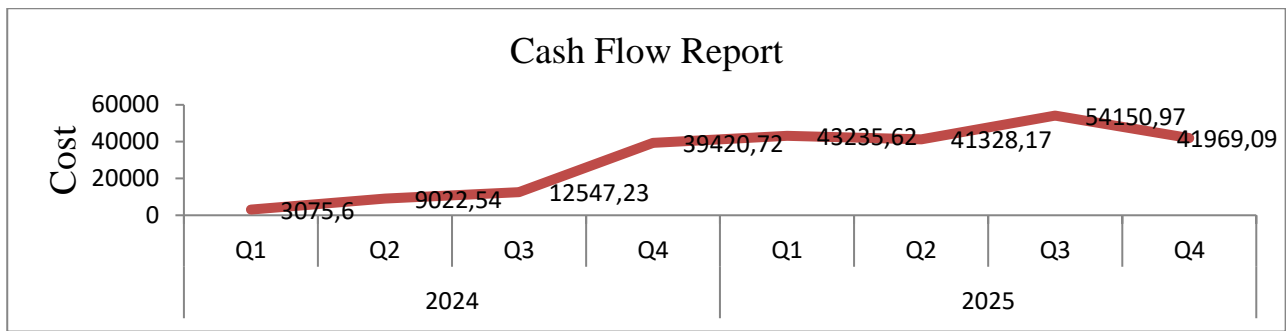

Fig. 2.

Therefore, the supervisor of an international company (executive director or project manager) in any field in conditions of uncertainty plays an important role in interpersonal relations, information exchanges, when making decisions, and signing agreements of various levels.

REFERENCES

1. Olga Khandogina, Natalia Mushchynska, Olena Dymchenko and Nataliia Obukhova O.M./ Regional Waste Management System Improvement Strategy Based on Sustainable Development Principles//International Conference on Smart Technologies in Urban Engineering. Kharkiv, Ukraine, 9-11 June 2022- STUE-conference, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Publication Chair of STUE-2022 Conference(On-line) URL: <https://stue.kname.edu.ua/>
2. Obukhova N. V., Davydenko O. A. Conceptual approaches to problems in the project activities of companies. Current management of organizations: concepts, digital transformations, models of innovative development: collection of theses of the II International Scientific and Practical Conference (Ukraine, Kharkov, 20 November 20 23 roku) [Electronic resource]. – Kharkiv: KhNU named after V. N. Karazin, 2023. – p.557-560 URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18197>
3. Druzhinin A., Druzhinin E., Davydenko O., Obukhova N. Risk-oriented approach to optimising management in the context of using BIM technology
4. Information systems in project and program management: Collective monograph edited by I. Linde. European University Press. Riga: ISMA, 10 of October 06, 2023. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/72045732-75e4-4b76-acf2-72a5c30eee7c/content>

*Prokofieva Y.A.,
higher education student, second (master's) level of higher education
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute";
Scientific advisor: Kovalchuk V.G.,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor of the Department of
Economics and Public Administration
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"
Language advisor: Stankevych M.D.
Assistant of the Department of Foreign Languages
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"*

MODERN CHALLENGES TO THE MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION

Public administration mechanisms are an important component of the socio-political system of every country. They determine the way the state functions, its ability to solve the tasks and challenges it faces. It is the essence and role of public administration mechanisms that determines their importance for the stability and development of society.

Public administration mechanisms are a system that combines various components and instruments. The main components of public administration mechanisms include the legislative, executive and judicial branches, as well as various agencies, committees, institutions and other bodies that ensure the implementation of state functions. [1; 3]

The main functions of public administration mechanisms include:

- development and implementation of legislation that regulates various aspects of public life, including the rights and obligations of citizens, economic activity, social programs, etc;
- control over the implementation of laws and policies of the state, ensuring the observance of the rights and freedoms of citizens;
- addressing global and regional challenges, such as economic stability, national security, environmental issues, etc;
- ensuring effective management of public resources and finances, including the state budget.

Governance mechanisms can be classified according to various criteria. For example, according to the form of government, they can be parliamentary, presidential or mixed. A parliamentary system implies that the executive branch is dependent on the legislative branch and can be changed by the parliament. In a presidential system, the president is elected separately from the parliament and has significant influence over the executive branch.

Effective and fair governance is facilitated by public administration mechanisms based on several key principles:

- transparency: ensuring that information and public administration processes are accessible to citizens, which helps to increase trust and openness of the authorities;
- responsibility: the authorities should be accountable to citizens for their actions and decisions;
- efficiency: governance mechanisms should be aimed at achieving specific goals and objectives in order to optimize the use of resources and ensure the best results;
- citizen participation: involvement of citizens in the governance process, their right to express their opinions and participate in decision-making. [2]

The modern world is constantly changing, and public administration mechanisms must adapt to new challenges. This includes technological innovations, changes in demographics, climate change, cybersecurity and other aspects that may affect public administration in the future.

In general, public administration mechanisms are a complex and dynamic system that determines the way society and the state function. Their improvement and adaptation to new realities is an important task for ensuring stability and development.

Modern challenges to public administration mechanisms can be diverse and multifaceted. Some of the most pressing challenges include:

- health crises such as the pandemic. The COVID-19 pandemic has shown that public administration mechanisms need to be prepared to respond quickly and in a coordinated manner to health challenges. Better crisis management, including healthcare and vaccination, has become an important task for many countries;
- cybersecurity and the digital world. The growing number of cyberattacks and cybersecurity threats has become a serious challenge to public administration mechanisms. States need to develop more effective cyber defense measures and develop digital security policies;
- climate change and sustainable development. The threats of climate change, natural disasters and sustainable development require governance mechanisms to develop and implement strategies to reduce environmental impact and ensure the sustainability of society;
- economic and financial challenges. Global financial crises, economic difficulties and global economic changes can have a significant impact on the financial position of the state and social development. Governance mechanisms should be prepared to address economic challenges. [4]

These challenges require continuous improvement of public administration mechanisms, as well as the ability to innovate and adapt to changes in the world. They challenge states to ensure stability, security and development of their societies.

States often study and adapt public administration mechanisms from other countries. The international exchange of experience and knowledge can help improve governance and ensure the implementation of best practices.

Public administration mechanisms are a fundamental element of modern society. They determine the quality of life of citizens, the stability of the state, and its ability to address complex challenges. Understanding the nature and role of these mechanisms helps to improve their effectiveness and contribute to the development of a democratic society. [5]

REFERENCES

1. Рудницька Р. М. Механізми державного управління: сутність і зміст / Р. М. Рудницька, О. Г. Сидорчук, О. М. Стельмах ; за наук. ред. д.е.н., проф. М. Д. Лесечка, к.е.н., доц. А. О. Чемериса. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2017. - 28 с.
2. Линьов К.О. Інформаційне забезпечення державного управління та державної служби [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
3. <http://www.centre-kiev.kiev.ua/bib/files/nmm/IZ16.pdf>.
4. Бортейчук Р.Ю. Державне стратегічне управління: сутність та механізми його реалізації / Р. Ю. Бортейчук // Економіка та держава. - 2019. - № 1, січень. - С. 121-125.
5. Механізми державного управління [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
6. http://e-idruchniki.com/content/2049_57Mehanizmi_derjavnogo_upravlinnya.html
7. Гавриченко Д. Г. Сучасні підходи до реформування публічних механізмів [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
8. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2022/2.pdf

Shan Yixuan,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute “Karazin Banking Institute”
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Denchyk I.S.,
senior teacher of the Department of Management,
Business and Professional Communications
Education and Research Institute “Karazin Banking Institute”
of V.N. Karazin Kharkiv National University

CHALLENGES IN ENSURING STABILITY OF BANKING INSTITUTIONS UNDER MARTIAL LAW

The stability of banking institutions in Ukraine faces profound challenges amidst an unstable economy, exacerbated by the current state of martial law. The stability of a bank is intricately linked to the broader economic environment it operates in. A stable bank is less vulnerable to unexpected market changes, making flexibility, efficiency, and mobility crucial for its survival [94].

Factors Impacting Financial Stability

Numerous factors can undermine the financial stability of banking institutions. These include:

- Decrease in the quality of bank assets.
- Loss of depositor confidence, leading to outflows.
- Reduction in liquidity.
- Decrease in bank capitalization.
- Reduction of resources.
- Increase in interest rates.
- Rise in unreturned foreign currency loans.
- Challenges in attracting new investments due to the crisis in European financial markets and decreased credit ratings of Ukrainian banks.

Economic Impact of the War

The full-scale invasion by Russia has profoundly impacted Ukraine's economy and banking sector. Anticipated consequences include:

- A substantial drop in Ukraine's GDP.
- High inflation due to disrupted production and infrastructure.
- Increased expenditure for business support and economic recovery efforts.

Challenges for Banking Sector

Ukraine's banking sector faces significant challenges amidst the ongoing war:

- Ensuring stable operations for clients.
- Timely settlement of customer deposits.
- Continuation of credit policies despite high risks.

- Maintaining profitability to offer competitive deposit rates in the face of inflation.

Impact on Banking Practices

The war has reshaped banking practices:

- Closure of branches due to challenges in operating in conflict zones.
- Increased reliance on digital banking to serve customers remotely.
- Banks seeking ways to limit risks, including revising lending methods.

Monetary Policies and Financial Stability

Monetary policies have adapted to the wartime economy:

- The National Bank of Ukraine (NBU) maintained exchange rate stability to curb inflation.
- Inflation surged due to disrupted supply chains and increased production costs.
- NBU raised the discount rate to ease currency market pressure and stabilize inflation expectations.

Capital Outflow and Financial Support

Ukraine experienced significant capital outflows, necessitating official financing:

- Strategies to attract international financing for stability.
- Ukraine issuing military bonds to finance essential needs.
- Increased reliance on official financing to minimize economic shocks.

Future Outlook and Resilience

Despite challenges, Ukraine's banking system has shown resilience:

- Profitable operations amid shelling and infrastructure destruction.
- NBU relaxing criteria to stabilize banks and support key sectors.
- Banks adapting strategies for short-term planning amidst uncertainty.

Conclusion

The banking sector in Ukraine faces multifaceted challenges under martial law. Balancing stability, customer service, and profitability amidst war-induced economic turmoil requires innovative strategies. Banks must remain adaptable, resilient, and closely aligned with evolving economic conditions to navigate these turbulent times successfully. As Ukraine rebuilds and stabilizes, the banking sector plays a critical role in supporting the nation's recovery.

REFERENCES

1. How the war changed the work of the banking system of Ukraine [Electronic resource]. URL : <https://www.unian.ua/economics/finance/viy-na-v-ukrajini-yak-zminilas-robotu-bankivskoji-sistemi-11964504.html>
2. Banks have three scenarios of development [Electronic resource]. URL: <https://worldua.net/main/u-bankiv-ye-try-sczenariyi-rozvytku.html>.

*Shopin V.V.,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Semenchenko T.O.,
PhD in Education, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

EMPOWERING ECONOMIC AND MANAGEMENT STRATEGIES WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY

In an era of global uncertainty, businesses are facing unprecedented challenges that require innovative solutions. Artificial intelligence (AI) has become a transformative force, offering new ways to overcome these challenges. This article explores the application of AI in various fields - supply chain management, industrial services, and financial analysis - to demonstrate its key role in improving economic and management strategies in the face of uncertainty.

AI-driven innovations in supply chain management. The integration of artificial intelligence into supply chain management marks a paradigm shift in how businesses approach the unpredictability and complexity of the global market. Thanks to the introduction of machine learning and predictive analytics, AI-based tools developed by companies such as Llamasoft and ClearMetal are at the forefront of this transformation. Not only do these technologies enable companies to fine-tune resource levels, but they also provide the ability to forecast demand with increased accuracy and optimize logistics operations, thereby significantly mitigating the challenges associated with global supply chain disruptions.

Llamasoft: Rethinking supply chain optimization. Llamasoft has become a beacon of innovation in supply chain management through the introduction of AI-based platforms, including Demand Guru and Supply Chain Guru. These platforms embody advanced applications of AI, using sophisticated algorithms to model and thoroughly analyze a variety of supply chain scenarios and configurations. These analytical capabilities facilitate strategic decision-making by enabling companies to determine the most cost-effective and efficient supply chain structures.

The impact of Llamasoft's AI capabilities is evidenced by its cooperation with a leading global beverage company. By integrating Llamasoft solutions, the company was able not only to predict demand fluctuations but also to reconfigure its supply chain accordingly. This strategic realignment resulted in a tangible 5% reduction in transportation costs, as well as a significant increase in the efficiency of its resource distribution networks. Such achievements highlight the transformative potential of

artificial intelligence in increasing the resilience and efficiency of supply chains, making them more adaptable to the changing global environment.

ClearMetal is about improving supply chain transparency and forecasting capabilities. ClearMetal further enhances the utility of AI in supply chain management with its Continuous Delivery Experience (CDX) platform. Powered by state-of-the-art machine learning and proprietary data science models, CDX is distinguished by its comprehensive inventory and supply tracking functions. The platform's strength lies in its ability to provide accurate, real-time information across the entire supply chain, from production to final delivery. This end-to-end visibility is critical to preventing potential disruptions and ensuring the smooth flow of goods.

The deployment of ClearMetal's CDX platform by a well-known logistics provider illustrates the profound impact that AI-driven tools can have on overcoming supply chain obstacles. By leveraging CDX's predictive analytics and tracking capabilities, the logistics provider achieved an impressive 30% increase in operational efficiency. This not only reflects a reduction in manual data entry errors, but also highlights the platform's effectiveness in improving shipment forecasting and customer service. Such achievements confirm the indispensable role of artificial intelligence in creating more sustainable, efficient and transparent supply chains that are ready to thrive in an uncertain global landscape.

AI-powered predictive maintenance is transforming approaches to industrial process management, shifting maintenance strategies from passive to active. This strategic shift is critical for sectors seeking to reduce downtime, limit maintenance costs, and ensure business sustainability in an era of global economic challenges.

Uptake Technologies uses artificial intelligence to turn raw data into actionable insights, enabling predictive maintenance that predicts equipment failures before they happen. For a leading railroad company, this meant a significant 20% reduction in fuel consumption and a 10% reduction in maintenance work. The AI platform analyzes data from sensors on locomotives in real time, using machine learning algorithms to identify patterns and anomalies that signal potential malfunctions. This approach not only saves fuel and maintenance costs, but also significantly reduces the environmental impact, demonstrating the dual benefits of AI in improving efficiency and sustainability.

Senseye's application of artificial intelligence in predictive maintenance, particularly in the Senseye PdM solution, illustrates the scalability and adaptability of the technology in various industrial environments. At an automotive plant, the implementation of Senseye PdM led to a 50% reduction in downtime and a 40% reduction in maintenance costs. By processing data from existing sensors on machines and applying proprietary algorithms, Senseye provides a detailed assessment of the condition of industrial equipment, predicting potential failures and recommending optimal maintenance schedules. This not only ensures higher productivity, but also improves equipment reliability and durability, strengthening the industry's resilience to disruption.

In volatile financial markets, artificial intelligence and automation technologies have become indispensable tools for analysts and investors, offering a competitive advantage in strategy formulation and risk management.

Kensho's suite of analytical tools represents a significant advancement in financial analysis, using natural language processing and machine learning to interpret complex financial data and news. One of the key features of Kensho's technology is its ability to predict the impact of geopolitical events on financial markets, an ability that has proven invaluable to investment banks and asset managers. This predictive capability allows financial professionals to make informed decisions quickly, adjusting investment strategies to mitigate risk or capitalize on expected market movements. The integration of Kensho tools into the financial analysis process is an example of how artificial intelligence can improve the accuracy and timeliness of financial reporting and decision-making.

Quandl takes a comprehensive approach to financial analysis by aggregating information from over 500 sources, including financial, economic, and alternative data. This wealth of data, analyzed using artificial intelligence, provides unique insights into market trends and investment opportunities. There is a well-known success story of a hedge fund that used the Quandl platform to identify undervalued assets, which allowed it to increase its annual return by 15%. This case study highlights the potential of AI-powered data analytics to uncover hidden opportunities in complex financial landscapes, offering investors a strategic advantage in a competitive market.

The integration of AI into industrial maintenance and financial analysis demonstrates the technology's transformative potential across industries. By providing predictive maintenance, AI helps industrial enterprises avoid costly downtime and extend equipment life, contributing to operational sustainability. In the financial sector, AI-based analysis and reporting tools provide the information needed to navigate market volatility with greater confidence. Taken together, these AI applications enable companies to address global uncertainty, increasing operational efficiency and providing a strategic advantage in decision-making.

REFERENCES

1. Dow J. Artificial Intelligence and Machine Learning in Business Management. *Academic Press*. 2023. 320 p.
2. Smith A., Johnson B. Supply Chain Management in the Age of Artificial Intelligence. *Journal of Business Logistics*. 2022. 248 p.
3. Chen L. Predictive Maintenance Techniques Based on AI: An Industrial Perspective. *International Journal of Production Research*, 2023. 202 p.
4. Kapoor R., Gupta P. Financial Forecasting and Analysis in the Age of Artificial Intelligence. *Journal of Financial Data Science*, 2022. 185 p.
5. Harnessing the Power of AI for Predictive Maintenance. *Deloitte Insights*. 2023. 159 p.
6. AI in Financial Services: Navigating the Future of Finance. PwC, 2023. 212 p.

*Wu Cuilian,
higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Morozova N.L.,
PhD in Economics, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT: GOALS, FUNCTIONS, AND OBJECTIVES

Human Resource Management (HRM) is a pivotal function within organizations, focusing on nurturing productive relationships between the organization and its employees. This thesis delves into the core functions and objectives of HRM, elucidating its role in providing organizations with the necessary human capital to achieve strategic goals. Through an exploration of recruitment, training, performance management, compensation, labor relations, and organizational development, this paper aims to highlight the multifaceted nature of HRM and its impact on organizational success.

Human Resource Management stands at the intersection of organizational strategy and employee engagement, playing a vital role in ensuring that organizations have the right talent to achieve their objectives. This thesis aims to delve into the essence of HRM, focusing on its functions and objectives within the context of Sunshine Insurance Company. By examining the recruitment, training, performance management, compensation, labor relations, and organizational development aspects of HRM, this paper seeks to underscore the critical role HRM plays in organizational success.

Human Resource Management encompasses several key functions that are instrumental in nurturing a skilled and motivated workforce:

Recruitment and Selection: The primary function of HRM is to attract and select suitable talents for the organization. This involves developing recruitment strategies, posting job openings, screening resumes, and conducting interviews to ensure the organization acquires the most suitable candidates.

Training and Development: HRM focuses on enhancing the skills and knowledge of employees through training and development programs. These initiatives include new employee orientation, job-specific training, and career development programs, aiming to support organizational growth by empowering employees.

Performance Management: An essential function of HRM is performance management, which involves evaluating and providing feedback on employee performance. By setting clear performance goals, establishing evaluation criteria, and

offering rewards and incentives, HRM motivates employees to excel, thereby enhancing overall organizational performance.

Salary and Welfare Management: HRM is responsible for formulating and managing salary and welfare policies to ensure employees receive fair compensation and comprehensive benefits. This includes developing compensation systems, conducting salary surveys, and managing performance-based rewards and employee benefits to enhance employee satisfaction and loyalty.

Labor Relations Management: Another critical function of HRM is managing labor relations between the organization and its employees. This includes communication with trade unions, handling labor disputes, and implementing labor laws and policies to maintain harmonious relationships and organizational stability.

Human Resource Management is guided by several objectives aimed at achieving organizational and employee success:

Human Resource Planning: HRM aims to strategically plan for human resources based on organizational goals and development needs. This ensures the organization has the right talent to meet strategic objectives, avoid shortages, and enhance talent competitiveness.

Employee Development: HRM seeks to promote the personal and professional growth of employees by providing training and development opportunities. These initiatives help employees improve skills, achieve personal and career goals, and enhance motivation and loyalty.

Performance Optimization: An objective of HRM is to optimize employee performance to align with organizational strategic goals. By setting clear performance goals, providing feedback, and motivating employees, HRM fosters passion and creativity, ultimately improving overall performance.

Employee Satisfaction: HRM aims to enhance employee satisfaction and loyalty by creating a positive work environment. This includes fair compensation, flexible work systems, and a supportive culture, all contributing to employee well-being, identification, and belonging within the organization.

Organizational Development: HRM supports organizational development and change by recruiting top talent, implementing effective performance management systems, and shaping organizational culture. This objective ensures continuous human resource support for innovation and growth within the organization.

In conclusion, the functions and objectives of Human Resource Management are diverse and interconnected, encompassing recruitment, training, performance management, compensation, labor relations, and organizational development. Through effective HRM practices, Sunshine Insurance Company can acquire necessary talent to achieve strategic goals, enhance employee satisfaction and loyalty, and drive organizational development and change.

REFERENCES

1. Dessler, G. (2015). Human resource management (14th ed.). Pearson.
2. Noe, R. A., Hollenbeck, J. R., Gerhart, B., & Wright, P. M. (2019). Human resource management: Gaining a competitive advantage (11th ed.). McGraw-Hill Education.
3. Lussier, R. N., & Hendon, J. R. (2016). Human resource management: Functions, applications, and skill development (2nd ed.). SAGE Publications.

Yang XingQi,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Malafieiev T.R.,
PhD in Public Administration, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

CONCEPT, ESSENCE, AND FUNCTIONS OF BRAND

The essence of a brand extends far beyond mere symbols and logos; it embodies a promise, a unique identity, and a conduit for consumer trust. This thesis delves into the multifaceted concept of branding, exploring its essence as a differentiator, a trust-builder, and a value-creator in the competitive marketplace. By dissecting the core functions of a brand—market positioning, value delivery, marketing, and quality assurance—this paper aims to provide a comprehensive understanding of how brands shape consumer perceptions, foster loyalty, and drive business success.

The notion of a brand has evolved from its origins in ancient branding practices to encompass a spectrum of elements that define a product, service, or institution's uniqueness. Beyond the tangible aspects such as name, logo, and symbol, a brand encompasses intangible elements like consumer perception and promise of quality and experience. This thesis aims to unravel the complexities of branding, emphasizing its pivotal role as a symbol of identity, trust, and differentiation in the competitive marketplace.

At the heart of every brand lies its essence—a unique identity that distinguishes it from competitors and resonates with consumers. The essence of a brand is not merely about identification; it molds consumer expectations and shapes their experience by embodying the organization's values. Brands serve as the psychological bridge between companies and consumers, embodying corporate culture and values. The essence of a brand rests on three pillars: differentiation, trust, and value. Differentiation allows a brand to stand out amidst competition, aiding consumers in swift recognition and memory. Trust, built over time through positive reputation and consumer recognition, instills confidence in a brand's products or services. Lastly, the value of a brand extends beyond functionality to emotional resonance, fostering a deep connection with consumers.

The primary functions of a brand encompass market positioning, value delivery, marketing, and quality assurance. Market positioning is pivotal, enabling enterprises to carve a unique identity and resonate with target consumers. It goes beyond product features, focusing on consumer identification and differentiation from competitors. Successful brand positioning directly impacts market share and competitive standing.

Value delivery is another critical function, where brands communicate core values and build emotional connections with consumers. Through branding efforts, companies convey added value and foster consumer loyalty. Marketing serves as a vital function for brands, allowing them to increase market share and visibility. Effective marketing campaigns attract consumer interest and drive product selection.

In conclusion, the concept, essence, and functions of a brand are integral components of business success in the modern marketplace. A brand is more than a logo; it embodies a promise, trust, and value proposition for consumers. By understanding the essence of branding—differentiation, trust, and value—and leveraging its functions of market positioning, value delivery, marketing, and quality assurance, enterprises can forge strong connections with consumers, drive loyalty, and secure a competitive edge. This thesis seeks to shed light on the strategic importance of branding in fostering consumer engagement, enhancing market presence, and driving business growth.

REFERENCES

1. Aaker, J. (2014). *Aaker on branding: 20 principles that drive success*. Morgan James Publishing.
2. Keller, K. L., & Lehmann, D. R. (2013). How do brands create value? *Marketing Science*, 32(1), 1-22.
3. De Chernatony, L., & Cottam, S. (2010). Building brand commitment: A behavioural approach to internal brand management. *Journal of Brand Management*, 17(2), 105-122.

Yuan Yanpeng,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Denchyk I.S.,
senior teacher of the Department of Management,
Business and Professional Communications
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

THE BANK'S MARKETING RISK MANAGEMENT MODEL

In the contemporary banking landscape, managing marketing risks has emerged as a crucial aspect of strategic bank management. With rapid technological advancements, shifting consumer preferences, and a dynamic competitive environment, the effective management of marketing risks is paramount for banking institutions. This ensures financial stability and upholds the trust of customers and partners.

Definition and Methodology

According to A. Starostina, the management of a bank's marketing risks involves the strategic management of the bank's marketing activities considering risk factors—random events that affect it. This management is based on a specialized methodology, including:

- Identification and assessment of risks.
- Selection and utilization of specific risk management methods.
- Exchange of information about risks.
- Control of the results of risk management methods to achieve marketing plan goals.

The Cyclical Process

The bank's marketing risk management is a cyclical system process with detailed stages, allowing managers to comprehensively assess threats faced by their bank. These stages range from formulating marketing strategy to verifying the effectiveness of anti-risk measures.

Stages of Bank Marketing Risk Management

1. *Awareness of Purpose:*
 - Determine bank's strategic goals and risk criteria.
 - Define appropriate types of risk based on probability and consequences.
 - Establish the bank's overall risk propensity.
 - Solve tasks related to strategic planning:
 - Formulate management philosophy and principles.
 - Identify strategic goals of marketing risk management.

- Conduct analysis of external and internal environment.
 - Develop uniform standards for information collection.
 - Assess internal and external coherence of strategy.
 - Form a forecast budget and time horizon for risk management.
2. *Preparatory Stage:*
- Collect necessary information about risks.
 - Ensure the information is adequate for decision-making.
 - Involve methods like SWOT analysis, SPACE analysis, simulation modeling, econometric modeling, etc.
3. *Ranking and Selection of Risks:*
- Determine the importance of threats to the bank.
 - Prioritize risk management order based on comparison with bank's income, profit, and assets.
4. *Managerial Impact:*
- Apply specific means to influence risks.
 - Neutralize risk consequences or utilize favorable opportunities.
5. *Assessment of Economic Effectiveness:*
- Evaluate losses and benefits from risk management methods.
 - Adjust risk management measures if necessary.

Analysis of Marketing Risks

Appropriate when:

- Existing strategies are outdated.
- Competitors' positions strengthen significantly.
- The company faces market losses or decreased demand.

Economic analysis should align with strategic and operational marketing goals:

- Strategic marketing: Long-term goals, market positions, and company's development.
- Operational marketing: Promoting products/services in specific markets or segments.

Table 1.

Methods for Assessing Marketing Risks

Methods	Essence of the Method
Statistical Method	Extrapolation into the future period of fluctuations of the estimated marketing indicator. Based on effectiveness of measures, bank's activity falls into risk zones: risk-free, minimal risk, high risk, critical risk, catastrophic.
Decision Tree and Probabilistic Approach	Analysis of various scenarios caused by risk factors. Decision tree depicts possible combinations of factors and their influence on risk. Quantitative assessment helps in choosing optimal paths.
Expert Evaluations	Assess risk of decisions or activities with limited information. Primarily used for preliminary assessments, subject to refinement as more information becomes available.

Methods	Essence of the Method
Project Sensitivity Analysis	Identifies sensitivity of project indicators to input changes (e.g., price, sales volume). Establishes acceptable range of input value changes ("safety margin").
Analogy Method	Uses data from similar projects to assess specific project risks. Limited accuracy; often used for preliminary estimates.

Each method has its advantages and disadvantages, it is important to use several methods. The results may vary, but analyzing the differences helps you understand what factors affect the accuracy of the results.

Conclusion

Bank marketing risk management involves characterizing marketing threats, assessing risks, strategic planning for risk reactions, decision-making, evaluating effectiveness, and ongoing control and monitoring. Combining qualitative and quantitative methods helps in a comprehensive understanding of risks and effective risk management. The cyclical nature of this process ensures banks can adapt to evolving market dynamics and maintain stability in their marketing endeavors.

REFERENCES

1. Smith, J. D., & Johnson, K. L. (2019). Developing a Comprehensive Marketing Risk Management Model for Banks. *Journal of Financial Services*, 45(2), 78-92.
2. Brown, A. R., & Garcia, M. S. (2021). Evaluating the Effectiveness of Marketing Risk Management Models in Banking Institutions. *International Journal of Risk Management*, 15(3), 45-61.
3. Patel, R. H., & Nguyen, T. Q. (2022). A Comparative Analysis of Marketing Risk Management Models: Case Study of Major Banks. *Journal of Banking Studies*, 30(1), 112-128.

Yuchen Xian,
higher education student, second (master's) level of higher education,
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute "
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
scientific advisor: Iryna Denchyk,
senior lecturer of the Department of Management,
Business and Professional Communications,
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute "
of V.N. Karazin Kharkiv National University

WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF PERSONNEL MANAGEMENT IN A COMPANY

With the increasingly fierce market competition, enterprises are facing unprecedented challenges. In this context, as an important part of enterprise management, the efficiency of human resource management is directly related to the competitiveness and sustainable development of enterprises[1]. As an important part of human resource management, personnel management not only involves the recruitment, training and performance appraisal of employees, but also relates to the construction of organizational culture and the overall operation efficiency of enterprises[2]. At present, many enterprises still have many deficiencies in personnel management, which restrict the improvement of personnel management efficiency. Therefore, improving the efficiency of personnel management has become an urgent problem for enterprises. This paper takes GINGKO COLLEGE OF HOSPITALITY MANAGEMENT as the research object, hoping to provide useful reference.

Ginkgo College is a full-time undergraduate college approved by the Ministry of Education of China. Through the systematic review of the school's personnel management system, it is found that the system has distinct characteristics in talent introduction, staff training, performance appraisal and other aspects. However, at the same time, there are also problems such as insufficient incentive mechanism, weak sense of belonging of employees, single employee structure, and low intelligence of personnel management system. Ginkgo College can improve personnel management and development through the following three steps.

Knowing, identify what talent is needed: teaching talents are the core strength of the school, and they bear the important task of imparting knowledge and cultivating students' ability. Research talents are an important support to enhance the academic level and influence of the school. Managerial talents are the key force to ensure the efficient operation of the school.

Finding, to find out the real situation of the existing talents in the school: First of all, the school needs to conduct comprehensive statistics on the whole school staff, including teachers, administrative staff and other types of personnel. Secondly, it

analyzes the proportion, distribution and mobility of all kinds of personnel to reveal the current situation and characteristics of the school talent structure. Finally, the quality of talents should be assessed for different talents. For teaching talents, for example, the school can objectively evaluate their educational and teaching ability through classroom teaching evaluation and student satisfaction survey.

Landing, improve the school talent management system: improve the talent selection process and system, and actively expand recruitment channels. Optimize the mechanism for the use and allocation of talents, and establish a mechanism for job rotation and promotion. Strengthen personnel training and development plans, formulate personalized training plans, and set up titles and positions at different levels. Improve the retention and incentive mechanism of talents, and enhance the sense of belonging and loyalty of talents by providing competitive salaries, perfect social security benefits, and rich cultural and sports activities. Accelerate the digital process of personnel management, improve personnel management efficiency through digitization, optimize talent selection and allocation mechanism, strengthen talent training and development planning, and improve talent retention and incentive mechanism.

There are still many problems in the personnel management of enterprises. Through the three steps of "knowing", "finding" and "landing", the efficiency of the company's personnel management can be effectively improved.

REFERENCES

1. Huang Han. (2020). The importance of modern enterprise personnel management and its development trend. *Research on Enterprise Management*, (12), 56-60.
2. Li Wen. (2019). An empirical study on the relationship between human resource management and enterprise performance. *Economy and Management*, (8), 78-84.

Zhang Liwan,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute";
V.N. Karazin Kharkiv National University
Scientific advisor: Shevchenko Viktoriia
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Department of Management, Business and Professional Communications
V.N. Karazin Kharkiv National University*

THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN THE RELATIONSHIP BETWEEN BRAND MANAGEMENT AND ENGAGEMENT IN CHINA

This research explores the dynamic relationship between social media and brand management in China, focusing on two primary facets: the role of social media influencers (SMIs) in developing customer brand engagement (CBE) and the subsequent impact on brand loyalty (BL), and the utilization of social media as a strategic tool for brand management within the Chinese market context. This paper aims to provide comprehensive insights into the mechanisms through which social media impacts brand management strategies and consumer behavior in China, offering valuable implications for academics and marketing practitioners aiming to navigate the intricate Chinese market.

This treatise investigates the dynamic interplay between brand stewardship and consumer interaction against the backdrop of China's social media landscape, focusing on two core tenets: the pivotal influence of social media influencers' (SMIs) relatability in nurturing customer brand engagement (CBE) and its ensuing impact on brand loyalty (BL), alongside the strategic employment of social media as a vital mechanism for amplifying brand fidelity via robust customer engagement in China. The relatability of social media influencers significantly impacts the development of customer brand engagement, thereby influencing brand loyalty.

Grounded in the seminal work of Ahmed, Ghaffar, & Zaheer Zaidi (2024), our inquiry probes the complex dynamics by which social media influencers (SMIs) engender customer brand engagement (CBE) and brand loyalty (BL) ^[1]. The following are three nuanced sub-points that illuminate this nexus:

Influence of SMI Attributes on Augmenting Customer Brand Engagement:

This facet scrutinizes the extent to which particular attributes of SMIs—namely credibility, allure, and congruence with consumers—shape brand engagement. Informed by the foundational study and complemented by Chae and Ko's (2016) research, this analysis evaluates the psychological underpinnings that enable these SMI characteristics to elevate trust and identification among the audience, thus deepening CBE ^[2].

Intermediary Function of Affective and Cognitive Engagement:

Building on Ahmed et al.'s preliminary proposition, this segment delves into the affective and cognitive facets of CBE as intermediaries in the interplay between consumer perceptions of SMIs and BL. Corroborated by Tafesse and Wien's (2018) findings, this examination elucidates how affective engagement, expressed through emotions and sentiments, and cognitive engagement, manifested in reflection and assessment, act as pivotal conduits in transmuted SMI followership into substantive BL^[3].

Repercussions of Cultural and Societal Milieu on SMI-Induced Brand Engagement:

This component expands the discourse to encompass the ramifications of cultural and societal milieus, with a particular lens on the Chinese market. Drawing on insights from Xu, Chen, & Santhanam (2020), this section interrogates how indigenous cultural mores and social media interaction patterns modulate the potency of SMIs in cultivating CBE and BL^[4]. It further explores the interrelation between the local cultural ethos and the strategic deployment of SMIs. This inquiry considers how these cultural and social dynamics influence consumer behavior and the efficacy of SMIs in engendering brand commitment. The exploration includes an analysis of the nuanced ways in which cultural alignment and social norms shape the consumer-SMI relationship, thereby affecting CBE and BL. This comprehensive understanding aids in tailoring SMI strategies to resonate with the cultural and social fabric of the Chinese market, optimizing the impact on BL.

This continuation of the discourse underscores the intricate interplay between cultural context, SMI characteristics, and consumer engagement strategies, highlighting the multifaceted nature of brand loyalty cultivation in a diverse and evolving marketplace. In China, social media serves as a critical tool for brand management by bolstering customer brand engagement, thus enhancing brand loyalty.

Expanding upon the investigative findings of Zhang, Bai, & Chen (2020) concerning the ramifications of social media on consumer-brand engagement within the Chinese context, the secondary perspective of our analysis accentuates the utility of social media as an instrumental asset for brand stewardship in the Chinese domain^[5]. The following are three comprehensive sub-points:

a) Impact of Social Media Content on Consumer Perceptions and Involvement:

This segment scrutinizes the variety of social media content that significantly bolsters consumer perceptions and interactions with brands in China. Chart: Social Media Operations of Selected Beauty Brands in China, 2019. Research contributions from Li and Zhan (2017) and Huang, Su, Zhou, and Liu (2020) shed light on the manner in which informative, engaging, and participatory content amplifies consumer involvement and brand cognizance^{[6][7]}. This discourse further investigates the comparative influence of content originated by users versus that by brands in nurturing communal bonds and trust amongst the patrons of Chinese social media.

Utilization of Social Media Platforms for Fostering Relationships and Ensuring Customer Continuity: Concentrating on prevalent Chinese platforms such as Weibo, WeChat, and Douyin, this sub-point delineates the strategies through which brands can exploit the distinctive attributes of these platforms for relationship cultivation and customer perpetuation. Insights from Wang, Zhang, and Ouyang (2018) highlight how the bespoke communicative features and integrated commercial capabilities of these platforms enable intimate brand-consumer interactions^[8], thus fostering a refined comprehension of consumer predilections and necessities. This analysis also evaluates the methodologies for transitioning sporadic followers into steadfast patrons via persistent interaction and customized promotional endeavors.

b) The segment analyzes brand challenges in China's social media landscape and strategies for effective engagement and compliance:

In the scholarly discourse on the intricacies of the Chinese social media milieu, this segment elucidates the obstacles encountered by brands, such as the dynamic regulatory framework, fluctuating consumer predilections, and robust market rivalry. Referencing Zhao, Wang, and Luan (2019), it articulates approaches for upholding brand authenticity, achieving regulatory adherence, and acclimating to cultural nuances and sensitivities. This discourse further accentuates the pivotal role of data analytics and consumer insights in honing social media tactics to resonate more profoundly with the Chinese demographic.

The exposition of these sub-points endeavors to furnish an exhaustive perspective on the judicious application of social media for brand governance in the Chinese arena, underscoring exemplary practices, foreseeable impediments, and avant-garde methodologies to amplify consumer involvement and fortify brand fidelity.

REFERENCES

1. Ahmed, S., Ghaffar, A., & Zaheer Zaidi, S. S. (2024). Influencer-driven loyalty: Understanding the mediating role of customer brand engagement in the relationship between social media influencers and brand loyalty. *Journal of Marketing Research*, 1-20.
2. Chae, H., & Ko, E. (2016). The impact of perceived similarity on trust and intention to follow influencers on Instagram. *Journal of Consumer Behavior*, 15(3), 252-263.
3. Tafesse, W., & Wien, A. (2018). Implementing social media marketing strategically: An empirical assessment. *Journal of Marketing Management*, 34(9-10), 732-749.
4. Xu, Q., Chen, J., & Santhanam, R. (2020). Social media strategy and consumer behavior in the Chinese market. *Journal of International Consumer Marketing*, 32(3), 213-228.
5. Zhang, X., Bai, X., & Chen, L. (2020). The impact of social media on consumer-brand engagement: Evidence from China. *Journal of Interactive Marketing*, 49, 92-107.

6. Li, C., & Zhan, L. (2017). Understanding consumer-brand engagement and brand loyalty in social commerce: The effects of personal and social factors. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 37, 152-159.
7. Huang, Z., Su, B., Zhou, L., & Liu, X. (2020). The impact of social media content on consumer engagement: A sentiment analysis approach. *Journal of Consumer Research*, 47(4), 598-617.
8. Wang, Y., Zhang, Y., & Ouyang, W. (2018). On the brink of the digital age: Understanding social media and consumer behavior in China. *Journal of Consumer Marketing*, 35(4), 392-399.

Zhang Yuanyuan,
*higher education student, second (master's) level of higher education
 Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
 of V.N. Karazin Kharkiv National University;
 Scientific advisor: Malafieiev T.R.,
 PhD in Public Administration, Associate Professor
 Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
 of V.N. Karazin Kharkiv National University*

CLIENT-ORIENTED STRATEGIES: THE KEY TO LASTING RELATIONSHIPS IN BUSINESS

In today's fast-paced business environment, the essence of a customer-oriented strategy lies in its fundamental principle: placing the needs, preferences, and satisfaction of clients at the forefront of business operations and decision-making processes. It's about more than just transactions; it's about building genuine connections and fostering long-lasting relationships that drive sustainable growth and competitive advantage.

Understanding the Essence of Client-Oriented Strategy

A customer-oriented strategy is about aligning every aspect of a business with the goal of enhancing the customer experience. This approach emphasizes the importance of listening to customers, gathering feedback, and adapting strategies accordingly. By prioritizing the needs and satisfaction of clients, organizations can build stronger, more loyal relationships, and differentiate themselves in the marketplace.

Table 1.1:

Essence of Client-Oriented Strategy

Aspect	Description
Definition	Prioritizes the needs, preferences, and satisfaction of clients, aiming to build long-term relationships and drive business success.
Key Principles	Personalization, Relationship-building, Customer Service Excellence, Client Feedback and Engagement, Client-Centric Innovation.
Benefits	Enhanced Customer Satisfaction, Increased Loyalty, Differentiation, Sustainable Growth.
Implementation Challenges	Data Management and Privacy, Organizational Culture Shift, Measurement and Evaluation.

Principles of Client-Oriented Strategy

1. Personalization: Tailoring products, services, and communications based on individual client data and preferences.
2. Relationship-building: Cultivating trust-based relationships with clients over time, providing personalized support.

3. Customer Service Excellence: Delivering exceptional service experiences at every touchpoint of the client journey.
4. Client Feedback and Engagement: Actively soliciting feedback to inform decision-making and continuous improvement.
5. Client-Centric Innovation: Involving clients in product development to address evolving needs and challenges.
6. Value Proposition Alignment: Ensuring the organization's value proposition resonates with client needs and priorities.
7. Continuous Improvement: Monitoring the client experience for areas of enhancement and optimization.

Insights from Research

Scholars have contributed valuable insights into client-oriented strategies:

- Anusha (2016): Emphasizes the interconnectedness of branding and marketing mix elements in shaping brand perception.
- Avelini Holjevac (2002): Highlights the significance of quality management in exceeding client expectations.
- Buntak et al. (2021): Discusses the relevance of customer orientation in fostering continuous improvement.
- Estelami (2007): Explores the interplay between customer-centricity and service offerings in the financial services domain.
- Kesić (2003): Focuses on integrated marketing communication for consistent and customer-focused messaging.
- Kumar and Reinartz (2006): Advocate for a data-driven approach to understanding individual client needs and preferences.

The Impact of Client-Oriented Strategies

1. Differentiation: By offering unique value propositions that resonate with clients, businesses can stand out in the market.
2. Sustainable Growth: Maximize client lifetime value and foster advocacy through exceptional experiences.
3. Organizational Culture: A shift towards customer-centricity empowers employees and fosters a culture of empathy and accountability.
4. Innovation: Staying ahead of trends and anticipating client needs through continuous innovation.
5. Measurement and Evaluation: Holistic approaches are essential, incorporating qualitative feedback and sentiment analysis.
6. Regulatory Considerations: Navigating data privacy and transparency requirements while maintaining trust with clients.

The Magic of Client-Oriented Strategies

Client-oriented strategies are the secret sauce that sets extraordinary businesses apart. They go beyond transactions to create unforgettable experiences, build relationships, and inspire lasting loyalty. Imagine personalized recommendations,

exceptional service, and a community where client voices drive real change. That's the power of client-oriented strategies at work.

Conclusion

Client-oriented strategies epitomize a shift from product-centric to customer-centric approaches. They prioritize understanding and fulfilling diverse client needs, leading to loyalty, advocacy, and sustainable growth. By embracing technology, fostering a client-centric culture, and navigating the competitive landscape, businesses can unlock the full potential of client-oriented strategies. In doing so, they pave the way for enduring relationships and success in today's dynamic marketplace.

REFERENCES

1. Anusha, KS. (2016), „Brand and Marketing Mix-A Review“, Journal of Global Economics, Vol. 4 No. 3, pp.1-4.
2. Buntak, K.; Baković, T.; Mišević, P.; Damić, M.; Buntić, L. (2021), „Kvaliteta i sustavi upravljanja kvalitetom“, Sveučilišni priručnik, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb.

Zhao Jiancheng,
*higher education student, second (master's) level of higher education
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Malafieiev T.R.,
PhD in Public Administration, Associate Professor
Education and Research Institute "Karazin Banking Institute"
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

COMPANY MANAGEMENT EFFICIENCY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

In the modern economic landscape, the efficiency of company management stands as a crucial determinant for the survival and growth of enterprises. This thesis delves into the concept and essence of company management efficiency, emphasizing its role in maximizing resource utilization, improving productivity, and enhancing economic benefits through scientific management methods and effective organizational operations. The paper explores the necessity for continuous innovation in management concepts, the cultivation of efficient teams, and the impact of management efficiency on market competitiveness and sustainable development.

Company management efficiency has emerged as a pivotal factor under modern economic conditions, representing the cornerstone of enterprises' survival and development. This thesis aims to elucidate the concept and essence of management efficiency, highlighting its significance in optimizing resource utilization and fostering productivity and economic gains through scientific management approaches and effective organizational strategies. By fostering innovative management concepts and efficient teams, enterprises can navigate market dynamics, bolster competitiveness, and promote sustainable development.

The dynamic global economy and escalating market competition necessitate that enterprises transcend traditional management paradigms. The relentless pursuit of management innovation and the cultivation of efficient teams are essential to meet evolving market demands. Establishing cohesive teams and nurturing their collaborative and innovative spirit are imperative for augmenting management efficiency. A focus on enhancing management efficiency not only boosts company profitability but also fuels sustainable enterprise development.

Efficient management practices play a pivotal role in propelling sustainable enterprise growth. Through scientific methods and streamlined organizational operations, enterprises can optimize resource allocation, curtail wastage, and amplify productivity. This, in turn, facilitates cost reduction, efficiency enhancement, and fosters an environment conducive to innovation and development.

Enhanced management efficiency is not merely advantageous for individual enterprises but also propels broader economic development. Enterprises, as economic pillars, catalyze progress across various industries while promoting employment opportunities and economic stability. By focusing on efficiency, enterprises can stimulate economic prosperity, underscored by improved productivity and enhanced market competitiveness.

In today's competitive landscape, enterprises must continually explore bespoke management methodologies aligned with their development trajectory. Through relentless innovation and adaptive management strategies, companies can fortify their competitive edge, driving sustained growth and success. Efforts to optimize management efficiency also contribute to brand image enhancement, bolstering customer trust and loyalty.

Apart from internal efficiency enhancements, enterprises must actively engage in corporate social responsibility initiatives. Participation in public welfare endeavors not only uplifts society but also burnishes the company's image, garnering consumer support and trust. Furthermore, external integration through partnerships and industry collaborations fosters market expansion and mutual growth.

As the business landscape evolves, enterprises must embrace change, innovation, and continual improvement to navigate complexities and secure market relevance. The essence of management efficiency must remain integral to enterprises, serving as an unwavering catalyst for success. By aligning with market trends, adjusting strategies, and prioritizing efficiency, enterprises can secure sustainable growth, expand market footholds, and seize emerging opportunities.

In conclusion, the concept and essence of company management efficiency are foundational to sustainable enterprise development. Enterprises must embody a culture of continuous learning, innovation, and improvement to thrive in competitive markets. By prioritizing efficiency, embracing social responsibility, and fostering external partnerships, enterprises can realize their sustainable development goals, contributing to broader economic progress and societal advancement.

REFERENCES

1. Zhang, Y. (2023). Important strategies to enhance the effectiveness of enterprise internal control. *Finance and Economics*, 25, 129-131.
2. Ruan, G. (2023). Research on the Path of Improving the Effectiveness of Enterprise Internal Control. *Mass Investment Guide*, 06, 59-61.
3. Lin, C. (2022). Discussion on Human Resource Management Efficiency Improvement and Performance Appraisal Strategy of State-owned Enterprises. *Modern Trade and Commerce Industry*, 43(19), 89-91.

*Антуф'єв Т.В.,
здобувач першого(бакалаврського) рівня вищої освіти
Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова;
науковий керівник: к.е.н, доцент Пухальський В.В.
Хмельницького університету управління та права імені Л. Юзькова*

ВПЛИВ ДИНАМІКИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Використання валютного курсу як інструменту монетарної політики визначається його значущою роллю в макроекономіці, оскільки багато економічних показників залежать від рівня та динаміки валютного курсу. Обсяги експорту та імпорту є особливо чутливими до волатильності курсів валют, що підкреслює важливість цього інструменту.

Кожна країна формує свою валютну політику відповідно до стратегічних цілей розвитку та економічних пріоритетів. Важливим аспектом визначення валютної політики є вибір режиму валютного курсу, який визначає спосіб управління курсом валюти у порівнянні з іншими валютами та міжнародним валютним ринком.

Існує три основні режими валютного курсу згідно з класифікацією МВФ: плаваючий, гнучкий та фіксований. У міжнародній практиці, найбільш поширеними є плаваючий та фіксований режими.

Плаваючий курс залежить від ринкових умов, тоді як фіксований встановлює курс валюти відносно інших або валютного кошика. Плаваючий курс може сприяти стимулюванню експорту через знецінення національної валюти при підвищенні попиту на іноземну валюту. Однак цей режим може призвести до невпевненості та спекуляцій, особливо в розвиваючихся країнах з нестабільними фінансовими ринками.

Фіксований режим може забезпечити стабільність курсу валюти на тривалий період, що сприяє розвитку виробництва та зовнішньої торгівлі. Проте цей підхід може втратити ефективність у вирішенні коливань ринкових умов та обмежити ринковий механізм[1].

Країни з невеликим державним боргом, зазвичай, віддають перевагу плаваючому валютному режиму, в той час як ті, що мають значний борг, частіше вибирають фіксований курс. Наприклад, після Великої депресії та світової економічної кризи 1929-1933 років, Німеччина та Італія вирішили прийняти фіксований валютний режим для відновлення економіки та нагромадження золотовалютних резервів. Сінгапур, навпаки, перейшов до плаваючого режиму валютного курсу відразу після розпаду Бреттон-Вудської системи. Це призвело до збільшення інвестицій, розвитку валютного ринку та викликало так зване "економічне диво"[2].

В Україні через повномасштабне вторгнення росії від липня 2022 року був запроваджений фіксований курс валюти, але вже в жовтні 2023 року НБУ повернулись на гнучкий курс валюти.

Враховуючи складності, спад виробництва можна пояснити політичною та економічною нестабільністю, яка була посилена повномасштабним вторгненням росії на територію нашої держави. Саму це стало причиною значного зростання дефіциту платіжного балансу, серйозної кризи довіри та значної нестабільності валютного курсу. Давайте також розглянемо, які можливі перспективи можна очікувати від зміни валютного режиму та його вплив на міжнародну торгівлю. Для цього важливо взяти до уваги загальну позицію країни на міжнародному ринку.

Існують два можливі сценарії:

У випадку, коли рівень внутрішніх цін на товари і послуги нижчий за світові ціни, країну розглядають як неттоекспортера. Отже, експорт товарів за кордон стає більш вигідним, ніж реалізація на внутрішньому ринку.

Якщо рівень внутрішніх цін на товари і послуги перевищує світові ціни, країну вважають неттоімпортером. У цьому випадку імпорт товарів з-за кордону вигідніший, ніж виробництво власних товарів усередині країни. Загалом, експорт продукції та послуг може стати менш конкурентоспроможним на міжнародних ринках.

Визначальними факторами для визначення можливості поліпшення торгового балансу є еластичність попиту інших країн на експорт з даної країни та еластичність внутрішнього попиту на імпорт. Однак, не зважаючи на перехід до плаваючого валютного курсу та зниження вартості національної валюти, сальдо торгового балансу лише погіршилося. Слід зауважити, що зниження вартості національної валюти не є єдиною причиною поточної ситуації. На сьогоднішній день українська економіка є великою імпортозалежною та більше зацікавлена як ринок збуту, аніж конкурентоздатний учасник на світовому ринку.

Отже, основною перевагою плаваючого режиму валютного курсу, у порівнянні з керованим, є його спроможність надавати стабілізуючий вплив на економіку країни. Іншими словами, гнучкість плаваючого курсу дозволяє національній економіці адаптуватися до змінливих умов світового ринку та пом'якшувати вплив зовнішніх факторів.

Успішне виконання Україною інтеграційних процесів в значній мірі залежить від розвитку її економіки у найближчі роки. Зберігаючи визначений курс лібералізації валютної політики, необхідно розробити ефективну стратегію розвитку реального сектора. Також необхідно вжити заходів, спрямованих, передусім, на стимулювання економічного зростання та проведення економічних реформ, які сприятимуть збільшенню споживання та залученню нових інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Міністерство Фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
2. Світова економічна криза 1929-1933 рр. Господарство розвинутих країн світу у 30-их роках. Реферат. *Освіта.UA*. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24821/

*Волинець М. С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: доцент Гребенюк Н. О.,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

МЕНЕДЖМЕНТ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Менеджмент – це наука про найбільш раціональну систему організації та управління. Він представляє собою систему управлінських впливів, що виробляються відповідними організаційними структурами, що забезпечують безперервність та своєчасність руху ресурсів з метою досягнення мікро та макроекономічних переваг. Менеджер керує всіма ресурсами, які він розглядає як однаково важливі і використовує для управління людьми та адміністративно-правові, і економічні, і соціально-психологічні методи. [1]

Банківський менеджмент – це досягнення різнопланових цілей банківської установи ефективним і економічним способом за допомогою планування, організації, мотивації і контролю над організаційними ресурсами.

До головних цілей менеджменту банківської структури відносяться: забезпечення ліквідності балансу та рентабельної роботи банку та максимальне задоволення потреб клієнтів в обсязі, структурі та якості роботи банку. Будь-який банк щодо стратегії своєї діяльності має сформувавати таку систему заходів, спрямовану на отримання прибутку і одночасно максимально врахувати можливості запобігання втрат під час здійснення банківської діяльності.

Основні напрямки банківського менеджменту полягають в двох сферах. У першій вирішуються організаційні питання з усіх економічних та фінансових проблем, які знаходяться в компетенції банку – такі як ризики, пасиви, активи, капітал, ліквідність. В другій сфері вирішуються питання, які пов'язані з управлінням колективу. Отже, до основних напрямків менеджменту в банківській установі відносяться розробка концепції розвитку економічної діяльності та управління колективом, керування активами, пасивами та власними коштами, а також керування і контроль рентабельної роботи установи, управління ризиками, запровадження системи заохочень (стимулювання) працівників.

Серед особливостей банківського менеджменту можна відокремити те, що найбільша частка коштів, з якими банк працює є залученими (запозиченими), а не його власними, що накладає на нього більшу відповідальність у сфері запобігання ризикам. Серед основних видів банківського менеджменту розрізняють: стратегічний (загальний), фінансовий та менеджмент персоналу. Стратегічний (загальний) менеджмент включає визначення загальної концепції розвитку кредитної організації, постановку цілей та конкретних завдань

діяльності, розробку заходів щодо реалізації поставленої мети, формування оптимальної організаційної структури банку як фактора організації ефективної діяльності банку. Фінансовий менеджмент представляє собою управління фінансово-економічною діяльністю банку, що містить управління капіталом, активами та пасивами, управління ліквідністю, прибутковістю та банківськими ризиками. Останній вид – менеджмент персоналу передбачає управління трудовими ресурсами на базі кадрової політики. [2]

Рис. 1.1 Порівняльна характеристика функцій та принципів банківського менеджменту [3]

Економіка та менеджмент – це дві тісно пов'язані між собою науки. Економіка вивчає закони функціонування економічних систем, а менеджмент – це мистецтво управління людьми та ресурсами для досягнення поставлених цілей. В сучасних умовах взаємозв'язок економіки та менеджменту стає все більш тісним: економіка створює умови для розвитку менеджменту, а менеджмент, в свою чергу, впливає на розвиток економіки. [4]

Зазвичай, підприємства використовують економічні показники для прийняття управлінських рішень. Наприклад, підприємство має розрахувати рентабельність нового продукту, перш ніж його випускати. А також керівники можуть впровадити нову систему мотивації, що призведе до підвищення продуктивності праці та збільшення прибутку. У свою чергу уряд країни

використовує економічні інструменти для стимулювання розвитку системи менеджменту. Держава може надавати податкові пільги підприємствам, які впроваджують нові методи управління. Кваліфіковані менеджери повинні володіти знаннями економіки, щоб приймати обґрунтовані рішення.

В умовах воєнного стану підхід до управління банківськими установами потребує ще більшої гнучкості та пристосування до різноманітних стресових ситуацій. Комерційні банки в Україні успішно продовжують свою діяльність, незважаючи на загрозу економічної кризи. Розвиток та просування онлайн банкінгу допомагає забезпечити безпеку для життєдіяльності клієнтів та працівників фінансових установ. Разом із державою комерційні банки залучають різні методи для підтримки місцевих підприємств, які постраждали від воєнних атак. А також були введені пільгові умови стосовно сплати відсотків та строків повернення кредитів під час воєнних дій. Завдяки пільгам з боку НБУ та держави, комерційні банки в Україні вдало продовжують власну діяльність. Міжнародна фінансова допомога також підтримує роботу українських банківських установ. Всі ці фактори, а також професійний підхід в управлінні даної фінансової системи, забезпечують подальшу платоспроможність та ліквідність банків на території України навіть в умовах війни. І, незважаючи на прогнози щодо банкрутства та поглиблення економічної кризи, комерційні установи успішно виконують власні зобов'язання, що призводить до зростання довіри до українських банків серед місцевого населення. В сучасних умовах глобалізації та жорсткої конкуренції роль менеджменту в економіці стає все більш важливою, а успіху можуть досягти лише ті підприємства, які мають ефективний менеджмент і можуть пристосовуватись до різних кризових ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Менеджмент. Роль менеджменту в організації: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Менеджмент#Роль_менеджменту_в_організації (дата звернення 27.02.2024).
2. Ризик-менеджмент в умовах високої невизначеності – 2023 <https://zplawoffice.com/tpost/bxhptgoh-rizik-menedzhment-v-umovah-visoko-nevizn> (дата звернення 28.02.2024).
3. Особливості сучасної фази розвитку науки управління. Особливості сучасного менеджменту – 2024): веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/74102/politologiya/upravlinnya_globalnoyu_sistemoyu_u_movah_neliniynogo_mislennya_neviznachenosti_alternativnosti (дата звернення 29.02.2024)
4. Економіка: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0> (дата звернення 29.02.2024).

*Геворгян Е. Т.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Будівництва та цивільної інженерії» ХНУМГ імені О.М. Бекетова;
науковий керівник: к.т.н., доцент Давиденко О.А.
ННІ «Будівництва та цивільної інженерії» ХНУМГ імені О.М. Бекетова*

УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНИХ ОБ'ЄКТІВ

Управління проєктом відбудови пошкоджених об'єктів. — це складний процес, який потребує комплексного підходу до заходів які повинні бути виконані в процесі відбудови:

1. *Оцінка пошкоджень*: Перший крок - це проведення детальної оцінки пошкоджень для визначення ступеня зруйнування та визначення обсягу робіт. До нього відносять:

- *Зовнішній огляд*: Фахівці проводять огляд зовнішніх пошкоджень будинку, включаючи стан фасаду, даху, вікон, дверей тощо. Вони реєструють всі видимі пошкодження та оцінюють їх ступінь серйозності.

- *Внутрішній огляд*: Після зовнішнього огляду фахівці проводять огляд внутрішніх приміщень будинку. Вони виявляють пошкодження стін, стель, підлог, систем опалення, водопостачання, електропроводки тощо.

- *Використання технічних засобів*: Для більш точної оцінки пошкоджень можуть використовуватися технічні засоби, такі як теплові камери, ендоскопи, геодезичні прилади тощо. Це дозволяє виявити приховані пошкодження та оцінити їхній розмір.

- *Аналіз стійкості будівлі*: Фахівці проводять аналіз стійкості будівлі, щоб визначити, чи збереже будівля свою структурну цілісність під час робіт з відновлення.

2. *Планування і координація*: Це ключовий етап, де визначається порядок дій, розподіл завдань між різними командами та підрядними організаціями.

- *Розробка плану відновлення*: На основі результатів оцінки пошкоджень розробляється детальний план відновлення. Цей план включає в себе перелік робіт, обсяги, технічні вимоги, бюджетні обмеження та терміни виконання.

- *Розподіл завдань*: Визначаються ролі та відповідальності кожної команди та окремих працівників. Це включає в себе визначення головного підрядника, архітекторів, інженерів, електриків, сантехніків тощо.

- *Координація робіт*: Координація є ключовим аспектом успішної відбудови. Це означає встановлення зв'язку між різними командами та підрядними організаціями, вирішення конфліктів та встановлення спільних термінів та стандартів.

3. *Безпека*: Забезпечення безпеки для робочих та мешканців навколишніх будинків є важливою складовою. Це включає в себе використання захисного обладнання, контроль якості повітря, заходи безпеки при роботі з будівельними матеріалами тощо.

- *Оцінка ризиків*: Перш ніж розпочати будь-які роботи, необхідно провести оцінку ризиків і визначити потенційні небезпеки, пов'язані з роботою в даному середовищі.

- *Безпека працівників*: Забезпечення безпеки працівників є пріоритетним завданням. Це включає в себе навчання працівників правилам безпеки, використання захисного спорядження та контроль за дотриманням вимог з охорони праці.

- *Контроль якості повітря*: Оскільки під час відновлення можуть виникати пилові та хімічні речовини, важливо контролювати якість повітря на будівельному майданчику. Встановлення систем вентиляції та використання респіраторів може допомогти зменшити ризики для здоров'я працівників.

- *Безпека при роботі з важкою технікою*: Використання важкої техніки, такої як крани та екскаватори, може бути небезпечним. Професійне навчання операторів та використання відповідного обладнання для безпечної роботи можуть зменшити ризики нещасних випадків.

- *Безпека при роботі на висоті*: Якщо робота включає роботу на висоті, необхідно дотримуватися вимог щодо безпеки при роботі на висоті. Це може включати в себе використання захисного обладнання, такого як страхувальні пристрої та спеціальні платформи.

4. *Видалення руїн*: Використання важкої техніки для руйнування та видалення завалин.

- *Планування*: Видалення руїн потребує детального планування. Це включає в себе визначення послідовності дій, обсягу робіт, виділення необхідних ресурсів та визначення термінів виконання.

- *Використання важкої техніки*: Для видалення великих руїн часто використовується важка техніка, така як екскаватори, бульдозери, кранівники тощо. Операції з важкою технікою повинні проводитися кваліфікованими операторами з дотриманням всіх правил безпеки.

- *Сортування матеріалів*: Під час видалення руїн важливо розділяти матеріали на ті, які можна використовувати для подальшої переробки або відновлення, і ті, які потрібно вивозити на смітник або переробляти як відходи. Це допомагає зменшити відходи та екологічний вплив видалення руїн.

- *Очистка майданчику*: Після видалення руїн важливо провести очистку будівельного майданчика від залишків будівельних матеріалів та інших відходів. Це створить безпечні умови для подальшого будівництва.

5. *Реконструкція*: Після видалення руїн можна розпочати реконструкцію будинку. Це може включати в себе використання сучасних

будівельних матеріалів та технологій, які забезпечують більшу міцність та стійкість будівлі до природних катаклізмів.

- *Відновлення структурних елементів*: Реконструкція може включати відновлення або заміну пошкоджених або знищених структурних елементів, таких як стіни, фундамент, дах та інші. Це може вимагати використання різних будівельних матеріалів та технологій.

- *Оновлення систем*: Під час реконструкції може бути необхідно оновити та покращити різні системи будівлі, включаючи електрику, водопостачання, каналізацію, опалення та кондиціонування повітря. Це може включати в себе встановлення нових енергоефективних технологій та систем безпеки.

- *Відновлення естетики*: Реконструкція також може включати відновлення естетичного вигляду будинку, включаючи фарбування, обробку поверхонь, встановлення вікон, дверей та інших декоративних елементів.

б. *Інноваційні матеріали*: Використання нових, більш міцних та стійких матеріалів може допомогти збільшити термін служби відновленої будівлі.

- *Сплави з пам'яттю форми*: Ці матеріали здатні "пам'ятати" свою форму та повертатися до неї після деформації. Вони можуть бути використані для підсилення конструкцій та забезпечення стійкості будівлі до землетрусів та інших навантажень.

- *Ульт्राфутуристичні композити*: Ці матеріали складаються зі спеціально розроблених полімерних матеріалів та наноматеріалів, що забезпечують відмінні міцність, легкість та стійкість до корозії.

- *Системи ізоляції з низькою теплопровідністю*: Такі системи забезпечують високу ефективність утеплення будівель, що дозволяє зменшити енерговитрати на опалення та кондиціонування повітря.

- *Сонячні панелі із гнучких матеріалів*: Ці матеріали дозволяють використовувати сонячну енергію для живлення будівельних систем та покращення енергоефективності будинку.

- *Гідрофобні матеріали*: Такі матеріали відштовхують вологу та запобігають проникненню вологи у будівлю, що дозволяє зберегти її стійкість до руйнування та корозії.

Висновок: Процес управління відновленням будівель після пошкоджень складається з кількох ключових етапів, починаючи з оцінки пошкоджень, планування і координації робіт, забезпечення безпеки працівників та мешканців, видалення руїн, реконструкції та використання інноваційних матеріалів.

Оцінка пошкоджень включає зовнішній та внутрішній огляд будівлі для визначення ступеня зруйнування та обсягу робіт. Планування та координація робіт важливі для успішного виконання проекту, а також забезпечення безпеки працівників. Видалення руїн вимагає детального планування та використання важкої техніки. Після цього можна розпочати реконструкцію будинку,

використовуючи сучасні будівельні матеріали та інноваційні технології, які забезпечують більшу міцність та стійкість будівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Naylor H. F. W. Construction project management: Planning and scheduling. New York : Delmar Publishers, 1995. 289 с.
2. Smith J. G. Construction management: Subcontractor scopes of work. Boca Raton, FL : CRC Press, 2010.
3. Clough R. H. Construction project management: A practical guide to field construction management. 5-те вид. Hoboken, NJ : J. Wiley & Sons, 2008.

Гончар Є.О.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
 ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
 науковий керівник: професор Котковський В.Р.
 ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Інноваційні тренди в цифровій економіці розглядаються як каталізатори глибоких трансформацій у всіх секторах господарства. Розвиток штучного інтелекту відкриває широкі перспективи для автоматизації процесів, персоналізації послуг та підвищення продуктивності. Блокчейн-технології, зокрема у фінансовому секторі, прискорюють транзакції та забезпечують безпеку та достовірність даних. Розширення Інтернету речей перетворює звичайні об'єкти в розумні пристрої, що дозволяє збирати та аналізувати великі обсяги даних для покращення прийняття рішень. Кіберфізичні системи, що поєднують фізичні та цифрові середовища, революціонізують виробничі процеси та створюють нові можливості для масштабування бізнесу. Ці інновації не лише змінюють способи виробництва, комунікації та споживання послуг, але й стимулюють економічний розвиток, сприяючи створенню економіки майбутнього, що базується на ефективному використанні технологій та інноваційних підходах.

Таблиця 1.

Опис інноваційних тендів

Інноваційний тренд	Опис
Розвиток штучного інтелекту	Штучний інтелект відкриває нові можливості для автоматизації процесів у всіх секторах економіки. Він дозволяє створювати персоналізовані послуги та оптимізувати виробничі процеси.
Блокчейн-технології	Блокчейн-технології забезпечують безпеку та достовірність даних шляхом розподіленого збереження інформації. У фінансовому секторі вони прискорюють транзакції та зменшують витрати.
Розширення Інтернету речей	Інтернет речей перетворює звичайні об'єкти в розумні пристрої, що здатні збирати та аналізувати дані. Це дозволяє оптимізувати процеси та приймати більш обґрунтовані рішення.
Кіберфізичні системи	Кіберфізичні системи поєднують фізичний та цифровий світи, революціонізуючи виробничі процеси. Вони забезпечують автоматизацію та оптимізацію виробництва, а також підвищують продуктивність.

Ці інновації не лише модифікують способи виробництва, комунікації та споживання послуг, а й стимулюють економічний розвиток, сприяючи

створенню економіки майбутнього, що базується на ефективному використанні технологій та інноваційних підходах.

Інноваційні тренди в цифровій економіці активно присутні на сучасному ринку. Ось деякі приклади цих трендів:

1. Розширення штучного інтелекту (AI):

- Персоналізовані рекомендації в інтернет-магазинах, стрімінгових платформах та соціальних медіа.

- Автоматизація клієнтського обслуговування через чат-ботів та віртуальних асистентів.

- Удосконалення медичної діагностики та лікування за допомогою аналізу медичних даних та обробки зображень.

2. Блокчейн-технології:

- Криптовалютні та блокчейн-платформи для забезпечення безпеки та прозорості у фінансових операціях.

- Системи управління ланцюгом постачання для відстеження походження товарів та зменшення ризиків шахрайства.

3. Розширення Інтернету речей (IoT):

- Смарт-доми зі зв'язаними пристроями, які дозволяють керувати освітленням, опаленням, безпекою та іншими аспектами життя з допомогою мобільних пристроїв.

- Системи моніторингу стану обладнання та пристроїв у виробничих умовах для попередження аварій та оптимізації обслуговування.

4. Кіберфізичні системи:

- Промислові роботи та автоматизовані системи виробництва, які об'єднують фізичні та цифрові процеси для забезпечення ефективності та якості виробництва.

- Смарт-транспортні системи, які поєднують дорожню інфраструктуру з інформаційними технологіями для покращення безпеки та розумного управління трафіком.

Ці приклади демонструють, що інноваційні тренди в цифровій економіці наразі широко застосовуються і впливають на різні аспекти нашого життя і бізнесу.

Прогнозується, що ці інновації продовжать свій швидкий розвиток і впливатимуть на всі аспекти економіки та суспільства. Зростання використання штучного інтелекту, блокчейн-технологій, Інтернету речей та кіберфізичних систем очікується в майбутньому, сприяючи подальшій цифровізації економіки та створенню нових можливостей для розвитку та інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Industries of the Future» by Alec Ross, URL: <https://www.amazon.com/Industries-Future-Alec-Ross/dp/1476753660>
2. А.В. Поливода Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна, ЦИФРОВІ ТРЕНДИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ, URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37072/2/TSEFIRS_2021_Polyvoda_A_V-Digital_trends_in_the_161-162.pdf
3. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АВАНГАРДНОГО ХАРАКТЕРУ РОЗВИТКУ, URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf

*Городянська Л. В.,
канд. екон. наук, чл.-кор. АЕН України, доцент,
Київський національний університет технологій та дизайну
(orcid.org/0000-0002-4482-1690);
Панасюк А. С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет технологій та дизайну*

МАРКЕТИНГОВІ ЗАХОДИ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ В УКРАЇНІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Туристичні подорожі є досить популярним видом відпочинку та культурного обміну в сучасному світі. Туристично привабливою країною як для іноземців, так і для співвітчизників є Україна. Однак випробування останніх років (поширення пандемії та повномасштабне вторгнення РФ) негативно вплинули на туристичний бізнес нашої країни. Однією з пріоритетних перешкод для розвитку українського туризму в кризових умовах є безпека.

Метою дослідження є визначення маркетингових заходів з урахуванням вимог забезпечення суб'єктами підприємницької діяльності безпеки туристичних подорожей в Україні в кризових умовах.

Умови воєнного стану в Україні суттєво змінили споживацькі запити внутрішніх туристів. Основною метою більшості турів стало перезавантаження, стабілізація власного психоемоційного стану й оздоровлення дітей. Важливу увагу туристи приділяють питанням безпеки.

Дослідження показало [1, с. 107], що економічна безпека є комплексом дієвих заходів офіційних державних органів, які забезпечують стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, який характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення та задоволення потреб громадян, суб'єктів підприємництва, суспільства і держави на певному визначеному рівні та часовому проміжку.

Вважаємо, що дефініцію “економічна безпека” на мікрорівні доцільно дослідити з позиції суб'єкта господарювання як економічної системи, що знаходиться у динамічному розвитку з урахуванням кризових умов ведення підприємницької діяльності в Україні.

Відповідно до розділу III Закону України “Про туризм” [2] важливим є забезпечення гарантії безпечного перебування туристів на території України. Це потребує від суб'єктів туристичного бізнесу створення безпечних умов в місцях надання туристичних послуг, а також інформування туристів про можливі загрози під час походів, прогулянок та/або екскурсій. Разом з цим, держава повинна гарантувати захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до норм чинного законодавства та міжнародних договорів України. Усе це покладає на органи влади й суб'єкти

туристичної діяльності обов'язки стосовно включення до комплексу заходів з просування туристичного продукту – заходи з безпеки туристів.

Вважаємо, що суб'єкти туристичного бізнесу мають дотримуватися комплексного підходу до розробки маркетингових заходів з урахуванням вимог до безпеки подорожей в кризових умовах. Враховуючи [2; 3; 4], вважаємо, що реалізація суб'єктом туристичного бізнесу туристичного продукту в Україні в кризових умовах потребує доповнення низки маркетингових заходів – заходами з економічної безпеки туриста під час подорожі за такими етапами:

1. Проведення аналізу потенційних ризиків, що включає:

– Оцінку безпеки місць призначення. Дослідження політичної стабільності, рівня злочинності, кліматичних умов та інфраструктури безпеки.

– Прогнозування медичних ризиків. Перевірку наявності у місцях майбутніх подорожей – спалахів епідемій, дотримання вакцинаційних вимог, доступу до медичної допомоги та наявності медичного страхування.

– Оцінку природних ризиків. Прогнозування можливих природних лих, таких як землетруси, урагани, повені тощо.

Після проведення оцінки ризиків, розробляється план безпеки для туристичної подорожі.

2. Розробка плану безпеки, що включає:

– Евакуаційні процедури в умовах надзвичайних ситуацій, таких як терористичні атаки, війна, природні катастрофи тощо.

– Інструкції щодо збереження особистих документів та цінних речей.

– Засоби зв'язку та електронні ресурси для швидкого доступу до інформації про поточну ситуацію.

3. Використання комунікаційних технологій, зокрема:

– Мобільні додатки для моніторингу безпеки, які надають користувачам доступ до інформації про поточні безпечні місця, надзвичайні ситуації та контактні дані екстрених служб.

– GPS-пристрої та моніторинг руху з метою відстеження маршруту та визначення місцезнаходження туристів у реальному часі.

– Електронні системи попередження з метою отримання автоматичних повідомлень про потенційні загрози на електронні та / або мобільні пристрої.

4. Навчання та інформування туристів про заходи безпеки та використання комунікаційних технологій є важливим аспектом маркетингових заходів. Це передбачає розробку низки заходів, таких як:

– Організація тренінгів та семінарів до початку від'їзду іноземних туристів до України.

– Надання у письмовій формі інструкцій та рекомендацій туристу з метою попередження нещасних випадків і профілактики травм.

– Надання організаторами подорожей – туристам постійної підтримки та консультацій під час туру.

– Організація багатомовної інформаційної системи в регіонах, які користуються попитом у туристів.

– Приведення суспільних довідників і символіки у відповідність до загальноприйнятих міжнародних стандартів.

– Спеціальне навчання співробітників суб'єктів туристичного бізнесу поведінці у разі виникнення кризових ситуацій.

– Демонстрація інформаційного відеоматеріалу різними мовами з використанням засобів готельної мережі кабельного телебачення тощо.

Отже, організація безпечних туристичних подорожей в Україні в кризових умовах вимагає від суб'єктів туристичного бізнесу дотримання вимог чинного законодавства та комплексного підходу до розробки маркетингових заходів з урахуванням: оцінки ризиків, розробки плану безпеки та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Мінімізація ризиків під час проведення туристичних подорожей може бути досягнута завдяки поєднанню та належній організації маркетингових заходів разом із низкою заходів безпеки, що дозволить забезпечити туристам комфортні та незабутні враження під час перебування в Україні.

Перспективою подальших досліджень є: визначення трендів в туристичній індустрії в контексті розробки туристичних проєктів, пов'язаних з українською історією, культурою філософією, патріотичними подіями в Україні. Потребує подальшого переосмислення роль екологічного туризму в Україні, пошук нових туристичних маршрутів задля поживлення туристичного бізнесу в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городянська Л. В., Цюкало Л. В. Інформаційна безпека суб'єктів малого підприємництва в умовах цифровізації. Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ : ВІКНУ імені Тараса Шевченка, 2021. Вип. 70. С. 105-114. doi: <https://doi.org/10.17721/2519-481X/2021/70-11>

2. Про туризм : Закон України від 15 верес. 1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2024).

3. ГОСТ 28681.3-95 “Туристсько-екскурсійне обслуговування. Вимоги забезпечення безпеки туристів і екскурсантів”. *Галузеві стандарти. Перелік національних стандартів сфери туризму*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ecfd6c5a-1760-4d8d-a931-3a63f64e2310&title=GaluzeviStandarti> (дата звернення: 15.03.2024).

*Григорів Д.Р.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: професор Котковський В.Р.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Цифрова економіка стає все більш впливовим фактором у сучасному світі, впливаючи на різні сектори економіки і суспільства в цілому. Використання інформаційних та комунікаційних технологій у виробництві, обміні товарів і послуг, а також у взаємодії між людьми, змінює спосіб, яким ми живемо і працюємо. У цьому контексті, дослідження впливу цифрової економіки на економічне зростання є актуальним завданням.

Аргументи:

1. Зростання продуктивності: Цифрові технології дозволяють автоматизувати процеси виробництва, покращуючи ефективність та продуктивність підприємств. Впровадження цифрових інструментів, таких як машинне навчання та штучний інтелект, дозволяє підвищити точність, швидкість і якість виробництва. Це сприяє зростанню виробництва та покращенню конкурентоспроможності. Наприклад, автоматизовані виробничі лінії дозволяють знизити витрати на робочу силу, аналітичні системи допомагають швидше та точніше приймати рішення, а використання роботів у виробництві забезпечує підвищення швидкості та повторюваності процесів.

2. Розвиток нових ринків: Цифрова економіка створює нові можливості для підприємництва і розвитку ринків. За допомогою електронної комерції та онлайн-платформ, підприємці можуть досягати нових аудиторій та розширювати свої бізнес-операції на міжнародному рівні. Це сприяє економічному зростанню, створюючи нові робочі місця та збільшуючи обсяги торгівлі. Багато компаній використовують соціальні мережі для просування своїх товарів та послуг, платформи для спільного споживання стають популярними, а онлайн-майданчики для фрілансерів дозволяють людям працювати на віддаленій основі.

3. Інновації та дослідження: Цифрова економіка стимулює інновації та наукові дослідження. Швидкий розвиток технологій викликає потребу у нових ідеях, продуктах та рішеннях. Багато компаній і стартапів працюють над розробкою нових цифрових продуктів, які можуть змінити спосіб, яким ми живемо і працюємо. Це можуть бути нові мобільні додатки, платформи штучного інтелекту, розумні пристрої або розширена реальність. Крім того, цифрова економіка сприяє співпраці між різними секторами, такими як наука, бізнес і уряд, що сприяє обміну знаннями та ідеями та спільному розв'язанню складних проблем.

4. Зміни в робочому оточенні: Цифрова економіка вносить значні зміни в робоче оточення. Розробка технологій, таких як хмарні обчислення та відеоконференції, дозволяє людям працювати віддалено та спілкуватися безпосередньо з колегами з усього світу. Це сприяє гнучкості робочого графіка та забезпечує можливість обирати місце проживання, не обмежуючись географічною локацією офісу. За допомогою цифрових інструментів також збільшується доступність навчання та освіти, оскільки люди можуть вивчати нові навички та отримувати знання в онлайн-форматі.

5. Виклики та ризики: Разом з багатьма перевагами, цифрова економіка також вносить виклики та ризики. Зокрема, зростає потреба у кібербезпеці, оскільки зловмисники можуть використовувати цифрові канали для крадіжки інформації та зламу систем.

Крім того, цифрова економіка може призводити до втрати робочих місць у деяких секторах, де технології замінюють людський труд. Це ставить вимогу до перекваліфікації та навчання населення, щоб вони могли пристосуватися до змін і знайти нові можливості.

Висновок: Цифрова економіка має значний вплив на сучасне суспільство, прискорюючи економічне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голобородько А.Ю., Гусєва О.Ю., Легомінова С.В. Цифрова економіка : підруч. / А.Ю. Голобородько, О.Ю. Гусєва, С.В. Легомінова, Київ: Видавництво: ДУТ , 2020. – 400 с.
2. Подскребко О.С. Розробка структури системи підтримки прийняття рішень з управління виробничою логістикою промислового підприємства. Бізнес Інформ. 2019. № 4. С. 139–146.

*Гринишин Р.М.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка;
науковий керівник: к.е.н, доцент Зомчак Л. М.,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ЗАЛЕЖНІСТЬ НОМІНАЛЬНОГО ВВП УКРАЇНИ ВІД СУКУПНИХ РЕСУРСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Номинальний валовий внутрішній продукт є одним з найбільш важливих економічних індикаторів розвитку країни, який дозволяє оцінити рівень економічної динаміки та рівень благополуччя населення. Сукупні ресурси, що витрачає одне домогосподарство, відображають загальну кількість ресурсів, які доступні населенню для задоволення базових потреб.

Дослідження взаємозв'язку між цими двома показниками дає можливість виявити, наскільки економічне зростання країни відображається на підвищенні життєвого рівня населення через збільшення обсягу доступних ресурсів. Це особливо важливо в контексті розвитку країн, що мають низький рівень життя та обмежені можливості для забезпечення достатньої кількості ресурсів на домогосподарство. Це дослідження є актуальним у зв'язку з реалізацією цілей сталого розвитку та підвищенням якості життя населення.

Для дослідження залежностей між макроекономічними показниками застосовують економетричні моделі різних видів, наприклад, симультаивні моделі [1], моделі на панельних даних [2], авторегресійні моделі [3], просторові моделі [4], дистрибутивно-лагові моделі [5] тощо.

Для дослідження використовувалися дані Державної служби статистики України за 1999 – 2021 роки [6].

Для аналізу взаємозв'язку між номінальним валовим внутрішнім продуктом та сукупними ресурсами у розрахунку на одне домогосподарство побудовано парну регресійну модель.

Рівняння парної регресії має такий вигляд:

$$y = -16527,00185 + 354,9360117x1$$

де y - номінальний валовий внутрішній продукт України,

x - сукупні ресурси у розрахунку на одне домогосподарство України.

Коефіцієнт у моделі є статистично значущий, модель адекватна за Фішером.

Перевірка моделі за допомогою критерію Дарбіна-Уотсона підтвердила відсутність автокореляції.

Використавши графічний метод, можемо зробити висновок, що гетеростатистичність наявна, це видно по розташуванню точок на графіку (рис.1).

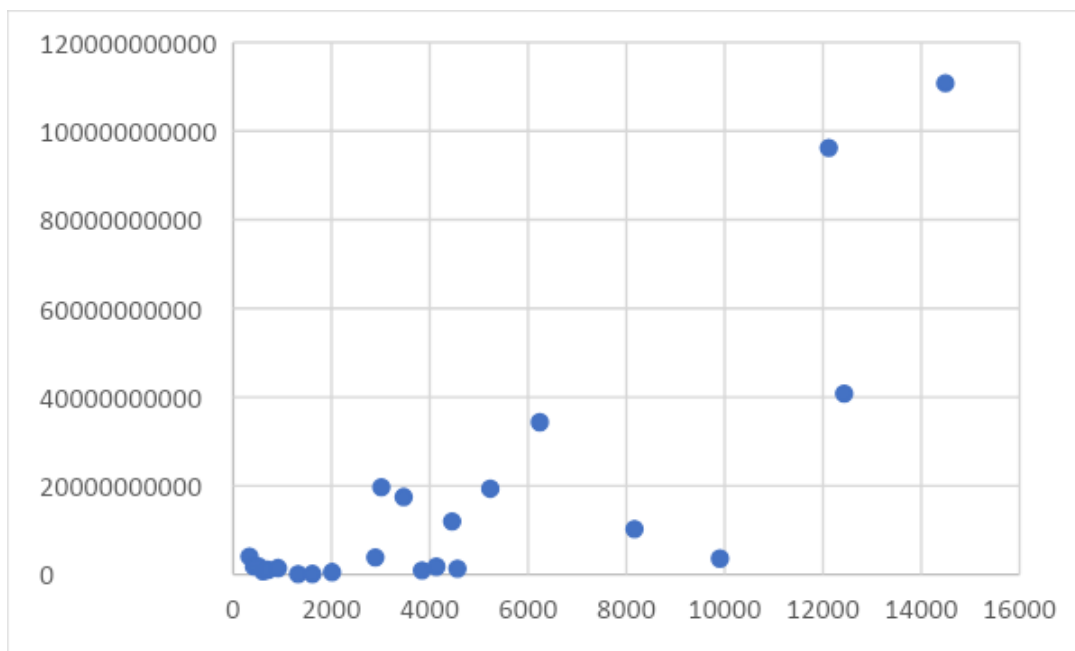

Рис. 1 Залежність квадратів випадкових відхилень від x

Також модель було перевірено на гетероскедастичність за допомогою тестів Парка та Годфрея за якими було виявлено, що гетероскедастичність присутня.

Був проведений тест Парка для визначення наявності гетероскедастичності. Аналізуючи отримані результати, можна зробити висновок, що гетероскедастичність наявна, оскільки вдалось побудувати модель зі статистично значущими параметрами, тобто p-value менше за 5%.

Також здійснено тестування за допомогою тесту Глейзера, який полягає у моделюванні залежності між модулем e та x за допомогою декількох кореляційно-регресійних моделей методом найменших квадратів.

У результаті було отримано, що найвище відношення детермінації – 0,81 та статистично значущі параметри у моделі типу:

$$|e| = 15789,58132 + 8,732x^2,$$

де e – відхилення моделі, x - сукупні ресурси у розрахунку на одне домогосподарство України.

Також, можна зробити висновок, що наявна чиста гетероскедастичність.

Для усунення гетероскедастичності було використано метод зважених найменших квадратів у випадку, коли дисперсія випадкових відхилень пропорційні значенням факторної ознаки. Коефіцієнт детермінації для моделі із врахуванням гетероскедастичності становить 0,99, що є значно вище ніж для моделі без врахування гетероскедастичності.

Отже, в результаті дослідження залежності номінального валового внутрішнього продукту від сукупних ресурсів у розрахунку на одне домогосподарство була виявлена та усунена гетероскедастичність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Zomchak L. M. Sustainable development of Ukraine as a combination of social, economic and environmental components: structural econometric model of three-pillar approach. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2023. Vol. 1254. No. 1. P. 012125
2. Zomchak L., Vdovyn M., Deresh O. Regional Economic Development Indicators Analysis and Forecasting: Panel Data Evidence from Ukraine. *The International Conference on Artificial Intelligence and Logistics Engineering*. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. P. 217-228
3. Zomchak L., Stelmakh A. ARIMA-model of Ukrainian Macroeconomic Indicators Forecasting. Emergence of public development: financial and legal aspects : Collective monograph. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom. 2019. P. 213–221
4. Зомчак Л., Коваль Л. Сталий розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. *Інфраструктура ринку*. 2022. С. 211-215.
5. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Інфляційні процеси України: авторегресійна дистрибутивно-лагова модель. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №1 (01). С. 50-55.
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2024).

*Даниленко К.О., Сметана Д.О.,
здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Харківській національній автомобільно-дорожній університет;
науковий керівник: к.е.н, доцент Бочарова Н.А.,
Харківській національній автомобільно-дорожній університет*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Глобалізація та розвиток електронної комерції спричинили збільшення потоків вантажів та пасажирів, що, в свою чергу, призводить до зростання конкуренції серед автотранспортних підприємств. Ефективне управління економічними аспектами діяльності дозволяє компаніям покращувати свою конкурентоспроможність. В умовах змінних цін на паливо, високих вимог до екологічності транспорту та необхідності оновлення автопарку перед підприємствами постає завдання ефективного управління витратами. Дослідження, спрямовані на знаходження шляхів оптимізації витрат, мають велике значення для підвищення ефективності роботи підприємств. Сучасний споживач стає все більш вимогливим до якості транспортних послуг. Дослідження, що дозволяють виявити шляхи покращення сервісу, включно з точністю доставки, зручністю послуг та індивідуальним підходом до клієнтів, сприяють залученню та утриманню клієнтів. Цифровізація та автоматизація процесів відкривають нові можливості для підвищення ефективності роботи автотранспортних підприємств. Дослідження в області цифрових інновацій можуть допомогти підприємствам інтегрувати сучасні технології в свої процеси, спрощуючи планування, управління логістикою, фінансами та моніторингом вантажопотоків. Ринкове середовище та законодавча база постійно змінюються, вимагаючи від автотранспортних підприємств швидкої адаптації. Дослідження, що дозволяють прогнозувати ці зміни та розробляти стратегії ефективної адаптації, вкрай необхідні для забезпечення сталого розвитку підприємств. Актуальність досліджень у сфері економічних аспектів діяльності автотранспортних підприємств обумовлена потребою в підвищенні їх ефективності, конкурентоспроможності та адаптивності в умовах швидкозмінного ринкового середовища [1-2].

Удосконалення роботи автотранспортних підприємств (АТП) може здійснюватись через ряд стратегічних і тактичних ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності, зниження витрат, покращення якості послуг та збільшення задоволеності клієнтів. Основні напрямки удосконалення:

1. Оптимізація логістичних процесів: автоматизація маршрутного планування: використання програмного забезпечення для оптимізації маршрутів, що дозволяє знизити пробіги, економити паливо та підвищити

загальну продуктивність; управління ланцюгами поставок: інтеграція з постачальниками та партнерами для забезпечення своєчасних поставок і зниження витрат.

2. Впровадження IT-рішень: телематика та системи GPS-відстеження: для контролю за рухом транспортних засобів, моніторингу стану техніки та аналізу ефективності використання автопарку; цифровізація документообігу: перехід на електронний документообіг для спрощення адміністративних процесів і зниження помилок.

3. Управління персоналом: навчання та розвиток співробітників: регулярні тренінги та програми підвищення кваліфікації для водіїв і логістів з метою підвищення їх професійних навичок; мотиваційні програми: розробка системи заохочення для підвищення продуктивності праці та зниження текучки кадрів.

4. Економічна ефективність: оптимізація витрат: аналіз витрат на паливе, обслуговування та ремонт автомобілів з метою їх зниження; планування бюджету: детальне планування доходів і витрат, визначення фінансових цілей і моніторинг їх виконання.

5. Підвищення якості послуг: клієнтський сервіс: розробка програм лояльності, впровадження зворотного зв'язку з клієнтами для виявлення та усунення недоліків у сервісі; гарантія безпеки перевезень: забезпечення високого рівня безпеки вантажів та пасажирів, впровадження сучасних технологій моніторингу та контролю.

6. Екологічна відповідальність: впровадження екологічних стандартів: оновлення автопарку до більш екологічно чистих транспортних засобів, зниження викидів шкідливих речовин; економія ресурсів: використання альтернативних видів палива, оптимізація маршрутів для зниження споживання пального.

Удосконалення роботи АТП вимагає комплексного підходу, що включає технологічні, організаційні та управлінські інновації, спрямовані на досягнення вищої ефективності, зниження витрат і підвищення задоволеності клієнтів.

Таким чином, розглянуті напрямки удосконалення роботи автотранспортних підприємств (АТП) підкреслюють важливість інтегрованого підходу до модернізації та оптимізації діяльності цих підприємств. Інтеграція сучасних технологій є ключовою для підвищення ефективності та конкурентоспроможності АТП. Використання IT-рішень, таких як системи GPS-відстеження, автоматизація маршрутного планування та цифровізація документообігу, дозволяє оптимізувати робочі процеси, знижувати витрати та підвищувати якість обслуговування клієнтів. Управління персоналом та його розвиток мають вирішальне значення для успішної діяльності транспортних підприємств. Навчання, мотивація та професійний розвиток співробітників сприяють підвищенню продуктивності, покращенню якості послуг та зниженню помилок у роботі. Економічна ефективність є фундаментом сталого розвитку АТП. Оптимізація витрат, раціональне планування бюджету та ефективне

управління фінансовими ресурсами дозволяють підприємствам ефективно реагувати на зміни в ринкових умовах та забезпечувати фінансову стабільність. Підвищення якості послуг є критично важливим для забезпечення високого рівня задоволеності клієнтів та залучення нових замовлень. Важливість зворотного зв'язку з клієнтами, постійне покращення сервісу та гарантування безпеки перевезень є ключовими елементами стратегії якості. Екологічна відповідальність набуває все більшого значення в контексті глобальних викликів зміни клімату та зростаючої уваги до екологічних стандартів. АТП повинні активно впроваджувати екологічні ініціативи, такі як оновлення автопарку до більш чистих транспортних засобів, економія ресурсів та використання альтернативних видів палива, щоб зменшити свій вплив на довкілля. Адаптація до змінюваних ринкових умов є критичною для тривалого успіху АТП. Швидкі зміни в економіці, регуляторному середовищі та споживчих вподобаннях вимагають від підприємств гнучкості та здатності швидко адаптуватися до нових викликів. Це означає не тільки внутрішнє удосконалення процесів та підходів, але й активну участь у формуванні зовнішнього середовища через професійні асоціації, партнерство з державними установами та співпрацю з освітніми інститутами. Забезпечення стійкості бізнесу через інновації. Інновації не обмежуються тільки технологічними розробками, але й включають нові бізнес-моделі, стратегії управління ризиками, розвиток корпоративної культури та етики. Впровадження інноваційних підходів дозволяє АТП не тільки виживати в умовах кризи, але й займати лідируючі позиції на ринку. Постійне вдосконалення якості та безпеки послуг. У світлі зростаючих вимог до якості та безпеки, АТП повинні постійно прагнути до підвищення стандартів своєї роботи. Це включає в себе не тільки дотримання існуючих норм і правил, але й активну участь у розробці та впровадженні нових стандартів, що сприяють покращенню безпеки та зниженню негативного впливу на довкілля. Розвиток відносин зі стейкхолдерами. Ефективна взаємодія з усіма зацікавленими сторонами, включаючи клієнтів, співробітників, партнерів, регулятори та громадськість, є важливою складовою успіху будь-якого бізнесу. Розбудова міцних відносин дозволяє краще розуміти потреби та очікування стейкхолдерів, а також ефективно реагувати на зовнішні виклики та можливості. Відповідальність і прозорість у діяльності. Підвищення рівня довіри та репутації підприємства в очах клієнтів, партнерів та суспільства в цілому можливе через забезпечення високого рівня відповідальності та прозорості в усіх аспектах діяльності АТП. Це включає в себе відкрите спілкування про бізнес-практики, етичну поведінку, а також активне залучення до вирішення соціальних та екологічних проблем.

Комплексний підхід до удосконалення роботи АТП, що враховує технологічні, економічні, соціальні та екологічні аспекти, є ключем до досягнення стійкого розвитку та успішного майбутнього в галузі автотранспортних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kravchuk N., Mykolaichuk I., Zaika Y., Melnyk T., Bocharova N. The Impact of Digital Transformation on Business Models and Strategies of Enterprises: Analysis of Trends and Challenges. *Pacific business review international*. 2023. V. 16. Is. 5. P. 120-135.
2. Rakhval-Mueller A., Fedotova I., Bocharova N., Azarenkov G. ESPEG Model and Corporate Management System for Ensuring Sustainable Development of Enterprises. *Development Management*. V. 21. Is. 3. 2023. С. 8-20.

*Ізюмцев Б.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Ізюмцева Н.В.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

МОТИВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЯК ПРОВІДНА ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Банківська система має вагоме значення для економіки. Вже давно цю систему порівнюють з кровоносною системою. І хоча банківська система модернізується, стає все більше автоматизованою, людський фактор залишається ключовим. Окрім цього збільшується відповідальність персоналу і відповідно з'являється додаткове навантаження на робітників. Дуже складно говорити про ефективну діяльність банківської установи, коли ми не приділяємо значну увагу оцінці праці персоналу.

Питанням, щодо покращення мотиваційного процесу у банку, займалося велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: Бадзим О. С, Береснев С. М, Гайдученко С. О., Соломонюк Роман та інші [1,2,3,4,5]. Незважаючи на вагомий внесок вчених щодо даної теми, досі не існує досконалого механізму процесу мотивації.

Сучасна система мотивації у більшості українських банках є обмеженою для високої ефективності праці персоналу. Більшість працівників не прагнуть брати на себе додаткової роботи, або більшої відповідальності. Вони не бачать для себе необхідності у досягненні мети діяльності банківської установи у якій працюють. Відповідно, щоб покращити курс до економічної та соціальної результативності праці персоналу, важливо переглянути форми мотивації до праці, переглянути застарілі засоби роботи з кадрами.

Об'єктивною необхідністю є розробка власної або модернізація зарубіжної системи стимулювання діяльності банківських працівників та впровадження її в банківський сектор України .

Незважаючи на скорочення кількості банків України, переваги залишаються на боці тих банків, які мають ефективний механізм мотивації працівників та використовують нові методи на основі контролінгу. Розуміння мотивів і потреб кожного працівника банку призведе до ефективної роботи банку в цілому.

Ефективна кадрова політика полягає в виявленні потреб працівник виходячи не тільки з внутрішніх факторів організації, але й спираючись на зовнішні фактори та інтереси працівників.

Виявлення потреби є рішучою необхідністю для формування ефективної мотивації персоналу, адже саме вона спонукає людину до активних ціленаправлених дій для задоволення цієї потреби.

Управління персоналом банку має забезпечувати сприятливі умови для отримання задоволення персоналу від виконуваної роботи.

Однією з причин високої стабільності банківського сектору Швейцарії є високий рівень освіти та мотивації персоналу. За основу можна взяти приклад «Меню» де кожен працівник може вибрати із запропонованого списку необхідне йому благо, виходячи з власних потреб. Можливе впровадження даного прикладу і в українських банках, виходячи безперечно з можливості самого банку та потреб працівників, з урахуванням менталітету країни при формуванні даного списку.

Повноцінний процес мотивації поєднує систему стимулювання, систему контролю та покарання. Поняття мотивація має складну індивідуальну структуру, відповідно спирається на потреби кожного працівника, прикладом є піраміда Маслоу яка наглядно ілюструє, що кожний індивід має власні потреби залежно від рівня на якому він знаходиться і відповідно пройдений рівень перестає його задовольняти. [6]. Отже процес мотивації банківського персоналу включає комплекс позитивної та негативної мотивації та системи оцінювання. Винагорода повинна відповідати витраченим зусиллям робітника та бути справедливою відповідно до винагороди інших працівників, аби уникнути психологічної напруги та не призвести до зменшення мотивації.

Сучасні банки України мають розгалужену систему матеріального мотивування, яка несе великі витрати для їхнього бюджету, особливо це відображається на малих та середніх банках. Тому необхідно використовувати систему моральних стимулів.

Доцільна мотивація персоналу в банку передбачає наявність достатньої свободи дій, робітники повинні мати можливість самостійно вибирати методи вирішення поставлених задач. Однак, в той же час дії співробітників повинні вписуватися в становленні правила.

Мотивація персоналу банку полягає у комбінуванні інтересів банку, різних підрозділів та конкретних співробітників, а також у стимулюванні досягнення високих фінансових результатів роботи банку. А правильне використання матеріальних та нематеріальних важелів мотивації сприятиме створенню ефективної системи мотивації праці.

Система мотивації персоналу повинна повністю відповідати стратегії компанії її структурі, наявним ресурсам та корпоративній культурі. Для того що залучити до роботи та утримати в своїй організації кваліфікованих фахівців, треба знайти ключовий мотивуючий фактор на вибір місця роботи та пропонувати потенційним кандидатам саме його.

Важливим фактором матеріальної винагороди було б те, щоб змінна частина винагороди не була комерційною таємницею. Тоді вона стане не тільки

матеріальним заохоченням, але і зіграє роль морально-психологічного чинника. Персонал повинен бачити, що сумлінна праця, ініціатива, прагнення працівника розширювати свою професійну кваліфікацію, бажання та вміння принести користь банку відповідно заохочується керівництвом.

Таким чином, мотиваційний процес персоналу є одним з важливих передумов досягнення ефективної діяльності банку, за якою здійснюється реалізація загальної стратегії управління банківського персоналу. Правильний вибір мотиваційних інструментів може значно підвищити ефективність діяльності як всього банку, так і окремих його працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Афоніна А. С. Мотивація праці банківських працівників // Молодий вчений. - 2013. - №5. - С. 355-356.
2. Герчиков В. І. Типологічна концепція трудової мотивації // Мотивація і оплата праці. 2005. № 1-3.
3. Ільясов С. М., Про мотивацію персоналу комерційного банку // Банківська справа. - 2010.- № 4.
4. Клочков А. К. КРІ і мотивація персоналу. Повний збірник практичних інструментів // М.: Ексмо. - 2010. - 209 с.
5. Санович М.А. Аналіз конкурентоспроможності підприємств на ринку банківських послуг. Науково-методичний електронний журнал "Концепт". 2014. № 6.
6. Маслоу А. Г. Мотивація і особистість: [пер. з англ.]. - Видавничий дім "Пітер", 2009. - 352 с.
7. Журнал «Фармацевтичне огляд» № 7, 2006 рік

*Капля Д.В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Національний фармацевтичний університет;
науковий керівник: к.е.н, доцент Деренська Я.М.,
Національний фармацевтичний університет*

ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕОРІЇ ПЕРСПЕКТИВ

Складність та динамічність процесів існування та розвитку економіки обумовлює необхідність врахування невизначеності прогнозованих результатів, що безпосередньо втілюється в процесі планування діяльності підприємства у необхідність розроблення різних сценарних варіантів результатів прийняття рішення. Означений підхід доцільно враховувати й для фінансового планування.

Планування обсягів фінансових ресурсів, їх узгоджене використання для здійснення усіх видів діяльності підприємства є ваговою складовою менеджменту підприємства. У процесі фінансового планування прогнозуються витрати на виробництво, дохід від реалізації продукції (послуг), обсяг і джерела фінансування, грошові накопичення, потреба в оборотних коштах, розподіл і використання прибутку тощо. Створення сукупності планів забезпечує потенційний успіх діяльності підприємства. У більш широкому сенсі фінансове планування розглядається як процес мобілізації та розподілу фінансових ресурсів [2, с. 209].

Аналізуючи найбільш вживані методи врахування у фінансовому плануванні умов невизначеності, Д. І. Дема, Л. В. Сус, Ю. Ю. Сус зазначають метод експертних оцінок, економіко-математичне моделювання, нормативний, балансовий, метод екстраполяції, розрахунково-аналітичний, оптимізації планових розрахунків, економіко-статистичний, кореляційного моделювання та інші [2, с. 212]. Однак, дослідники визнають високу мінливість економіки, неможливості врахування всіх потенційних варіантів розвитку подій та отримання результатів. Виходом з такого стану справ зазначено використання методу сценаріїв.

Зазвичай, економічні рішення відштовхуються від необхідності раціонального вибору кращого за певним критерієм (наприклад, максимальний дохід, мінімальні витрати тощо) варіанту. Однак, сучасні теорії прийняття рішень розглядають набагато складніші психолого-емоційні зв'язки та суб'єктивно-імовірнісні судження осіб, що приймають рішення, щодо вигід (корисності) та витрат (або втрат) за тим чи іншим варіантом вибору. Згідно теорії перспектив, людина є більш схильною до ризику у разі зростання ймовірності програшу та показує неприйняття ризику для випадків зростання ймовірності виграшу [3, с. 108]. Індивід, переоцінюючи малоімовірні події,

завищує цінність втрат порівняно з цінністю вигід. Таке обґрунтування нерациональності у прийнятті рішень набуло подальшого розвитку у межах «поведінкових фінансів» [3, с. 109].

Досліджуючи розвиток поведінкової економіки та концепцію двосистемного підходу Д Канемана стосовно необхідності поєднання при прийнятті рішень сукупності свідомих і підсвідомих чинників, Є. В. Андрієвська зазначає, що оброблення інформації відбувається частково на інтуїтивному рівні, частково за допомогою міркування [1, с. 113]. У випадку необхідності розв'язання типових завдань, які не вимагають аналітичних розрахунків і складних розмірковувань, відбувається інтуїтивний процес фільтрування кращого рішення. У разі прийняття обґрунтованого рішення на базі застосування послідовних процесів визначення та контролю кращого варіанту, застосовується система «міркування». Такий двосистемний підхід з точки зору прийняття фінансових рішень означає, що перевага буде віддаватися кращому поточного результату (рішення буде більш імпульсивним в короткостроковому періоді).

Згідно теорії перспектив, цінність варіантів результатів визначається як сума добутоків функції суб'єктивної ймовірності та функції цінності. У свою чергу, функція суб'єктивної ймовірності залежить від ймовірності настання певного результату альтернативи, а функція цінності – від значення результату альтернативи на осі «втрати/доходи». Крутизна функції для від'ємних потоків (програшів) більша, ніж для додатних (виграшів), тобто спостерігається асиметрія в оцінці однакових за модулем значень [1, с. 108].

Здійснюючи фінансове планування, також доцільно враховувати умови невизначеності, формуючи базовий план (нормальний сценарій), оптимістичний та песимістичний сценарії (із застосуванням принципів теорії перспектив). Для коригування оптимістичного та песимістичного сценаріїв доцільно розробляти й застосовувати різні шкали корисності очікуваних результатів.

Розроблення сценаріїв плану рекомендується здійснювати за такими етапами:

1. Визначення мети, завдань та меж формування плану.
2. Пошук джерел інформації (звітність підприємства, статистичні дані, моніторингові огляди щодо аналізу ринку тощо).
3. Створення базового плану, який є нормальним сценарієм, за яким планується у подальшому діяти.
4. Формування групи експертів (відбір фахівців відповідного профілю, освіти, досвіду тощо.)
5. Визначення ймовірності настання i -ого результату, наприклад, витрати/дохід (статистично чи експертним методом).
6. Формування шкал цінності окремо за додатним значенням результату та за від'ємним значенням результату (за кожним i -им результатом експерти визначають цінність цього i -ого результату), побудова функцій цінності.

7. Побудова функцій суб'єктивної ймовірності окремо за додатними та від'ємними результатами.

8. Обчислення цінності кожного сценарію.

9. Коригування розмаху значень результатів за оптимістичним та песимістичним сценаріями з урахуванням визначеної цінності.

Таким чином, застосування положень теорії перспектив дозволяє врахувати суб'єктивність оцінювання очікуваних результатів (вигід та витрат) через формування відповідних функцій цінності та коригування ймовірності при розроблені сценаріїв планів підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвська Є. В. Затвердження основних принципів поведінкової економіки. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*: зб. наук. праць; за ред.: В.В. Коваленко (голов. ред.). Одеса: Одеський національний економічний університет. 2021. № 11-12 (288-289). С. 110-115.
2. Дема Д. І., Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Формування механізму фінансового планування на підприємстві в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища. *Бізнес Інформ*. 2021. №9. С. 207–215.
3. Корзаченко О. В. Еволюція моделей прийняття рішень: від класичної політекономії до біхевіористської економіки. Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [редкол.: О. Є. Камінський (відп. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2020. Вип. 100. С. 103–112.

*Карстін Д.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна;
науковий керівник: Котковський В.Р.,
професор кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна*

ЦИФРОВІ ГРОШІ

У сучасному глобалізованому світі, де технології стрімко розвиваються, цифрові гроші стають не лише засобом платежу, але й ключовим інгредієнтом для трансформації фінансової системи. Введення технології блокчейну відкриває необмежені можливості для створення та використання цифрових валют, які поступово набирають популярність як серед звичайних громадян, так і серед великих фінансових установ.

Однією з центральних переваг цифрових грошей є їх децентралізованість. Вони надають можливість проводити транзакції без посередництва банків чи інших фінансових установ, що дозволяє зменшити витрати та час, пов'язаний з операціями з грошима. Крім того, цифрові валюти можуть стати рішенням для тих, хто має обмежений доступ до традиційних банківських послуг, сприяючи більш широкій фінансовій інклюзії.

З іншого боку, важливо враховувати виклики, пов'язані з цифровими грошима. Питання кібербезпеки та регулювання вимагають постійного удосконалення, щоб забезпечити безпеку та стабільність використання цифрових валют. Держави та міжнародні організації повинні спільно працювати над розробкою ефективних стратегій з регулювання інновацій в області цифрових грошей.

Крім того, екологічний аспект використання криптовалют є не менш важливим. Процес добування цифрових валют, який вимагає значних обсягів енергії, може впливати на забруднення довкілля. Необхідно розвивати енергоефективні технології для добування криптовалют та сприяти їх ширшому використанню для збалансування економічних та екологічних інтересів.

У кінцевому підсумку, цифрові гроші є каталізатором змін у фінансовій сфері, прискорюючи процес цифровізації та трансформації. Вони мають великий потенціал для інновацій, але вимагають уваги, гнучкості та співпраці між усіма сторонами фінансової системи для досягнення повного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цифрова економіка: Посібник, тренди, ризики та соціальні детермінанти. Київ: Центр Разумкова. 2020.
2. [Електронний ресурс]. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Електронні_гроші
3. [Електронний ресурс]. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Цифрова_валюта

*Киркач А.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: Котковський В.Р.,
професор кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ЩО ТАКЕ КРИПТОВАЛЮТА ТА ЧИМ ВОНА ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ ВІД ГРОШЕЙ?

Ще у 60-х роках минулого сторіччя професійні криптографи обговорювали можливість створення глобальної інформаційної мережі. Перші практичні кроки у цьому напрямі було зроблено у 80-ті. За допомогою інфомережі почали обмінюватися брокерськими даними, які були потрібні для торгівлі на біржах.

У цей час з'явилася ідея цифрових грошей. Основна цінність концепції полягала в можливості швидкої купівлі акцій, різних фінансових активів та його деривативів.

На той час над реалізацією ідеї електронних грошей працювали американські криптографи Девід Чаум та Стефан Брендс. Вони описали принципи роботи анонімної системи цифрових платежів, і навіть запропонували перші протоколи «електронної готівки».

У 1990 році Девід та Стефан створили компанію DigiCash, яка спеціалізувалася на розробці та впровадженні грошової системи eCash. У неї була функція підтримки конфіденційності електронних платежів і був криптографічний захист даних.

Основною відмінністю eCash від сучасних криптовалют було централізоване керування. У 1998 році ця платформа збанкрутувала. Але сама ідея використання швидких анонімних платежів була помічена багатьма шифропанками.

Термін Криптовалюта узвичаївся завдяки тому, що для перевірки транзакцій використовується шифрування (криптографія): для зберігання та передачі даних про криптовалюту між гаманцями та в загальнодоступні реєстри використовується розширене кодування. Мета шифрування – забезпечити надійність та безпеку.

Криптовалюта – це цифрові гроші, які не підкріплені фізичними активами як традиційні гроші. Одиниця обліку криптовалют – коін. Криптовалюти створені за спеціальною технологією шифрування даних (криптографія). Так, саме звідси і назва криптовалют, яка узвичаїлася після виходу статті «Crypto currency» від Forbes у 2011 році. До цього моменту, наприклад, біткоін іменувався електронною готівкою.

Власне сама криптовалюта існує вже досить давно, але таку широку популярність вона набула відносно недавно, що було обумовлено стрімким зростанням курсу. Вперше термін «криптовалюта» почав використовуватися після появи платіжної системи «Біткоїн», розробленої в 2009 році людиною або групою людей під псевдонімом Сатосі Накамото (особа досі не встановлена).

Люди досить довго придивлялися до криптовалюти, ідея віртуальних грошей була досить дивною і не вселяла довіри. Проте поступово нова валюта набувала популярності та нарощувала свою цінність. Якщо на зорі свого існування за один біткоїн можна було перекусити в ресторані, то зараз за нього вже можна купити невелику квартиру чи будинок у передмісті. Таке стрімке зростання стало причиною підвищеного попиту та інтересу людей до криптовалюти.

Криптовалюти може створити кожен і за це не посадять. У них немає паперових купюр та металевих монет, вони існують лише у вигляді коду. Але це безперечно гроші, тому що величезна кількість людей вважають їх грошима, як діти в садку вважали, що наклейки із жуйок або листочки з дерева є грошима. Насправді грошима може бути будь-який предмет, головне щоб була група людей, яка погодилася, що за цей предмет можна продавати і купувати інші товари. У в'язниці грошми взагалі виступають сигарети – і нормально.

Криптовалюти створюються з допомогою алгоритмів криптографії (шифрування), тому надійні. У них немає центрбанку, тож створювати їх може кожен. Вони повністю прозорі – кожен може побачити перелік усіх операцій (але без імен тих, хто їх здійснив).

Один із головних плюсів криптовалюти — незалежність, тобто відсутність посередника у вигляді держави чи банку. Через те, що криптовалюта випускається в обмеженому обсязі, наприклад, біткоїн має ліміт в 21 мільйон монет, вона меншою мірою схильна до інфляції в порівнянні зі звичайними грошима.

За використання криптовалюти стягується дуже невелика комісія. Це можливо завдяки переказу коштів безпосередньо між двома сторонами без необхідності у довіреній третій стороні. Оскільки немає посередників, перекази криптовалюти виконуються швидше порівняно зі стандартними грошовими переказами. Крім того, будь-хто, хто має мобільний телефон, може використовувати криптовалюту для здійснення платежів без необхідності створювати банківський рахунок та сплачувати відповідні збори.

При цьому криптовалюта має свої недоліки. Наприклад, висока волатильність - показник того, як сильно змінюється ціна на актив чи товар за певний проміжок часу. Це означає, що курс криптовалют може різко зрости і так само різко впасти, що не підходить для консервативних інвестицій.

Криптовалюта неохоче розглядається до застосування на державному рівні через її децентралізацію. У цьому і полягає конфлікт інтересів — користувачів приваблює децентралізація та відсутність контролюючого органу, а регулятор,

навпаки, побоюється подібної системи. Також до мінусів можна віднести і те, що транзакцію неможливо скасувати або скоригувати.

Втрата банківської картки не означає втрату рахунку. У випадку з криптовалютами, якщо користувач якимось чином знищив пароль, він не зможе отримати доступ до своїх коштів.

Усі банківські операції є зворотними. Більше того, у разі шахрайства, власник рахунку завжди може зажадати кеш і отримати назад свої гроші. У криптовалютних мережах операції є безповоротними. Це означає, що як тільки один користувач відправив біткоїни іншому, він вже не зможе їх повернути.

Аналізуючи вищесказане, я дотримуюсь наступної думки. Технології не стоять на місці, майбутнє за електронною системою фінансових розрахунків, та на мій погляд криптовалютні операції дуже зручні для тіньових оборотів фінансів. Саме тому ще багато держав світу не дозволяють офіційні операції з криптовалютою, а там де вони дозволені, передбачене налогообкладання і вони підпорядковані відповідному законодавству.

Також я впевнена, що не помилюсь, якщо буду стверджувати, що дуже малий відсоток громадян нашої країни розуміють що таке криптовалюта та як з нею поводитись. При цьому відсутні державні програми з метою ліквідувати фінансову безграмотність населення в цьому напрямку. Хоча офіційної заборони на операції з криптовалютою не має. І це нашоє на думку, що саме цьому відсотку обізнаних громадян вигідна така ситуація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.binance.com/uk-UA>
2. <https://businessviews.com.ua/ru/personal-life/id/terminy-kriptoaljut-1742/>
3. <https://blog.whitebit.com/what-is-cryptocurrency/>

*Краєвий Н.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: професор Котковський В.Р.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ

В наші часи технологічний прогрес не зупиняється ні на секунду. Весь час з'являються нові технології та різновиди речей, які дуже швидко стають нам звичними. Так само й у сфері торгівлі відбуваються певні зміни. В цій невеличкій науковій роботі, я пропоную розглянути особливості створення Інтернет-магазину.

Інтернет-магазин — це велика можливість полегшити та прискорити процес купівлі-продажу. Різні виклики довели важливість та актуальність нового різновиду в торгівлі. Під час пандемії, ми не зупинилися і продовжили працювати, перейшовши в дистанційний формат. Та під час війни, яка триває й до нині, ми змогли адаптувати одну із найбільших сфер економіки — торгівлю, а саме її різновид в інтернеті. І звісно, для того, щоб отримувати значні результати, варто знати особливості створення Інтернет-магазину. Нижче пропоную розглянути важливі аспекти та принципи, які повною мірою можуть стати основою для створення успішного Інтернет магазину.

По-перше, потрібно розібратися з технічними аспектами. Тобто з вибором платформи та забезпеченням захисту персональних даних клієнтів. Вибір платформи може залежати як від бажань майбутнього власника чи менеджера, так і від особливої ситуації та особових характеристик, наявних у людини, що взялась за цю справу. Таким чином, ми розуміємо, що є різні пропозиції: створити власну платформу, обрати вже створену платформу, чи шляхом об'єднання розв'язати це питання.

Забезпечення захисту персональних даних клієнтів — це не менш важливий технологічний аспект. Бо безпека особистої інформації може приваблювати все більше і більше клієнтів. Її можна створити шляхом розробки різних кіл захисту та фінансування у контроль подальшого забезпечення захисту.

По-друге, треба не забувати про три різні, але пов'язані між собою аспекти. Це робота з продукцією, її реалізація та транспортування. Під "роботою з продукцією" я маю на увазі управління контентом та каталогом товарів. Тобто, я вважаю, що організація каталогу товарів є першим що необхідно зробити. Це як формування меню в будь-якому харчовому закладі. Ця справа є основою на початковому етапі.

Що до управління цим контентом, стане в пригоді Система управління контентом (CMS) для додавання, редагування та видалення товарів. Це зробить

простішим процес управління контентом під час певних змін. „Реалізація продукції" — широке поняття, яке більш детально можна пояснити процесом замовлення та оплати. Ринок збуту в нашому випадку — це всі бажаючі. І для того, щоб задовольнити їх потреби, треба зробити зручний процес замовлення. Також не буде зайвим створення оплати різноманітними способами, додаючи можливість оплатити більшістю платіжних систем.

І останнє — це "транспортування". Це, так би мовити, логістика та доставка. Варто взяти до уваги, що грамотна організації доставки, не лише зменшує витрати, а й час витрачений на неї. Також буде доречно сказати про налагодження зв'язку з доставщиками. Клієнт завжди буде радий, коли він зможе з легкістю відстежувати місце знаходження свого замовлення.

По-третє, необхідно подивитися ще на два принципи створення Інтернет-магазину. Це маркетинг та аналіз даних. Щодо маркетингу, можливо використовувати SEO (Search Engine Optimization) для підвищення видимості сайту в пошукових системах. Гарна та актуальна ідея — використання соціальних медіа та електронної реклами для залучення клієнтів. У випадку з аналізом даних можна сказати, що задіявання аналітичних інструментів для відстеження поведінки користувачів та ефективності маркетингових кампаній є дуже ефективною діяльністю. І застосування отриманих даних для вдосконалення процесів продажу та обслуговування клієнтів є не менш важливим.

У висновку, можу сказати що існує багато особливостей створення Інтернет-магазину. Кожен із цих аспектів та принципів є невіддільною частиною для побудування успішного Інтернет-середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишневський О.С. Цифрова платформізація процесу стратегування розвитку національної економіки [Електронний ресурс, текст]: монографія / О.С. Вишневський.— Київ: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2021. — 449 с.
2. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. К.: 2018. — 252 с.

*Краєвий Н.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Зябров В.Ю.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського;
науковий керівник: старший викладач Збиранник О.М.,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського;
науковий керівник: к.е.н., доцент Торяник Ж.І.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Зростаюча динаміка та складність сучасного світу створюють перед нами низку важливих завдань, серед яких особливе значення приділяється розвитку громадянської позиції. У цьому контексті важливо враховувати різноманітні форми виявлення громадянської активності, зокрема, вибір оптимального механізму для вираження своїх поглядів та переконань. До них належать традиційна очна участь у виборчих процесах та сучасна дистанційна форма, що ґрунтується на електронному голосуванні.

Електронне голосування відкриває перед громадянами нові можливості для висловлення своїх переконань, забезпечуючи при цьому зручність та доступність процесу голосування. Проте, для успішного впровадження цієї форми виборчого процесу необхідно вирішувати ряд проблем, з якими ми стикаємося.

Першим аспектом проблематики впровадження електронного голосування є питання безпеки інформаційних систем. Необхідно забезпечити надійний захист від хакерських атак, зловживань та втручань у процес голосування. Це включає застосування передових криптографічних методів, двофакторну аутентифікацію, а також ретельне тестування та аудит систем перед їх впровадженням. Отже, важливою є підготовка до безпечного голосування, що включає розробку і впровадження надійних систем захисту, вдосконалення алгоритмів безпеки, навчання персоналу, що працює з системою, та проведення регулярних аудитів безпеки. Такий підхід сприяє збереженню довіри громадськості до електронного голосування і зниженню ймовірності інцидентів та атак на систему.

Другий важливий аспект електронного голосування полягає в управлінні зовнішніми загрозами, які можуть вплинути на результати голосування. Ці загрози включають в себе кібератаки, потенційне втручання у мережеву інфраструктуру та вплив соціальних мереж на виборців. Для запобігання таким

сценаріям необхідне посилення технічних заходів безпеки, постійний моніторинг потенційних загроз та негайна реакція на них в реальному часі, а також активна співпраця з експертами з кібербезпеки та владними структурами. Цей комплексний підхід передбачає впровадження технічних заходів, фахову експертизу та співпрацю з кібербезпековими спеціалістами [1].

Третя суттєва проблема, пов'язана з впровадженням електронного голосування, стосується забезпечення прозорості та правдивості процесу голосування, що є одним із основних принципів демократії. Однак ці принципи стають під загрозу через труднощі з аудитом та перевіркою голосів у системі електронного голосування, а також через можливість маніпуляцій з результатами голосування через технічні атаки або програмні помилки. Додатково, існує потенційна загроза корупції, яка може виникнути внаслідок недостатньої контрольованості та прозорості процесу голосування, включаючи можливість втручання в систему з боку недобросовісних сторін, купівлю голосів чи зловживання можливостями електронного голосування. Для запобігання цим проблемам необхідно встановлювати строгі правила та процедури контролю, а також забезпечувати прозорість та незалежність всього процесу.

Важливо забезпечити доступність електронного голосування для всіх шарів населення, у тому числі для людей з обмеженими можливостями та осіб похилого віку. Це вимагає розробки інтерфейсів, які були б інтуїтивно зрозумілими та зручними для всіх користувачів. Наприклад, використання технологій екранного читання для людей з вадами зору або інших адаптивних технологій. Крім того, важливо забезпечити можливість голосування для осіб з обмеженим доступом до Інтернету, наприклад, за допомогою встановлення додаткових пунктів голосування або інших альтернативних методів, які не вимагають наявності Інтернет-з'єднання.

Таким чином, можна відзначити, що існує низка проблем при впровадженні електронного голосування, які стосуються безпеки даних, впливу зовнішніх загроз, прозорості та доступності для різних груп населення. Однак, за умови належного підходу та застосування сучасних технологій можна здійснити значний крок у напрямку покращення демократичних процесів. Електронне голосування може забезпечити більшу зручність та доступність для виборців, підвищити швидкість та ефективність підрахунку голосів, а також зменшити можливість шахрайства та підкупу. Тому важливо проводити дослідження та вдосконалювати системи електронного голосування з метою забезпечення їхньої безпеки, прозорості та доступності для всіх громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронне голосування та підрахунок: [openelectiondate URL: https://openelectiondata.net/uk/guide/key-categories/electronic-voting/](https://openelectiondata.net/uk/guide/key-categories/electronic-voting/) (дата звернення: 18.03.2024)

*Набок І.В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: професор Котковський В.Р.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ПОТЕНЦІЙНО НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

Штучний інтелект – значний здобуток науковців у ХХІ столітті, адже розробка нейромережі тривала не один рік, а в свою чергу суспільство цікавилось майбутніми інноваціями, з якими ми перейдемо на наступний етап розвитку людства.

У листопаді 2022 року компанія OpenAI запустила чат-бот зі штучним інтелектом у загальному доступі – ChatGPT, який мав найшвидші темпи розвитку серед усіх інтернет-додатків, і за кілька місяців кількість активних користувачів нової програми досягла 100 мільйонів. [1] А після виходу першого додатку зі штучним інтелектом – почали запускатися нові програми з додатковими функціями та перевагами. Тож, популяризація штучних нейромереж зростала з колосальною швидкістю.

Але після бурхливого запуску та тривалого часу використання додатків зі штучним інтелектом почали впливати негативні наслідки та можливі теорії загроз від розвитку досліджуваної інновації.

Одним з перших впливових персон, який засумнівалася лише в позитивних сторонах штучного інтелекту, став Стів Возняк, співзасновник Apple. Він вважав, що масове використання штучного інтелекту може призвести до незворотних наслідків, адже існує надто багато невідомих ризиків, і, таким чином, складно спрогнозувати розвиток суспільства в цілому. І нові нейромережі можуть негативно вплинути на здатність людства виконувати звичні задачі, що призведе до загальної деградації людства. [1]

Тому важливим рішенням Білого дому стало регулювати діяльність компанії OpenAI, адже саме її програмою користується найбільша кількість людей серед аналогів штучних нейромереж. Уряд вважає, що для того, щоб штучний інтелект розвивався з такою ж активною динамікою спочатку варто оцінити всі ризики, та пом'якшити їх у випадку потреби.

Варто детальніше розібрати: які ж саме фактичні ризики несе за собою штучний інтелект для суспільства. Для даного дослідження доцільніше буде розглянути саме потенційні ризики, про які нам уже відомо після тривалого користування ШІ, і до чого вони в майбутньому можуть призвести.

Першим із основних факторів є поширення дезінформації. Система штучного інтелекту не є компетентним джерелом інформації, які в більшості

випадків доступні назагал у мережі Інтернет, але для простішого пошуку відповіді на питання люди використовують чат-боти. Це не є достовірною інформацією, яка науково підтверджена, або ж підкріплена повністю правильними фактами. У своїй діяльності штучний інтелект часто використовують студенти та учні, які виконують завдання, та займаються пошуком конкретної інформації найчастіше, і користуючись програмами ШІ – вивчають неправильну інформацію, та поширюють її.

Активне користування штучним інтелектом у роботі чи навчанні може також впливати на загальну здатність людини критично оцінювати матеріал, і вповільняти в подальшому базові завдання, які раніше за неї виконував ШІ. Пошук відповіді на необхідне питання займає лічені секунди, і користувачам, яким не притаманне критичне мислення, щоб оцінити достовірність – простіше взяти для себе надану інформацію.

Втрата місця роботи деяких спеціалістів. Для прикладу візьмемо написання листів чи рекламних оголошень, графічної розробки, що є в можливостях ШІ. І з розвитком нейромереж, коли вони будуть здатні робити конкретні завдання досконало за ТЗ, під загрозою опиняться реальні спеціалісти, і їх число ставатиме все менше. [2]

Також, щодо дезінформації, варто зазначити більш глобальні загрози. Штучний інтелект здатний створювати переконливі історії та новини, які можуть ширитися мережею з різноманітними цілями, тим самим дестабілізувати певну групу населення, і підірвати довіру до надійних джерел, адже за дослідженнями дезінформація шириться значно швидше та масштабніше ніж правдива. [3]

Загроза у вигляді фейкових зображень, згенерованих штучним інтелектом. У США траплялися випадки, коли люди генерували зображення за допомогою ШІ, з метою звинуватити конкретну людину в правопорушеннях, і слідство займалося цією справою, адже фото було найвищої якості. Лише через певний час було виявлено, що воно не є справжнім. Тому через штучний інтелект втрачається зв'язок між реальністю та вигадкою.

Деякі експерти із суспільного розвитку зазначали, що ще однією небезпекою в розвитку штучного інтелекту є те, що він може розвиватися з нереальною швидкістю, в той час як людина не має такої кількості ресурсів.

Отже, штучний інтелект дійсно може стати корисним для суспільства для вирішення певних дрібних задач на сьогодні, але активний розвиток та масове користування без критичної перевірки поданої інформації – негативно відобразиться на суспільному рівні освіченості. А уряд у свою чергу має чітко контролювати подальші дії та активність компаній, які покращують програми штучного інтелекту, або ж створюють нові для безпеки суспільства в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Три стадії штучного інтелекту: чи може він знищити людство? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65728291>
2. Звільняє з роботи секретарів, бухгалтерів і водіїв, але дає технопрорив: що нам несе штучний інтелект URL: <https://www.unian.ua/world/zvilnyaye-z-roboti-sekretariv-buhgalteriv-i-vodijiv-ale-daye-tehnoprорiv-shcho-nam-nese-shtuchniy-intelekt-12535974.html>
3. Дезінформація та штучний інтелект: (не)видима загроза сучасності URL: <https://cedem.org.ua/analytics/dezinformatsiya-shtuchnyi-intelekt/>

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В сучасних умовах глобальної невизначеності, господарювання стає найважливішим попередженням кризового стану підприємства, оперативним реагуванням на зміни навколишнього середовища. Це вимагає від менеджменту підприємства чіткого усвідомлення механізмів, що відбуваються у певний момент на підприємстві. У зв'язку з цим постає необхідність у визначенні функцій концепції продуктивного антикризового управління, на яких етапах розвитку кризи його належить застосовувати і за допомогою яких фінансових операцій, що тривають на даний час, його потрібно втілювати. Всі такі заходи утворюють потребу в продуктивному використанні системи антикризового менеджменту на підприємстві в умовах глобальної невизначеності.

Вивчення та аналіз найважливіших чинників, що встановлюють результативність антикризового менеджменту в атмосфері глобальної невизначеності дають змогу досягти кращих результатів у боротьбі з кризовими станами. Суть таких чинників у наступному:

1) Професійний ступінь антикризового управління і особлива підготовка. Наявність професійних знань і навичок можна одержати лише за допомогою конкретної підготовки. Професійно підготовлений менеджер здатний вивести підприємство з кризи з мінімальними збитками.

2) Провідним чинником зменшення кризи і навіть виходу з неї є індивідуальна особливість антикризового управління. Тому доречно здійснювати підбір менеджерів, які змогли б миттєво встановлювати надходження кризи і одразу швидко обирати належні заходи в управлінні організацією в критичних ситуаціях.

3) Важливе значення в антикризовому управлінні має порядок розробки рішень у кризових ситуаціях, тому що саме від неї залежить високоякісність обраних рішень, їх вчасність, конкретність.

4) Аналіз, створений на науковому підході і прогнозуванні майбутнього, дасть змогу постійно уважно дивитися за всіма проявами наближення кризи, а також дозволять обрати більш правильне рішення.

5) Колективність, як наслідок підсиленої управлінської політики є надійним гарантом антикризового управління. Кризова ситуація не може бути розв'язана лише за умови обрання плану дій виходу з цієї ситуації.

6) Важливу роль в ефективності антикризового управління відіграють оперативність і гнучкість. Необхідною властивістю людей, що займаються

антикризовим менеджментом, постає уміння обирати миттєві і ефективні рішення, а також здатність адаптації до умов кризи.

7) Вагомим елементом, котрим повинен володіти менеджер з елементарною мобільністю в сьгоднішніх постійно мінливих умовах є стратегія і якість антикризових програм.

8) Лідерство також входить до сукупності чинників ефективного антикризового управління. Лідерство – це не лише особистість менеджера, але й характеристика усієї системи та організації управління, котра змогла б зіграти провідну роль у вирішенні кризи чи її пом'якшенні.

9) Порядок моніторингу криз є визначальним чинником ефективності антикризового управління. Вона потребує достеменного вивчення усіх показників і аналізу утворених порушень з ціллю виявлення можливої кризи.

10) Антропогенний чинник кризових ситуацій. Лише людина може мати ціль та вподобання. Тільки вони є основою виявлення і вирішення криз. Антропогенний чинник кризових ситуацій застосовується не лише у ставленні людини до кризи, але і в управлінні кризою на різних ступенях її прояву, утворенні та перебігу. Кризові ситуації можуть вирішити лише ті люди, котрі віддані конкретній меті і загальним цілям, а також повністю довіряють один одному. [1].

Окремі українські дослідники, зокрема С.Б. Смерека розглядає «антикризове управління» – як постійно організоване спеціальне управління, в основу якого покладена система методів та принципів розробки та реалізації специфічних управлінських рішень, що приймаються відокремленим суб'єктом в умовах суттєвих ресурсних та часових обмежень, підвищеного ризику, фінансових та інтелектуальних витрат для відновлення життєздатності підприємства та недопущення його ліквідації як господарюючого суб'єкта [2].

Таким чином, в умовах глобальної невизначеності антикризове управління спрямоване на не лише на попередження розвитку криз та кризових ситуацій, але і адаптивність системи управління до змін в зовнішньому середовищі підприємства, що сприятиме сталому розвитку. У зв'язку з цим постає потреба створення на підприємстві системи антикризового управління, котра зможе здійснювати вчасний моніторинг кризових явищ, виконувати планування, організацію та реалізацію антикризових заходів з ціллю збереження основних якісних характеристик підприємства, а також відновлення його ефективного функціонування [3].

Тому ефективність антикризового управління створюється спільним впливом таких найважливіших чинників: професіоналізм суб'єкта антикризового управління та якість його фахової підготовки; підтримка суб'єкта антикризового управління трудовим колективом та керівництвом підприємства, забезпечення колективності, тобто інтеграції усіх ділових, соціально-психологічних та організаційних взаємин, внутрішній патріотизм та ентузіазм; належна оперативність та гнучкість антикризового управління, насамперед в період

реалізації антикризових заходів; якість розробленої антикризової системи та відповідність умовам глобальної невизначеності.

Отже, економічні умови сьогодення характеризуються високою динамічністю, що визначає нестабільні умови функціонування і незадовільний рівень прогнозування динаміки розвитку соціально-економічних систем, до яких відносяться державні установи, організації, підприємства тощо. Антикризове управління в умовах глобальної невизначеності сприяє збільшенню можливостей впливу підприємств на недопущення та нейтралізацію кризових явищ в своїй діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коротков Е. М. / Антикризове управління: навч. посібник / ред. Е. М. Коротков. – М.: Инфра-М, 2003. – 432 с.
2. Смерека, Світлана Богданівна Антикризове управління сфери послуг житлово-комунального господарства [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 - економіка та управління національним господарством / Світлана Богданівна Смерека. – К. : НДЕІ, 2011. – 19 с.
3. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник / В. О. Василенко // – Київ: ЦУЛ, 2003. – С. 289-299.

Павлішина Н.М.,

к.е.н., доцент

НУ «Запорізька політехніка»

Юшко Д.О.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

НУ «Запорізька політехніка»

МІЖНАРОДНІ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Українська металургійна галузь – частина світової економіки, яка розвивається у контексті глобальних тенденцій, зокрема подальшою концентрацією виробництва, зростання експорту металу до споживачів, посиленням конкурентної боротьби.

Ці тенденції помножені на складні часи військового часу, повну або руйнацію підприємств, припинення їх роботи актуалізують для бізнесу нові проблеми, рішення яких може лежати у площині розробки нових рішень щодо виробництва та збуту металу, а також у зміні бізнес-комунікацій. Найбільшої трансформації мають зазнати саме маркетингові комунікації які спрямовані не тільки на продаж товару але й на формування іміджу виробників вітчизняної металургійної галузі.

До початку війни промисловість орієнтувалась на постачання готової продукції напівфабрикатів внутрішньому споживачеві та на світовий ринок. Вторгнення спричинило дефіцит енергії, скорочення виплавки чавуну, зменшення прокату сталі через залежність від газу [1], а також закриття традиційних транспортних маршрутів, втрата частини клієнтів, намагання триматися «на плаву» на експортних ринках та скорочення внутрішнього споживання [3].

Міжнародні комунікації в умовах війни стали ще більш складними та важливими, оскільки конфлікт вплинув на стабільність та безпеку великої кількості країн та регіонів. Серед чинників які спотворили існуючі комунікації слід виділити:

- зміна дипломатичних відносин, адже уряди різних країн можуть підтримувати різні сторони конфлікту, тож можуть здійснювати спроби установити або підтримувати дипломатичні відносини з іншими країнами для співпраці та міжнародного обміну інформацією, а також для пошуку шляхів врегулювання конфлікту, або, навпаки, черпати із конфлікту для себе вигоду;

- війна в інформаційному просторі, завдяки якій різні країни (як учасники конфлікту та і ні) сторони намагаються впливати на громадську думку в інших країнах через засоби масової інформації та соціальні мережі;

- кібербезпека. В умовах війни міжнародні комунікації також можуть бути підвищеною мішенню кібератак, що вимагає ретельних заходів з кібербезпеки та захисту інформації.

Міжнародні маркетингові комунікації для українських металургійних підприємств у часи війни можуть включати різні стратегії та канали зв'язку для просування їхніх продуктів та послуг на міжнародних ринках. Актуальними видають використання таких засобів та каналів комунікації як:

- участь у міжнародних виставках та конференціях може стати важливим елементом маркетингової стратегії для презентації продукції, залучення нових клієнтів та встановлення контактів з партнерами та інвесторами. Відвідування міжнародних заходів дозволить продемонструвати готовність до співпраці, розвитку, інновацій тощо;

- участь у міжнародних проектах, програмах обміну, співпраця із лідерами галузі чи вертикальна інтеграція, а також будь-які спільні ініціативи можуть збільшити видимість виробника, розширити його мережу зв'язків та забезпечити доступ до нових можливостей;

- співпраця з міжнародними агентами та дистриб'юторами може допомогти розширити географію продажів та забезпечити присутність на різних ринках. Успішні міжнародні комунікації також можуть включати лобіювання і співпрацю з міжнародними організаціями, урядовими установами та іншими зацікавленими сторонами для захисту інтересів виробника та розвитку його бізнесу;

- створення міжнародного прес-центру, який буде об'єктивно висвітлювати події у галузі чи на виробництві. Це дозволить показати відкритість та готовність забезпечити взяті на себе зобов'язання. Наприклад роботи прес-служби Групи «Метінвест» стала найактивнішими видом комунікацій [4];

- акцентування уваги на брендингу. Металургія як галузь та метал як продукт втілює у собі стійкість українського народу, оборона заводу Азовсталь та випуск лімітованої серії браслетів із останньої плавки металу на заводі вже стали знаком незламності та сприяли посиленню іміджу виробника. Створення сильного бренду є важливим для успішної міжнародної діяльності. Це може включати розробку унікального позиціонування бренду, створення логотипів та ідентичності бренду, які відповідають цілям компанії та потребам міжнародних ринків;

- адаптація веб-сайтів, соціальних медіа сторінок та інших цифрових каналів комунікації до нових споживчих очікувань може допомогти металургійним підприємствам залучати та спілкуватися з клієнтами з усього світу. Слід відмітити, що ринок посередників та споживачів металургійної продукції є досить динамічним, на ньому постійно з'являються нові гравці, реструктуруються та зникають вже існуючі, натомість ринок постачальників є відносно сталим;

- PR та рекламні кампанії орієнтовані на зовнішніх та внутрішній споживачів позитивно впливають на імідж виробників у галузі. Серед заходів можна виділити: спонсорські та благодійні акції, спортивні заходи й команди, що виконують представницькі функції на міжнародній арені (наприклад, логотип «Metinvest» на майках гравців «Шахтаря»);

- посилення особистої взаємодії. Зокрема на ринку продукції металургійної галузі не втрачають актуальності такі засоби просування як особистий продаж, міжнародні комерційні переговори, закордонні відрядження, особисті презентації;

- сувеніри та інші малі форми реклами – поширений вид реклами серед металовиробників, застосовується при ділових зустрічах, виставках, конференціях, масових заходах. Спектр рекламної продукції з корпоративною символікою дуже широкий (ручки, щоденники, кружки, календарі, футболки, капелюхи, годинники, пакети, флешки тощо) [2; 5].

Міжнародні маркетингові комунікації для металургійних підприємств вимагають ретельного планування, аналізу ринку та стратегічного підходу для досягнення успіху на міжнародних ринках. Вони можуть стати ключовими для успішного розвитку і міжнародного росту підприємств металургійної галузі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова В. Дослідження «Вокс Україна». *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/money/eksport-metaloproduktsii-vpav-utrichi-shcho-viyna-zminila-v-ukrainskikh-metalurgiv-yaki-davali-osnovnikh-pritok-valyuti-v-krainu-27062023-14446> (дата звернення 09.03.2024)
2. Громова Я.А. Механізм використання маркетингового інструментарію металургійною галуззю в експортній діяльності. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 5. С. 92-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_5_11 (дата звернення 10.03.2024)
3. Економічний огляд металургійної галузі України. *Бізнес в офіційних цифрах*. URL: <https://rating.zone/ekonomichnyj-ohliad-metalurhijnoi-haluzi-ukrainy/> (дата звернення 09.03.2024)
4. Метінвест, група компаній, прес-центр. URL: <https://metinvestholding.com/ua/media/press> (дата звернення 14.03.2024).
5. Сагайдак М.П., Лавренюв Н.К. Використання маркетингових інструментів і цифрових технологій у просуванні металургійної продукції. *Маркетинг і цифрові технології*. 2017. № 1, С 83-107. URL: <https://mdt-opu.com.ua/index.php/mdt/article/view/9/16> (дата звернення 12.03.2024)

Павловський В.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищою освіти,
Навчально-науковий інститут управління
Маріупольського державного університету;
науковий керівник: к.е.н., доцент Мацука В.М.,
Навчально-науковий інститут управління
Маріупольського державного університету

ЕФЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління персоналом в сучасному бізнес-середовищі є однією з ключових складових успішного функціонування підприємства. Система управління персоналом відіграє важливу роль у формуванні корпоративної культури, стимулюванні ефективності праці та забезпеченні конкурентоспроможності. У цій статті розглянуто стратегічні підходи та ефективні практики формування системи управління персоналом на підприємстві.

Стратегічне планування управління персоналом

Першим кроком у формуванні системи управління персоналом є розробка стратегічного плану, що відповідає стратегічним цілям підприємства. Важливо аналізувати поточний стан кадрових ресурсів, ідентифікувати потреби у персоналі на майбутнє та визначити стратегії набуття, розвитку та збереження персоналу. Ключовими компонентами стратегічного планування є прогнозування кадрових потреб, оцінка конкурентних переваг через людські ресурси та визначення стратегій розвитку персоналу [3].

Рекрутинг та відбір

Ефективний рекрутинг та відбір персоналу є важливим етапом у формуванні системи управління персоналом. Підприємство повинно розробляти стратегії привертання та залучення висококваліфікованих працівників, враховуючи вимоги конкретної посади та культурну відповідність. Крім того, важливо використовувати об'єктивні методи оцінки кандидатів, щоб забезпечити відбір кращих співробітників [3;4].

Навчання та розвиток персоналу

Постійне навчання та розвиток персоналу є ключовими елементами ефективної системи управління персоналом. Підприємство повинно інвестувати в програми навчання та розвитку, щоб підтримувати високий рівень професійних навичок та компетентності співробітників. Розвиток лідерства, навичок комунікації та творчого мислення сприяє підвищенню ефективності праці та розвитку організаційного потенціалу.

Мотивація та стимулювання

Ефективна система мотивації та стимулювання персоналу є важливим чинником у забезпеченні високої продуктивності та задоволеності працівників. Підприємство повинно розробляти різноманітні програми мотивації, включаючи фінансові стимули, можливості кар'єрного росту, визнання досягнень та підтримку балансу між роботою та особистим життям [1].

Оцінка та розвиток

Постійна оцінка та розвиток персоналу дозволяють підприємству визначати сильні та слабкі сторони працівників та розробляти індивідуальні плани розвитку. Система оцінки праці допомагає виявляти недоліки у роботі та вдосконалювати професійні навички персоналу. Крім того, підприємство повинно забезпечувати можливості для кар'єрного росту та розвитку співробітників [2;5].

Висновок

Формування ефективної системи управління персоналом є важливим завданням для будь-якого підприємства, незалежно від його розміру та сфери діяльності. Цей процес потребує комплексного підходу, врахування індивідуальних особливостей організації та постійного вдосконалення практик. Використання стратегічного планування, ефективного рекрутингу, системи навчання та розвитку, а також стимулювання та оцінки персоналу дозволяє підприємствам створювати ефективні команди, здатні до досягнення поставлених цілей та забезпечення конкурентноспроможності. Тільки завдяки цілеспрямованій роботі над управлінням людськими ресурсами підприємство може забезпечити стабільний розвиток та успішну діяльність у довгостроковій перспективі. Тому важливо надавати цьому питанню належну увагу та ресурси, щоб забезпечити ефективне управління персоналом, що є ключем до успіху будь-якого підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейндженс І., Маскова О. Управління персоналом. Київ: КНЕУ, 2017.
2. Грабовський В. Ю., Калашник О. В., Чекаліна Н. В. Сучасний менеджмент персоналу підприємства: Навч. посіб. Київ: Видавничий дім "Ін Юре", 2018.
3. Кузьмін О. В. Управління персоналом підприємства. Київ: КНЕУ, 2018.
4. Пікуленко Т. Управління персоналом: практичні аспекти. Київ: Видавничий дім "Професіонал", 2018.
5. Черних І. В., Панченко О. М., Жуковська В. І. Основи управління персоналом: Навч. посіб. Київ: Каравела, 2017.

*Панишин Володимир,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.філол.н, доцент Шевченко В.І.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

МЕНЕДЖЕР В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У світі, де геополітичні конфлікти та воєнні дії стають все більш невід'ємною частиною реальності, підприємства виявляються в унікальному середовищі, де вирішальним фактором є не лише конкурентоспроможність та стратегічність, але й здатність адаптуватися до непередбачуваних обставин. У цьому контексті, роль менеджера в системі управління підприємством набуває особливого значення. Військові конфлікти вносять небезпеку, нестабільність та непередбачуваність у звичну діяльність підприємства, вимагаючи від менеджерів негайних та ефективних дій для забезпечення безпеки, збереження ресурсів та здатності до відновлення бізнес-процесів в умовах кризи.

Класична теорія управління розглядає керівництво через призму чотирьох основних функцій: планування, організація, мотивація та контроль. Менеджер повинен мати навички та компетенції у цих напрямках. Ці функції застосовуються у всіх сферах діяльності підприємств у сучасному світі [1, с.232].

Зростання конкуренції на ринку праці ставить перед сучасними менеджерами додаткові вимоги. Роботодавці вимагають наявності специфічних компетентностей та професійних навичок. Ці вимоги відображені у професійних стандартах, які визначають кваліфікаційні вимоги, компетентності та професійні навички працівників. Ці стандарти є основою для формування професійних кваліфікацій і відповідають національним та галузевим рамкам кваліфікацій, групуючись за галузевими ознаками [1, с.232].

Складові бізнесу розглядаються під новим кутом, що дозволяє менеджерам переосмислити свої стратегії управління. Але у сучасних умовах актуальними інструментами управління компанією є антикризовий менеджмент та менеджмент безпеки. На них ми і зосередимо нашу увагу [3, с. 11].

Кризовий менеджмент є процесом, спрямованим на вирішення проблем, які виникли, і розробку стратегій для виходу з кризової ситуації. У зусиль менеджера для зменшення ризику під час кризи відіграє важливу роль система ризик-менеджменту, а також професійна інтуїція. Менеджер, маючи сучасний досвід, намагається передбачити можливі ризики, розглядає можливі заходи для їх запобігання та розробляє плани дій в разі виникнення негативного сценарію. Ця вміння аналізувати потенційні прогалини допомагає менеджерів швидко вирішувати невеликі проблеми та розробляти стратегії для подальшого розвитку підприємства в умовах сучасних викликів. Додатково, вчасне виявлення та

реагування на емерджентні проблеми, а також врахування зовнішнього контексту, наприклад, конфліктів у різних регіонах, є ключовими елементами ефективного кризового менеджменту [3, с. 11].

Менеджмент безпеки є ключовим для забезпечення ефективності функціонування об'єкта. Він передбачає виконання комплексу управлінських завдань у різних напрямках, що відокремлено один від одного, але координовано в цілому. Загальні результати цієї координованої діяльності сприяють забезпеченню безпеки та нормального функціонування об'єкта [3, с. 12].

Менеджмент безпекою представляє собою систематизовану та координовану діяльність, яка включає методи та засоби для оптимального керування ризиками та потенційними загрозами підприємства. Система управління безпекою організовує робоче середовище для працівників, встановлюючи та підтримуючи стандарти безпеки, що відповідають вимогам, та сприяючи формуванню культури безпеки через виховання відповідних цінностей та уявлень [3, с. 12].

Прикладом антикризового менеджменту може стати пекарня-кафе «Франик», що знаходиться у м. Харків на площі Свободи. Воно відкрилось після початку повномасштабного вторгнення, але 31 грудня 2023 року у кафе влучила російська ракета, і вже вночі 31 грудня весь персонал вийшов на роботу аби розбирати завали. Але вже 15 березня 2024 року відбулося відкриття закладу з новим ремонтом, що є прикладом, як у кризові часи можна відкрити власну справу, та не зважаючи на ще більш скрутні ситуації відкритися знову за короткий термін [2].

Військові кризи вимагають від менеджерів негайних та ефективних дій для забезпечення безпеки, збереження ресурсів та відновлення бізнес-процесів. Крім того, вміння адаптуватися до непередбачуваних обставин стає критичним для успіху підприємства. Антикризовий менеджмент та менеджмент безпеки стають важливими інструментами управління, спрямованими на забезпечення безпеки та нормального функціонування підприємства в умовах кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Старік Р. А., Ляшок Н. Професійні навички та компетенції менеджера: виклики під час повномасштабної війни. *Збірка матеріалів всеукраїнської наукової конференції «українське сьогодні - 2022: реалії війни та перспективи відновлення країни» (20-21 жовтня 2022 р.)*. 2022. С. 2312–235. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45896/1/Збірка_.pdf#page=232
2. Цьомик Г., Говина Л. "Твою безпеку зруйнували". Як у центрі Харкова бізнес відновлюється після атак ракетами й безпілотниками. *Суспільне Новини*. URL: <https://suspilne.media/662452-tvou-bezpeku-zrujnuvali-ak-u-centri-harkova-biznes-vidnovluetsa-pisla-atak-raketami-j-bezpilotnikami/>

3. Яцкевич І. В. Менеджмент та менеджери в умовах воєнного становища. *Сучасний менеджмент : моделі, стратегії, технології : матеріали XXIV всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю.* 27 квіт. 2023 р. 2023. С. 11–13.
URL: <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/zbirka-2023-04-27.pdf#page=11>

*Редзюк Є.В.,
кандидат економічних наук,
доцент, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
м.Київ, Україна*

ОПТИМАЛЬНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ТНК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В контексті аналізу гео економічного позиціонування вітчизняних ТНК у світі, при наявності відповідних зовнішньополітичних інституцій та оптимальних стратегій, є можливість системно покращити їх імідж і позиції в сучасних світогосподарських процесах. Так, синергія зусиль з експансії вітчизняних ТНК на зовнішніх ринках разом зі стимулюючою, стратегічно орієнтованою зовнішньоекономічною державною політикою надасть відповідний якісний і кількісний результат в промислово-економічних індикаторах та рівні життя населення України. Але для цього необхідно сформувані такі конкурентоздатні вітчизняні ТНК, які б пропонували відповідну затребувану продукцію різним регіонам світу і посилювали б інноваційно-інтелектуальний потенціал нації.

На жаль, висококонкурентних ТНК інноваційно-промислової сфери у вітчизняній економіці не сформувались за часи незалежності. Найбільшими компаніями в Україні є по суті монополісти, представники торгівлі та сировинно-аграрної сфери. Серед загальної виручки 100 найбільших компаній України лише 0,8% належить крупним компаніям ІТ-сфери. Відзначимо, що така структура найбільших компаній України свідчить про низьку їх конкурентоспроможність і значимість на світових ринках. Політика необдуманих і несистемних реформ, деіндустріалізації та зниження в 3 рази обробної промисловості за часи незалежності привели до таких негативних результатів. Україна потребує нової індустріалізації та інноваційно орієнтованих на експорт підприємств. При цьому необхідно розуміти, що промислова політика за відсутності політичної стратегії та необхідного меритократичного бюрократичного апарату стане нагромадженням помилок і зловживань. Без нової індустріалізації Україні не вижити і не перемогти у війні, а також в подальшому не побудувати заможне соціально-економічне середовище.

Головними сучасними ризиками діючих вітчизняних ТНК є те, що вони формують низьку додану вартість, а також постійно знаходяться під тиском різкого падіння цін на сировинно-аграрну продукцію при відповідних кризових явищах у світі, або при зміні ринкової кон'юнктури. Зниження конкурентоздатності, складності виготовляємої продукції ТНК України – це також орієнтир, а значить зниження конкурентоздатності для вітчизняного

малого і середнього бізнесу, що обслуговує крупних гравців ринку, яке в подальшому примітивізує всю економічну сферу країни. Особливість потужних промислово-інноваційних ТНК розвинених країн світу полягає в тому, що вони майже не виносять за межі рідної країни цінні частки ланцюжків доданої вартості, лабораторії та науково-дослідні центри знаходяться в основному при материнських структурах.

Для покращення міжнародних позицій вітчизняних ТНК необхідно розумними податковими стимулами і обмеженнями мотивувати їх інвестувати у більш глибоку переробку, в інновації та НДДКР, в підвищення рівня кваліфікації менеджменту та всіх співробітників. Також потрібно припинити шахрайські схеми з ухиленням від сплати податків чи навпаки неправомірного отримання ПДВ, повернення валютної виручки, тіншових схем виведення товарів і коштів з України. Для державних компаній – обов'язково створювати системи прозорого контролю, виборів та звітності членів наглядових рад, запровадити чіткі, стратегічно орієнтовані ключові показники ефективності для менеджменту та наглядової ради. По прикладу Естонії, прибуток, який реінвестується у розвиток компанії або просто залишається на рахунках має не оподатковуватись. Корисним, на наш погляд, є і обов'язкова присутність на фондовому ринку вітчизняних ТНК у зв'язку з чим необхідно сформувані відповідні вимоги і стандарти для котирувань на фондовому ринку України. Крім того, суттєві виклики війни формують умови для появи крупних вітчизняних корпорацій по виробництву зброї, які в подальшому можуть зайняти провідні позиції на світовому ринку озброєнь. Щоб простимулювати цей процес необхідно більш системне і довгострокове фінансування цієї галузі, визначити чіткі пріоритети, напрямлення, сформувані за допомогою державної підтримки стратегічно необхідні для сфери безпеки України кластери по виробництву зброї та забезпечити їх відповідною інфраструктурою.

Від державних органів влади України існуючі виклики і можливості щодо відновлення економіки вимагають більшої прагматичності, відкритості, професіоналізму, швидкості прийняття рішень, гнучкості вчасних державницьких рішень. Підприємці в Україні мають в рази більші ризики для реалізації своїх стратегій розвитку в порівнянні з країнами-сусідами, що потребує врахування низки ризиків при вибудовуванні оптимальних стратегій. Використовуючи досвід успішних країн після руйнівних війн (особливо Ізраїлю і Південної Кореї) потрібно суттєво реформувати існуючі підходи до розвитку соціально-економічного середовища в Україні [1;2;3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зашев П. Українських корпоративних гігантів варто берегти і розвивати / інтернет-видання «Економічна правда» / 17 травня 2019 р. / <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/05/17/647839/>
2. Редзюк Є.В. Формування конкурентних кластерів України в умовах глобальних викликів / Збірник наукових праць "Стратегія економічного розвитку України", КНЕУ ім. В.Гетьмана. – том 53, м.Київ, 2023. – с.63-77
3. Редзюк Є.В. Місцеве самоврядування як фактор відбудови української економіки / Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Науково-практичний журнал. N2/30 /2023. – К.: Міленіум, 2023. – с.57-71

*Ривчак А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»;
науковий керівник: д.е.н., професор Єршова Н.
ННІ «Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут».*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ

Аналізу витрат підприємства присвячено багато наукових праць та праць експертів [1-3]. Як зазначає Н. Єршова «адміністративні витрати не пов'язані безпосередньо з конкретною основною функцією компанії» [1, с. 50]. Здебільшого, ці накладні витрати стосуються компанії/фірми в цілому, а не окремих відділів або бізнес-підрозділів. Отже, певна величина адміністративних витрат завжди є необхідною частиною діяльності компанії, оскільки це витрати, понесені для підтримки функціонування бізнесу в цілому. Деякі адміністративні витрати мають фіксований характер, оскільки вони виникають у рамках основної господарської діяльності. Ці витрати існуватимуть незалежно від рівня виробництва/продажу.

Організаційно-методичні аспекти вдосконалення аналізу адміністративних витрат стосуються перш за все того, що аналітик має враховувати, що керівництво зацікавлене у підтримці низьких адміністративних витрат порівняно з іншими витратами, оскільки це дозволяє бізнесу ефективніше використовувати важелі. Що для цього потрібно? Важливо вимірювати співвідношення обсягу продажів до адміністративних витрат у гривневому еквіваленті. Це допоможе компанії виміряти, яка частина доходів від продажу покриває адміністративні витрати.

Адміністративні витрати, як і комерційні, загальногосподарські включають усі невиробничі витрати за звітний період [4, 5]. Прикладами цих витрат є маркетинг, реклама, оренда та комунальні послуги.

Як розрахувати адміністративні витрати? При розрахунку адміністративних витрат слід враховувати кілька моментів (рис. 1).

Потрібна чітка класифікація за різними категоріями. До таких видів витрат належать:

- бухгалтерський облік заробітної плати,
- інформаційні технології/ІТ,
- розрахунок заробітної плати відділу кадрів,
- юрисконсульт: це може бути внутрішня зарплата чи оплата зовнішнім фірмам,

– плата за консультації: часто виплачується стороннім сторонам з адміністративною метою.

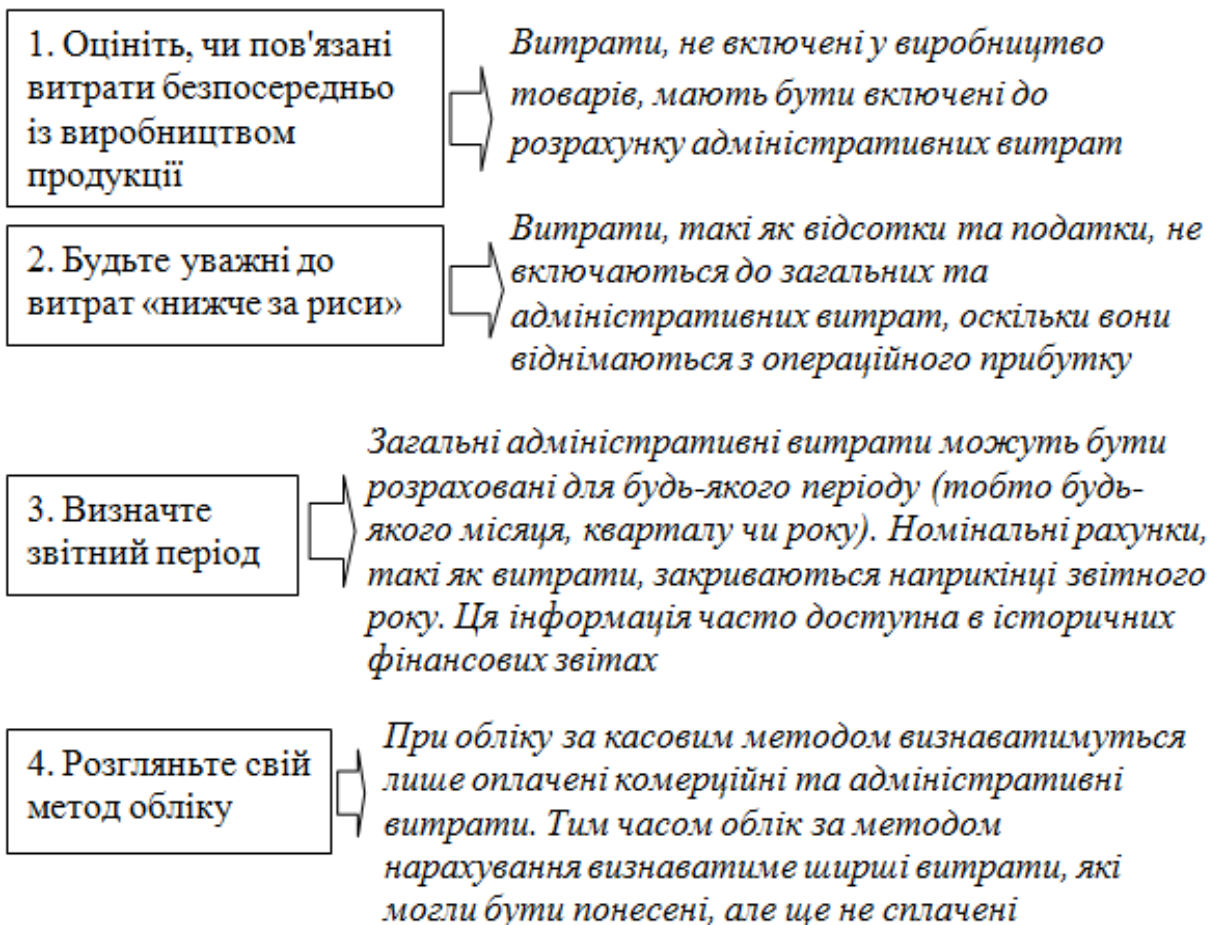

Рисунок 1. Особливості розрахунку адміністративних витрат в компанії

Наприклад, пивоварня Шато Харків щомісяця витрачає 4000 грн на електрику і враховує це як адміністративні витрати, вона може розподілити витрати відповідно до площі, яку займає кожен окремий відділ. Допущення:

- виробниче приміщення площею 400 м²;
- виробничі приміщення площею 500 м²;
- бухгалтерський офіс площею 50 м²;
- офіс продаж площею 50 м².
- компанія займає площу 1000м².

Рахунок за електроенергію можна розподілити так:

- виробництво: 1600 грн = $(400/1000) \times 4000$.
- виробництво: 2000 грн = $(500/1000) \times 4000$.
- бухгалтерський облік: 200 грн = $(50/1000) \times 4000$.
- продаж: 200 грн = $(50 / 1000) \times 4000$.

Адміністративні витрати виникають у ході щоденних ділових операцій і знадобляться в рамках будь-якого виду бізнесу і насамперед вони пов'язані із вартістю персоналу. Ці співробітники можуть бути внутрішніми або зовнішніми

сторонами, які надають послуги за певну плату. Ці люди часто не мають прямого відношення до виробництва чи продажу товарів.

Менеджери зазвичай орієнтуються на адміністративні витрати на зниження витрат, оскільки вони не впливають безпосередньо на продукт/послугу. Щоб отримати повну картину витрат, пов'язаних з управлінням певними бізнес-підрозділами, компанія може розподілити адміністративні витрати по кожному зі своїх відділів на основі відсотка доходів, витрат, площі або інших показників [6, 7]. Усередині компанії це дозволяє керівництву приймати рішення щодо розширення або скорочення окремих бізнес-підрозділів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єршова Н.Ю. Концепція управління витратами підприємства: стратегічний аспект. *Економічні студії*. 2015. № 2(06). С. 48-53.
2. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр.* – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. <http://surl.li/rtde1>
3. Iershova, N., Kryvytska, O., Kharchuk, Yu. Accounting and Analytical Information Formation by Business Entities under Conditions of Sustainable Development Concept Realization. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*. 2021, №2 (37), 86—94. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229931>.
4. Єршова Н.Ю. Детермінанта професійної компетентності фахівця з управлінського обліку. «Економіка, фінанси, бухгалтерський облік: сучасний стан і перспективи розвитку». Зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 1 лютого 2017 р.) – Полтава: ЦФЕНД, 2017. С. 98- 100. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/87898d0d-e41a-4e60-8930-972ac46279c3/content>
5. Єршова Н.Ю. Професія бухгалтера в сучасних умовах. «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». М-ли Міжнар. Наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 27 грудня 2019 р.) – Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 274 с <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37469/1/263.pdf>
6. Єршова Н. Ю. Збалансована система показників як ефективний інструмент стратегічного управлінського обліку. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку*. 2019. С. 543– 546. URL: <http://surl.li/rtdf1>
7. Єршова Н. Ю. Розвиток інструментарію для реалізації прогностичної функції стратегічного управлінського обліку в управлінні підприємствами. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 694–701. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/23564>

*Савчук І.І.,
здобувач третього (доктор філософії) рівня вищої освіти,
Уманський національний університет садівництва;
науковий керівник: к.е.н, доцент Барабаш Л.В.,
Уманський національний університет садівництва*

БАЗОВІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Фінансовий ринок у сучасній ринковій економіці відіграє одну з базових ролей. Пояснюється даний факт тим, що ефективне функціонування фінансового ринку здійснює як прямий, так і опосередкований вплив на економічний розвиток держави в цілому, а також малого та середнього бізнесу зокрема. І тому цілком резонним є з'ясування першоснов функціонування фінансового ринку, зокрема – вітчизняного.

Передусім, важливо виокремити розуміння економічної сутності фінансового ринку, як окремого результативно-спонукального економічного явища. І з даного контекстного підходу В. Опарін стверджує, що «фінансовий ринок – це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності» [2]. Однак такий погляд переважно юридичних осіб, як учасників фінансового ринку, а до даної когорти відносяться й інші.

На противагу вищезгаданому автору, В. Ходаківська наголошує, що «Фінансовий ринок – це вся система економічних відносин, що виникають між його прямими учасниками при формуванні попиту і пропозиції на специфічні послуги – фінансові послуги, пов'язані з процесом купівлі-продажу, розподілу та перерозподілу фінансових активів, які знаходяться у власності економічних суб'єктів національної, регіональної та світової економіки» [3]. Дане твердження є більш об'ємним і охоплює всіх учасників, водночас не деталізуючи та не персоніфікуючи їх.

«Фінансовий ринок відіграє унікальну роль у трансформуванні грошових коштів у капітал, але ускладнення його форм і способів розміщення зумовило виникнення нових видів професійної діяльності, а також категорій «ринок фінансових послуг», «фінансове посередництво» і «фінансовий посередник»». – заглиблюється у тонкощі функціонування Ю. Коваленко, розглядаючи фінансовий ринок як структурований економічний механізм, уникаючи окреслення кола його учасників.

З наведених вище підходів до розуміння економічної сутності фінансового ринку можемо зробити висновок, що наразі його єдина узагальнена структура, яка б задовольняла широке коло наукових пошуковців, є відсутньою. Водночас більшість вчених схиляються до думки, що фінансовий ринок поділяється на

грошовий ринок, у рамках якого провадиться купівля-продаж короткострокових активів таких як короткострокові казначейські зобов'язання, ощадні та депозитні сертифікати, векселі, різні види короткострокових облігацій, та ринок капіталів, де здійснюється купівля-продаж довгострокових активів (рис.1).

Рис. 1. Організаційно-економічна структура фінансового ринку [3]

При цьому Коваленко Ю. відображає дещо інший підхід, наголошуючи на автентичності понять «фінансовий ринок» та «ринок капіталів» та структуруючи його за фінансовими інструментами: кредитний ринок, грошовий ринок, ринок пайових цінних паперів, а також виокремлює похідні ринки: ринок похідних та структурованих фінансових інструментів (рис. 2).

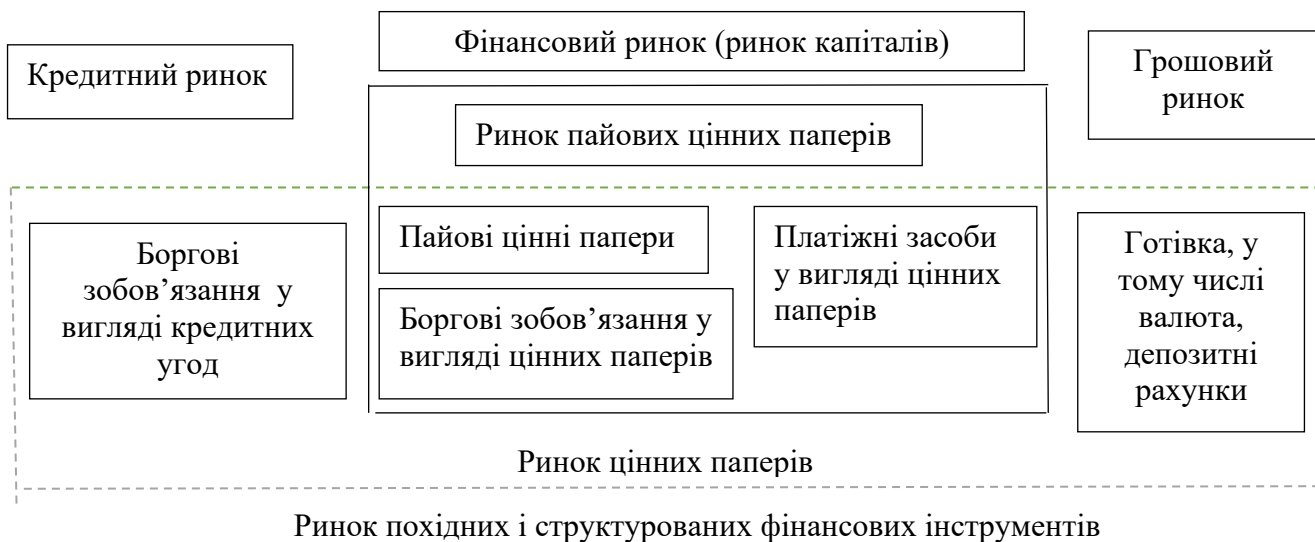

Рис. 2. Інструментальна структура фінансового ринку [4].

Таким чином, можемо стверджувати, що фінансовий ринок – це економічні відносини, що виникають, між учасниками – фізичними та юридичними

особами, фінансовими інституціями щодо купівлі-продажу фінансових активів у межах ринку капіталів і грошового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаш Л.В., Клименко Н.В. Розвиток фінансового ринку в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2016. Вип. 89 (2). С. 166-175.
2. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2002. 240 с.
3. Ходаківська В.П., Данілов О.Д. Ринок фінансових послуг: Навчальний посібник. Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. 501 с
4. Коваленко Ю.М. Структуризація сучасного фінансового ринку. *Ринок фінансових послуг*. URL: [Fu 2010 9 10.pdf](#)

*Самборський А.В. ,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Маріупольського державного університету;
науковий керівник: к.е.н., доцент Мацука В.М.,
Маріупольський державний університет*

РОЗРОБКА УПРАВЛІНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ГОТЕЛЯ HARVEST Г.ВІННИЦЯ)

Вітчизняні підприємства в сучасних умовах нестабільності світової економіки та незгасаючої фінансово-економічної кризи, загострення конкуренції опинилися в складних умовах. Без застосування сучасних методів управління підприємством подолання такого великого кола, як зовнішніх так і внутрішніх проблем, неможливо. Адже від ефективності управління підприємством залежить можливість його функціонування та подальший розвиток. Важливим фактором успішного функціонування підприємств в складних ринкових умовах є стратегічне управління, але на жаль в діяльності вітчизняних підприємств часто можна спостерігати відсутність стратегічності, що і призводить до поразок в конкурентній боротьбі.

Дослідження, щодо питань стратегічного управління та розробки стратегії підприємства здійснюють наступні науковці: Афанасьєв М., Зубець М., Саблук П., Соболев Ю., Селезньова Г., Дейнека О., Оберемчук В., Дикань В., Треншов М., Градов А. Теоретичні, методологічні та практичні питання, щодо розробки та реалізації стратегії підприємства знайшли відображення у роботах закордонних дослідників: Ансоффа І., Чандлера Р., Портера М., Петтігрю А., Сірмана Д., Вільямсона О., Віттінгтона Р., Кетчена Д., Азара О., Гілберта Б. В. та інших. На сучасному етапі значний внесок щодо формування теоретико-методологічних засад розробки та реалізації стратегії підприємства внесли праці таких вчених, як Шерешньова З., Віханський О., Оборська С., Попов С., Мінцберг Г., Франклін П., Блекман В., Колдірон С., Девід Ф. та ін. Дослідники пропонують власне розуміння процесу формування стратегії підприємства, вибору оптимальної стратегічної альтернативи, акцентуючи увагу на певних етапах її розробки. Проте визначенню комплексного бачення процесу формування та імплементації стратегії на сьогоднішній день не приділено значної уваги, а значить потребує в подальшому більш детального вивчення.

В роботі проаналізована сутність стратегічного управління, розглянуто процес і модель стратегічного управління підприємством, виявленні чинники, які впливають на ефективність стратегічного управління підприємством готельного господарства, досліджений механізм формування стратегії на

підприємстві, визначенні шляхи удосконалення управлінської стратегії в готелі Harvest (м.Вінниця).

Практичне значення отриманих результатів полягає у формуванні комплексної моделі управлінської стратегії, що сприятиме підвищенню економічної та соціальної ефективності діяльності готельних господарств і відкриватиме можливості швидко розв'язувати проблеми адаптації стратегії підприємства до непередбачуваних змін зовнішнього середовища. Запропонований механізм визначення стратегічного напрямку розвитку готельного господарства на основі синтезу ключових показників проведеного стратегічного аналізу середовища діяльності готельного господарства відкриває можливості вибору адекватної моделі ринкової стратегії підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми та перспективи розвитку туристичного і готельно-ресторанного бізнесу: монографія / заг. ред. В.М. Зайцевої; ЗНТУ. – Запоріжжя : ЛПС ЛТД, 2019. – 400 с.
2. Ведмідь Н. І. Застосування реклами в діяльності туристичних підприємств / Н. І. Ведмідь // Вісник КНТЕУ. – 2018. – № 3. – С. 490-55.
3. Власенко Т.В. Розробка ефективної бізнес-моделі: приклад дослідження / Т.В. Власенко, Є.С. Погоріла // Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : ХНТУСГ, 2018. – С. 189 –192.
4. Вороніна А.В. Формування системи адаптивного стратегічного управління розвитком організації / А.В. Вороніна, А.С. Зеніна-Біліченко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 11. – С. 294-299.
5. Гугул О. Я. Роль в'їзного туризму в Україні та методи його стимулювання / О. Я. Гугул. – Ужгород : Гельветика, 2018. – С. 73-78.
6. Журавльова С.М. Економічна ефективність інвестицій в готельному господарстві / С.М. Журавльова // Сталій розвиток економіки. – 2017. – № 7. – С. 158 -163.
7. Іванова Л.О. Світовий досвід застосування концепції маркетингу та франчайзингових систем у готельному бізнесі / Л.О. Іванова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2018. – № 5. – Т. 4. – С. 172 - 177.
8. Козак Ю. Г. Особливості маркетингових комунікацій в готельній індустрії / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова // Економіка АПК. – 2019. – № 10. – С. 14-21.
9. Мармуль Л.О. Організаційно-економічний механізм функціонування туристично-рекреаційних підприємств / Л.О. Мармуль. – Київ : ННЦ ІАЕ, 2017. – 240 с.

10. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія практика : монографія / С.В. Мельниченко. – Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2017. – 493 с.
11. Нагара М. Концептуальні засади брендингу у діяльності туристичних підприємств / М. Б Нагара // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2019. – № 3 (19). – С. 50-56.
12. Організація готельно-ресторанної справи : навч. посібник / за ред. В. Я. Брича. – Київ : Ліра-К, 2019. – 484 с.
13. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: монографія / В.В. Пастухова. – Київ, 2015. – 302 с.
14. Пилипенко А.А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку : монографія / А.А. Пилипенко. – Харків : ІНЖЕК, 2017. – 380 с.
15. Ремеслова О.Л. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємств готельного господарства / О.Л. Ремеслова // Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наук. праць. – Одеса : ОДЕУ, 2007. – Вип.27. – С.290-295.
16. Ремеслова О.Л. Основные направления развития стратегического управления в деятельности предприятий гостиничного хозяйства / О.Л. Ремеслова // Вісник Донецького національного університету (Серія В «Економіка і право») : збірник наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2007. – Т.2. – С.248-255.
17. Ремеслова О.Л. Стратегічне управління підприємством готельного господарства: автореф. дис.канд. екон. наук: 08.00.04 / Ремеслова О.Л. – Донецьк, 2017. – 22 с.
18. Семенов Г.А., Створення кластерних об'єднань в умовах нової економіки : монографія / Г.А. Семенов, О.С. Богма. – Запоріжжя : КПУ, 2018. – 244 с.
19. Скибінський С. В. Маркетинг готельних послуг / С. В. Скибінський, Л. О. Іванова, О. Ф. Моргун. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2016. – 246 с.
20. Ткаченко Т. Методичні основи розробки системи якості послуг у готельних підприємствах / Т. Ткаченко, М. Новак // Вісник КНТЕУ. – 2018. – № 3. – С. 61 - 72.

*Сектим Т.А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна
науковий керівник: Котковський В.Р.
професор кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКІВ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

Актуальність дослідження та розуміння особливостей ризиків електронного бізнесу є життєво важливим для успішної діяльності компаній в онлайн-середовищі. Ефективне управління цими ризиками дозволяє забезпечити безпеку операцій, захистити дані клієнтів, зміцнити репутацію та зберегти конкурентоспроможність на ринку.

Вагомий внесок у різні аспекти цього питання зроблено дослідженнями Л.Литвинова, С.Дорогих, О. М. Густера, І. В. Тимофєєв, Є. О. Сопін.

Метою дослідження є комплексний аналіз та вивчення різноманітних ризиків, пов'язаних з електронним бізнесом. Ключові аспекти дослідження ідентифікація та класифікація ризиків електронного бізнесу, аналіз впливу ризиків на функціонування електронного бізнесу.

Одним з найбільших ризиків електронного бізнесу є кібербезпека. "Кібербезпека — це практика захисту мереж, даних (зокрема особистих і конфіденційних даних) і пристроїв від хакерів і кіберзлочинців шляхом вжиття запобіжних заходів". [1] Оскільки більшість операцій здійснюється в цифровому середовищі, компанії стають вразливими до кібератак, таких як зломи, фішингові атаки, розповсюдження шкідливого програмного забезпечення та витік конфіденційних даних. Ці загрози можуть призвести до значних фінансових втрат, пошкодження репутації та втрати довіри клієнтів. Тому забезпечення належного рівня кібербезпеки, включаючи використання надійних систем шифрування, брандмауерів, антивірусного програмного забезпечення та регулярного оновлення систем, є критично важливим для успішного ведення е-бізнесу.

"З метою класифікації ризиків у галузі електронного бізнесу та інтернет-проектів доцільно виділити наступні специфічні ризики: неготовність керівництва замовника...до змін у бізнес процесах; неготовність керівництва...до змін в організаційній структурі; незацікавленість керівників...у реалізації проекту; недостатня кваліфікація керівників...; відсутність єдиної методології...; неправильно складене технічне завдання; помилки календарного планування; зміна вимог замовника..."[2]

Технічні ризики також є невід'ємною частиною електронного бізнесу. Надійність веб-сайтів, серверів та інфраструктури має вирішальне значення для

безперебійного функціонування онлайн-операцій. Збої в системі, перебої в роботі або неправильна конфігурація можуть призвести до втрати даних, зупинки роботи та незадоволення клієнтів. Регулярне технічне обслуговування, резервне копіювання даних та наявність планів відновлення після збоїв є ключовими для мінімізації цих ризиків. “Через соціальну та економічну значущість велика увага приділяється цифровізації платіжних інструментів та наданню електронних платіжних послуг, що має велике значення для розвитку електронного бізнесу та розбудови цифрової економіки в цілому”[3]

Крім того, е-бізнес стикається з ризиками, пов'язаними з конкурентним середовищем та мінливими вподобаннями споживачів. Онлайн-ринок є високо конкурентним, і компаніям необхідно постійно адаптуватися до змін у поведінці споживачів, тенденціях ринку та технологічних інноваціях. Нездатність швидко реагувати на ці зміни може призвести до втрати клієнтів та відставання від конкурентів.

Загалом, ризики електронного бізнесу є різноманітними та вимагають ретельного моніторингу та стратегічного управління. Компаніям, які працюють в онлайн-середовищі, необхідно впроваджувати комплексні стратегії управління ризиками, які охоплюють кібербезпеку, дотримання нормативних вимог, технічні аспекти, логістику, конкурентне середовище та репутацію. Ефективне управління ризиками є критично важливим для забезпечення стійкості, безпеки та успішного зростання електронного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест. Л.Литвинова, С.Дорогих; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського. – К., 2023.– №9 (вересень) . – 351 с.
2. О. М. Густера, І. В. Тимофеев. Особливості оцінки ризику в електронному бізнесі та інтернет проектах [Електроний ресурс]. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2020/33.pdf
3. Є. О. Сопін. Підвищення якості управління ризиками як передумова ефективного надання електронних платіжних послуг. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2022. - Вип. 64. - С. 97-104. - [Електроний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2022_64_11

Ситарська А.Г.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
 ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: к.е.н, доцент Торяник Ж.І.
 ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах економічного розвитку, інноваційна діяльність підприємств стає ключовою. Впровадження нових технологій та підвищення якості продукції не лише сприяють підвищенню конкурентоспроможності країни на світовому ринку, але й сприяють створенню нових робочих місць та зміцнюють економічний потенціал.

Проаналізуємо поточний стан інноваційної активності в Україні. Так, у 2022 році Україна втратила свої позиції у рейтингу «Глобальний інноваційний індекс» та опустилася на 57-ме місце (у 2021 році вона займала 49-е місце) серед 132 країн. Також вона опинилася на 34-му місці серед 39 економік Європи. Однак у 2023 році відбулося покращення: Україна піднялася, навіть в умовах війни, на 55-те місце в глобальному рейтингу і знову зайняла 34-ту позицію серед 39 країн Європи (табл. 1) [1, 2].

Таблиця 1

Динаміка Глобального індексу інновацій України за 2019-2023 рр.

Показники	Період				
	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Глобальний індекс інновацій:</i>	47 місце серед 129 країн	45 місце серед 131 країн	49 місце серед 132 країн	57 місце серед 132 країн	55 місце серед 132 країн
– творчі досягнення	42	44	48	63	37
– знання й результати наукових досліджень	28	25	33	36	45
– бізнесовий досвід	47	54	53	48	48
– ринковий досвід	90	99	88	102	104
– інфраструктура	97	94	94	82	77
– людський капітал і дослідження	51	39	44	49	47
– інституції	96	93	91	98	100

Отже, Україна показала значні успіхи в нематеріальних активах, наукових досягненнях та людському капіталі. Найнижчі показники були в категоріях "Ринковий досвід" (кредитування, інвестиції, конкурентоспроможність) – 104-е місце серед 132 країн світу, "Інституції" (політика, правові аспекти, бізнес середовище) – 100-е місце та "Інфраструктура" (доступ до державних служб,

вартість ресурсів, енергоефективність) – 77-е місце. Війна в Україні серйозно пошкодила інфраструктуру, ускладнюючи життя та функціонування суспільства, що також ускладнює впровадження нових технологій та інновацій.

Також варто відзначити, що в Україні у 2022 році спостерігалось зменшення кількості організацій, які займаються науковими дослідженнями і розробками. З 769 у 2020 році вони скоротилися до 557 (для порівняння 1303 організацій діяло у 2010 р.). Це призвело до зменшення чисельності науковців з 133,7 тис. осіб у 2010 році до 35,7 тис. у 2022 році - майже у 4 рази менше.

Протягом останнього десятиріччя в Україні спостерігається не лише зменшення кількості організацій, що займаються науковими дослідженнями і розробками, але й зменшення витрат на цю сферу відносно до ВВП. У кінці 2020 року ці витрати становили 0,41% ВВП, проте за два роки ця цифра знизилася до 0,33%. Такий тривалий спад може негативно вплинути на науковий потенціал країни та її можливості в інноваціях та розвитку технологій (рис. 1) [3]. Наприклад, за даними Євростату, у 2022 році найвищі показники спостерігалися в Ізраїлі (4,8%), Південній Кореї (4,5%) та Швейцарії (3,37%). Інші країни також демонстрували високі показники: Німеччина та Швеція — по 3,31%, Японія (3,3%), Австрія — 3,2%, а США — 3,07%.

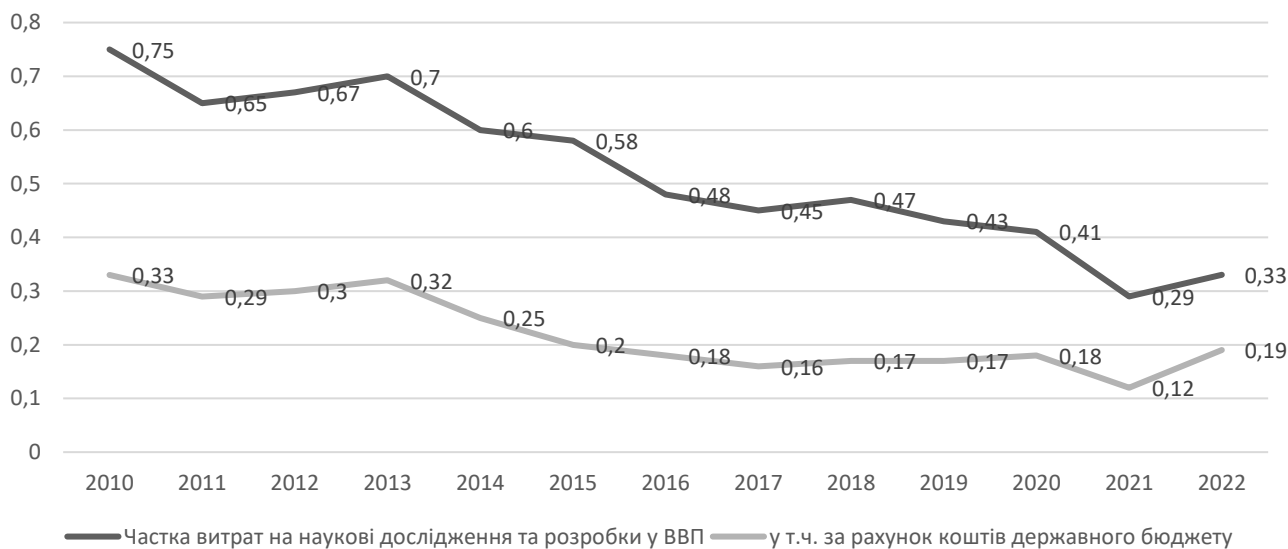

Рис. 1. Динаміка наукової інтенсивності у ВВП України, (%).

Отже, Україна відстає в інноваціях та високотехнологічному виробництві у порівнянні з іншими країнами, наукоємність українського ВВП менша у сім разів.

Після ретельного аналізу стану інноваційної діяльності підприємств, варто скласти SWOT-аналіз, який допоможе виявити поточні слабкі та сильні сторони, оцінити потенційні загрози та можливості розвитку інновацій підприємств (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

SWOT-аналіз інноваційної діяльності підприємств українського ринку.

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>Великий потенціал людських ресурсів через освіту і наукові дослідження, інтелектуальний капітал через патентування промислових винаходів; Підприємці проявляють підприємливість та творчість; ІТ-технології стрімко розвиваються; Бізнес готовий до нових викликів; Бажання співпрацювати між освітньо-науковим та промисловим секторами.</p>	<p>Низька зацікавленість бізнесу у запровадженні інновацій; Фінансові обмеження та великі витрати; Обмежений доступ до інформації про нові технології; Високі ризики; Довгий час окупності; Недостатні дані про ринки; Низький попит на продукцію; Дефіцит кваліфікованих кадрів;</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>Швидкий науково-технічний прогрес; Розширення довгострокової державної підтримки інновацій у бізнесі; Використання податкових пільг; Спеціальні пільгові кредити для інноваційних компаній; Забезпечення високої якості освітньо-наукового потенціалу на рівні держави Залучення іноземного досвіду інноваційних проєктів; Створення бізнес-інкубаторів при університетах; Розширення міжнародних науково-технічних програм; Створення консультативних центрів для підтримки інноваційного розвитку; Залучення міжнародних грантів та спеціальних кредитів.</p>	<p>Нестабільна політична ситуація; Негативний інноваційний клімат; Проблеми у законодавстві; Низький рівень інвестицій; Відсутність державних гарантій для інвесторів; Низька фінансова державна підтримка інновацій; Недостатній захист інтелектуальної власності; Недоступність дешевих кредитів; Еміграція науковців та дефіцит кваліфікованих кадрів; Слабка мотивація для науковців і винахідників; Пошкодження інноваційної інфраструктури внаслідок війни; Проблеми з енергопостачанням та водопостачанням; Скорочення наукових установ та науковців.</p>

Отже, сучасні глобальні зміни створюють можливості для подолання технологічного відставання та сприяють впровадженню інновацій для підвищення конкурентоспроможності країни. Україна, зберігаючи 55 місце у Глобальному інноваційному індексі, зазнає проблем фінансування, політичної нестабільності та недосконалостей у законодавстві. Проте розвиток науково-технічного прогресу, впровадження стратегій інноваційного розвитку та приваблення інвестицій можуть вирішити ці проблеми. Для сталого розвитку України важливо створити сприятливі умови для компаній, що активно впроваджують інновації, та залучити інвесторів, що сприятиме економічному зростанню як під час, так і після війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Global Innovation Index 2023: Україна на 55-му місці URL: <https://mind.ua/news/20263287-global-innovation-index-2023-ukrayina-na-55-mu-misci> (дата звернення: 26.02.2024)
2. Шушкова Ю.В., Штундер І.М., Лапінський С. С. Стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2023. № 12. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2694/2730> (дата звернення: 26.02.2024)
3. Дорожня карта використання науки, технологій, інновацій для досягнення цілей сталого розвитку URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2024/01/03/Dorozhnya.karta.vykoryst.t.nauky.tekhnolohiy.ta.innovatsiy-03.01.2024-1.1.pdf> (дата звернення: 27.02.2024)

*Смерека С.Б.,
к.е.н., доцент Західноукраїнського національного університету;
Ліфуренко С.М.,
аспірант Західноукраїнського національного університету*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Нормативно-правове забезпечення сфери енергоефективності передбачає удосконалення енергоефективності, використання відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива. Нормативно-правове забезпечення сфери енергоефективності – це важливий інструмент для досягнення енергетичної незалежності, економії ресурсів та покращення екологічної ситуації в Україні. Так, особливості пріоритетності сфери та реалізації інтегрованої політики щодо впровадження енергоефективності передбачена Законами України:

1. Про енергетичну ефективність: закон регламентує нормативно- правові та економічно-організаційні засади відносин, що передбачають забезпечення енергетичної ефективності під час виробництва, транспортування, передачі, розподілу, постачання та споживання енергії. [2]. Закон ставить за мету стимулювати виробництво енергії з більш економних та екологічно чистих джерел; втрати енергії під час транспортування повинні бути мінімізовані; забезпечення ефективної та безперебійної передачі енергії; справедливий та прозорий розподіл енергії між споживачами; забезпечення доступності та конкурентоспроможності енергії для споживачів, стимулювання економного та відповідального споживання енергії.

2. Про альтернативні види палива: закон визначає правові, соціальні, економічні, екологічні та організаційні засади виробництва (видобутку) і використання альтернативних видів палива [3]. Закон про альтернативні види палива відіграє важливу роль у розвитку та стимулюванні використання альтернативних джерел енергії в Україні, до основних цілей закону відноситься: зменшення залежності від традиційних джерел енергії: вугілля, нафта, природний газ; підвищення енергетичної безпеки: диверсифікація джерел енергії; зменшення впливу на довкілля: економія природних ресурсів, зменшення викидів парникових газів; створення нових робочих місць: розвиток нових галузей енергетики.

3. Про енергетичну ефективність будівель: закон регламентує правові, соціально-економічні та організаційні засади діяльності у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель і спрямований на зменшення споживання енергії у будівлях [4]. До основних цілей слід віднести: зменшення споживання енергії в житлових, громадських та промислових будівлях; підвищення

енергетичної безпеки країни; зменшення впливу на довкілля (викидів парникових газів) та створення нових робочих місць у сфері енергоефективності. Закон про енергетичну ефективність будівель – це важливий крок на шляху до покращення енергоефективності, економії ресурсів, захисту довкілля та підвищення енергетичної безпеки України.

4. Про теплопостачання: даний закон регулює відносини, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, постачанням та використанням теплової енергії за допомогою правових, економічно-організаційних засад для забезпечення енергетичної безпеки України та удосконалення ринку теплової енергії та захисту прав споживачів та працівників сфери теплопостачання [5].

5. Про альтернативні джерела енергії: закон визначає нормативно-правові, економічні, екологічні та організаційні засади використання альтернативних джерел енергії та створює передумови для зменшення залежності від традиційних джерел енергії (вугілля, нафта, природний газ), підвищення енергетичної безпеки країни, зменшення впливу на довкілля (викидів парникових газів), створення нових робочих місць у сфері альтернативних джерел енергії [6].

6. Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації: закон регламентує нормативно-правові та економічні засади здійснення енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності об'єктів державної та комунальної власності [7].

7. Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу: закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності суб'єктів відносин у сфері енергозбереження щодо використання когенераційних установок [9]. Закон передбачає запровадження процес одночасного виробництва теплової та електричної енергії з одного джерела палива. Це більш економічний та екологічний спосіб виробництва енергії, ніж традиційні методи, які генерують лише один тип енергії.

Важливо підкреслити, що у 2022 році був проведений моніторинг впровадження системи енергетичного менеджменту (СЕМ) в органах державної влади, військових адміністраціях, а також підпорядкованих їм підприємствах, установах та організаціях. Звіт, який ґрунтується на результатах моніторингу, окреслює пріоритетні напрямки розвитку СЕМ в Україні. Серед ключових пріоритетів: - забезпечення сталого функціонування персоналу: цей напрям фокусується на підтримці та розвитку компетенцій фахівців, відповідальних за провадження та експлуатацію СЕМ, зокрема керівників провідних підприємств. Це може включати тренінги, семінари, курси підвищення кваліфікації та інші освітні програми; - формування переліку потенційних інвестиційних проектів: створення проектів з енергоефективності, які можуть бути представлені на платформі Energy Transition Accelerator Financing. Ця платформа покликана

залучати інвестиції в проекти з декарбонізації та енергоефективності в Україні; - інформаційно-роз'яснювальна робота: важливою складовою розвитку СЕМ є інформування та роз'яснення нормативно-правових актів у сфері енергоефективності. Це допоможе всім зацікавленим сторонам краще зрозуміти свої права та обов'язки, а також стимулюватиме до впровадження енергоефективних заходів.

Так, органи державної влади та обласні військові адміністрації вже розпочали роботу над впровадженням енергоменеджменту. Це свідчить про розуміння важливості цього питання та готовність до реальних кроків щодо впровадження енергозбереження. До основних ключових досягнень, слід зазначити: - затвердження декларацій енергетичної політики: це свідчить про чітке бачення та прагнення до покращення енергоефективності; - розробка планів діяльності систем енергоменеджменту; - охоплення енергомоніторингом понад 2800 будівель: це дозволяє збирати дані про енергоспоживання та виявляти можливості для економії; - укладення енергосервісних контрактів: це свідчить про зацікавленість у співпраці з енергосервісними компаніями, які можуть допомогти у впровадженні енергоефективних заходів [1].

Враховуючи складний час для нашої держави, для кожної організації чи підприємства, держава застосовує інтегрований підхід до реалізації політики відповідно до стратегії та принципів розвитку ЄС. Таким чином, дотримання основних принципів впровадження енергозберігаючої політики, основних її функцій та дотримання нормативно-правового забезпечення це можливість перш за все ефективно та раціонально використовувати енергетичні ресурси, враховуючи науково-технічний прогрес, дотримання вимог до охорони навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Держенергоефективності). Публічний звіт Голови Держенергоефективності про підсумки діяльності у 2022 р.
URL: https://sae.gov.ua/sites/default/files/Valerii_Bezus_SAEI_zvit_2022.pdf (дата звернення 18.03.2024).
2. Закон України «Про енергетичну ефективність».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text> (дата звернення 18.03.2024).
3. Закон України «Про альтернативні види палива».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text> (дата звернення 18.03.2024).
4. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).

5. Закон України «Про теплопостачання».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15#Text> (дата звернення 18.03.2024).
6. Закон України «Про альтернативні джерела енергії».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення 18.03.2024).
7. Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).
8. Закон України «Про Фонд енергоефективності».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2095-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).
9. Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-15#Text> (дата звернення 18.03.2024).
10. Закон України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).

*Сосницька Д. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: професор Котковський В.Р.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

НАЙПОПУЛЯРНІШІ ВИДИ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ

За останнє десятиліття фінансовий ландшафт зазнав революційних змін із появою цифрових валют, також відомих як криптовалюти. Ці децентралізовані форми грошей, що зберігаються в електронному вигляді, захопили увагу інвесторів і порушили традиційні фінансові системи.

Біткойн, запущений у 2009 році загадковим Сатоші Накамото, залишається беззаперечним королем криптовалют. Воно може похвалитися найбільшою ринковою капіталізацією, і його часто називають «цифровим золотом» через його обмежену пропозицію (21 мільйон) і сприйняття запасу вартості [1]. Транзакції біткойнів захищені складною мережею майнерів, які використовують потужні комп'ютери для вирішення криптографічних головоломок. Незважаючи на те, що нестабільність цін на нього була джерелом дискусій, піонерська роль біткойна та впізнаваність бренду продовжують зміцнювати його позицію як еталона для цифрових валют.

Ethereum, запущений у 2015 році Віталіком Бутеріним, — це більше, ніж просто цифрова валюта. Це блокчейн-платформа, яка дозволяє розробникам створювати децентралізовані програми (dApps) і смарт-контракти — самовиконувані контракти, які автоматизують угоди. Ефір, рідна валюта мережі Ethereum, полегшує транзакції на платформі [2]. Універсальність Ethereum сприяла розвитку динамічної екосистеми dApps, починаючи від протоколів децентралізованого фінансування (DeFi) і закінчуючи незамінними токенами (NFT).

Стейблкоїни — це криптовалюти, прив'язані до реальних активів, таких як долар США чи золото [2]. Ця прив'язка має на меті мінімізувати волатильність, притаманну більшості криптовалют, роблячи їх більш придатними для щоденних транзакцій. Такі популярні стейблкоїни, як Tether (USDT) і USD Coin (USDC), широко використовуються для торгівлі іншими криптовалютами та забезпечують певну стабільність на нестабільному ринку криптовалют.

Криптоландшафт виходить далеко за рамки біткойнів, Ethereum і стейблкоїнів. Існують тисячі альтернативних криптовалют, які часто називають альткоїнами, з різними цілями та функціями. Деякі, як-от Litecoin, прагнуть бути швидшими та більш масштабованими версіями Bitcoin. Інші монети, наприклад Monero, орієнтовані на конфіденційність, надають пріоритет анонімності. Токени

децентралізованого обміну (токени DEX) керують децентралізованими біржами, тоді як утилітарні токени надають доступ до певних послуг або платформ [3]. Цей різноманітний ландшафт відображає постійні інновації та експерименти в криптопросторі.

Майбутнє цифрової валюти залишається невизначеним. Нормативно-правова база все ще розвивається, і вплив майнінгу з підтвердженням роботи, який використовується біткойнами та іншими криптовалютами, викликає дедалі більше занепокоєння. Однак не можна ігнорувати потенційні переваги цифрових валют, такі як швидші та дешевші транскордонні транзакції та фінансова доступність для тих, хто не має банківських послуг [4]. У міру того, як технологія розвивається та правила стають чіткішими, найпопулярніші типи цифрової валюти сьогодні можуть розвиватися, у той час як з'являються нові інновації, які ще більше змінюють фінансовий ландшафт.

Цифрові валюти стали значною силою у фінансовому світі. Від новаторської ролі біткойна до універсальної платформи Ethereum і стейблкойнів, що забезпечують стабільність, різні типи цифрової валюти задовольняють різні потреби. Оскільки криптопростір продовжує розвиватися, одне залишається певним: цифрові валюти мають потенціал кардинально змінити спосіб зберігання, переказу та використання грошей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Криптовалюта. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Криптовалюта>.
2. Топ-10 найпопулярніших валют у світі. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/02/05/infografika/finansy/top-10-najpopulyarnishyx-kryptovalyut-sviti>.
3. Куцевол М., Шевченко-Наумова О. Поняття та економічна природа криптовалюти. URL: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/16391/1/79-85.pdf>.
4. Поливка Н. Криптовалюти і «різноманітні біткоіни». Юридична Газета online. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikacijikriptovalyuti-i-riznomanitni-bitkoini.html>.

*Стахурська С.В.,
PhD з економіки, асистент кафедри підприємництва
та екологічної експертизи товарів
Національного університету «Львівська політехніка»*

УПРАВЛІНСЬКІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Управлінські та економічні аспекти в умовах глобальної невизначеності викликають ряд викликів для підприємств і вимагають від них адаптації та впровадження нових стратегій. Так глобальна невизначеність може включати в себе політичні, економічні, соціальні, технологічні та інші ризики. Підприємства повинні ретельно аналізувати ці ризики і розробляти стратегії для їх управління. Умови невизначеності вимагають від підприємств бути гнучкими та адаптивними, що означає швидку реакцію на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, здатність швидко впроваджувати нові ідеї та стратегії.

Розвиток нових інноваційних продуктів, послуг та процесів може стати ключовим чинником конкурентоспроможності підприємства в умовах невизначеності. Підприємства повинні інвестувати у дослідження та розробки, а також створювати структури, що сприяють стимулюванню інновацій.

Умови невизначеності можуть стимулювати підприємства до пошуку нових можливостей для співпраці та партнерства з іншими компаніями, які можуть допомогти зменшити ризики та забезпечити доступ до нових ринків та ресурсів [2].

На початку 2023 року майже всі економісти вважали, що цього року має настати глобальна рецесія. Натомість світовий ВВП зріс приблизно на 3%. За певними маркерами можна бачити, що цього року прогрес продовжується тими ж темпами. Глобальна економічна активність приблизно така ж, як і в 2019 році.

Рівень безробіття в найбагатших країнах, в основному об'єднаних колом ОЕСР є нижчим за 5%. Найвищою є частка людей працездатного віку, які фактично працюють, за всі часи отримання відповідних статистичних показників. Під тиском фіскальної політики провідних країн світу, включно зі США та ЄС, інфляція поступово і впевнено знижується. [5]

Сучасна економіка та система управління постійно еволюціонують. На сьогоднішній день в цих сферах прослідковуються такі тенденції:

- світова економіка продовжує зазнавати впливу різних глобальних викликів, таких як торговельні конфлікти, геополітичні напруження, пандемія COVID-19 та зміна клімату. Ці виклики вимагають від компаній гнучкості та швидкої адаптації до змін у макроекономічному середовищі.
- прискорена цифрова трансформація стала одним з найважливіших трендів у менеджменті. Компанії все більше інвестують у цифрові технології,

щоб оптимізувати процеси, збільшити продуктивність та підвищити конкурентоспроможність.

- сталість стає все більш важливою темою для бізнесу. Компанії активно розвивають стратегії корпоративної соціальної відповідальності (CSR) та сталого розвитку, звертаючи увагу на соціальні, екологічні та економічні аспекти своєї діяльності.

- уміння швидко реагувати на зміни в середовищі та адаптуватися до них стає ключовим фактором успіху для компаній. Гнучкість стає нормою для ефективного управління в умовах невизначеності.

- сучасні управлінські практики все більше акцентують на горизонтальних структурах, колективному прийнятті рішень, розвитку лідерів та створенні інклюзивних та диверсифікованих команд.

- ринок праці також зазнає змін через розвиток технологій та зростання важливості м'яких навичок. Компанії стикаються з викликом залучення та утримання талановитих працівників, а також розвитку нових моделей роботи, таких як віддалена робота. [1]

Слід відмітити, що глобальна невизначеність є важливою темою для економіки та менеджменту, оскільки вона впливає на широкий спектр аспектів бізнесу і вимагає адаптації та стратегічного планування. Ключові аспекти, які варто враховувати у цьому контексті в перспективі:

- компанії повинні бути готові до різкої зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що може означати перегляд стратегій, оперативних процесів та ресурсного розподілу з метою максимізації ефективності та мінімізації ризиків;

- в умовах невизначеності ризики стають більшими. Компанії повинні активно вивчати та оцінювати потенційні загрози, а також розробляти стратегії мінімізації ризиків;

- глобальна невизначеність може відкрити нові можливості для розвитку бізнесу. Компанії, які інвестують у дослідження та розробки, а також в інноваційні рішення, можуть знайти конкурентні переваги в непередбачуваних умовах;

- підприємницькі структури повинні бути готові до співпраці з партнерами та стейкхолдерами як на місцевому, так і на міжнародному рівні. Гнучкість у співпраці може допомогти зменшити вплив невизначеності на бізнес [3];

- диверсифікація потоків доходу може допомогти знайти нову нішу, залучити нову аудиторію, вийти на новий ринок;

- умови глобальної невизначеності можуть вимагати від команди підвищеної гнучкості, творчості та стратегічного мислення. Компанії повинні інвестувати у навички своїх співробітників та розвивати лідерів, які здатні ефективно працювати в непередбачуваних умовах;

підприємницькі структури повинні залишатися чесними та відповідальними перед своїми клієнтами, співробітниками та суспільством в цілому [4].

Загалом, глобальна невизначеність є необхідним фактором для врахування в стратегічному управлінні бізнесом. Умови глобальної невизначеності вимагають від підприємств бути готовими до змін, реагувати на них швидко та ефективно, а також розвивати стратегії, спрямовані на збереження конкурентоспроможності та стійкості в умовах невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войтко С.В., Роспопчук Т.М. Трансформація світової та національної економік в умовах постковідного суспільства / Актуальні проблеми економіки та управління. №15. 2021. – 65-69 с.
2. Литовченко Р.Л. Актуальні проблеми економіки та менеджменту / Ефективна економіка, №6, 2023. – 47-52 с.
3. Рудика В.І. Виклики та завдання для сучасного менеджера / Вісник Хмельницького національного університету, № 2, 2021. – 15-20 с.
4. Життя у період невизначеності – новий погляд на планування у бізнесі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/11/20/706768/>
5. Економіка в час війн діє в супереч всім прогнозам [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/WORLD/ekonomika-v-chasi-vijn-dije-vsuperech-vsime-prohnozam-economist.html>

*Стець Ангеліна Юріївна, Беспятюк Марія Вікторівна,
здобувачі вищої освіти I курсу
факультету управління та економіки, спеціальність 073 «Менеджмент»
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова;
науковий керівник: Кудельський Віталій Едуардович, к. е. н., доцент
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА. ЇХ ВИДИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

Виробництво будь-якого товару або послуги вимагає використання певних ресурсів, від сировини та виробничих матеріалів до оплати праці та енергії. Для них потрібно виділяти певний обсяг коштів, що в подальшому буде визначати загальну вартість виробленої продукції. Чіткий розподіл коштів на них дозволяє планувати і контролювати витрати в процесі виробництва.

А. Сміт ввів поняття абсолютних витрат та вважав, що виробничі витрати (новостворена вартість) складаються з капіталу, праці та землі. Розробивши теорію прибутку, Т. Мальтус піддав критиці трудову теорію вартості [1].

Систематизація та класифікація витрат за визначеними ознаками є важливою для ефективного обліку, аналізу, контролю, планування та управління виробничим процесом.

Тож розглянемо види витрат за економічними елементами:

За способом перенесення вартості на продукцію. Прямі витрати - це витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкту витрат. Наприклад, витрати на сировину або працю працівників, які безпосередньо відносяться до виробництва конкретного товару.

Непрямі витрати - це витрати, які не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкту витрат, але вони є необхідними для виробництва товарів або надання послуг. Наприклад, витрати на загальне управління підприємством, витрати на утримання адміністративного персоналу або оренду загальних приміщень, які розподіляються між різними об'єктами витрат на основі певних ключових факторів, таких як обсяг виробництва або час.

В залежності від доцільності їх здійснення-продуктивні та непродуктивні витрати.

За видами продукції (робіт, послуг)- витрати, пов'язані з виробництвом або придбанням товарів для реалізації.

За статтями калькуляції-паливо і енергія на технологічні цілі, загальновиробничі витрати (витрати на управління виробництвом, амортизація основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення), зарплата працівників (основна та додаткова)

За економічним змістом- матеріальне виробництво, воно зумовлене сферою діяльності людей, результатом якої є матеріальні послуги та блага. Воно

об'єднує транспорт, будівництво, сільськогосподарську промисловість, важку промисловість та інші.

Нематеріальне виробництво, характеризується сферою людської діяльності, результатом якої є певні нематеріальні блага, послуги та духовні цінності. Воно охоплює: мистецтво та культуру, освіту і науку, оборону та управління, спорт й охорону здоров'я. Будь-чому, незалежно від його соціальної форми, притаманні певні загальні ознаки

Суспільне виробництво, яке передбачає процес створення усіх благ та послуг, необхідних для існування та розвитку суспільства. За функціями управління-виробничі витрати, невиробничі витрати [2].

Ознаки класифікації	Групи витрат
За елементами витрат	матеріальні витрати витрати на оплату праці з відрахуваннями інші операційні витрати
За статтями витрат	витрати на оплату праці з відрахуваннями; корми: а) власного виробництва, б) покупні; підстилка; засоби захисту тварин; роботи та послуги: а) власних структур, б) зі сторони; витрати на утримання та ремонт основних засобів; амортизація основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати; витрати на управління; загальновиробничі витрати
За роллю в процесі виробництва	основні, накладні
За доцільністю	продуктивні, непродуктивні
За видами виробленої продукції	на основну продукцію на побічну продукцію
За способом включення в собівартість продукції	прямі, непрямі
За відношенням до обсягу виробництва	змінні, постійні, умовно-змінні
Залежно від прийняття рішення	релевантні, нерелевантні
За можливістю здійснення контролю	контрольовані, неконтрольовані
За місцями виникнення і центрами відповідальності	у структурному підрозділі поза структурним підрозділом
За можливістю встановлення нормативів	нормовані, ненормовані
За календарним періодом	поточні, одноразові (періодичні)
За можливістю охоплення планом	планові, позапланові

Рисунок 1. Класифікація витрат на виробництво.

Джерело: [3]

Окрім цього, витрати мають своє призначення. Воно визначається за їхньою функцією, економічним змістом, продуктовим використанням, географічним положенням та стратегічними цілями підприємства. Це допомагає управляти витратами, планувати ресурси та досягати стратегічних цілей підприємства.

Призначення витрат - це спосіб визначення того, на що конкретні витрати були здійснені і як вони пов'язані з діяльністю підприємства або особи.

Отже, розуміння витрат виробництва є критично важливим для будь-якого підприємства, оскільки воно дозволяє ефективно планувати, контролювати і оптимізувати процеси виробництва. Чітке уявлення про види витрат і їх призначення допомагає приймати стратегічні рішення, спрямовані на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт ; пер. з англ. – К. : Port-Royal, 2001. – 612 с.
2. Бутинець, Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. 2012. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3168/2.pdf>
3. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/klasifikaciya-vitrat-virobnictva-yak-neobhidna-peredumova-ob-ektivnogo-obliku-i-diyovogo-kontrolyu.html>

*Тардаскіна Т.М.,
к.е.н., доцент каф. менеджменту та маркетингу,
Факультет Бізнесу та соціальних комунікацій ДУІТЗ;
Гайдук А.Р. Тимофєєва В.А.,
здобуваічі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Факультет Бізнесу та соціальних комунікацій ДУІТЗ*

СТАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОСЛУГ КУР'ЄРСЬКОЇ ДОСТАВКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІ

Актуальність теми дослідження полягає у визначенні стратегічних напрямів розвитку послуг кур'єрської доставки АТ «Укрпошта» в контексті цифрової трансформації [1, 2]. Ця тема важлива, оскільки впровадження стратегічних напрямів дозволить підвищити конкурентоспроможність АТ «Укрпошта» на ринку поштових послуг. Крім того, це сприятиме підвищенню рівня лояльності клієнтів шляхом задоволення їх зростаючих потреб у сфері кур'єрської доставки. Розглянуті стратегічні напрями розвитку є актуальними в умовах цифрової трансформації, оскільки вони враховують сучасні тенденції та потреби споживачів.

Зростають вимоги споживачів до швидкості та якості доставки, що стимулює компанії вдосконалювати свої сервіси та впроваджувати нові технології. Швидкий розвиток послуг кур'єрської доставки, поява новітніх засобів впливу на кінцевого споживача, зростаюча конкуренція всередині галузі, все це вимагає більш детального аналізу. Тому на даному етапі є актуальною потреба у дослідженні сучасного стану та тенденцій розвитку ринку послуг кур'єрської доставки України та зокрема оператора поштового зв'язку АТ «Укрпошта». Дослідження цих напрямів є важливим кроком для подальшого успішного розвитку оператора поштового зв'язку у цифрову епоху.

В даний час ринок кур'єрської доставки представлений більш ніж 50 приватними компаніями, зокрема оператором поштового зв'язку АТ «Укрпошта».

Проаналізувавши ринок послуг кур'єрської доставки АТ «Укрпошта» та її конкурентів. Визначено, що АТ «Укрпошта» безумовно лідирує відносно тарифів, але за якістю надання послуги суттєво поступається приватним конкурентам. Проте, сильними сторонами національного оператора є можливість надання комплексу послуг і високий рівень довіри до підприємства зі сторони клієнтів.

З проведеного дослідження, визначено, що:

- однією з найбільших переваг компаній-конкурентів є гарантовані терміни доставки, більш гнучка у порівнянні з Укрпоштою система диференційованих

тарифів, які залежать від терміновості доставки, детальної градації маси відправлення, відстані, на яку здійснюється доставка.

- практично усі компанії-конкуренти надають споживачам технічну можливість отримувати інформацію щодо доставки відправлень у режимі реального часу і, таким чином, відслідковувати проходження відправлень згідно заданого маршруту (з моменту виклику кур'єра і до вручення одержувачу), що можливо завдяки «трекінгу»;

- у конкурентів на порядок вище автоматизація і механізація процесів доставки, є кваліфікований персонал і, звичайно, достатньо великий рекламний бюджет.

АТ «Укрпошта», як оператор поштового зв'язку в Україні, має можливість вдосконалити та розвинути свої послуги кур'єрської доставки в умовах цифрової трансформації. Пропонуємо стратегічні напрями розвитку послуг кур'єрської доставки АТ «Укрпошта»:

1. Впровадження цифрових платформ та мобільних додатків. Впровадити у діяльність оператора поштового зв'язку АТ «Укрпошта» зручні цифрові платформи та мобільні додатки, які дозволять клієнтам легко здійснювати замовлення кур'єрської доставки, відстежувати статус відправлень та отримувати сповіщення.

2. Розширення сервісів. АТ «Укрпошта» може розглядати можливість розширення своїх послуг, таких як експрес-доставка, доставка великогабаритних вантажів, доставка продуктів харчування тощо, щоб задовольнити різноманітні потреби клієнтів.

3. Оптимізація маршрутів та логістики. Використання аналітики та інноваційних технологій, зокрема інструментів штучного інтелекту для оптимізації маршрутів доставки та управління логістикою, що дозволить знизити витрати та підвищити швидкість доставки.

4. Впровадження екологічно стійких рішень у процесі доставки, таких як використання електромобілів або альтернативних джерел енергії, з метою зменшення впливу на навколишнє середовище.

5. Взаємодія та партнерство з Інтернет-магазинами. АТ «Укрпошта» може розглядати можливість партнерства з популярними Інтернет-магазинами та онлайн-платформами для надання послуг кур'єрської доставки їх товарів, що сприятиме збільшенню обсягів доставки.

6. Покращення сервісу клієнтської підтримки шляхом впровадження чат-ботів, систем швидкого відгуку на запитання клієнтів та інших інтерактивних інструментів та інструментів штучного інтелекту.

7. Розширення мережі пунктів самовивезення, що дозволить клієнтам зручно отримувати свої відправлення в зручний для них час і місце.

Запропоновані стратегічні напрями розвитку послуг кур'єрської доставки АТ «Укрпошта» будуть сприяти підвищенню конкурентних позицій на ринку

поштових послуг та (підвищенню лояльності) задовольняти зростаючі потреби клієнтів у сфері кур'єрської доставки в умовах цифрової трансформації.

Завжди потрібно пам'ятати, що головна запорука успіху – це якість обслуговування, бо задоволені клієнти – прекрасне джерело безкоштовної реклами і рекомендацій, які забезпечать надійний потік клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#6-2-5> (дата звернення: 7.03.2024).
2. Цифрова адженда України – 2020. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 7.03.2024).

*Топалова В.С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
соціологічного факультету ХНУ імені В.Н.Каразіна;
науковий керівник: к.політ.н., доцент Топалова С.О.
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н.Каразіна*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В умовах стрімких змін та глобальної невизначеності система вищої освіти зіштовхнулася з низкою проблем і поєднанням багатьох викликів. Глобалізація та нові технології, економічні потрясіння та суцільна невизначеність, прихід в університети нового покоління молоді, що кардинально відрізняється від попередніх і його активний вихід на ринок праці ставить перед вишами нові завдання. Вкрай важливою для університетів стає здатність модифікувати систему знань і швидко адаптувати її до нових реалій і викликів.

Глобалізація охопила ринок освітніх послуг, загострила конкуренцію між національними системами вищої освіти. Як відмічають дослідники, внаслідок глобалізації системи освіти стали більш відкритими. Тому в числі перших постало питання про конкурентоспроможність закладів освіти вдома і за кордоном [1]. Для українських університетів ця проблема, вочевидь, є особливо актуальною. Тим більше, в умовах війни, коли багато випускників шкіл опинилися в інших країнах і мають більше можливостей вступати до іноземних вишів. Згідно з результатами дослідження 53 % учнів хочуть залишатися в Україні, а 26 % хочуть переїхати за кордон. 35% учнів хотіли б вступити до провідного університету України, 25% – до іншого університету чи технікуму/коледжу України, 18% – вступити за кордон [2]. Майже чверть молоді, яка хоче виїхати і майже п'ята частина тих, хто хоче навчатись в інших країнах. Такі показники виглядають вкрай тривожними. Адже це відтік молоді, яка прагне навчатись, а також, втрата майбутнього трудового ресурсу. 89% «зумерів» і 79% мілленіалів схильні відмовитися від традиційного навчання у вишах. Число мілленіалів, які схиляються до альтернативної схеми освіти, зросла на 18% у порівнянні з 2017 роком [3]. Результати цього дослідження викликають інше занепокоєння. Молодь не приваблює традиційне навчання в закладах вищої освіти. Тому бажання її отримувати в такий спосіб стрімко знижується. Тим більше, що зараз багато компаній, намагаючись залучити молодь на роботу, відбирають за власною системою тестування найбільш здібних і пропонують навчання паралельно з роботою, оплачують період навчання.

Такі реалії вимагають відходу від формальних традицій навчання, від звичних ролей викладання та навчання, включення до інституційної місії університетів створення середовища інноваційності, креативності,

підприємництва. В глобальному інформаційному світі студенти мають багато технічних можливостей по-новому взаємодіяти між собою, отримувати інформацію. Це вимагає від університетів переосмислення того, що вони досліджують і викладають, як взаємодіють із суспільством та реагують на зміни в ньому.

Суттєві новації впроваджуються і в систему освітніх комунікацій та в навчальний контент. На глобальному освітньому ринку студенти мають миттєвий доступ до різноманітного навчального контенту з різних джерел у світовому масштабі. Ці розширює спектр вибору. Відповідно, ті університети, які пропонують кращий контент, що користується попитом серед студентів, виграють у глобальній конкурентній боротьбі. Тож заклади вищої освіти, аби бути життєздатними і конкурентоспроможними, мають швидко продукувати новий навчальний контент, який поєднує навчальні питання та реальні життєві проблеми в різних сферах і подавати його в зручних цифрових форматах. Вірогідно, традиційні підручники й громіздкі навчальні посібники, які потребують багато часу на підготовку і можуть ставати застарілими й неактуальними, перш, ніж їх отримають студенти, вже поступово відходять у минуле. Більш актуальним виглядає навчальний контент за принципом конструктора «LEGO». Його деталі мають бути короткими й предметними. Адже в світі, перенасиченому інформацією, принцип чим більше тексту – тим краще виглядає виглядає мало привабливим, тим паче для молоді з «кліповим» мисленням. Крім того, важлива можливість швидко змінювати застарілі деталі на нові й актуальні. Звісно, кожна наука має свій фундамент, який відображається в головних деталях нашого конструктора «LEGO». Але якщо ці деталі відірвані від нових реалій і прикладів, покриті «нафталіном», вони не сприймаються. Тому має бути великий набір деталей-кейсів, які постійно оновлюються.

Сьогодні стрімко зростає кількість студентів-заробітчани, які поєднують навчання і роботу. Вони очікують якісних рекомендацій/інструкцій щодо того, як влаштуватись на гідну роботу в умовах зростаючої конкуренції за кращі робочі місця, як ефективно поєднувати роботу й навчання. Ці та інші реалії вказують на необхідність зміни самої парадигми вищої освіти. Якщо раніше навчання сприймалось переважно як передача знань і навчання думати, то зараз все більш актуальним стає формування вміння самим здобувати знання, мислити та осмислювати.

Сучасні технічні інновації кардинально змінюють вимоги до знань та навичок, які необхідні для досягнення успіху та кар'єрного зростання. Особливо наочно це простежується в умовах онлайн-навчання і онлайн-роботи. Тому першочергового значення набуває підготовка технічно освічених і кваліфікованих фахівців. Звісно, йдеться про предметну підготовку відповідно до майбутнього фаху. Виглядає зовсім недоцільним навчати майбутніх фахівців у сфері медіакомунікацій, наприклад, основам програмування. Адже їм потрібно

вміти створювати медіаконтент і використовувати для цього різноманітні ІТ-засоби.

Ще один пласт проблем трансформацій вищої освіти в сучасному глобалізованому світі пов'язаний із вихованням відповідальних громадян, здатних усвідомлювати глобальні проблеми і сприяти їх вирішенню [4]. В цьому контексті дослідники вводять поняття «автентичного» та «відповідального» університету. Такий університет «дивиться всередину», тобто, зберігає своє внутрішнє покликання і, водночас, має відповідальність поза собою, оскільки його хвилюють проблеми світу. Така позиція університету відображається не лише в його місії. Це помітно в його освітніх і навчальних програмах, у дослідженнях, в підходах до навчання. Автентичний та відповідальний університет спрямовує свої зусилля на розвиток людських якостей, які допоможуть молоді адаптуватись до різноманітних складних і невідомих ситуацій і досягати успіхів. Такий підхід виглядає вкрай актуальним.

Отже, стрімкі глобальні зміни вимагають від університетів не лише швидкого пристосування до нових реалій, але і їх прогнозування. Це має бути одним із пріоритетних напрямів досліджень. Освітні послуги повинні демонструвати практики миттєвої адаптації до сучасних умов, у яких постійно зростає питома вага невизначеності. Ймовірно, це досить складно. Але, з іншого боку, необхідно для підготовки конкурентоспроможних фахівців і, відповідно, виживання самих університетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Robert E. Waller, Pamela A. Lemoine, Evan G. Mense, Christopher J. Garretson, Michael D. Richardson. Global Higher Education in a VUCA World: Concerns and Projections. *Journal of Education and Development*; Vol. 3, No. 2; August, 2019. DOI:[10.20849/jed.v3i2.613](https://doi.org/10.20849/jed.v3i2.613)
2. Чверть українських школярів хоче виїхати за кордон – опитування. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/966355.html>
3. Сучасна молодь яку також називають поколінням Z не хоче відразу вступати до вишів і мріє про свій бізнес. URL: <https://ukr.media/business/411953/>
4. Jakubik M. The Role of Higher Education in Solving Global Problems. *International Journal of Management, Knowledge and Learning (IJMKL)*. October 2022. DOI:[10.53615/2232-5697.11.285-295](https://doi.org/10.53615/2232-5697.11.285-295)

Шевчук А.О.,
 здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
 Економічний факультет КНУ імені Т. Шевченка;
 науковий керівник: д.е.н., проф. Філюк Г.М.,
 Економічний факультет КНУ імені Т. Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ВІЗІЯ ВІДБУДОВИ МІСТ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ

24 лютого 2022 року розпочалося масштабне вторгнення росії в Україну по всій довжині спільного кордону. Щодня російська авіація, ракетні війська, флот і артилерія обстрілюють українські міста, села та селища. Кожен день руйнуванням піддаються житлові будинки та об'єкти цивільної інфраструктури по всій території України. За даними реєстру пошкодженого та знищеного майна, станом на лютий 2024 року до бази внесено інформацію про більш ніж 200 тисяч об'єктів[1].

Дослідження проведене аналітичною командою Київської школи економіки [2] виявило, що задокументованих збитків, завданих інфраструктурі через повномасштабне вторгнення, оцінюється у \$155 млрд (рис. 1).

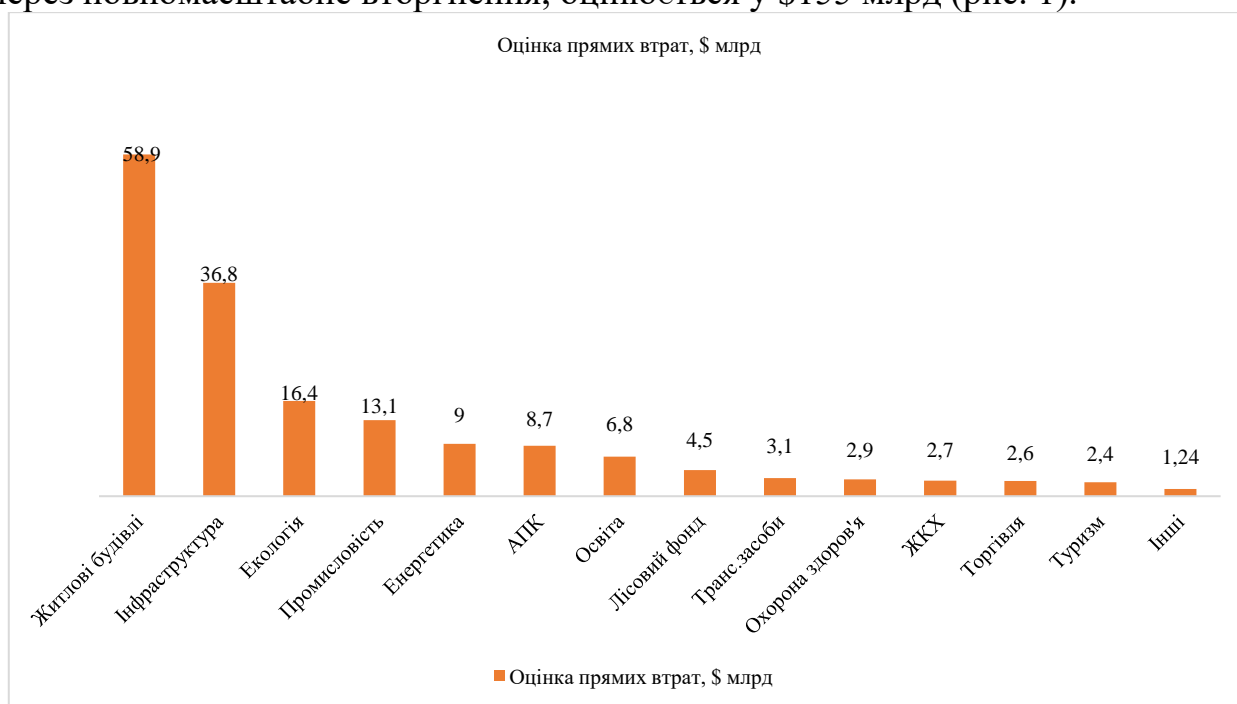

Рис. 1. Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями у грошовому вимірі (стан на січень 2024).

Джерело: [2]

Дослідження свідчить про серйозні матеріальні збитки, завдані Україні внаслідок бойових дій. Найбільш постраждалим сектором є житловий фонд, де

понад 250 тисяч будівель, у тому числі приватні будинки та багатоквартирні комплекси, зазнали руйнувань або пошкоджень, що призвело до прямих збитків у розмірі \$58,9 млрд. Крім того, інфраструктура, промисловість теж постраждали, із збитками на рівні \$36.8 млрд та \$13.1 млрд відповідно[2].

Нафтогазова інфраструктура та агропромисловий комплекс також постраждали внаслідок бойових дій. Регіони, які зазнали найбільших збитків, включають Донецьку, Київську, Луганську, Харківську, Чернігівську та Херсонську області. Загалом, бойові дії призвели до значних збитків, що вимагають значних зусиль для відновлення та відшкодування.

Орієнтиром для обґрунтування перспективних векторів відновлення є досвід розвинених країн, які через вміле поєднання сучасних інноваційних технологій та інструментів, досягли потужних результатів та економічного розвитку і набули високого рівня життя власному населенню[3].

Дослідивши повоєнне відновлення в Європі за планом Маршалла, кейси відновлення в Японії, Боснії, Косово, Східному Тиморі, Афганістані, Сьєрра-Леоне, Іраку можемо сформувані декілька загальних для усіх досліджених кейсів висновків[4]:

- при підготовці до повоєнного періоду має бути передбачена участь різних можливих донорів, прозоро визначені національні пріоритети, повоєнний уряд має бути компетентним для викликів повоєнного відновлення і відбудови;

- завдання повоєнного уряду і донорів повинні бути чітко визначені і структуровані для їх успішного виконання;

- на початковому етапі відновлення слід очікувати, що зростання і створення робочих місць відбуватиметься за рахунок приватного сектору, а не державних чи донорських витрат;

- фактор безпеки має важливе значення для відновлення та економічного розвитку, мають бути організовані заходи щодо запобігання монополізації злочинністю економічних секторів і створення загроз легальному бізнесу[4].

Здобувши Перемогу, країна постане перед безпрецедентним викликом: у максимально стислі терміни відновити можливості забезпечувати гідне якісне життя людей на основі ефективної реалізації національного людського, природноресурсного, економічного потенціалу. Світ висловлює готовність надати фінансову й матеріально-технічну підтримку у відновленні України.

Потрібні комплементарні зміни національного економічного середовища, які дозволять посилити вплив міжнародних проєктів відновлення на національний економічний та соціальний розвиток.

Відновлення має закріпити остаточний відхід від пострадянської економіки, утвердити економіку нових цінностей, гідності та свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Остаповець Г. Збитки України через війну Росії: Шуляк назвала суму. *segodnya.novyny.live*. URL: <https://segodnya.novyny.live/shuliak-nazvala-cumu-zbitkiv-ukrayini-vid-viini-rosiyi-156454.html>
2. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже \$155 млрд – оцінка KSE Institute станом на січень 2024 року. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/>.
3. Жилінська Л. СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ НА ЗАСАДАХ ВІДКРИТОСТІ. ЕКОНОМІКА ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ, м. Київ. 2023. С. 73–74. URL: https://www.researchgate.net/profile/Khalina-Veronika/publication/371469327_Rozvitok_urbanizovanih_utvoren_na_zasadah_stalosti/links/648484c8b3dfd73b77799561/Rozvitok-urbanizovanih-utvoren-na-zasadah-stalosti.pdf#page=73.
4. Залєвська-Шишак А., Залєвська-Шишак А. ПРАКТИКИ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ. ЕКОНОМІКА ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ, м. Київ. С. 83–84. URL: https://www.researchgate.net/profile/Khalina-Veronika/publication/371469327_Rozvitok_urbanizovanih_utvoren_na_zasadah_stalosti/links/648484c8b3dfd73b77799561/Rozvitok-urbanizovanih-utvoren-na-zasadah-stalosti.pdf#page=85.

РОЗДІЛ 4.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ У ВИРІШЕННІ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ НАУКИ, ТЕХНІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА

*Drakon D.S.,
ERI "Karazin Banking Institute"
V.N Karazin Kharkiv National University;
Scientific advisor: Styahlyk N.I.,
Ph.D., Head of the Department of Information Technology
and Mathematical Modeling
Karazin Banking Institute, V.N. Karazin Kharkiv National University*

USING VIRTUAL REALITY IN EDUCATION AND LEARNING

In the modern world, where technological innovations permeate every aspect of our lives, education is not left behind. Virtual reality, one of the most captivating and promising technologies of recent times, not only changes the way we interact with the world around us but also transforms approaches to teaching and knowledge acquisition. The use of virtual reality in education provides unique opportunities to create immersive and interactive learning environments, allowing students to delve into educational material and explore it in a new dimension. Let's explore how this technology is revolutionizing the educational process and what prospects it opens up for future learning.

Virtual reality, often abbreviated as VR, offers users a simulated experience of a three-dimensional environment, typically accessed through VR headsets like the Meta Quest or Sony PlayStation VR. This cutting-edge technology not only unveils virtual worlds to us but also allows us to interact with and explore them at our discretion. From virtual museum tours to simulated surgical training for medical students, the possibilities of VR seem endless. In the realm of education, VR is becoming a powerful tool, opening doors to worlds that were previously inaccessible through traditional educational methods. Now students can travel through time and space, visit historical sites, conduct virtual experiments in simulated laboratories, and even witness significant historical events, all without leaving the classroom.

New technologies such as virtual reality (VR) indeed hold significant potential for application in the education system. Here are several ways it can be utilized:

- **Visual Demonstrations:** VR enables the creation of compelling simulations of mathematical and physical concepts, making them more accessible and understandable for students. This can help improve understanding of complex topics such as physical laws or chemical reactions.
- **Historical Events:** Using VR, students can be immersed in past eras and experience historical moments firsthand. This fosters a deeper understanding of history and stimulates interest in learning.
- **Language Learning:** Virtual reality can be an effective tool for studying new languages, providing students with immersive environments where they can practice conversational skills and learn new vocabulary.

- **Virtual Field Trips and Lab Simulations:** VR allows for virtual tours of museums, historical sites, or even other planets, as well as conducting safe laboratory experiments.
- **Global Education:** VR provides an opportunity for teachers and students from around the world to interact and communicate in one virtual space. This promotes cultural exchange and strengthens international cooperation in education.

Virtual reality (VR) offers not only various opportunities but also advantages over traditional education:

- **Captivating learning experience:** VR provides immersive experiences that make learning more engaging and interactive.
- **Increased involvement and motivation:** The immersive nature of VR encourages students to actively participate and stay motivated throughout the learning process.
- **Enhanced retention and understanding:** The multisensory experience in VR aids in better retention and comprehension of the subject matter.
- **Accessibility for students with disabilities:** VR platforms can be designed to accommodate students with limited physical abilities or other disabilities, ensuring inclusivity in education.

Virtual reality possesses capabilities that can transform it into a valuable asset for education. For instance, a study conducted by Pennsylvania State University revealed that students using immersive virtual reality to complete tasks did so more than twice as fast as those using traditional computer programs. Yet another benefit of virtual reality is the reassuring partial anonymity facilitated by avatars. Numerous studies have explored the phenomenon known as the Proteus effect, which examines how the attributes of a user's avatar can subtly shape their behavior within virtual environments. However, many argue that this has a beneficial effect on student education.

Despite the numerous benefits associated with integrating virtual reality (VR) into education, the practical application of this technology in classrooms presents significant financial hurdles. It's imperative to take into account the initial investment required for procuring VR devices as well as the ongoing expenses associated with training teachers and school personnel. Consequently, educational institutions with limited budgets may opt not to prioritize the adoption of VR technology.

When employing virtual reality within educational settings, it's crucial for educators and decision-makers alike to remain mindful of the potential exclusion of individuals who do not utilize VR. Factors such as motion sickness and various visual or auditory impairments can impede or entirely prevent certain students from engaging in VR-based learning activities. Ensuring equitable access to VR technology for all students is paramount to fostering a positive classroom environment and enabling them

to maximize their educational potential. Moreover, aside from the aforementioned challenges, there exist additional drawbacks to consider:

- **Technical constraints:** VR hardware and software may encounter technical issues, including compatibility issues, glitches, or system failures, which can disrupt the learning process.
- **Variation in content quality:** The educational content available in VR applications may vary in quality, and not all experiences may align with curriculum standards or educational goals.
- **Potential for distractions:** Immersive virtual environments have the potential to distract students and lead to off-task behavior, negatively impacting their focus and learning outcomes.
- **Ethical concerns:** The utilization of VR raises ethical considerations concerning privacy, data security, and the potential psychological implications of immersive experiences, necessitating careful deliberation and adherence to ethical guidelines.
- **Maintenance and support requirements:** Maintaining VR equipment and providing technical support can impose significant resource demands on educational institutions, necessitating additional funding and dedicated staff.
- **Challenges in scalability:** Implementing VR in classrooms may encounter scalability issues, particularly in larger educational settings, where ensuring access to VR technology for all students can present logistical complexities and financial burdens.

Based on all of the above, it can be concluded that the integration of virtual reality (VR) into education represents significant progress in the development of the education system and self-improvement. This will allow students to become more confident, providing them with the opportunity for visual learning of materials and more effective acquisition of knowledge. However, it should be noted that such technology is associated with high costs, requires special training for teachers, and also requires attention to students who, due to their health or physical limitations, cannot fully utilize this technology.

REFERENCES

1. "VR in the classroom: benefits and drawbacks." [Online] Available: <https://www.i3-technologies.com/en/blog/stories/education/vr-in-the-classroom-benefits-and-drawbacks/> (Accessed: 13.03.2024).
2. "Virtual Reality in Education: Benefits, Tools, and Resources." [Online] Available: <https://soeonline.american.edu/blog/benefits-of-virtual-reality-in-education/> (Accessed: 14.03.2024).
3. "Virtual Reality in Education: Benefits, Uses and Examples." [Online] Available: <https://builtin.com/edtech/virtual-reality-in-education> (Accessed: 15.03.2024).

Pozharov Artem,
Master's student in Computer Science
ERI "Karazin Banking Institute" of V.N. Karazin Kharkiv National University
Scientific advisor: Semenchenko T.O.,
PhD in Education, Associate Professor
ERI "Karazin Banking Institute" of V.N. Karazin Kharkiv National University

OPTIMIZING EDUCATIONAL IT INFRASTRUCTURE: A STRATEGIC TRANSITION FROM MICROSOFT ECOSYSTEM TO GOOGLE WORKSPACE FOR ENHANCED EFFICIENCY AND SECURITY

Introduction. The current technological landscape within University College Leuven-Limburg (UCLL) encompasses a broad spectrum of IT services sourced from multiple vendors. This diverse array of services, while functional, has led to complexities in management and an increase in operational costs. In light of these challenges, UCLL is contemplating a significant overhaul of its IT infrastructure, with a focus on transitioning from Microsoft's suite of services to Google Workspace. This move is motivated by the aim to streamline operations, enhance efficiency, and reduce expenditure.

Problem Statement. UCLL's existing IT infrastructure, primarily based on Microsoft's ecosystem, is increasingly seen as untenable due to several pressing issues. Firstly, the advent of Windows 11 has introduced stringent system requirements, rendering a portion of UCLL's hardware obsolete. Additionally, chaotic updates from Microsoft have often led to compatibility issues and security vulnerabilities. The architecture of Windows, perceived as outdated, poses further security risks. These challenges, coupled with the evolving needs of modern education—especially the rising adoption of Chromebooks—necessitate a shift towards a more unified, cost-effective, and secure IT ecosystem.

Existing Research. The education sector's inclination towards Chromebooks has been significantly influenced by their ease of management, intuitive interface, mobility, long battery life, enhanced security, cost-effectiveness, versatility, and hardware agnosticism. Managing these devices through the Google Cloud Console eliminates the need for extensive on-premise infrastructure, addressing many of the challenges faced by UCLL's current setup. Moreover, Google Workspace's suite of applications offers a cohesive cloud-based environment conducive to the needs of modern educational institutions.

The integration of conventional, widely used services into cloud computing environments, including Moodle, Photoshop, Atlassian (Confluence, Trello, Jira), and SAP, optimized explicitly for Chromebook compatibility, serves to reinforce the rationale for transitioning towards a cloud-centric educational infrastructure. This phenomenon underscores a broader trend towards the adoption of cloud-based

solutions, thereby providing substantial support for UCLL's migration to Google Workspace. In instances where a developer has not optimized an application for cloud deployment, Chrome OS App Delivery facilitated by Cameyo offers a solution. Furthermore, Chromebooks possess the capability to execute Android, Linux, and Windows applications in offline mode through virtualization technologies. This multifaceted functionality enhances the versatility and utility of Chromebooks within educational settings, further advocating for their integration into UCLL's IT infrastructure.

Data Delivery. The proposed solution involves a phased migration from Microsoft's offerings to Google Workspace. This transition includes deploying ChromeOS Flex on incompatible Windows devices to extend their lifespan, acquiring new Chromebooks, migrating to Google Workspace applications (e.g., Gmail, Drive, Docs, Calendar), and implementing comprehensive training for faculty and staff. The reorganization of UCLL's ICT service will feature a centralized shared drive, distinct Google Groups for various functional areas and projects, and dedicated Google Chat rooms for real-time support and collaboration. This structure is designed to centralize storage, improve communication, enable real-time collaboration, enhance transparency, reduce redundancy, and ensure scalability and security.

Conclusion. Transitioning to Google Workspace represents a strategic move for UCLL to optimize its IT infrastructure, leading to significant cost savings and a better learning experience for students and faculty. The benefits of such a transition are manifold, including enhanced security, improved management efficiency, and a modernized IT ecosystem that aligns with the evolving demands of the educational sector. The success of this migration hinges on a meticulously planned approach and adequate training, ensuring a seamless transition for all stakeholders involved.

Indication of Author Compilation. This analysis and the strategic approach proposed within this document have been developed by the author, drawing from a deep understanding of the technology landscape prevalent in educational institutions, especially focusing on the advantages and challenges linked with utilizing Microsoft and Google ecosystems. The insights and recommendations presented stem from a broad observation of the increasing move towards cloud-based platforms in the educational sector. They also consider the theoretical benefits of Chromebooks and Google Workspace that have been highlighted in educational technology discourse. Furthermore, the document includes hypothetical scenarios to demonstrate how IT infrastructure can be improved in terms of efficiency, cost-effectiveness, and educational outcomes. Therefore, the strategic considerations, proposed solutions, and expected benefits discussed are not directly extracted from specific studies. Instead, they represent a synthesis of the recognized advantages and strategic practices associated with the adoption of cloud-based services and devices in educational contexts.

*Аврамішина Я.В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: професор Котковський В.Р.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА ЦИФРОВОГО ІНФОМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Еволюція розвитку систем штучного інтелекту.

Штучний інтелект пройшов довгий шлях еволюції від перших експериментних систем до сучасних нейронних мереж. Початки систем пов'язані з експертними системами у 1970-80 роках, які базувались на правилах і знаннях експертів. Далі виникли системи, що використовують машинні технології, включаючи нейронні мережі, які дозволили ШІ розвивати навички самостійного навчання беручи за основу дані. Сучасні системи штучного інтелекту поєднують в собі елементи експертних систем, машинного навчання, різної мови та розпізнавання образів, що робить їх дедалі потужнішими та універсальнішими. Він продовжує швидко розвиватися завдяки постійним науковим дослідженням і технологічним інноваціям. [1]

Основні характеристики штучного інтелекту.

Основні характеристики штучного інтелекту включають в себе здатність до самостійного навчання, розуміння природної мови, розв'язання складних завдань на основі алгоритмів та аналізу великих обсягів даних. Штучний інтелект може виконувати завдання, що традиційно вимагали б людської інтелігенції: розпізнавання образів, мовлення та прийняття рішень в умовах невизначеності. Ключовими характеристиками є також адаптивність до змінних умов, ефективність у роботі з великими обсягами даних та здатність до вирішення проблем за короткий час. Важливим аспектом є також можливість взаємодії з користувачем через різноманітні інтерфейси, включаючи голосові асистенти та чат-боти. Узагальнюючи, штучний інтелект представляє собою комплексну систему здатну до навчання, аналізу та розв'язання різноманітних завдань.[2]

Області застосування штучного інтелекту.

Штучний інтелект відіграє ключову роль у багатьох сферах життя, забезпечуючи інновації та розвиток. В медицині він допомагає аналізувати медичні зображення, діагностувати захворювання та розробляти персоналізовані плани лікування. У сфері фінансів використовуються алгоритми штучного інтелекту для прогнозування ринків, ризик-менеджменту та автоматизації фінансових транзакцій. В транспорті він сприяє розробці систем автопілоту для

автомобілів, оптимізації маршрутів для логістичних компаній та розробці міської інфраструктури.

У сфері освіти штучний інтелект використовується для індивідуалізованого навчання та розвитку електронних платформ для дистанційного навчання. В сфері медіа та розваг він допомагає в персоналізації контенту для користувачів та розробці вражаючих візуальних ефектів у фільмах та іграх. Штучний інтелект також відіграє важливу роль у виробництві, допомагаючи в автоматизації процесів виробництва та розробці передових технологій.

В сфері сільського господарства він використовується щоб робити прогнози урожаїв, також для оптимізації процесів. У сфері науки ШІ використовується для обробки та аналізу великого обсягу даних, відкриваючи нові можливості для досліджень та розвитку нових технологій. Зрештою, він знаходить своє застосування у сфері права, допомагаючи в автоматизації різних завдань та аналізі великих обсягів правової інформації. Штучний інтелект стає не лише інструментом оптимізації, але й ключовим фактором у розвитку сучасного суспільства. [2]

Потенційно негативні наслідки розвитку штучного інтелекту для суспільства.

Розвиток штучного інтелекту вносить певні потенційні негативні наслідки для суспільства. По-перше, можливість збільшення безробіття через автоматизацію рутинних робіт та заміщення робочої сили роботами, оснащеними ШІ. Це може призвести до соціальних проблем і нерівності в розподілі багатства.

По-друге, існує загроза приватності та безпеки даних через потенційне використання штучного інтелекту для збору, аналізу та використання особистої інформації без належного контролю.

По-третє, існує ризик збільшення залежності від технологій та втрати людських навичок і вмій у зв'язку з автоматизацією більшої частини процесів.

По-четверте, існує загроза виникнення непередбачуваних наслідків через недосконалість алгоритмів та ризики виникнення аварій або помилок у роботі систем штучного інтелекту.[3]

Приклади ефективного застосування систем штучного інтелекту.

Штучний інтелект виявляється ефективним у багатьох напрямках людської діяльності. Він допомагає вдосконалювати медичні діагностики, підвищує точність прогнозування фінансових ринків та оптимізує управління транспортними системами. У сфері освіти стимулює індивідуалізоване навчання, а в медіа та розвагах забезпечує персоналізований контент. Виробництво отримує підтримку у автоматизації процесів. Штучний інтелект ефективно застосовується, забезпечуючи економічну ефективність, підвищення продуктивності та рівень якості послуг у різних галузях. [2]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://uk.wikipedia.org>
2. <https://forbes.ua/innovations/potentsial-na-trilyoni-dolariv-mckinsey-vipustila-68-storinok-doslidzhennya-pro-maybutnyu-ekonomiku-shtuchnogo-intelektu-forbes-perekazue-naygolovnishe-14062023-14199>

*Андренко К. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
ст. викладач кафедри інформаційних технологій та математичного
моделювання Єрмакова Н.А.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОГРАФІЧНИХ МЕТОДІВ ТА АНАЛІЗУ ДАНИХ ДЛЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У ЦИФРОВОМУ СВІТІ

У сучасному цифровому світі безпека обміну та зберігання інформації є надзвичайно важливим завданням. Зламани системи, крадіжки конфіденційної інформації та кібератаки стають все більш поширеними. Одним із найефективніших способів захисту цифрової інформації є застосування криптографічних методів та аналізу даних.

Криптографія - наука про захист інформації шляхом шифрування та дешифрування даних. Вона використовується для забезпечення тріади CIA (конфіденційність, цілісність та автентичність даних). Конфіденційність, у свою чергу, забезпечується шляхом шифрування інформації, що робить її незрозумілою для несанкціонованих осіб. Цілісність гарантує, що дані не були змінені під час передачі або шляхом застосування контрольних сум та хеш-функцій. Автентичність визначає походження даних і запобігає їх підробленню [1].

У криптографії існує розмаїття методів і технік, що забезпечують захист і конфіденційність інформації:

1. *Симетричне шифрування.* Метод, що використовує однаковий ключ для шифрування та дешифрування даних. Він є швидким і ефективним, але потребує безпечного обміну ключем між комунікуючими сторонами.
2. *Асиметричне шифрування.* Гарантує безпеку обміну даними без необхідності обміну секретним ключем. Публічний ключ використовується для шифрування даних, тоді як приватний - для їх розшифрування.
3. *Хеш-функції.* Перетворюють вхідні дані будь-якої довжини в фіксований хеш-код. Вони використовуються для перевірки цілісності даних та створення цифрових підписів.
4. *Цифровий підпис.* Застосовують для перевірки автентичності повідомлення та ідентифікації відправника. Він створюється за допомогою приватного ключа і може бути перевірений за допомогою відповідного публічного ключа.

5. *Протоколи обміну ключами.* Дозволяють безпечно обмінюватися секретними ключами між комунікуючими сторонами, навіть якщо спостерігач підслуховує комунікацію.

Крім того, аналіз даних також може бути використаний для розуміння та застосування великих обсягів інформації та прийняття рішень. Алгоритми машинного навчання та статистичний аналіз даних дозволяють виявляти аномалії та незвичайні патерни в користувацькій поведінці, надмірні спроби авторизації або неочікуваний обсяг передачі даних, що може свідчити про потенційні загрози безпеці. Наприклад, шляхом вивчення типової поведінки користувачів або системи, можна виявити незвичайні зміни, які можуть бути показниками кібератак або порушень безпеки. Крім того, аналіз даних допомагає виявити вразливості систем, що можуть бути використані зловмисниками для несанкціонованого доступу. Шляхом вивчення логів, мережевих даних та інших джерел інформації, можна ідентифікувати потенційні слабкі місця та приймати заходи для їх усунення.

Однак, у сучасному цифровому світі зловмисники постійно вдосконалюють свої методи атак і злому систем. Тому криптографічні методи та аналіз даних постійно розвиваються і вдосконалюються для забезпечення надійності та ефективності захисту інформації. Одним з напрямків розвитку криптографії є квантова криптографія. Вона базується на використанні принципів квантової механіки для безпечного обміну даними. Квантова криптографія використовує квантові біти (або кубіти) для передачі зашифрованої інформації. Квантові кубіти мають особливу властивість, відому як принцип невизначеності Гейзенберга, що робить неможливим беззаперечне вимірювання їх стану без втручання в саму систему. Це дозволяє виявити різні спроби підслуховування або злому, оскільки будь-яке зусилля вимірювання квантових кубітів призводить до зміни їх стану і створює цифрові сліди, які можна виявити [2].

Актуальним методом захисту інформації є застосування блокчейн-технологій. Блокчейн - це розподілена база даних, що забезпечує захист та недоступність для внесення змін. У криптографії блокчейн використовується для створення цифрових підписів, перевірки автентичності та збереження ключів шифрування. Блокчейн дозволяє створювати надійні та відстежувані системи обміну даними, де кожна транзакція має цифровий підпис і зберігається в блоках, які зв'язані криптографічними хеш-функціями. Ще одним сучасним напрямком криптографії є захист фінансових транзакцій, зокрема в сфері онлайн-банкінгу та при здійсненні покупок в Інтернеті. Гарантується захищеність від перехоплення такої конфіденційної інформації як номери кредитних карток та паролі [3].

Також, важливим аспектом у захисті інформації є культура кібербезпеки. Це охоплює освіту користувачів про основні принципи безпеки в Інтернеті, використання складних паролів, регулярне оновлення програмного забезпечення та своєчасне виявлення потенційних загроз.

Таким чином, у сучасному цифровому світі безпека інформації є надзвичайно важливим завданням. Використання криптографії та інших захисних методів допомагає забезпечити конфіденційність, цілісність та доступність даних. Проте важливо пам'ятати, що криптографічні алгоритми та методи не є бездоганними, і зловмисники постійно шукають нові способи атаки. Тому важливо постійно вдосконалювати криптографічні системи та застосовувати найсучасніші методи захисту інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Marc Dahan. What is Cryptanalysis? [Електронний ресурс]
URL:<https://www.comparitech.com/blog/information-security/cryptanalysis/>
2. Клімушин П. С., Білобров А. В. Криптологія як провідний метод захисту інформації в сучасному суспільстві. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції "Протидія кіберзагрозам та торгівлі людьми". Харків, 2019. № 125 С.236-239.
URL:<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6bbe73a0-6c85-48c9-9c0d-eb4434f48161/content>
3. Гомонай О.В. Криптографія // Енциклопедія сучасної України / ред. кол.: І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ. — К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Т. 15: Кот — Куз. [Електронний ресурс]
URL: <https://esu.com.ua/article-1576>

*Бережна І.С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
науковий керівник: професор Котковський В.Р.,
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

ЕЛЕКТРОННА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я: ІННОВАЦІЙНІСТЬ У СФЕРІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

В епоху стрімкого розвитку технологій здоров'я та медичних сервісів, електронна охорона здоров'я здобуває все більш визнане місце як ключовий елемент забезпечення ефективної та доступної медичної допомоги.

Електронна охорона здоров'я (е-здоров'я або eHealth) представляє собою комплексну систему обміну інформацією між учасниками медичного середовища в державі. Ця система базується на ефективному та безпечному використанні інформаційно-комунікаційних технологій і спрямована на підтримку системи охорони здоров'я. Вона охоплює широкий спектр аспектів, включаючи надання медичних послуг, проведення профілактичних заходів, доступ до медичної літератури та освіти, а також сприяє накопиченню та розповсюдженню медичних знань і проведенню досліджень [2].

Одним з основних аспектів електронної охорони здоров'я є зберігання та обмін медичної інформації. За допомогою електронних медичних записів (EMR), медична інформація про пацієнтів може бути збережена в цифровому форматі, що забезпечує швидкий та зручний доступ до неї для лікарів у будь-який час і в будь-якому місці. Це дозволяє уникнути дублювання діагностики, забезпечує більш швидке реагування на екстрені ситуації та полегшує обмін інформацією між різними медичними закладами [1, с. 14].

Іншим важливим аспектом електронної охорони здоров'я є телемедицина та дистанційне консультування. Завдяки розвитку інформаційних технологій, пацієнти можуть отримати консультацію лікаря безпосередньо зручною для них локації, що особливо актуально у випадку обмежень на переміщення або в умовах пандемій. Телемедицина дозволяє зменшити час очікування на прийом до лікаря, а також знижує витрати на медичне обслуговування.

Застосування інформаційних технологій у сфері охорони здоров'я також сприяє розвитку персоналізованого лікування. Аналіз даних з EMR та інших джерел може допомогти виявити індивідуальні характеристики пацієнта, що дозволяє розробляти оптимальні терапевтичні підходи та уникати непотрібних процедур. Це може покращити результати лікування та знизити його витрати.

Хоча глобальна сфера охорони здоров'я постійно розвивається, вона все ще бореться зі значними проблемами, які можуть призвести до серйозних наслідків. Один з головних викликів полягає у забезпеченні безпеки та

конфіденційності медичної інформації в цифровому середовищі. Крім того, необхідно забезпечити широкий доступ до цих технологій, зокрема серед менш підключених та вразливих груп населення [3].

Утім, не дивлячись на ці виклики, електронна охорона здоров'я має великий потенціал для подальшого розвитку та вдосконалення медичних послуг. Інтеграція технологій у медичну практику може сприяти покращенню якості допомоги, збільшенню ефективності та зниженню витрат у галузі охорони здоров'я.

Отже, електронна охорона здоров'я є необхідною та важливою складовою сучасної медичної системи. Її інтеграція дозволяє забезпечити швидкий та зручний доступ до медичної інформації, зменшити час очікування на прийом до лікаря, покращити результати лікування та знизити витрати на охорону здоров'я.

Незважаючи на потенційні виклики, такі як забезпечення безпеки та конфіденційності даних, електронна охорона здоров'я має великий потенціал для розвитку та вдосконалення медичних послуг. Важливо продовжувати інвестувати в дослідження та розробки в цій галузі, забезпечуючи доступ до технологій для всіх шарів населення [3].

Загальний вплив електронної охорони здоров'я полягає в полегшенні доступу до медичних послуг, збільшенні ефективності лікування та покращенні якості життя пацієнтів. Ця інноваційна галузь продовжуватиме розвиватися, створюючи нові можливості для медичного сектору та забезпечуючи більш ефективне та доступне здоров'я для всіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слабкий Г. О., Качур О. Ю., Кривенко Є. М. Методологія вивчення рівня впровадження інформатизації в систему охорони здоров'я України: метод. рекомендації. Київ, 2014. 20 с.
2. Міністерство охорони здоров'я України. URL:<https://moz.gov.ua/elektronna-ohorona-zdorovja> (дата звернення: 12.03.2024).
3. IoT в охороні здоров'я: застосування, переваги та проблеми у 2023 році. Stfalcon. URL: <https://stfalcon.com/uk/blog/post/iot-in-healthcare-benefits-challenges> (дата звернення: 12.03.2024).

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙНУ В UTM ТЕХНОЛОГІЇ

З відмінністю сучасної авіації, де беспілотні апарати (дрони) стають все більш розповсюдженими, управління повітряним простором стає важливою проблемою безпеки та ефективності. Застосування технології блокчейн в UTM може революціонізувати систему ідентифікації, відстеження та безпеки дронів.

З основною проблематикою UTM пов'язані проблеми ідентифікації, відсутність надійного механізму відстеження дронів, необхідність автоматизованих процесів управління та відсутність централізованої системи управління. Ці аспекти стають критичними при збільшенні кількості дронів у повітрі.

Основним об'єктом дослідження є впровадження блокчейну в системи UTM для створення безпечної та ефективної інфраструктури. Дослідження спрямоване на вирішення проблем ідентифікації, відстеження, автоматизації та безпеки в повітряному просторі.

Предмет дослідження: Предметом дослідження є вплив використання блокчейн технології на управління повітряним простором. Вивчаються аспекти створення унікальних ідентифікаторів дронів, безпечного відстеження, автоматизованих смарт-контрактів та забезпечення цілісності даних.

Основні терміни блокчейну, які використовуються у UTM:

1. Хеш-функція: Використовується для генерації унікальних ідентифікаторів дронів та безпечного збереження даних.
2. Смарт-контракти: Автоматизують процеси авторизації, відстеження та безпеки в повітрі.
3. Децентралізоване зберігання даних: Гарантує стійкість та безпеку даних шляхом їх розподілення між учасниками мережі.
4. Криптографічні підписи: Використовуються для підтвердження ідентичності та автентифікації даних про дрони.

Всі ці аспекти вказують на потребу вдосконалення системи UTM за допомогою технологій блокчейну для вирішення актуальних проблем управління повітряним простором в епоху розвитку беспілотної авіації.

У відповідь на потреби сучасної авіації, використання блокчейну для ідентифікації та відстеження дронів базується на конкретних технологіях та формулах, що гарантують високий рівень безпеки та достовірності даних. Ключові аспекти:

1. Криптографічні хеш-функції:

- Використання криптографічних хеш-функцій для створення унікальних ідентифікаторів дронів.

- Використання алгоритмів хешування, таких як SHA-256, для створення унікальних ідентифікаторів дронів.

Це забезпечує непідробність та стійкість до змін хешів, гарантуючи унікальність ідентифікаційних даних.

2. Смарт-контракти:

- Використання смарт-контрактів для автоматизації процесу відстеження руху дронів.

3. Криптографічні Підписи:

- Використання криптографічних підписів для підтвердження ідентичності та автентифікації даних про дрони;

- Застосування криптографічних підписів, наприклад, ECDSA, для підтвердження ідентичності та автентифікації даних про дрони.

Це гарантує, що дані не були змінені та є від інтересуючого суб'єкта.

4. Ідентифікаційні Смарт-Контракти:

- Використання смарт-контрактів для автоматизації процесу створення та управління ідентифікаційними ключами дронів;

- Використання смарт-контрактів для автоматизації процесу створення та управління ідентифікаційними ключами дронів.

Ці контракти визначають логіку створення унікальних ідентифікаторів та їх розподілу в мережі.

5. Використання QR-кодів:

- Інтеграція QR-кодів для швидкого сканування та перевірки ідентифікаційної інформації;

- Використання QR-кодів для швидкої перевірки та доступу до ідентифікаційної інформації дронів.

QR-код містить закодовані дані, такі як унікальний ідентифікатор, для легкого та швидкого сканування.

Ці технології і підходи створюють надійну та безпечну систему ідентифікації та відстеження дронів. Завдяки використанню блокчейну та сучасних криптографічних методів, можна забезпечити високий ступінь захисту від несанкціонованого доступу та фальсифікації інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.
2. Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). Blockchain revolution: how the technology behind Bitcoin is changing money, business, and the world.
3. Swan, M. (2015). Blockchain: Blueprint for a New Economy.

4. Crosby, M., Pattanayak, P., Verma, S., & Kalyanaraman, V. (2016). Blockchain technology: Beyond Bitcoin. *Applied Innovation*, 2(6-10), 71-81.
5. Zheng, Z., Xie, S., Dai, H., Chen, X., & Wang, H. (2017). An overview of blockchain technology: Architecture, consensus, and future trends. In *2017 IEEE International Congress on Big Data (BigData Congress)* (pp. 557-564). IEEE.
6. Dorri, A., Kanhere, S. S., & Jurdak, R. (2017). Blockchain in Internet of Things: Challenges and Solutions. In *Proceedings of the 2017 IEEE International Conference on Pervasive Computing and Communications Workshops (PerCom Workshops)* (pp. 169-174). IEEE.
7. Crosby, M., Nachiappan, Pattanayak, P., Verma, S., & Kalyanaraman, V. (2016). Blockchain Technology: Beyond Bitcoin. *Applied Innovation*, 2(6-10), 71-81.
8. Pilkington, M. (2015). Blockchain technology: principles and applications. *Research Handbook on Digital Transformations*, 225-253.
9. Yli-Huumo, J., Ko, D., Choi, S., Park, S., & Smolander, K. (2016). Where Is Current Research on Blockchain Technology?—A Systematic Review. *PloS one*, 11(10), e0163477.
10. Leng, Y., & Xu, W. (2018). Blockchain in logistics and supply chain: A lean approach. *International Journal of Production Research*, 56(1-2), 526-542.

Багаєв І.О.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ імені В.Н. Каразіна;
Рибальченко Т.П.,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківській авіаційний інститут».
науковий керівник: Катрич О.О., к.т.н, докторант
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківській авіаційний інститут»;

ЗАСТОСУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО – ЗАЛЕЖНИХ СТАТИСТИК ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОБ'ЄКТІВ КВАЛІМЕТРІЇ РІЗНОЇ ПРИРОДИ

Як відомо, існує велика кількість факторів, які впливають на об'єкти кваліметрії, тому комплексний показник їх якості складається з багатьох критеріїв. Для розуміння цього комплексного показника якості кожного об'єкта необхідно застосовувати багатокритеріальні оцінки.

Для багатокритеріального оцінювання якості об'єктів кваліметрії потрібно перетворити різні розмірності показників якості на безрозмірну шкалу. Це дозволить об'єднати всі безрозмірні оцінки в одну систему, що збільшить обсяг інформації про стан системи та забезпечить більш ефективну обробку цієї інформації.

Існують методики перетворення різнорозмірних показників якості на безрозмірну шкалу з використанням математичних залежностей, які дають кількісне значення якості оцінюваного об'єкта або процесу [1-4]. Ці залежності встановлюють певний зв'язок між вимірюваним значенням показника якості та його оцінкою. Однак розробка достатньо об'єктивних математичних залежностей є складним завданням, яке вимагає глибокого та всебічного дослідження об'єкта.

Запропоновано дослідити та використати логістичну функцію для отримання безрозмірних оцінок одиничних розмірних показників якості будь яких об'єктів кваліметрії. Важливе зауваження щодо логістичної функції полягає в тому, що вона має точку перегику. З графіка (рисунок 1) можна спостерігати, що в точці (0) графік переходить від кривої вгору (увігнутою вгору) до кривої вниз (увігнутою вниз). Ця зміна кривизни являється важливою для кваліметрії, так як відповідає її принципу, що по краям швидкість зміни функції зменшується [5]. Логістична функція підходить, коли загальна кількість має верхню межу, а початкове зростання є експоненціальним. Прикладами є поширення чуток і хвороб у обмеженій популяції та зростання бактерій або людської популяції, коли ресурси обмежені [5].

Логістична функція швидко зростає або розпадається протягом певного періоду часу, а потім вирівнюється. Вона набуває форму [5]:

$$Y = F(x) = \frac{1}{1 + e^{-\lambda x}}, \quad (1)$$

де λ – параметр логістичної функції $F(x)$, який змінюється в межах $(-6, 6)$.

Графічний вид логістичної функції представлено на рисунку 1. Враховуючи певні характеристики якості об'єктів у кваліметрії, зазначимо наступне: оцінка показника якості знаходиться у діапазоні $0 \leq y(x) < 1$, а швидкість зміни функції на межах оцінювання значно менша, ніж по середині інтервалу. З рисунку 1 видно, що функція (1) має належні обґрунтування для отримання оцінок якості в кваліметрії.

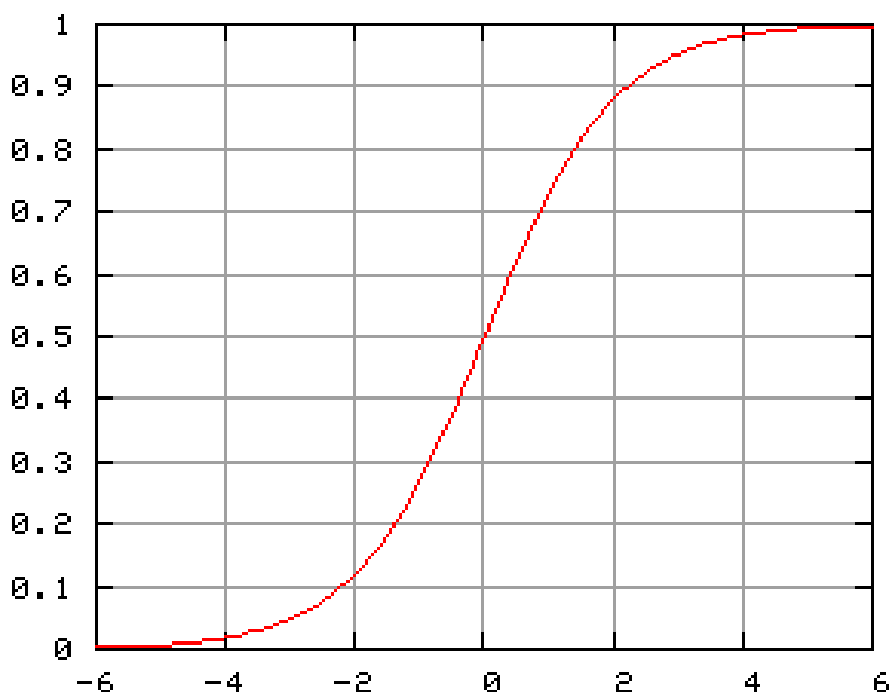

Рисунок 1 – Графічний вид логістичної функції (1) [5]

З рисунку 1 видно, що отримані безрозмірні оцінки змінюються від -6 до 6. Застосовуючи алгебраїчні перетворення, а саме, ділення відрізка у заданій пропорції, можна отримати функціональну залежність, яка дає оцінки якості об'єктів на безрозмірній шкалі в межах $0 \leq y(x) < 1$. Це показано у наступній функціональній залежності:

$$\lambda = \frac{-6 + 6 \cdot \left(\frac{x_{\max} - x}{x - x_{\min}} \right)}{1 + \left(\frac{x_{\max} - x}{x - x_{\min}} \right)}, \quad (2)$$

де x_{\min} – найменше допустиме значення показника якості об'єкту (регламентоване нормативами); x_{\max} – найбільше можливе допустиме значення об'єкту; x – виміряне значення показника якості об'єкту.

Рисунок 2 – Графічний вид функції (1) з урахуванням параметру λ

Зауважимо, що функція $y(x)$ в точці x_{\min} приймає значення близьке до нуля, а в точці x_{\max} – близьке до одиниці. Графічний вид залежності (1) з урахуванням параметру λ представлено на рисунку 2.

Отже, запропоновано, в якості функціональної залежності між вимірними показниками якості об'єктів кваліметрії та їх оцінкою на безрозмірній шкалі, використовувати логістичну функцію.

Застосовуючи логістичну функцію була отримана математична залежність, яка дозволяє отримувати оцінки показників якості на безрозмірній шкалі незалежно від природи об'єкту кваліметрії. Для цього достатньо знати мінімально допустиме та максимально допустиме значення об'єкту оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тріщ Г. М. Система залежностей для оцінювання процесів систем управління якістю підприємств. *Східно-європейський журнал передових технологій*. 2013. № 4/3 (64). С. 60-63.
2. Горбенко Н. А. Оцінювання процесів систем управління якістю підприємств. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2013. № 5/5(13). С. 22-24.
3. Катрич О. О. Наукові підходи до оцінювання якості процесів. *Науковий журнал «Science Rise»*. 2015. № 4/2(9). С. 70-72.
4. Черняк О. М., Тріщ Р. М. Денисенко А. М. Методика оцінювання шкідливих чинників, які впливають на здоров'я робітників машинобудівного підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ», Серія: Нові рішення в сучасних технологіях*. 2019. № 5 (1330). С. 70-76.
5. Українська бібліотека LibreTexts. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/> (дата звернення: 11.03.2024)

*Маишталяр О. В.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова;
науковий керівник: Ткачук Н. М.,
к.е.н., доцентка, доцентка кафедри фінансів,
банківської справи, страхування та фондового ринку,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова*

ЦИФРОВІ ГРОШІ: СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ

Функціонування цифрових грошей – це актуальне питання розвитку економіки ХХІ століття, коли все більше популяризуються безготівкові розрахунки. Цифрові гроші є новітньою формою неповноцінних грошей, сутність і особливості яких вважаємо за необхідне дослідити в своїй роботі.

Гроші, як історична категорія, функціонують вже досить тривалий час одночасно з розвитком самого людства. І з кожним новим етапом розвитку виникають інші погляди щодо визначень, функцій та ролі грошей у становленні держави та її економіки. Результатом такого еволюціонування суспільства стала зміна форм грошей – від повноцінних до неповноцінних.

На сьогодні доволі потужно набирає обертів така форма неповноцінних грошей як електронна, яку дуже часто ототожнюють з цифровими грошима. На перший погляд, зазначені поняття практично не відрізняються, проте, електронні гроші не варто ототожнювати з цифровими грошима. Розглядаючи питання сутності цифрових грошей, вважаємо за необхідне провести розмежування цих двох понять, яким притаманна ієрархічність будови.

Якщо звернутися до Закону України «Про платіжні послуги», то там у ст.3, п. 2 зазначено, що: «Грошові кошти для цілей цього Закону включають також електронні гроші та цифрові гроші у випадках, передбачених цим Законом» [1].

Загальне порівняння цих понять можна віднайти також у документах Міжнародної організації з протидії відмиванню брудних грошей (FATF), згідно з якими електронні гроші є одним із різновидів цифрових грошей [2]. Тобто з цього випливає, що цифрові гроші є ширшим поняттям, ніж електронні гроші. В принципі, цілком можна й погодитись, адже всі такі форми грошей є породженням технологічного прогресу й процесів цифровізації різних систем і сфер економіки держави. Тому виходить, що поняття «цифрові гроші» є більш загальним.

Дослідники Т.В. Мокієнко, Т.Б. Прийдак та Р. В. Ліпський виділяють відмінність електронних грошей у тому, що «...вони надходять в обіг лише після обміну на традиційні гроші» [3]. Як бачимо, саме процес обміну грошей з традиційної форми на електронну і є визначальним фактором їх існування в грошовій системі.

Вважаємо, що сутність цифрових грошей проявляється в тому, що вони є грошима, які не можуть існувати в матеріальному вираженні як традиційні (паперові) гроші; вони переважно створюються за допомогою цифрових технологій і функціонують лише в межах цифрового середовища (не враховуючи зазначену вище особливість електронних грошей).

Цілком очевидно, що цифровим грошам притаманні характерні ознаки, які безпосередньо пов'язані з їхньою формою існування. Насамперед – це швидкий обіг, зручність передачі, прозорість системних операцій тощо. Крім того, висока ризиковість, яка зумовлена ймовірними хакерськими атаками, технічними збоями в системах тощо. Проте зазначені нами особливості мають загальний характер, вони стосуватимуться усіх різновидів цифрових грошей. Окрім цього, цифровим грошам притаманні й специфічні ознаки, які зумовлені вже конкретними їх різновидами. Наприклад, якщо це криптовалюта, то їй будуть притаманні такі характеристики: виключно цифрова форма, нерегульованість державою й незалежний від неї випуск, конвертованість деяких видів криптовалют тощо [4, с. 26-27].

Підсумовуючи вищевикладене, відмітимо, що сутність цифрових грошей визначається у їх нематеріальному вираженні, а забезпеченість комп'ютерними системами зумовлює їхню специфіку функціонування. Також ми з'ясували, що поняття цифрових грошей є узагальненням для інших подібних форм грошей, зокрема електронних. В ієрархічній структурі цифрові гроші посідають центральне місце, а інші їх види будуть лише специфічними відгалуженнями. Загалом, питання сутності, необхідності цифрових грошей є досить цікавим і багатограним, що потребує подальших наукових досліджень, зокрема стосовно особливостей функціонування різних видів цифрових грошей в економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про платіжні послуги, Закон України № 1591-IX (редакція від 01.01.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20/ed20240101#Text> (дата звернення: 16.03.2024).
2. Рубанов, П. М. Розмежування сутності понять «електронні гроші», «віртуальні гроші» та «криптовалюти». *Ефективна економіка*, 2015. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6026>
3. Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Ліпський Р. В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення. *Ефективна економіка*. 2019. №6. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.35](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.35)
4. Рубанов, П. М. Етапи розвитку та види віртуальних валют. *Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал*, 2019. С. 24-28. URL: http://efp.in.ua/public_html/uploads/journals/249/efp_113_2019.pdf#page=24

*Міщук Т.В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка;
науковий керівник: к.е.н, доцент Зомчак Л. М.,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ УКРАЇНИ

Проблема заборгованості із виплати заробітної плати має важливе значення як для працівників, так і для організацій. Несвоєчасна або неповна виплата заробітної плати може стати джерелом фінансових труднощів для працівників, підірвати їхню мотивацію та викликати соціальні конфлікти на робочому місці. Крім того, це може мати негативний вплив на стабільність економіки загалом.

Для дослідження залежностей на макрорівні науковці застосовують економетричні методи та моделі, наприклад, дистрибутивно-лагові [1], авторегресійні [2], симультаивні [3], на панельних даних [4], векторні авторегресійні [5] тощо.

У зв'язку з цим, побудова дистрибутивно-лагової моделі для аналізу залежності середньої заробітної плати від заборгованості із виплати заробітної плати набуває великої актуальності. Ця модель дозволить дослідникам та організаціям краще розуміти вплив заборгованості на фінансову стабільність працівників, їхню мотивацію та соціальний добробут. Аналіз взаємозв'язку між цими змінними може допомогти виявити причини заборгованості та розробити ефективні стратегії для забезпечення своєчасної та справедливої оплати праці.

Мета дослідження полягає у побудові дистрибутивно-лагової моделі залежності середньої заробітної плати від заборгованості із виплат заробітної плати за методом послідовного оцінювання та методом Койка.

Для проведення дослідження емпіричні дані середньої заробітної плати та заборгованості із виплати заробітної плати було взято помісячно у 2020-2021 роках з офіційного сайту Державної служби статистики [6].

Первинне оцінювання вхідної інформації дозволяє зробити висновок про несталу тенденцію до зростання обох показників із періодами коливань, які не завжди збігались між змінними. Останнім пояснюється невисоке відношення детермінації, яке буде розраховане на наступному етапі. Найбільший спад середньої заробітної плати та найбільший приріст заборгованості із виплати заробітної плати, який спостерігається у січні 2021 року, природньо зумовлений із нарахуванням одноразових виплат у грудні: винагород за підсумками роботи за рік, за вислугу років, компенсаційних виплат за невикористану відпустку тощо.

Розглянемо перший метод побудови дистрибутивно лагової моделі - метод послідовного оцінювання.

Відношення детермінації становить 65,33%, що говорить нам про те, що в середньому 63,33% зміни величини середньої заробітної плати пояснюються зміною величини обсягу заборгованості із виплати заробітної плати. Усі параметри моделі за показниками t-Ст'юдента є статистично значущими – відповідно, дану модель можна використовувати для нашого подальшого аналізу. На основі показників параметрів можемо вказати, що при зміні заборгованості із виплати заробітної плати на 1 грн, середня заробітна плата зміниться на 0,42 грн.

Наступним кроком є побудова кореляційно-регресійні моделі вже з використанням лагів з відповідною поступовою кількістю попередніх періодів.

Останньою коректною моделлю є модель після лагу в один період (X_{t-1}) оскільки в моделі X_{t-2} один з параметрів моделі став статистично незначущим – відповідно, цю модель використовувати не можна. Коректна модель має вигляд:

$$y=3412,27+0,3x_t+0,15x_{t-1},$$

де y - середня заробітна плата,

x – заборгованість із зарплати,

t – індекс періоду.

Слід відмітити, що відношення відношення детермінації збільшилось і на даному етапі цей показник становить 66,85%, що означає і покращення даної моделі загалом, оскільки вона тепер пояснює більшу кількість варіацій. Аналізуючи значення параметрів моделі можемо зробити наступні висновки: у поточному періоді при зміні заборгованості із виплати заробітної плати на 1 грн, середня заробітна плата зміниться на 0,29 грн.; при зміні у попередньому місяці на 1 грн – на 0,15 грн.

Довгостроковий мультиплікатор становить 0,448, а частка лагового періоду – 34,02% (поточного періоду – 65,98%) – отже, дана модель з одним часовим лагом пояснює меншу кількість варіацій ніж за показником у поточному періоді.

За методом Койка, використовуючи аналогічні початкові дані, що й у попередньому методі, будуємо одразу кореляційно-регресійну модель з одним часовим лагом (X_{t-1})

Згідно отриманих результатів, можна зробити висновок, що темп зменшення дистрибутивного лага – 0,15, відповідно швидкість пристосування – 0,85. За розрахованими коефіцієнтами нескінченної моделі бачимо, що короткостроковий мультиплікатор становить 0,29, а довгостроковий – 0,35. Основну частку змін у мультиплікаторі пояснюють два перші коефіцієнти – b_0 та b_1 – разом вони становлять 90% від суми всіх коефіцієнтів, разом з b_3 вони

становлять 97,67% - відповідно залученням усіх наступних коефіцієнтів можна знехтувати.

Висновки. За допомогою побудованих моделей, можна зробити наступні висновки щодо показників середньої заробітної плати та заборгованості із виплати заробітної плати в Україні у 2020-2021 роках:

- Оптимальним варіантом є побудова дистрибутивно-лагової моделі з одним часовим лагом (X_{t-1}), що було перевірено двома методами. За методом послідовного оцінювання, лаговий період пояснюватиме 34,02% усієї зміни варіації, а поточний період пояснюватиме 65,98%.
- За методом Койка, відношення детермінації становить 66,85%. Темп зменшення дистрибутивного лага дорівнює 0,15, а швидкість пристосування - 0,85. Короткостроковий мультиплікатор складає 0,29, а довгостроковий - 0,35.

Ці дані вказують на те, що показники середньої заробітної плати та заборгованості із виплати заробітної плати мають значну залежність від попередніх періодів, а також високу залежність від змін у поточному періоді. Крім того, значення відношення детермінації свідчать про те, що моделі мають певну ступінь пояснювання варіації в цих показниках, проте є простір для додаткового вивчення та пояснення факторів, що впливають на них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Інфляційні процеси України: авторегресійна дистрибутивно-лагова модель. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №1 (01). С. 50-55.
2. Zomchak L., Stelmakh A. ARIMA-model of Ukrainian Macroeconomic Indicators Forecasting. Emergence of public development: financial and legal aspects : Collective monograph. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom. 2019. P. 213–221
3. Zomchak L. M. Sustainable development of Ukraine as a combination of social, economic and environmental components: structural econometric model of three-pillar approach. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2023. Vol. 1254. No. 1. P. 012125
4. Zomchak L., Vdovyn M., Deresh O. Regional Economic Development Indicators Analysis and Forecasting: Panel Data Evidence from Ukraine. *The International Conference on Artificial Intelligence and Logistics Engineering*. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. P. 217-228
5. Зомчак Л. М., Рудницька Я. І. Економетричне моделювання залежностей між макроекономічним станом України та обсягами залучених депозитів. *Причорноморські економічні студії*. 2020. С. 196-200.
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2024).

*Ягло В.О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ ім. В.Н. Каразіна;
Стяглик Н.І.,
к.п.н., завідувач кафедри інформаційних технологій
та математичного моделювання
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ ім. В.Н. Каразіна*

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В ОСВІТІ ТА КУЛЬТУРІ

У сучасному світі технологічний прогрес невпинно поширює свої межі, зокрема, крім звичної для нас реальності, ми отримуємо альтернативу – віртуальна реальність (VR), яка може мати й фасцинаційні прояви. Відчуття підкованості реальністю, що існує за межами наших сенсорів, відкриває перед нами необмежені можливості взаємодії з навколишнім світом. Визначаючи віртуальну реальність, ми відкриваємо двері до нового виміру, де об'єкти та події стають реальними, хоча існують лише у цифровому просторі.

У цій роботі ми спробуємо глибше дослідити надзвичайно цікаві відтінки використання віртуальної реальності в освіті та культурі. Від захопливих можливостей віртуальних екскурсій до музейних залів світу до інноваційних методів навчання та розвитку навичок, які VR пропонує. Ця технологія обіцяє надати нам безмежжя можливостей, які вже сьогодні формують обличчя майбутнього освіти та культурної взаємодії. Тож, зануримось у світ віртуальної реальності та розглянемо, як вона перетворює наше сприйняття та розуміння навколишнього світу.

Використання віртуальної реальності в освіті розкриває перед учнями нові горизонти навчання. Інтерактивні навчальні додатки та симуляції дозволяють студентам поглибитися в навчальний матеріал, перетворюючи теорію на реальний досвід. Наприклад, віртуальні лабораторії дозволяють експериментувати в безпечному середовищі, а 3D-моделі історичних подій роблять заняття більш захопливими та надають можливість відчути атмосферу минулих епох.

В епоху віртуальної реальності дистанційне навчання стає не просто альтернативою, але й ефективним засобом отримання освіти. VR-технології дозволяють здобувачам відчути себе в аудиторії, взаємодіяти з викладачами та однокласниками/одногрупниками, незважаючи на фізичну віддаленість. Це відкриває можливості для навчання в тих регіонах, де доступ до якісної освіти був раніше обмежений.

Крім того, використання інструментів віртуальної реальності в освіті не тільки надає нові можливості передачі інформації та знань, а й стимулює зацікавленість учнів, мотивує долати перешкоди на шляху до фахової реалізації. Ігрові елементи та інтерактивні завдання допомагають зробити навчання більш захопливим, а відчуття присутності в іншому світі робить освітній процес більш реалістичним і емоційно насиченим. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації та створює стійкий інтерес до отримання знань.

Новітні технології здійснюють вплив і на світову культуру. Так, віртуальна реальність відкриває двері в унікальні виміри культурних експозицій. Віртуальні музеї та виставки надають можливість не лише спостерігати за витворами мистецтва, а ще й занурюватися у їхню сутність. Будь-який користувач може відвідати світові культурні центри, досліджувати історію і мистецтво безпосередньо із власної домівки, здійснюючи подорож у просторі та часі.

Віртуальна реальність стає сценою для реалізації новаторських мистецьких ідей. Інтерактивні мистецькі проекти дозволяють глядачеві стати активним спостерігачем чи навіть співавтором твору. Митці можуть створювати амбітні та нестандартні інсталяції, в які глядач може поглибитися і взаємодіяти з ними, розширюючи традиційне розуміння мистецтва та взаємодії з глядачем.

Зауважимо, що віртуальна реальність є неоціненним інструментом для збереження та збагачення культурного спадку. За допомогою VR можна відновити історичні пам'ятки, відтворити події минулого та створити віртуальні музеї, які надають можливість сучасному поколінню відчувати та осмислити культурні цінності, які інакше б втратилися в хаосі часу. Такий підхід дозволяє зберегти та передати спадщину майбутнім поколінням, зберігаючи її від ірраціонального зникнення.

Зважаючи на безліч можливостей, наданих віртуальною реальністю, не слід упускати з виду й перспективи розвитку цього технологічного напрямку. Сучасні тенденції в розвитку віртуальної реальності вказують на безмежний потенціал цієї технології. Зростання обчислювальної потужності, розвиток сенсорів та вдосконалення систем трекінгу створюють нові можливості для більш точного та реалістичного відображення віртуального середовища. Завдяки цим технологічним покращенням, очікується розширення можливостей віртуальної реальності у всіх сферах її застосування.

Майбутнє використання віртуальної реальності у навчальному процесі та культурній сфері обіцяє великі зрушення. За допомогою спеціально-значущих проектів, розроблених програм та додатків, вчителі та куратори матимуть можливість створювати інтерактивні навчальні середовища та експозиції, що сприятимуть кращому розумінню матеріалу та збагаченню освітнього процесу.

Проте, не слід забувати і про виклики, пов'язані із широкими можливостями використання віртуальної реальності. Наявність технічних бар'єрів, питання конфіденційності та безпеки, а також потреба в навчанні вчителів, викладачів, менторів новим технологіям вимагають ретельного

вирішення цього питання та уважного ставлення з боку держави та професійних об'єднань. Та якщо ці виклики вдасться подолати, віртуальна реальність може стати перспективною інструментальною сферою, яка перетворить спосіб, яким ми вивчаємо, сприймаємо та передаємо культуру в майбутньому.

Віртуальна реальність виявляється не просто технологічним трендом, але й ключовим інструментом для вдосконалення освітнього процесу та поглиблення культурного досвіду. Її застосування в освіті створює нові можливості посилення інтерактивності та практичності навчання, водночас забезпечуючи доступ до освітніх послуг широкому колу охочих незалежно від місця проживання.

У культурі віртуальна реальність викликає переосмислення способу, яким ми сприймаємо та передаємо культурний спадок. Реалізовані віртуальні проекти розширюють горизонти сприйняття мистецтва та історії, забезпечуючи надійний зв'язок із нашим національним корінням та культурною спадщиною.

Загалом, віртуальна реальність перетворює та вдосконалює сучасний світ, вносячи в нього нові можливості та виклики. Важливо розглядати цю технологію як засіб покращення якості освіти та збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Віртуальна та доповнена реальність: як нові технології надихають вчитися. URL: <https://osvitoria.media/opinions/virtualna-ta-dopovnena-realnist-yakoyu-mozhe-butu-suchasna-osvita/>.
2. Використання віртуальної та доповненої реальності в українській освіті / Хміль Наталія Анатоліївна, Галицька-Дідух Тамара Вячеславівна, Ван Цяньці. Академічні візії, (22). URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/505>
3. Застосування віртуальної реальності (VR) у освіті / Слупська Я.О., Шкуренко О.В. Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/42312/>

ПРОТИДІЯ СОЦІАЛЬНІЙ ІНЖЕНЕРІЇ

Сучасні технології соціальної інженерії – це широкий спектр методів та технік, спрямований на маніпуляцію свідомістю людини. Тому тема соціальної інженерії є надзвичайно актуальною у сфері кібербезпеки [1]. В даній роботі проаналізовано сучасний стан питання та надано рекомендації з протидії використанню поширених прийомів соціальної інженерії.

У рамках соціоінженерного підходу маніпуляція вразливостями людини змінює моделі її поведінки і відкриває несанкціонований доступ до особистої інформації. Різновиди такої маніпуляції показано на рис. 1.

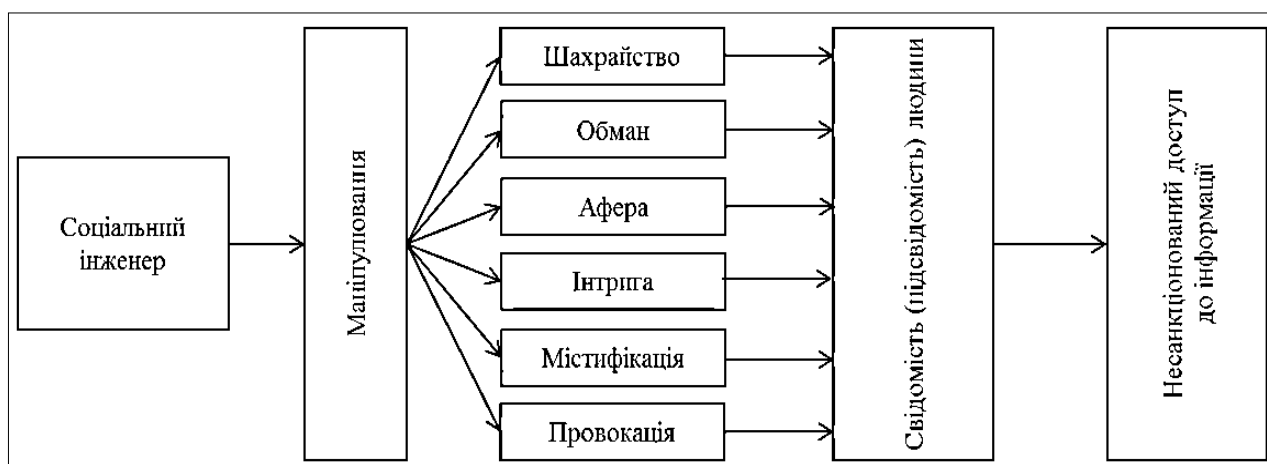

Рис. 1. Використання соціоінженерного підходу

Цілеспрямована «атака» на свідомість людини відбувається проти її волі, але за її згодою – такий принцип дозволяє легко управляти поведінкою людини. При цьому треба враховувати, що несанкціонований доступу до особистої інформації за допомогою фішингу, фармінгу, смішінгу, вішінгу, спір фішінгу та вейлінгу здійснюється шляхом використання таких форм маніпулятивного впливу як шахрайство та обман, тоді як основою для створення фіктивних ситуацій при претекстінгу є афера, інтрига, містифікація та провокація (табл. 1). Таким чином при аналізі захищеності інформації в комп'ютерних системах за соціоінженерним підходом обов'язково треба враховувати форми маніпулятивного впливу.

Методи соціальної інженерії направлені, як правило, на імітацію дій порушників проти персоналу організації, її керівництва або звичайних користувачів. Вхідною інформацією для «соціального інженера» (шахрая) при спробі отримання будь-якої несанкціонованої інформації може бути контактна інформація, що отримується з публічних джерел, наприклад: номер телефону, електронна адреса, прізвище, ім'я, посада користувача тощо. Після цього з отриманої вхідної інформації вибираються найімовірніші вразливості, через які можлива реалізація загроз соціальної інженерії.

Таблиця 1.

Форми маніпулятивного впливу

Різновид соціо інженерної атаки	Форми маніпулятивного впливу					
	Шахрайство	Обман	Афера	Інтрига	Містифікація	Провокація
Фішинг	+	+	-	-	-	-
Фармінг	+	+	-	-	-	-
Претекстінг	+	+	+	+	+	+
Смішінг	+	+	-	-	-	-
Вішінг	+	+	-	-	-	-
Спір фішинг	+	+	-	-	-	-
Вейлінг	+	+	-	-	-	-

Основою для використання методів соціальної інженерії є наступне:

- особливості людської свідомості;
- особливості аудиторії або специфіка діяльності;
- некомпетентність аудиторії у сфері кібербезпеки та інформаційної безпеки;
- нестійкі психологічні властивості особистості, що дозволяє шахраям маніпулювати поведінковими стереотипами через основні потреби, слабкості, бажання, ідеали.

Більшість «соціальних інженерів» діє за схожими або близькими сценаріями атак [2]. Тому прийоми їх «роботи» з об'єктом впливу дозволяє виокремити такі рівні взаємодії як домінування, маніпулювання, суперництво, партнерство. При цьому всі методи соціальної інженерії можна поділити на дві групи:

- віддалена соціальна інженерія - реалізується засобами сучасних телекомунікацій технологій (телефон, мережа Інтернет);
- особистий контакт - найбільш складний і небезпечний метод соціальної інженерії.

Класифікацію ознак реалізації атак методами соціальної інженерії наведено на рис. 2.

Протидія використанню технологій соціальної інженерії в сучасному кіберпросторі характеризується кількома важливими аспектами. По-перше, найрозповсюдженіший спосіб протидії загрозам соціальної інженерії орієнтований на автоматизоване виявлення толерантності до несанкціонованого проникнення. По-друге, постійне підвищення рівня обізнаності персоналу щодо реальних загроз технологій соціальної інженерії. І, по-третє, виокремлення суб'єкта та об'єкта соціоінженерного впливу для протиставлення їх дій.

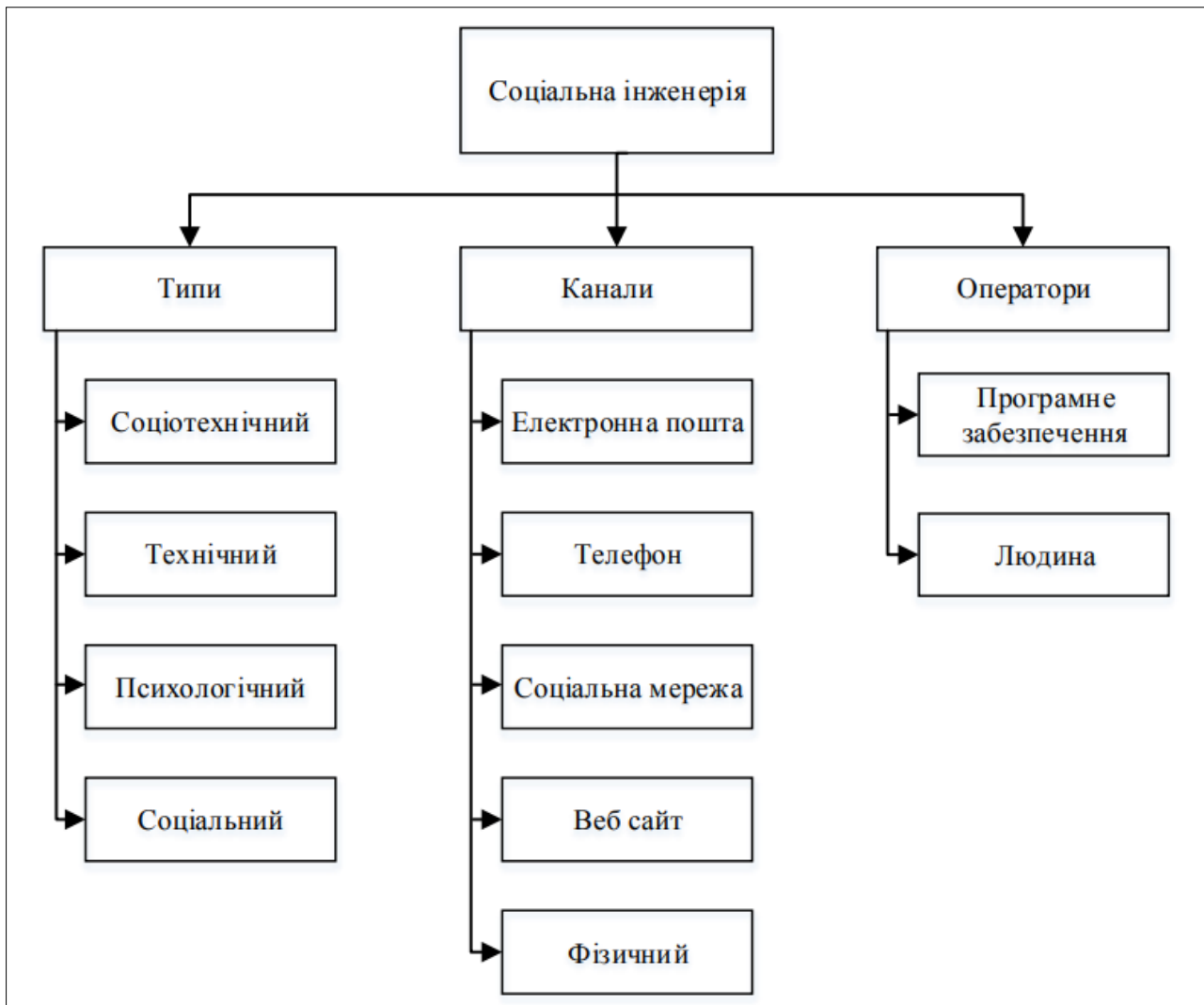

Рис. 2. Класифікування ознак реалізування атак соціальної інженерії

Саме такий підхід дозволить врахувати типові методи використання соціальної інженерії та успішно удосконалювати та розробляти методи протидії загрозам з урахуванням їх переваг і недоліків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <https://hackyourmom.com/kibervijna/shho-take-soczialna-inzheneriya-napady-metody-ta-zapobigannya/>
2. Оксана Цуркан, Ростислав Герасимов, Ольга Крук. Методи протидії використанню соціальної інженерії. Information Technology and Security. 2019. Vol. 7, Iss. 2 (13). – P. 161–170.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ І ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Bozhynska Olena

MODELS OF ACCOUNTING IN FOREIGN COUNTRIES 6

Городянська Л. В., Онуфрійчук А.М.

ВИКОРИСТАННЯ ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 9

Налецька А.О., Шубіна С.В.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА
ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА 12

Слободян Т.А.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО
ДОКУМЕНТООБІГУ В ОБЛІКУ 15

Філенко В.П., Шубіна С.В.

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА
НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ 19

Фоменко Д.С.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В
УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 22

Чуль Д.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІДПРИЄМСТВА: ПОГЛЯД З ОБЛІКОВОЇ ТА
АНАЛІТИЧНОЇ ПОЗИЦІЙ 24

Шуста А.О., Пеняк Ю.С.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ НА
ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ 28

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Lagiyev R.B. FINANCIAL PLANNING AT THE ENTERPRISE AS A COMPONENT ENSURE OF ITS EFFICIENT ACTIVITIES	32
Oriekhova Kateryna, Kuzmina Valeria FOREIGN EXPERIENCE FOR SUPPORTING SMALL BUSINESS DEVELOPMENT	35
Prokopenko S.S. EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY (CSR) IN BUSINESS	38
Wang Zhen, Wang Lei STRATEGIC PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL AND CREDIT SYSTEM IN MODERN CONDITIONS	41
Боднар О.А., Слободян Т.А. СТРАТЕГІЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ В БАНКІВСЬКІЙ ТА ФІНАНСОВІЙ СФЕРАХ	45
Буніна А.С. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	49
Бурка Б.В. КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	51
Гнип Н.О., Сектим Т.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	54
Додіван М.О. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	57
Дудко Д.І. СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	60
Зерницька К.О. Боднар О.А. ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	64

Корольов С.В. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ	67
Кузьміна В. АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ	70
Макогон В.В., Синельник Д.В. ПІДХОДИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ЕКОЛОГІЧНУ ШКОДУ ТА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	74
Макогон В.В., Щиковська В.В. РОЛЬ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	78
Мальцев О.А., Жилякова О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	82
Мелікова Н. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ	84
Мельничук І.І., Надієвець Л.М. ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	88
Орехова К.В., Бабенко Т.С. РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС РОБОТИ З РЕР	91
Орехова К.В. Водолазська І.С. REGTECH У СУЧАСНОМУ БАНКІНГУ	94
Остапенко В. КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	96
Павлішина Н.М., Дейниченко О.В. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ	100
Павлішина Н.М., Пацелій Д.С. ФІНАНСОВІ ПОТОКИ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОГО ШОКУ	103
Рагуліна А.О., Боднар О.А. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ	106

Сектим Т.А. КОРУПЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	109
Червоточенко А.С. ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ДЛЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	112
Чіклікчі М.О. НЕОБАНКИ ЯК НОВА МОДЕЛЬ ВЕДЕННЯ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ	115
Ягольник Ю.В. РОЛЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ	118

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Bourogaa Fathia THE PRACTICE OF INTERNATIONAL BEHAVIOR OF FIRMS THROUGH ACTIVITIES	123
Chen Chuanyan COMPETITIVE ADVANTAGE OF ENTERPRISE: BYD AUTOMOBILE COMPANY'S SWOT-ANALYSIS	127
Chen Zhaojian MANAGING INTELLECTUAL RESOURCES OF AN ENTERPRISE AND THE WAYS TO INCREASE THEIR EFFECTIVENESS	130
Ding Lei THE ROLE OF BRAND AMBASSADORS IN BRAND MANAGEMENT	133
Dvornyk K Cherniavska Inna RISK MANAGEMENT UNDER CLIMATE CHANGES AND ENVIRONMENTAL THREATS: STAFF DEVELOPMENT	136
Gao Haonan ESTABLISHMENT OF THE COMPANY'S SYSTEM FOR PERSONNEL MANAGEMENT	139
Hu Chang DEVELOPMENT HISTORY OF ENTERPRISE BUDGET MANAGEMENT	140
Hua An ENHANCING CORPORATE COMPETITIVENESS: A CASE STUDY OF THE AFFILIATED HOSPITAL OF QINGDAO UNIVERSITY	143

Kardash Maria PERSONNEL MANAGEMENT IN THE STRUCTURE OF MODERN MANAGEMENT	146
Ke Hui THE IMPORTANCE OF BRAND STORYTELLING IN BRAND MANAGEMENT	148
Kotova V DIGITAL TRANSFORMATION - WHAT IS IT?	151
Lei Zhang BRAND AMBASSADORS IN BRANDING STRATAGIES	153
Li Lingjiao SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS IN ENTERPRISE TEAM MANAGEMENT IN CRISIS.....	156
Li Rui PRACTICAL ASPECTS OF IMPROVING THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE COMPANY TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF ITS ACTIVITIES	159
Li Tingting MANAGING A COMPANY FOR THE ACHIEVEMENT OF COMPETITIVE ADVANTAGES	163
Liang Dongfang CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN COMPANY MANAGEMENT: A STRATEGIC APPROACH	167
Liao Zian REPUTATIONAL RISK AND ITS IMPACT ON ECONOMIC SECURITY OF COMPANIES	170
Luo Qiyong HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATION-ORIENTED ORGANIZATIONS	172
Naumik-Gladka Kateryna, Myroshnikova Vladyslava THE EUROPEAN UNION AND EASTERN EUROPE: ECONOMIC POLICY, MANAGEMENT OF COMMUNICATION	174
Naumik-Gladka Kateryna, Tryhubenko Anna EVOLUTION OF THE EUROPEAN NEIGHBORHOOD POLICY	178
Nechyporenko H.M. BASIC PRINCIPLES OF BUILDING AN ONLINE STORE	182

Obukhova Nataliia, Li Hongwei's, Zhang Xianfeng CONSIDERATION OF THEORETICAL ASPECTS OF MANAGEMENT DECISIONS IN INTERNATIONAL COMPANIES	184
Prokofieva Y.A. MODERN CHALLENGES TO THE MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION	187
Shan Yixuan CHALLENGES IN ENSURING STABILITY OF BANKING INSTITUTIONS UNDER MARTIAL LAW	190
Shopin V.V. EMPOWERING ECONOMIC AND MANAGEMENT STRATEGIES WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY ...	192
Wu Cuilian HUMAN RESOURCE MANAGEMENT: GOALS, FUNCTIONS, AND OBJECTIVES	195
Yang XingQi CONCEPT, ESSENCE, AND FUNCTIONS OF BRAND	198
Yuan Yanpeng THE BANK'S MARKETING RISK MANAGEMENT MODEL	200
Yuchen Xian WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF PERSONNEL MANAGEMENT IN A COMPANY	203
Zhang Liwan THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN THE RELATIONSHIP BETWEEN BRAND MANAGEMENT AND ENGAGEMENT IN CHINA	205
Zhang Yuanyuan CLIENT-ORIENTED STRATEGIES: THE KEY TO LASTING RELATIONSHIPS IN BUSINESS	209
Zhao Jiancheng COMPANY MANAGEMENT EFFICIENCY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	212
Антуф'єв Т.В. ВПЛИВ ДИНАМІКИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	214
Волинець М. С. МЕНЕДЖМЕНТ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	217

Геворгян Е. Т. УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНИХ ОБ'ЄКТІВ	220
Гончар Є.О. ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	224
Городянська Л. В., Панасюк А. С. МАРКЕТИНГОВІ ЗАХОДИ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ В УКРАЇНІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	227
Григоров Д.Р. ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ	230
Гринишин Р.М. ЗАЛЕЖНІСТЬ НОМІНАЛЬНОГО ВВП УКРАЇНИ ВІД СУКУПНИХ РЕСУРСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ	232
Даниленко К.О., Сметана Д.О. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	235
Ізюмцев Б.А., Ізюмцева Н.В. МОТИВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЯК ПРОВІДНА ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	239
Капля Д.В. ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕОРІЇ ПЕРСПЕКТИВ	242
Карстін Д.А. ЦИФРОВІ ГРОШІ	245
Киркач А.А. ЩО ТАКЕ КРИПТОВАЛЮТА ТА ЧИМ ВОНА ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ ВІД ГРОШЕЙ?	247
Краєвий Н.А. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ	250
Краєвий Н.А., Зябров В.Ю. ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	252
Набок І.В. ПОТЕНЦІЙНО НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА	254

Олійник А.П. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	257
Павлішина Н.М., Юшко Д.О. МІЖНАРОДНІ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	260
Павловський В.В. ЕФЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ	263
Паншин Володимир МЕНЕДЖЕР В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	265
Редзюк Є.В. ОПТИМАЛЬНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ТНК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	268
Ривчак А. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ	271
Савчук І.І. БАЗОВІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	274
Самборський А.В. РОЗРОБКА УПРАВЛІНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ГОТЕЛЯ HARVEST Г.ВІННИЦЯ)	277
Сектим Т.А. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКІВ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	280
Ситарська А.Г. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	282
Смерека С.Б., Ліфиренко С.М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ	286
Сосницька Д. В. НАЙПОПУЛЯРНІШІ ВИДИ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ	290
Стахурська С.В. УПРАВЛІНСЬКІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	292
Стець А.Ю., Беспятюк М.В. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА. ЇХ ВИДИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ	295

Тардаскіна Т.М., Гайдук А.Р. Тимофєєва В.А. СТАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОСЛУГ КУР'ЄРСЬКОЇ ДОСТАВКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІ	298
Топалова В.С. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	301
Шевчук А.О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ВІЗІЯ ВІДБУДОВИ МІСТ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ	304
РОЗДІЛ 4.	
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ У ВИРІШЕННІ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ НАУКИ, ТЕХНІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА	
Drakon D.S. USING VIRTUAL REALITY IN EDUCATION AND LEARNING	308
Pozharov A. OPTIMIZING EDUCATIONAL IT INFRASTRUCTURE: A STRATEGIC TRANSITION FROM MICROSOFT ECOSYSTEM TO GOOGLE WORKSPACE FOR ENHANCED EFFICIENCY AND SECURITY	311
Аврамішина Я.В. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА ЦИФРОВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	313
Андренко К. В., Єрмакова Н.А. ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОГРАФІЧНИХ МЕТОДІВ ТА АНАЛІЗУ ДАНИХ ДЛЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У ЦИФРОВОМУ СВІТІ	316
Бережна І.С. ЕЛЕКТРОННА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я: ІННОВАЦІЙНІСТЬ У СФЕРІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	319
Єна М.В. ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙНУ В УТМ ТЕХНОЛОГІЇ	321
Багаєв І.О., Рибальченко Т.П. ЗАСТОСУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО – ЗАЛЕЖНИХ СТАТИСТИК ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОБ'ЄКТІВ КВАЛІМЕТРІЇ РІЗНОЇ ПРИРОДИ	324
Машталяр О. В. ЦИФРОВІ ГРОШІ: СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ	328

Міщук Т.В. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ УКРАЇНИ	330
Ягло В.О., Стяглик Н.І. ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В ОСВІТІ ТА КУЛЬТУРІ	333
Ягло В. О. ПРОТИДІЯ СОЦІАЛЬНІЙ ІНЖЕНЕРІЇ	336

Електронне наукове видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

**НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІ
З ПРОБЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Збірник тез доповідей
XIII Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених та студентів до 80-річчя від дня заснування банківського
інституту

(5 квітня 2024 року, м. Харків, Україна)

Матеріали подаються в авторській редакції

Формат 60×84/8. Гарнітура Таймс.
Обл.-вид. арк 27,4 Умовн. друк. арк. 22,5

Системні вимоги:
Процесор Pentium-класа; ОС Windows 7/10;
дисковод CD-ROM; Acrobat Reader 10.
Об'єм даних 3,562 Кб. Замовлення № 164/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК N 3367 від 13.01.2009 р.